

กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: 'รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน'
ของประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2523 - 2559
CRITICAL POETRY ANALYSIS: 'THE SOUTHEAST ASIAN WRITERS AWARD'
FOR THAI POETRY, 1980 - 2016

สิริศิระ ไชคทวীগิจ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2563

กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: 'รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน'
ของประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2523 - 2559

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

CRITICAL POETRY ANALYSIS: 'THE SOUTHEAST ASIAN WRITERS AWARD'
FOR THAI POETRY, 1980 - 2016

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY
(Linguistics)

Faculty of Humanities, Srinakharinwirot University

2020

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: 'รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน'

ของประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2523 - 2559

ของ

สิริศิระ ไชคทวีกิจ

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก ..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี จันท์เสม) (รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุกัญญา เรืองจรรยา)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์ไทย)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์)

ชื่อเรื่อง	กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: 'รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน'
	ของประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2523 - 2559
ผู้วิจัย	สิริศิระ โชคทวีกิจ
ปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี จันทร์เสมอ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาวิเคราะห์การใช้กลวิธีทางภาษาในต้นบทประเภทกวีนิพนธ์ที่รองรับการประกอบสร้างและผลิตซ้ำเป็นวาทกรรม (2) วิพากษ์ปรากฏการณ์และประเด็นทางชีวิ-สังคมวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอผ่านวาทกรรม และ (3) สร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการวิจัยกวีนิพนธ์ โดยการอธิบาย ตีความ และสังเคราะห์ประมวลจากผลลัพธ์ของจุดประสงค์สองข้อแรก โดยดำเนินการวิจัยผ่านกรอบแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างศาสตร์ของการคิดวิเคราะห์ แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา คือ กวีนิพนธ์ซีไรต์ ของประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2559 จำนวน 13 เล่ม ปรากฏผลวิจัย ดังนี้ (1) วาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์ก่อนภาวะเศรษฐกิจตกต่ำปี พ.ศ. 2540 ที่เรียกว่าวิกฤตต้มยำกุ้ง (2) วาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์หลังภาวะเศรษฐกิจตกต่ำปี พ.ศ. 2540 ซึ่งยังมีผลกระทบตามมา และ (3) นวัตกรรมแห่งกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ อันเป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับการเรียนรู้ด้านมนุษยศาสตร์เชิงประยุกต์และสังคมศาสตร์เชิงสห-ชนบท/โลกาภิวัตน์ เพื่อพัฒนาศักยภาพการคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งเป็นแนวทางเพื่อการวิจัยในลักษณะผสมผสานตามปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงอย่างผันผวนในยุคโลกาภิวัตน์ที่ไม่หยุดนิ่ง

คำสำคัญ : กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์, ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม, กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย พ.ศ. 2523-2559, วาทกรรมสถาบันเกี่ยวกับกวี, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

Title	CRITICAL POETRY ANALYSIS: 'THE SOUTHEAST ASIAN WRITERS AWARD' FOR THAI POETRY, 1980 - 2016
Author	SIRISIRA CHOKTHAWIKIT
Degree	DOCTOR OF PHILOSOPHY
Academic Year	2020
Thesis Advisor	Assistant Professor Anchalee Jansem , Ed.D.

The objectives of this research are as follows: (1) to analyze the use of language strategies in poetry texts that support discourse (re)production and creation; (2) critiquing the bio-sociocultural phenomena and issues presented through discourse; and (3) to establish a creative body of texts and contexts as a novel innovation of poetry diagnosis by explaining, interpreting and synthesizing the results of the first two aims. The research was carried out through a conceptual framework, namely literary linguistics (LL) and progressive-positive discourse analysis (PDA or PPDA), which is an integration of analytic frameworks. The data sources for the study were 13 books that won the S.E.A. Write Award for Thai poetry in Thailand from 1980 to 2016. The research findings are as follows: (1) discourse in the S.E.A. Write Award for Thai poetry before the 1997 economic downturn, known as the 'Tom Yum Kung' crisis; (2) discourse in the S.E.A. Write Award for Thai poetry after the aftershocks of the 1997 economic depression; and (3) the novel practice of critical analysis poetry (CPA), a newly distinctive and effective approach of interrelated knowledge for applied humanities, and 'glocal' social sciences learning to develop analytical thinking capacity in the 21st century, as well as being a guideline for research in the combination of the factors of versatile volatility in the disruptive globalization era.

Keyword : Critical Poetry Analysis (CPA), Critical Discourse Analysis (CDA), Literary Linguistics (LL), 'S.E.A. Write Award' Poetry from 1980-2016, Discourse of Poetic Institution, Progressive-Positive Discourse Analysis (PDA or PPDA)

กิตติกรรมประกาศ

การสร้างสรรค์ผลงานวิจัยผ่านการศึกษาค้นคว้าพัฒนาตนเองระดับปริญญาเอกฉบับนี้ ผ่านอุปสรรคที่หนักหนาสาหัสพอสมควร ทว่าปรากฏรอยยิ้มที่สง่างามได้ด้วยบริบท สถานการณ์ และเจตนาที่ดีโดยมั่นคง ในที่นี้ ผู้วิจัยขอกล่าวขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษาและคณาบดีคณะมนุษยศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัญชลี จันทร์โสม ผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมีน้ำใจเต็มเปี่ยมในการรับเป็นที่ปรึกษา ถัดมาเป็นผู้มีบทบาทในการกำกับช่วยประดับประดาให้ข้าพเจ้าดำเนินการตามระเบียบเพื่อสำเร็จการศึกษา รวมถึงมีเมตตาในการประสานติดต่อบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเชี่ยวชาญ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. สุภัทญา เรืองจรรยา ประธานหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ อาจารย์อีกท่านผู้เป็นกรรมการภายในซึ่งโอบเอื้ออารีย์ มีความเห็นใจแก่ข้าพเจ้าเสมอมา รองศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์ไทย และอาจารย์ ดร. อรรถสิทธิ์ บุญสวัสดิ์ ที่รับเป็นกรรมการร่วมด้วยความจริงใจ ท่านสุดท้ายที่เสริมสร้างคุณภาพให้งานวิจัยชิ้นนี้เกิดประสิทธิผลและท่านยังเป็นแรงบันดาลใจในด้านการศึกษาทวิภาคีรวมทั้งการประยุกต์ทางภาษาศาสตร์ ด้วยผลงานเป็นที่ประจักษ์ในวงการอย่างโดดเด่น รองศาสตราจารย์ ดร. ณัฐพร พานโพธิ์ทอง คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประธานผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก บัดนี้ถึงกาลโอกาสที่เหมาะสมของการกล่าวแสดงความชื่นชมอย่างเป็นทางการแก่อาจารย์ทุกท่านที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู

สิริศิระ โชคทวีกิจ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายการวิจัย.....	10
ความสำคัญของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
นิยามคำศัพท์เฉพาะ	11
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
1. ภาพรวมของแนวคิดและพัฒนาการของการศึกษากวีนิพนธ์.....	16
2. ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม.....	28
3. วาทกรรมที่ประยุกต์ในการวิจัยกวีนิพนธ์.....	56
4. ความเป็นประโยคและหน่วยความคิดเพื่อสื่อสารเหตุการณ์ในกวีนิพนธ์.....	97
5. กวีนิพนธ์ซีไรต์.....	103
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	108
1. การเก็บรวบรวมข้อมูล	108

2. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	109
3. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
บทที่ 4 ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“ก่อน”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540	115
1. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปี 2523	116
2. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “นาฏกรรมบนลานกว้าง” ของคมทวน คันธนู ปี 2526.....	129
3. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ปี 2529	140
4. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ไปไม่ที่หายไป” ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปี 2532.....	149
5. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “มือนั้นสีขาว” ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ปี 2535.....	156
6. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ม่านก้านกล้วย” ของไพโรจน์ ฆางาม ปี 2538	166
สรุปผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“ก่อน”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540	173
บทที่ 5 ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“หลัง”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540	176
7. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ในเวลา” ของแคว่คำ ประโดยคำ ปี 2541.....	176
8. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “บ้านเก่า” ของโชคชัย บัณฑิต ปี 2544.....	183
9. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “แม่น้ำรำลึก” ของเรวัตร์ พันธุ์พัฒน์ ปี 2547	190
10. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “โลกในดวงตาข้าพเจ้า” ของมนตรี ศรีรงค์ ปี 2550	198
11. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ของชะกาเรีย อมตยา ปี 2553..	207
12. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “หัวใจห้องที่ห้า” ของอังคาร จันทาทิพย์ ปี 2556	217
13. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “นครคนนอก” ของพลัง เพียงพิรุฬห์ ปี 2559.....	226
สรุปผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“หลัง”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540	232
สรุปผลวิจัยทั้งหมด	235
บทที่ 6 ผลวิจัย องค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์	238
1. ระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาในการวิพากษ์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม	238
2. การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และความสร้างสรรค์ผ่านกวีนิพนธ์	253

บทที่ 7 สรุป อภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะ	262
1. การสรุปกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์	262
2. การอภิปรายกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์.....	267
3. การเสนอแนะการพัฒนาบูรณาการเพื่อการวิจัยด้านกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์	269
บรรณานุกรม	272
ประวัติผู้เขียน.....	289

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 กลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม Leech, Bradford และ Montgomery et al.....	54
ตาราง 2 กลวิธีทางภาษา วาทกรรมกับวัจนปฏิบัติของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008)	86
ตาราง 3 กลวิธีทางภาษาที่สังเคราะห์ด้วยแนวทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับวาทกรรม วิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อนำมาใช้ในงานของผู้วิจัย.....	110
ตาราง 4 การเทียบประโยคจากชั้นลักษณะในบทกวีกับประโยคสื่อสารทั่วไป	119
ตาราง 5 โครงสร้างกริยาเรียงในบทกวีที่แสดงความหมายเชิงอุปลักษณ์.....	136
ตาราง 6 การวิพากษ์กลวิธีทางภาษาของภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมเพื่อประมวลเป็นผลลัพธ์	256
ตาราง 7 การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาเพื่อวิพากษ์วาทกรรมเชิงพัฒนาความคิด	258
ตาราง 8 การเทียบประโยคระหว่างไวยากรณ์กวีนิพนธ์กับโครงสร้างทั่วไป	266

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 แกนแนวนอนกับแกนแนวตั้ง	20
ภาพประกอบ 2 การตีความสัญลักษณ์ที่เรียกว่า “มายาคติ” (ผู้วิจัยวาดผลิตเอง)	21
ภาพประกอบ 3 กรอบมิติของการวิเคราะห์วาทกรรมของ Fairclough (ผู้วิจัยดัดแปลงวาดผลิตเอง)	69
ภาพประกอบ 4 สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม ปริมาณ กับสังคมของ van Dijk (ผู้วิจัย ดัดแปลงวาดผลิตเอง).....	75
ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างมาลา ทศนภาวะ และลักษณะประโยค ดัดแปลงจาก Halliday (ผู้วิจัยวาดผลิตเอง)	102
ภาพประกอบ 6 กรอบมิติทางวาทกรรมที่นำมาวิเคราะห์ด้วบท	112
ภาพประกอบ 7 ดอกสร้อยทอง (https://www.wildflower.org/gallery/result.php?id_image=49512).....	127
ภาพประกอบ 8 ดอกรักเร่ (https://medthai.com/รักเร่)	127
ภาพประกอบ 9 ดอกรัก (https://medthai.com/รัก).....	127
ภาพประกอบ 10 คำโครงภาพจำของมือต่อมือ (https://www.vectorstock.com/royalty-free-vectors/cutout-paper-people-holding-hands-vectors)	128
ภาพประกอบ 11 ศูนย์กลางบ่งชี้ของผู้พูดเพื่อวิเคราะห์ “ตะวันออก-ตะวันตก” (ผู้วิจัยผลิตวาดเอง)	167
ภาพประกอบ 12 แบบแนวทางที่นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (ผู้วิจัย ผลิตวาดเอง).....	248

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กวีนิพนธ์เป็นประเภทตัวบทหนึ่งของวรรณกรรมมีลักษณะการใช้ภาษาที่เป็นไปตามกฎข้อบังคับ การสัมผัส จังหวะ มาตรา เสียง การใช้คำ และอื่นๆ หรือที่เรียกว่า “ฉันทลักษณ์” ดังนั้นภาษาที่ปรากฏในกวีนิพนธ์อาจไม่ใช่โครงสร้างเดียวกับภาษาพูดหรือภาษาเขียนตามประเภทตัวบทอื่นๆ เช่น ภาษาข่าวในหนังสือพิมพ์ ภาษาพูดหรือสุนทรพจน์ ภาษาเขียนบรรยายในหนังสือหรือตำรา ภาษาที่ใช้ในการอ่านข่าวของผู้ประกาศข่าว ซึ่งเป็นการพูดจากบทอ่านท่องจำหรือสคริปต์¹ (script) เป็นต้น

การศึกษาวรรณกรรมรวมถึงกวีนิพนธ์ในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) เน้นการศึกษาภาพพจน์และโวหาร หรือกลวิธีการดำเนินเรื่องและเล่าเรื่อง แม้มีการศึกษาด้วยแนวความคิดเฉพาะในยุคสมัยใหม่ เช่น วรรณกรรมเชิงวัฒนธรรม วรรณกรรมเชิงสิ่งแวดล้อม วรรณกรรมเชิงเทคโนโลยี ฯลฯ กระทั่งนำแนวความคิดการวิเคราะห์วาทกรรมเข้ามาใช้ก็ตาม แต่ยังพบโอกาสที่พัฒนาการวิจัยเชิงประยุกต์ด้านวรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์กับศาสตร์สาขาวิชาอื่นๆ อย่างเป็นระบบผ่านการทบทวนวิธีคิดหลักการและแนวทางการวิเคราะห์เฉพาะของแต่ละผู้วิจัยในยุคโลกาภิวัตน์ ดังนั้น ผู้วิจัยเองเห็นคุณค่าของการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษากวีนิพนธ์ไทยเชิงบูรณาการ กล่าวคือการวิพากษ์ผลลัพธ์ ผลกระทบ ประเด็นปัญหา หรือแม้แต่ผลแห่งความสำเร็จที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านตัวบทเป็นการประสานระหว่างสาขามนุษยศาสตร์ด้านภาษาศาสตร์กับวรรณกรรมศึกษา ปรัชญา ศาสนา จริยศาสตร์และสาขาสังคมศาสตร์ด้านสังคมวิทยา มานุษยวิทยา วัฒนธรรมศึกษา และรูปแบบทางความคิดสำคัญที่หลากหลาย ได้แก่ การเมืองการปกครอง การต่างประเทศ ระบบการศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น

ความน่าสนใจของกวีนิพนธ์อยู่ที่การถ่ายทอดเนื้อหาผ่านภาษา ซึ่งเป็นวัจนลีลาภาษาของกวี ผู้อ่านจำเป็นต้องตีความหรือใช้ความรู้เฉพาะในการอ่านบทกวี เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่กวี

¹ คำนี้เมื่อถ่ายทอดเป็นคำทับศัพท์แล้ว ผู้วิจัยใช้เกณฑ์สัทศาสตร์ว่าด้วยการออกเสียงที่มีการลดการพ่นลม (de-aspiration) ของเสียงหยุดกัก พ่นลม (plosive-aspirated consonant) ได้แก่ /p^h t^h k^h/ ลดการพ่นลมเมื่ออยู่หลังกลุ่มเสียงลมแทรก (sibilant) กลายเป็น /p t k/ (McMahon, 2002, pp. 36-38) ดังเสียงของตัวอักษร c ในการสะกดของคำว่า “script” เป็นเสียง /k^h/ แต่เมื่อเสียงนี้เกิดตามหลังเสียงลมแทรกคือตัวอักษร s ซึ่งออกเสียงเสียดแทรก (fricative) /s/ ทำให้เสียง /k^h/ เป็น /k/ ผู้วิจัยถอดถ่ายด้วยรูปพยัญชนะ “ก” ที่ออกเสียงคล้ายกับกฏนี้

ต้องการถ่ายทอด เนื่องจากลักษณะภาษาในกวีนิพนธ์มีความแตกต่างจากภาษาสื่อสารทั่วไป การอ่านกวีนิพนธ์เป็นการอ่านที่ต้องตีความอย่างมีเหตุผลและมีกระบวนการอ่านเพื่อเข้าถึงตัวบทกวีนิพนธ์อย่างแท้จริง ลักษณะการอ่านของผู้อ่านเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ถูกกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารสองทาง (bidirectional communication) ซึ่งสอดคล้องกับ Connolly (1960, pp. 1-4) ที่กล่าวว่า กวีนิพนธ์กระทำบางประการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อจิตวิญญาณมนุษย์ ทำให้มนุษย์ตระหนักต่อตนเองกับโลกที่อาศัยอยู่ อีกทั้งยังเปิดความคิดให้กว้างไกล หรือสัมผัสผ่านสิ่งอื่นใดที่สร้างความ เป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ สิ่งเหล่านี้เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกวีกับผู้อ่านที่สัมพันธ์กันโดยผ่านตัวบท ของกวีนิพนธ์ การรับสารหรือการเข้าใจกวีนิพนธ์จึงเป็นสิ่งท้าทายผู้อ่านที่ต้องใช้การอ่านอย่าง วิเคราะห์หรือการตีความที่ต้องพิจารณาภาษาในกวีนิพนธ์ คำถามสำคัญ คือ แนวทาง แนวคิด หรือทฤษฎีอะไรที่เหมาะสมในการค้นหาความหมายที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ที่กวีต้องการสื่อสารให้ ชัดเจนมากที่สุด

แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานใหม่จากแหล่งข้อมูลกวีนิพนธ์ของผู้วิจัยมีการมุ่งเน้นทั้ง ระดับองค์ประกอบภายในและภายนอก (internal and external features) ของการศึกษาตัวบท และการวิพากษ์เชิงสังคมวัฒนธรรม องค์ประกอบภายในเป็นลักษณะ โครงสร้าง รูปแบบของ ภาษาที่นำมาใช้ผลิตสร้างตัวบท หรือตัวบทมีการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้ความหมาย ในที่นี้ องค์ประกอบทางภาษาด้านวากยสัมพันธ์ (ประโยค อนุพากย์ โครงสร้างหน่วยคำ) เป็นหน่วยทาง ภาษาที่เกิดจากการประกอบรวมจากเสียง พยางค์ของหน่วยคำ/คำ นำเรียบเรียงเป็นกลุ่มคำ วลี อนุพากย์หรือประโยคทั้งที่สมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ และประโยคซึ่งเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นรูปภาษาที่ เรียบร้อยคำเพื่อสื่อสารเหตุการณ์ ความสำคัญของความสร้างสรรค์ (creativity) ในกวีนิพนธ์เป็น การจัดวาง จัดเรียง จัดสร้างอนุพากย์/ประโยคในตัวของบทกวีแต่ละบทมีความแตกต่างกับ ภาษาสื่อสารทั่วไป และยังแตกต่างกันของการใช้อนุพากย์/ประโยคระหว่างบทกวี ขอบเขตของการ รับสารเพื่อเข้าใจเหตุการณ์จากบทกวีที่ภาษาปกติกล่าวว่า เป็นอนุพากย์/ประโยคนั้น ในกวีนิพนธ์ เรียกว่า “คำ” (word ในทางการนับเสียงพยางค์สามารถใช้คำว่า มอรา²-mora ซึ่งเป็นศัพท์เฉพาะ ทางสัทศาสตร์) เช่น “จันทร์” มีเสียง 1 พยางค์ เป็น 1 คำ หรือ “จันทร์” มีเสียง 2 พยางค์ เป็น 1 คำ อย่างไรก็ตาม หากประสงค์จำนวนเสียงของพยางค์ให้ตรงตามแบบแผนฉันทลักษณ์ที่ กำหนดให้ครบในตำแหน่งของคำอาจพิจารณาให้ “จันทร์” เป็น 2 คำ (กล่าวได้ว่าในทาง วรรณกรรมศึกษาประยุกต์วิธีคิดเรื่องเสียงพยางค์ที่นับตามเสียงเป็นจำนวนของคำได้ในตัว)

² สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560) บัญญัติคำว่า “mora” แบบทับศัพท์ว่า “มอรา” ในศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป แต่ผู้วิจัยไม่ได้ นำมโนทัศน์ของมอราตามแนวสัทศาสตร์มาใช้ เป็นการเทียบหลักการเท่านั้น

เวลาเดิน เพลินเพลิดเพลิน อาจลืมตัว   สิ่งดี-ชั่ว คู่ขนาน สงบนิ่ง
แยกแยะเรื่อง แบ่งความคิด จิตอ้างอิง   ดวงเดือนเด่น ไม่ทอดทิ้ง เพื่อนหมู่ดาว”

ตัวบทที่เป็นตัวอย่างของผู้วิจัยดังกล่าวมีจำนวน 2 บท และผู้วิจัยตั้งชื่อเนื้อหาของเรื่องว่า “จันทร์แจ่มจริง” เท่ากับเป็น 1 บทกวี นักประพันธ์/กวีแต่ละคนผลิตบทกวีจำนวนที่หลากหลาย เมื่อนำมารวมกันในหนึ่งเล่ม เรียกว่า “กวีนิพนธ์” (poetry) การอธิบายเช่นนี้เป็นการแสดงความเป็นรูปธรรมเชิงการนับองค์ประกอบ อย่างไรก็ตาม คำว่า “กวีนิพนธ์” ยังมีความหมายเชิงนามธรรมแก่วงวิชาการที่นิยามตามแต่ละชุดความรู้ความคิดความเชื่อที่มีอยู่ โดยภาพรวมกวีนิพนธ์หมายถึงการใช้ภาษาที่มีเนื้อหากระทบจิตใจทั้งให้อารมณ์ความรู้สึกที่ตึงตังหรือเลวร้าย เรื่องราวที่ถ่ายทอดเป็นการแสดงประสบการณ์ของโลกชีวิตด้วยจินตนาการที่นำมาเข้าร่วมปรุงแต่ง

การอธิบายนำเสนอลักษณะของกวีนิพนธ์ในฐานะตัวบทเพื่อการศึกษาวิจัยด้านภาษาศาสตร์ในประเด็นวากยสัมพันธ์ที่กำหนดเป็นจุดเด่นในงานของผู้วิจัยนี้เองที่ทำให้มีความแตกต่างจากงานวิจัยของผู้อื่นที่ศึกษาประเภทกวีนิพนธ์เช่นเดียวกัน คำถามสำคัญว่า จะมีการอ่านพิจารณาประโยคในกวีนิพนธ์อย่างไรให้เหมาะสมที่สุด ด้วยคำถามนี้จึงเป็นการทบทวนแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ อีกหนึ่งคำถามที่ย้อนกลับมาว่างานวิจัยนี้ไม่สนใจลักษณะของวรรณกรรม (literariness) หรือไม่ คำตอบแบบสามัญสำนึกของผู้วิจัย คือ ยังตระหนักและนำมาใช้แต่ผ่านการประยุกต์เป็นวิธีการเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาเพื่อพรรณนาและตีความในกระบวนการจำแนกตัวบทว่าใครเป็นผู้ผลิต ผู้รับสารคือใคร สารที่ถ่ายทอดเรื่องราวมีผลกระทบต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน ลักษณะพิเศษหรือการเน้นเด่นจากการใช้ภาษาอะไรที่กวีนำเสนอเพื่อก่อให้เกิดการอธิบายร่วมกับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและนวัตกรรม ฯลฯ ในการนำเสนอความสำคัญตั้งแต่เริ่มแรกของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอภาพแห่งแนวทางบูรณาการแล้ว นั่นคือ ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่ได้เลยการวิพากษ์ความเคลื่อนไหวทางสังคมจึงทบทวนเรียนรู้แนวความคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ปรากฏพบการนำไปใช้เพื่อสะท้อนความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม ชนชั้น การกดขี่ การครอบงำ การใช้อำนาจในทางมิชอบ ซึ่งเป็นวิธีการวิพากษ์เชิงลบ แต่ผู้วิจัยพบความสำคัญของความคิดบวกที่เป็นฐานของความสำเร็จในกวีนิพนธ์ จึงประยุกต์หลักการเกี่ยวกับความอดทนในการต่อสู้ที่เป็นมุมมองบวกที่ดีของวาทกรรมวิเคราะห์เชิง

คิดบวกแบบก้าวหน้า (progressive-positive discourse analysis) เนื่องจากมีหลักการที่แสดงวิธีคิดของการทนสู้ (resistance) เป็นการมองโลกชีวิตในทางที่ดีเพื่อใช้ต่อต้านความชั่วร้ายในสังคม

ที่มาของความน่าสนใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ด้วยหลักการของวากยสัมพันธ์ และหลักการอื่นๆ ในภาษาศาสตร์ มีมูลเหตุมาจากการวิเคราะห์ขอบเขตของเหตุการณ์ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ว่าสามารถจัดการวิเคราะห์ด้วยบทข้อมูลได้อย่างไร แม้แต่ประสบการณ์การสอนของผู้วิจัยพบปัญหาจากผู้เรียนที่ไม่สามารถวิเคราะห์แยกส่วนของความเป็นประโยค จึงทำให้ไม่สามารถอ่านวิเคราะห์ด้วยบทจากต้นฉบับได้ดีเท่าที่ควร อีกทั้งผู้เรียนจำนวนมากค้นหาคำตอบหรือการแปลปริวรรตกวีนิพนธ์ให้เป็นลักษณะร้อยแก้ว (prose) คล้ายกับภาษาสื่อสารทั่วไป เมื่อมีผู้รู้หรือผู้แสดงตนว่าเชี่ยวชาญนำเสนอผลงานขอการวิพากษ์วิจารณ์กวีนิพนธ์สู่โลกดิจิทัลผ่านการใช้อินเทอร์เน็ต จะพบการวิเคราะห์วิจารณ์ร่วมกับบทแปลเป็นจำนวนมาก ผู้เรียนนำมาผลคำตอบจากผู้อื่นมาเสนอต่อโดยมีทั้งการอ้างอิงและไม่อ้างอิง ข้อบกพร่องนี้กลายเป็นภูมิหลังที่มีผลกระทบต่อความคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นทักษะขั้นสูงที่วงการแห่งการศึกษา การวิจัย นวัตกรรม และการพัฒนาระดับประเทศ ผูกกับความคิดหวังจากสมาชิกในสังคม เช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหาร บ้านเมือง ฯลฯ รอคอยผลิตในรูปแบบบุคคลที่คิดวิเคราะห์เป็น นอกเหนือจากประสบการณ์ทางวรรณกรรมไทย ผู้วิจัยทราบถึงปัญหาการอ่านแบบพอสายตาของการอ่านศึกษาวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ เนื่องจากในวงการของการวิจารณ์วรรณกรรมอังกฤษ-อเมริกัน พบว่ามีเว็บไซต์สำคัญที่รวบรวมผลงานของนักวิจารณ์วรรณกรรมทั้งมืออาชีพ ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญ หรือมือสมัครเล่น ได้แก่ นักศึกษาระดับก่อนบัณฑิตศึกษาและระดับบัณฑิตศึกษา หรือประชาชนทั่วไป มีผลให้ผู้เรียนกวีนิพนธ์ภาษาอังกฤษทั้งชาวไทยและแม้แต่เจ้าของภาษาเองเลือกที่จะสืบค้นผลงานของผู้อื่นจากแหล่งข้อมูลเว็บไซต์

ปัญหาการเรียนวรรณกรรมกับทกวีนิพนธ์ที่เป็นแนวทางให้ตระหนักถึงได้ดีในวงการการศึกษาของไทย มาจากผลงานวิชาการของสมบุญรณ์ พจน์ประสาธ (2560) ที่แสดงทรรศนะพร้อมกับวิธีการแก้ไขเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมภาษาอังกฤษว่า การเรียนการสอนปัจจุบัน“ละเลยการให้ความสำคัญกับ ความเข้าใจในตัวบทวรรณกรรมอย่างละเอียด แต่กลับมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้อภิปราย อย่างอิสระโดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีการวิจารณ์วรรณคดีหรือแนวคิดอื่นๆ มาก จนเกินไป เนื่องจากการอภิปรายลักษณะนี้มีการอ้างอิงกับหลักฐานที่ปรากฏในงานวรรณกรรมน้อยมาก การตีความอาจเกิดความผิดพลาดได้ง่าย อีกทั้งการนำเสนอ ความเห็นก็อาจจะออกนอกประเด็นสำคัญจากเรื่องที่ศึกษาอยู่ วิธีการเรียนการสอน เช่นนี้ยังทำให้ผู้เรียนสูญเสียโอกาสศึกษารูปแบบและกลวิธีทางภาษาในงาน วรรณกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อการ

พัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาของผู้เรียน “ไปอย่างน่าเสียดาย” เมื่อผู้วิจัยกลับมาทบทวนวงการการเรียนการสอนวรรณกรรมไทยพบปัญหาคล้ายกัน กล่าวคือ มีการมุ่งเน้นผลวิพากษ์ที่อาจไม่ได้เชื่อมโยงพื้นฐานของการผลิตสร้างตัวบทผ่านการใช้ภาษา หากเพิกเฉยลักษณะ โครงสร้าง รูปแบบทางภาษาอาจเกิดการอ่านคิดวิเคราะห์ ตีความ วิพากษ์คลาดเคลื่อน

ความเป็นมา ความน่าสนใจ และปัญหาเชิงวิชาการข้างต้นนำมาสู่การพัฒนาสร้างหรือออกแบบการศึกษาด้านวรรณกรรมด้วยมุมมองภาษาศาสตร์กับการวิพากษ์วาทกรรม ผู้วิจัยจึงประสานแหล่งข้อมูลจากกวีนิพนธ์ที่ไรต์ไทยที่ผ่านกาลเวลามาเกือบกึ่งศตวรรษ มีการเก็บบรรจุเรื่องราวแห่งชีวิต สังคมวัฒนธรรม และประเด็นสำหรับการวิพากษ์อย่างรอบมิตติ โดยนำมาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดทฤษฎีที่บูรณาการเพื่อสร้างแนวทางการศึกษากวีนิพนธ์ด้วยองค์ความรู้ใหม่ และอาจนำผลลัพธ์นี้ไปพัฒนาความคิดแก่ผู้เรียนรู้อย่างรอบด้านในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ และเป็นสังคมแห่งการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

วาทกรรมเป็นสิ่งที่ผู้คนในสังคมให้ความสนใจมากขึ้น เนื่องจากเป็นการสื่อสารผ่านการใช้ภาษา และมีผลกระทบต่อสังคม นอกเหนือจากวาทกรรมที่ปรากฏผ่านภาษาปกติในรูปแบบของร้อยแก้ว (prose) ยังพบวาทกรรมที่ปรากฏผ่านภาษารูปแบบร้อยกรอง (poetry) หรือที่เรียกว่ากวีนิพนธ์ ดังนั้น การผลิตสร้างวาทกรรมผ่านกวีนิพนธ์มีผลกระทบต่อสังคมได้เช่นเดียวกับวาทกรรมในภาษาทั่วไปที่สามารถสะท้อน บ่งชี้ หรือทำให้เชื่อว่ามีมีความสำคัญต่อการรับรู้ของสมาชิกในสังคม อีกทั้งเป็นแนวทางของการตีความการใช้ภาษากับสัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตในสังคม การปรากฏเป็นวาทกรรมมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม (activities) ความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) วัตถุและเครื่องมือ (objects and instruments) กาลเทศะ (time and place) หัวข้อในสังคม เช่น ความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม (social subjects with beliefs, knowledge, values, etc.) และสัญญะ (semiosis) (Fairclough, 2001a, pp. 2-3) ยกตัวอย่างเช่น ตัวบทของกวีนิพนธ์ที่แสดงวาทกรรมในบทกวี “อหังการของดอกไม้” กวีนิพนธ์ที่ไรต์ ปี พ.ศ. 2532 เรื่อง “ไปไม่ที่หายไป” ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา (2560, น. 28-29) ซึ่งมีตัวบท ดังนี้

(4)

สตรีมีสองมือ
 มั่นยึดถือในแก่นสาร
 เกลียวเอ็นจักเป็นงาน
 มิใช่ร่านหลงแพพรพรรณ

สตรีมีสองตีน
 ไว้ป้ายป็นความไฝ่ฝัน
 ยืนหยัดอยู่ร่วมกัน
 มีหมายมั่นกินแรงใคร

สตรีมีดวงตา
 เพื่อเสาะหาชีวิตใหม่
 มองโลกอย่างกว้างไกล
 มีไช่คอยชม้อยชวน

สตรีมีดวงใจ
 เป็นดวงไฟไม่ผันผวน
 สร้างสมพลังมวล
 ด้วยเธอล้วนก็คือคน

สตรีมีชีวิต
 ล้างรอยผิดด้วยเหตุผล
 คุณค่าเสรีชน
 มีไช่ปรนการมารมณ

ดอกไม้มีหนามแหลม
 มีไช่แย้มคอยคนชม
 บานไว้เพื่อสะสม
 ความอุดมแห่งผืนดิน!

ตัวบท⁴ในตัวอย่าง (4) มีจำนวน 6 บท แต่ละบท (ยกเว้นบทสุดท้าย) ขึ้นต้นด้วยคำบ่งชี้บุคคลทางสังคม (social person deixis) คำว่า “สตรี” มีการใช้คำกริยา “มี” แสดงสภาวะการ

⁴ คำว่า “ตัวบท (text)” ในที่นี้ หมายถึง ภาษาเขียนประเภทกวีนิพนธ์ที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในฐานะแหล่งข้อมูลของการวิจัย คำว่า “บทกวี (poem)” หมายถึง เรื่องราวที่ถ่ายทอดผ่านภาษาที่ถูกกำหนดด้วยแบบแผนหรือข้อตกลง เช่น “อหังการของดอกไม้” ซึ่งเป็นหนึ่งบท

ครอบครอง และตามด้วยสภาวะที่ครอบครองซึ่งปรากฏเป็นรูปภาพเกี่ยวกับอวัยวะกับชีวิต ดังนี้ “สตรีมีสองมือ” “สตรีมีสองตีน” “สตรีมีดวงตา” “สตรีมีดวงใจ” “สตรีมีชีวิต” การกล่าวเชิงกายภาพที่เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์แสดงถึงการมีชีวิตและความเป็นมนุษย์เชิงรูปลักษณะของผู้หญิงที่ไม่แตกต่างจากองค์ประกอบร่างกายของเพศชาย บทสุดท้ายของแต่ละบทให้ความหมายที่เป็นภาวะแย้ง (antithesis) กับความรู้เดิมที่มีต่อผู้หญิง นั่นคือ มีความคิดเห็นว่าผู้หญิงต้องอ่อนแอ ผู้หญิงเป็นผู้ตามและรับใช้ผู้ชาย เป็นต้น ภาวะแย้งทำให้เกิดชุดความรู้ใหม่มาต่อสู้อับความรู้ความเข้าใจเดิมปรากฏให้เห็นจากรูปภาพของวรรณคดีสุดท้ายแต่ละบท คือ “มิใช่ร่านหลงแพพรพรรณ” “มิหมายมันกินแรงใคร” “มิใช่คอยช้อยชอน” “ด้วยเธอล้วนก็เป็นคน” และ “มิใช่ปรนการมรรณ”

บทกวีตัวอย่าง (4) สามารถเชื่อมโยงเข้ากับองค์ประกอบทางวาทกรรมได้ดังนี้ ในตัวบทมีการกระทำหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการนำเสนอความสามารถของผู้หญิง โดยอาศัยอวัยวะของร่างกายดำเนินเรื่องเพื่อแสดงหน้าที่และการกระทำปฏิบัติ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น คือ การเปรียบเทียบความเป็นผู้หญิงกับความเป็นผู้ชายผ่านวัตถุและเครื่องมือของการพรรณนาคุณลักษณะของผู้หญิง ดังนั้น ผู้หญิงเป็นเครื่องมือเพื่อส่งผ่านเนื้อหา การนำเสนอความเป็นหญิงดังกล่าวปรากฏในกาลเทศะช่วงที่กวีผ่านประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2516-2519 และเป็นการสร้างหรือเรียกชื่อพื้นที่ให้แก่ผู้หญิงในสังคมไทย เนื่องจากสังคมไทยในอดีต ผู้หญิงถูกกำหนดค่าความหมายโดยผู้ชาย คือ ผู้หญิงอ่อนแอ ต้องปฏิบัติตามผู้ชาย และมีสติปัญญาด้อยกว่า ขาดการคิดไตร่ตรอง ผู้หญิงจึงถูกกดขี่ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2546; บุญวดี มนตรีกุล ณ อรุณยา, 2559) และเมื่อกวีนิพนธ์ได้รับการเผยแพร่ในปี 2532 จึงเป็นการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงว่ามีความสามารถเช่นเดียวกับผู้ชาย แต่แฝงให้เห็นถึงการปฏิบัติที่แตกต่างจากเพศชาย สัตยวณะที่นำมาตีความผ่านรูปภาพ คือ “ดอกไม้” สื่อถึงเพศหญิง ในบทสุดท้ายที่แทนผู้หญิง และมีส่วนขยายประกอบเป็น “ดอกไม้มีหนามแหลม” เป็นสิ่งที่ทำลายความคิดเชิงขนบอีกครั้ง เนื่องจากมุมมองของคนในสังคมพิจารณาว่าดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม สวยงาม ไร้หนาม แทนสตรีเพศมาโดยตลอด แต่ลักษณะเฉพาะที่ปรากฏในตัวบทสร้างพลังความคิดให้แก่ผู้อ่านสามารถตีความได้ทั้งเชิงบวกหรือเชิงลบ เพราะคุณสมบัติของ “หนาม” ที่คนส่วนใหญ่รับรู้ คือ อันตราย ทิ่มแทงผิวหนัง

กวี เป็นส่วนหนึ่งของกวีนิพนธ์ที่เป็นตัวเลมเรื่อง “ใบไม้ที่หายไป” ส่วนที่เป็นตัวบท คำว่า “บท” (stanza) หมายถึง รูปแบบทางฉันทลักษณ์ของร้อยกรองไทย ประกอบด้วยคำที่มีพยางค์หรือกลุ่มคำที่ได้รับการเน้น/ไม่เน้นพยางค์ที่เรียกว่า “คณะ” (foot) รวมกันเป็นวรรค และเมื่อวรรครวมกันหลายวรรคกลายเป็นหนึ่งบาท (line) (Tumtavitikul, 2001) ในแต่ละชนิดของร้อยกรองกำหนดจำนวนบาทไม่เหมือนกัน เมื่อบาทมีครบตามข้อกำหนดจะเป็นหนึ่งบท เช่น หนึ่งบทในกาพย์ยานีมีสองบาท หนึ่งบาทมีสองวรรค เป็นต้น ยกตัวอย่าง หนึ่งบทของบทกวี “อหังการของดอกไม้” ดังนี้ “สตรีมีสองมือ มันยึดถือในแก่นสาร เกลียวเอ็นจักเป็นงาน มิใช่ร่านหลงแพพรพรรณ” บทกวีนี้มี 4 วรรค และ 2 บาท เท่ากับหนึ่งบท

ความคิดเช่นนี้เป็นการศึกษาเชิงลบ ส่วนอีกความหมายที่ดีความเชิงบวก คือ การสร้างการป้องกันตนเองเช่นเดียวกับธรรมชาติของดอกไม้บางชนิดที่ใช้ป้องกันแมลงศัตรู จากการเปรียบเทียบในตัวอย่าง (4) ทำให้ผู้อ่านเห็นความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิงในสังคมไทย ซึ่งถ่ายทอดผ่านกวี จากที่นำเสนอตัวอย่างมาผู้วิจัยเกิดคำถามว่าไม่เพียงแต่ตัวบทกวีตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ ยังมีตัวบทกวีอื่นๆ จำนวนมากที่ซ่อนแฝงความตั้งใจบางอย่างในการนำเสนอวาทกรรมที่ผ่านตัวบทกวีนิพนธ์ ดังนั้น จึงน่าสนใจที่ศึกษาว่าวาทกรรมอะไรที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ของไทย กลวิธีทางภาษาอะไรที่สนับสนุนการผลิตสร้างวาทกรรมขึ้นมา และวาทกรรมที่พบในกวีนิพนธ์สะท้อนประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวกับอำนาจ อุดมการณ์ในลักษณะใดและอย่างไร

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยประสงค์วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างวาทกรรมซึ่งปรากฏในกวีนิพนธ์ และวิพากษ์ความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม อำนาจ อุดมการณ์ที่มีผลกระทบต่อสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ เมื่อกล่าวถึงวาทกรรม ภาพแรกที่จดจำเป็นการนึกถึงความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม การกดขี่ ชนชั้นในสังคม อย่างไรก็ตาม วิถีคิดที่เป็นมุมมองบวกนำมาศึกษาวาทกรรมด้านความสำเร็จได้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากตัวบทที่วิเคราะห์ของตัวอย่าง (4) แสดงความหวังในการผลักดันความเป็นมนุษย์และความเท่าเทียมทางเพศของสตรีเป็นการคิดบวกโดยการนำสระเรือ่นร่างผ่านคำศัพท์อวยวะมาแสดงหน้าที่อันเป็นประโยชน์มากกว่าการถูกมองเป็นเครื่องบำบัดความใคร่ของเพศชาย ทั้งนี้ผู้วิจัยนำหลักการของการทนสู้ (resistance) ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามาใช้เสริมอธิบาย ดังนั้น การวิพากษ์วาทกรรมไม่จำเป็นต้องศึกษาประเด็นเพียงความล้มเหลว ความเลวร้ายในสังคมเท่านั้น หากยังสามารถวิจัยเชิงความคิดสร้างสรรค์ เป็นการมองโลกในแง่ดี และแสดงมุมมองบวกต่อสถานการณ์ที่เสื่อมทรามเพื่อพัฒนาสร้างความสำเร็จขึ้นมาแทน การวิพากษ์วาทกรรมจึงเป็นการวิจัยเพื่อเปิดเผยทั้งผลกระทบเชิงลบและเชิงบวก

ความสำคัญในแง่มุมมองของพื้นที่ทางวิชาการและลักษณะการวิจัยที่ได้จากการทบทวนกวีนิพนธ์พบว่าในประเทศไทยไม่มีการนำแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าและภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมมาวิเคราะห์กวีนิพนธ์เลย จึงเป็นโอกาสที่เหมาะสมในการเปิดโลกทัศน์เชิงบูรณาการและนำไปสู่การศึกษาที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Poetry Analysis: CPA)” ที่สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์หรือวรรณกรรม

ความมุ่งหมายการวิจัย

1. วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย โดยการใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าและภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม
2. วิพากษ์ประเด็นทางสังคมเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ โดยพิจารณาจากวาทกรรมและอุดมการณ์ที่กวีนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย
3. นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์ โดยการบูรณาการแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าและภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

ความสำคัญของการวิจัย

บุกเบิกการบูรณาการทางภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา เข้ากับศาสตร์แห่งการวิพากษ์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าเพื่อนำไปใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนด้านมนุษยศาสตร์ให้สามารถคิดวิเคราะห์และวิพากษ์ได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ขอบเขตของการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ตั้งแต่ปี 2523-2559 จำนวน 13 เล่ม
2. การวิเคราะห์ตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ พิจารณารูปภาษาเท่านั้น ไม่รวมถึงภาพประกอบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิด ดังนี้

1. กลวิธีทางภาษาจากแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม (Literary Linguistics: LL) ของ Leech (1971) Bradford (1997) Montgomery, Durant, Fabb, Furniss, and Mills (2007) และลักษณะร่วมบางประการในแนวคิดวาทกรรมที่พิจารณาได้จากการใช้กลวิธีทางภาษาของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) แม้เป็นกลวิธีในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แต่เป็นกระบวนการต้นในการศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในตัวบทจึงยังมีความเหมาะสมที่นำมาใช้สังเคราะห์เป็นกลวิธีทางภาษาในการพิจารณาความสัมพันธ์กับวาทกรรม และเสริมหลักการของการทนสู้ (resistance) ของนักวาทกรรมเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าร่วมสมัย เนื่องจากโลกชีวิตและโลกวิชาการมีการพัฒนาอยู่เสมอ
2. วาทกรรมกับอุดมการณ์ จากแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า (Progressive-Positive Discourse Analysis: PDA or PPDA) ของนักวาทกรรมเชิงคิดบวกแบบ

ก้าวหน้าร่วมสมัย และแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Fairclough (2003) ซึ่งเป็นการประยุกต์เพื่ออภิปรายทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวของประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์

3. กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์บูรณาการจากแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. **วาทกรรม** หมายถึง ความคิดความเชื่อที่สมาชิกในสังคมประสงค์เสนอให้สังคมรับรู้ผ่านการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียน และรวมถึงรูปแบบภาษาผสมผสาน เช่น สื่อออนไลน์ หรือสัญญาณที่ปรากฏร่วมกับวัจนภาษา การผลิตสร้างวาทกรรมเป็นไปตามเจตนาของผู้ใช้ อีกทั้งอุดมการณ์ได้รับการถ่ายทอดออกมา ก่อเกิดเป็นอำนาจของผู้ใช้ภาษาเพื่อกระทบต่อต้าน คัดค้าน สนับสนุน เลือกลง หรือวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ทางสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ วาทกรรมเป็นชุดความคิดความรู้หรือความเชื่อที่ปรากฏผ่านภาษาของผู้ผลิต และมีเจตนาในการผลิตสร้างวาทกรรมด้วยจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งอันก่อให้เกิดผลกระทบในสังคม

อย่างไรก็ตาม วาทกรรมไม่ได้เพียงเปิดเผยความล้มเหลวและความเลวร้ายของเหตุการณ์ผ่านการใช้ภาษาเพื่อสะท้อนสังคม แต่ยังนำเสนอความสำเร็จผ่านการมองโลกในแง่ดี มีมุมมองบวกต่อสถานการณ์ที่โหดร้าย น่ากลัว และมีผลทำลายต่อชีวิต อุดมการณ์ ทรัพย์สิน หรือความเป็นอยู่ในสังคม แต่เกิดการปรับตัวปรับความคิดให้เกิดความพร้อมเพื่อรับมือกับความชั่วร้ายดังกล่าว และมีความหวังให้เกิดความสำเร็จที่ดั่งใจ ลักษณะของกวีนิพนธ์หล่อหลอมรวมผลกระทบทั้งการมองโลกเป็นลบและการมองโลกเป็นบวก จึงปรากฏวาทกรรมทั้งสองลักษณะ

2. **ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม** หมายถึง การศึกษาวรรณกรรมด้วยหลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ โดยการอธิบายหัวข้อทางภาษาที่พบในวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ

3. **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์** หมายถึง แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์รูปภาพที่สื่อถึงความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียมกัน การครอบงำคนในสังคมของกลุ่มคนในสังคมที่อำนาจโดยใช้การสร้างและผลิตซ้ำ จนก่อให้เกิดปัญหาประเด็นการโต้แย้งในสังคม ตามแนวคิดของ Fairclough (2003)

4. **วาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า** หมายถึง แนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์รูปภาพที่สื่อถึงความหวังให้เกิดความสำเร็จอย่างมีกำลังใจ ไม่แสดงความทุกข์เข็ญ แม้สถานการณ์จะเลวร้ายก็ตาม เกิดการปรับวิถีของความคิดให้สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสร้างความสำเร็จอย่างเหมาะสมมากกว่าการติดกับดักของความเจ็บปวดโศกเศร้า วิธีคิดบวกแบบ

ก้าวหน้านี้เป็นความก้าวหน้าทางวิชาการและวิจัยร่วมสมัยเพื่อต่อยอดจากวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

5. กลวิธีทางภาษา หมายถึง ลักษณะทางภาษาที่แสดงวิธีการและถ่ายทอดความหมายของเนื้อหาที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย จำนวน 13 เล่ม นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2523-2559 โดยที่กลวิธีทางภาษาได้รับการสังเคราะห์จากแนวคิด Leech (1971) Bradford (1997) Montgomery et al. (2007) และลักษณะร่วมบางประการที่ใช้วิเคราะห์กลวิธีทางวาทกรรมของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) ดังนี้ 1) อุปลักษณ์ (metaphor) โดยพิจารณารวม อุปมา (simile) อุปมานิทรรศน์ (allegory) สัญลักษณ์ (symbol) บุคคลวัต (personification) สมมุติภาวะ (apostrophe) อติพจน์ (hyperbole) อวพจน์ (meiosis) และอุปนิเสธ (litotes) 2) นามนัย (metonymy) พิจารณารวม สัมพจน์ (synecdoche) 3) คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetoric question) 4) โครงสร้างทางภาษา (linguistic structure) มีองค์ประกอบสำคัญ คือ คำศัพท์ (lexicalization/word use) และไวยากรณ์ (grammar) 5) สัมพันธบท (intertextuality) โดยพิจารณารวม การอ้างถึง (allusion) และ 6) การคาดการณืจากบริบท (assumption) ประกอบด้วย การเทียบความ (entailment) ความคิดที่มีอยู่ก่อน (presupposition) นัยบ่งชี้ (implicature) ตัวบ่งชี้ (deixis) และวัจนกรรม (speech acts)

6. ไวยากรณ์กวีนิพนธ์ หมายถึง ลักษณะและระบบทางภาษาใดภาษาหนึ่งที่ได้รับการสร้างสรรค์กลายเป็นประเภทตัวบทกวีนิพนธ์ มีองค์ประกอบตั้งแต่เสียง พยางค์ น้ำหนัก จังหวะ ทำนอง (สัทศาสตร์และสัทวิทยา) หน่วยคำ คำ อนุพากย์/ประโยค (วากยสัมพันธ์และวิทยาหน่วยคำ) ความหมายตามรูปภาษากับความหมายเชิงบริบท (อรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์) สำหรับความเป็นกวีนิพนธ์ (poeticity⁵) มีการปรับแต่งเชิงภาษา โดยการเทียบเท่าลักษณะทางภาษาทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นประโยคในกวีนิพนธ์ได้รับอิทธิพลของการจัดเรียง จัดวาง อักษร คำ ข้อความเป็นพิเศษ ขอบเขตของความเป็นประโยคจึงไม่ได้อยู่ที่หน่วยทางภาษาใดเพียง

⁵ Fishelov (2013, pp. 261-262) กล่าวถึงความเป็นกวีนิพนธ์ โดยใช้คำว่า "poeticity" ตามการสร้างคำและหลักการของ Roman Jakobson เพื่อศึกษาการปรากฏของประเภทตัวบทผ่านการวิเคราะห์ลักษณะการใช้ภาษา Fishelov แสดงถึงลักษณะลูกผสมของตัวบทร่วมสมัย คือ มีกวีนิพนธ์ในร้อยแก้วของผลงานเรื่อง "Baudelaire" หรือย่อหน้าที่ประกอบด้วยร้อยแก้วและบทกวีของผลงานเรื่อง "Amichai" จึงเป็นความท้าทายทางวิชาการด้านกวีนิพนธ์ที่วิจัยความแตกต่างระหว่างความเป็นกวีนิพนธ์กับร้อยแก้ว (*a self-declared hybrid of poetry-in-prose (Baudelaire), and texts printed as half poems and half prose paragraphs (Amichai)*). Still, all these modern texts evoke (or, at the very least, attempt to evoke) a poetic effect that challenges traditional distinctions of poetry and prose) ด้วยรูปแบบและการอธิบาย ผ่านการออกแบบการวิจัยที่แตกต่างกันของนักวิจัยแต่ละคน ทั้งนี้ Fishelov ยังแสดงความจำเป็นด้านภาษาศาสตร์ว่าเป็นพื้นฐานของกวีนิพนธ์ตั้งแต่ระดับสัทศาสตร์ไปถึงอรรถศาสตร์ และมีเค้าที่เกี่ยวกับวัจนปฏิบัติศาสตร์รวมถึงลักษณะการประยุกต์อื่นๆ

หน่วยเดียว ข้อกำหนดที่เรียกว่า “เสียง พยางค์ คำ คณะ วรรค บาท บรรทัด บท” ของบทกวีมีลักษณะคล้ายประโยคสื่อสารทั่วไป เงื่อนไขดังกล่าวเรียกว่าฉันทลักษณ์ หากมองพินิจทางภาษาศาสตร์ สามารถเรียกกำหนดลักษณะและระบบทางภาษาที่นำมาใช้ในกวีนิพนธ์ได้ว่า ไวยากรณ์กวีนิพนธ์ ในงานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic Functional Linguistics: SFL) ของ Halliday (1994) และนักวิชาการกลุ่มนี้ (ดู บทที่ 2 ประกอบ) เพื่อการวิเคราะห์ตัดสินขอบเขตความเป็นประโยคในกวีนิพนธ์ซึ่งไรต์ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับวิจัย ส่วนคำบัญญัติภาษาไทยของทฤษฎีดังกล่าว สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560) ยังไม่มีการบัญญัติ พบเพียงคำที่ใกล้เคียงว่า “Systemic Grammar” เป็น “ไวยากรณ์ระบบสัมพันธ์”

7. กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ หมายถึง แนวคิดในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจความหมายตรงและความหมายแฝงในตัวบทกวีนิพนธ์ได้อย่างชัดเจนและลุ่มลึก โดยบูรณาการหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่และเป็นสหวิทยาการในการวิพากษ์กวีนิพนธ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้นำเสนอแนวการวิเคราะห์ด้วยแนวคิดทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม วาทกรรม วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยในฐานะแหล่งข้อมูลเพื่อการวิจัยซึ่งหลักการและวิธีปฏิบัติ มีดังนี้

1. ภาพรวมของแนวคิดกับพัฒนาการของการศึกษากวีนิพนธ์

2. ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม เป็นแนวคิดทางภาษาศาสตร์ที่นำมาใช้ศึกษา วิเคราะห์และอธิบายตัวบทวรรณกรรม นับตั้งแต่การวิเคราะห์เรื่องเสียง จังหวะ ทำนอง รวมถึงคำ กับความหมาย แม้แต่วากยสัมพันธ์ทั้งโครงสร้างหน่วยคำกับประโยค

ความสำคัญของภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมเป็นการประสานหลักการทฤษฎีระหว่าง ภาษาศาสตร์กับวรรณกรรมศึกษา ซึ่งในงานของผู้วิจัยเป็นการบูรณาการระหว่างทั้งสององค์ ความรู้

3. วาทกรรมที่ประยุกต์ในการศึกษากวีนิพนธ์ เป็นการศึกษาด้วยวาทกรรมวิเคราะห์เชิง วิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า แนวทางแรกเป็นแนวคิดเชิงประยุกต์ ระหว่างภาษาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนประเด็นปัญหา หรือสิ่งที่สามารถโต้แย้ง ต่อสู้ สนับสนุน เรียกร้องได้ เนื่องจากการใช้ภาษาในสังคม เป็นการสร้างความ คิด การถ่ายทอดความรู้สึก การแลกเปลี่ยนทั้งความคิดเห็นกับความรู้ของสรรพสิ่ง อุดมการณ์ อำนาจ และมายาคติที่ได้รับการผลิตสร้างมาใช้เพื่อให้จุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่ง สัมฤทธิ์ผล สำหรับแนวทางหลังนี้เป็นการต่อยอดเพิ่มเติมหลักการความคิดบวกเพื่อการพัฒนา และความสำเร็จ มิเพียงแต่ความล้มเหลวจากความเลวร้ายในสังคมอย่างเดียว

4. ความเป็นประโยคที่เป็นหน่วยความคิดเพื่อแสดงเหตุการณ์ในกวีนิพนธ์ เนื่องจาก ลักษณะและรูปแบบของกวีนิพนธ์เป็นภาษาที่สร้างสรรค์แตกต่างจากภาษาสื่อสารทั่วไป จำเป็นต้องเรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ขอบเขตของประโยคของกวีนิพนธ์ก่อนการถอดความเรื่องราว และวิพากษ์เนื้อหา

5. กวีนิพนธ์รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์) ของประเทศไทย เป็นตัวบทวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีการนำเสนอประสบการณ์ เจตนา และสภาพการณ์ สังคมที่กวีมีส่วนร่วมหรือดำรงร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นวาทกรรมสะท้อนให้เห็นประเด็นทางสังคม

กวีนิพนธ์บรรจุร่องรอยของการดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ก่อผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกวีนิพนธ์รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือกวีนิพนธ์ซีไรต์

ได้รับการตัดสินใจจากคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงมีคุณค่าทางภาษาและเนื้อหา ซึ่งสะท้อนประเด็นทางสังคมให้ผู้อ่านได้รับรู้ กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยเป็นแหล่งข้อมูลของงานวิจัยนี้ เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงกันระหว่างภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าในการมองโลกได้อย่างสร้างสรรค์ และเชิงวิพากษ์ในส่วนที่มีผลกระทบต่อสมาชิกในสังคมอย่างเลวร้าย

ในหัวข้อที่ 1 ภาพรวมของแนวคิดและพัฒนาการของการศึกษากวีนิพนธ์ ผู้วิจัยแสดงวิธีคิดจากโลกตะวันตก เนื่องจากมีผลงานที่เป็นหลักฐานชัดเจน อีกทั้งการวิจารณ์วรรณกรรม/กวีนิพนธ์ในประเทศไทยก็ได้รับอิทธิพลทั้งทฤษฎี รูปแบบ และการดำเนินการจากองค์ความรู้ของตะวันตก ผู้วิจัยขอเสนอภาพรวมการวิเคราะห์ที่สำคัญเป็นตัวอย่างได้เริ่มจากอดีตถึงช่วงเวลาร่วมสมัย

ในหัวข้อที่ 2 ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ผู้วิจัยนำเสนอลักษณะและวิธีในการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม คือ 2.1 การวิเคราะห์ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมด้วยกลวิธีทางภาษา ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมคนสำคัญที่มีอิทธิพลร่วมสมัย ดังนี้ 2.1.1 Leech (1971) 2.1.2 Bradford (1997) และ 2.1.3 Montgomery et al. (2007)

ในหัวข้อที่ 3 วาทกรรมที่ประยุกต์ในการวิจัยกวีนิพนธ์ แยกส่วนนำเสนอ ดังนี้ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 3.1 ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (3.1.1 ความเป็นมา และ 3.1.2 ลักษณะ) โดยทบทวนวิธีคิดและการอธิบายแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 คน ได้แก่ 3.1.2.1 Fairclough (2003) และ 3.1.2.2 van Dijk (2008) และ 3.2 ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งแนวความคิดที่ใช้วิเคราะห์กับแหล่งข้อมูลของกวีนิพนธ์ โดยทบทวนวิธีคิดและการอธิบายของผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้งหมดแล้ว ซึ่งเป็นการผสมผสานเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาการของความคิดที่รวมประยุกต์เข้าไว้ในยุคปัจจุบัน ซึ่งจัดแบ่งเป็น 3.2.1 การอธิบายแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า 3.2.2 งานวิจัยที่นำความคิดบวกไปวิเคราะห์ในกวีนิพนธ์ และ 3.2.3 งานวิจัยที่มีแหล่งข้อมูลเดียวกันหรือใกล้เคียงกับผู้วิจัย คือ กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย เพื่อเปรียบเทียบลักษณะการออกแบบ การดำเนินการ การใช้วิธีคิดวิเคราะห์ และผลวิจัยเพื่อเปิดโอกาสสร้างองค์ความรู้ใหม่ของงานผู้วิจัยต่อไป

หัวข้อที่ 4 ความเป็นประโยชน์ในกวีนิพนธ์ มีการจัดแบ่งเป็นหัวข้อเดียว คือ แนวคิด ทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ ซึ่งได้รับการปรับใช้ในการวิเคราะห์หอนุพากย์/ประโยชน์ใน แนวทางการศึกษาวิจัยด้านวาทกรรมมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงกาลร่วมสมัย

หัวข้อที่ 5 กวีนิพนธ์ไร้ไตไทย ประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 5.1 ความเป็นมา 5.2 กวีนิพนธ์ไร้ไต ซึ่งในหัวข้อนี้นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของกวีนิพนธ์ ผู้แต่ง ปีที่ได้รับรางวัล และ ข้อมูลเกี่ยวกับแก่นเรื่องและเนื้อหาภาพรวมของกวีนิพนธ์

1. ภาพรวมของแนวคิดและพัฒนาการของการศึกษากวีนิพนธ์

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอแนวคิดที่นำมาใช้วิเคราะห์กวีนิพนธ์ มีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดรูปแบบนิยม (Formalism)

ความเป็นมา

รูปแบบนิยมเกิดจากการพัฒนาทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ วรรณกรรมโดยนำหลักการทางภาษาศาสตร์เข้าไปประยุกต์โดยมี 2 กลุ่มสำคัญที่ร่วมพัฒนา แนวคิดรูปแบบนิยม ได้แก่ กลุ่มภาษาศาสตร์ในมอสโก (the Moscow Linguistic Circle) และ สมาคมศึกษาภาษากวี (the Society for the Study of Poetic Language) หรือในชื่อย่อภาษารัสเซียว่า OPOYAZ สมาชิกคนสำคัญของทั้งสองกลุ่มเป็นทั้งนักภาษาศาสตร์ นักวิจัยลีลาศาสตร์ และนักวรรณกรรม ได้แก่ 1) Osip Brik 2) Boris Eikhenbaum 3) Boris Tomashevskii 4) Viktor Shklovskii 5) Jurii Tynianov 6) V. V. Vinogradov 7) V. Zhirmunskii และ 8) Roman Jakobson โดยเฉพาะ Roman Jakobson เป็นผู้วางรากฐานให้แก่รูปแบบนิยมอย่างชัดเจนที่สุด และเป็นผู้พัฒนาแนวคิดสำคัญอีกแนวคิด คือ โครงสร้างนิยม (Lane, 2013, pp. 3-5)

Lane (2013, p. 2) กล่าวว่ารูปแบบนิยมมุ่งเน้นหลักการที่ว่า “การทำให้รู้สึก แปลกใหม่” (defamiliarization) ซึ่งเป็นหลักการที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์หรือเข้าใจวรรณกรรม เนื่องจากรูปแบบของวรรณกรรมมีความแตกต่างจากตัวบททั่วไปอื่นๆ เช่น ข่าวหนังสือพิมพ์ ประกาศ ป้าย หนังสือ ตำรา เป็นต้น การจัดวางอักษรหรือภาษาของตัวบทวรรณกรรมเป็นสิ่ง แปลกตา ไม่เหมือนกับข้อความเรียงเรียงของตัวบททั่วไป ทำให้เกิดภาวะที่ไม่คุ้นเคย และผู้อ่าน จำเป็นต้องสังเกตมากยิ่งขึ้น

หลักการของการลดความคุ้นเคยเป็นจุดเด่นของแนวคิดรูปแบบนิยม สอดคล้องกับคำอธิบายของ Steiner (1995) ที่สนับสนุนหลักการนี้ ซึ่งกล่าวว่าการลดความคุ้นเคย ถือเป็นการกระตุ้นการรับรู้ของผู้อ่านกวีนิพนธ์ เนื่องจากการใช้ภาษาหรือการสื่อสารที่เป็นปกติผู้ใช้ ภาษาจะคุ้นเคยและสามารถเข้าใจเนื้อความได้ง่าย ส่วนภาษาในวรรณกรรมมีลักษณะเด่น คือ มี

ลักษณะที่นำเสนอเป็นบาท วรรค แตกต่างจากการใช้ภาษาปกติทั่วไป จึงทำให้ผู้อ่านต้องใช้ความเข้าใจในการวิเคราะห์ความหมายของภาษาที่ใช้ในวรรณกรรมเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม แนวคิดรูปแบบนิยมมีข้อบกพร่องที่ว่าลักษณะภาษาที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ แม้ได้รับการกล่าวว่าเป็นภาษากวี แต่เป็นภาษาของกวีในแต่ละยุคช่วงสมัยมีความแตกต่างกัน นั่นคือ ช่วงเวลาปัจจุบันมีการใช้ภาษาของกวีประพันธ์ย่อมมีความแตกต่างจากภาษาของกวีในอดีต คำกล่าวที่ว่ากวีในอดีตใช้ภาษาเฉพาะที่ปรากฏเป็นของกวีไม่ได้ทั้งหมด เนื่องจากอาจเป็นรูปภาษาที่ใช้จริงในภาษาปกติเช่นเดียวกับยุคสมัยนั้น เนื่องจากภาษามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สิ่งที่น่ามาใช้ประกอบพิจารณากับแนวคิดรูปแบบนิยมที่เหมาะสม คือ แนวคิดภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และอีกประการหนึ่งที่เป็นข้อดีของแนวคิดรูปแบบนิยม คือ การเน้นการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาษาที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ เป็นการให้ความสนใจเฉพาะรูปภาษา (form) ทางภาษามากกว่าการวิเคราะห์เนื้อหา (content) การวิเคราะห์จึงมีข้อจำกัดในการวิเคราะห์หาความหมายที่ไม่ตรงตามรูปภาษาในบทกวี ต้องอาศัยการตีความเพื่อเข้าใจความหมายอย่างลึกซึ้ง และสามารถเข้าถึงสุนทรียภาพ (Lévi-Strauss, 1984, p. 179; Mukarovsky, 1926 as cited in Karstens, 2019, pp. 117-125)

วิธีวิเคราะห์

วิธีการวิเคราะห์ที่พบในรูปแบบนิยม โดยการใช้หลักการทางภาษาศาสตร์ร่วมในการพิจารณาตัวบท เช่น การวิเคราะห์การซ้ำรูปแบบ (parallelism) กล่าวคือ การซ้ำจนทำให้เห็นรูปแบบ ยกตัวอย่างเช่น ในมหากาพย์ที่ประพันธ์ด้วยบทกวีภาษารัสเซีย ซึ่ง Jakobson (1985, pp. 39-41) วิเคราะห์ ดังนี้

(1)	บทกวีภาษารัสเซีย	คำแปลภาษาอังกฤษ
	Kak vo stol'nom gorode vo Kieve,	How in the capital city, in Kiev,
	A u laskova knjazja u Vladimira,	Under the gracious prince, under Vladimir,
	A i bylo stolovan'e pocotnyj stol,	There was banqueting, an honorable banquet,
	A i bylo pirovan'e pocestnyj pir,	There was feasting, an honorary feast,
	A i vse na piru da napivalisja,	Everyone at the feast was drunk,
	A i vse na piru da porasxvastalis',	Everyone at the feast was boasting,

Umnyj xvajstaet zolotqj kaznqj,   The clever one boasts of his golden stock,
 Glupyj xvastaet molodqj zenqj.   The stupid one boasts of his young wife.

ตัวอย่าง (1) การซ้ำรูปแบบสร้างความตระหนักแก่ผู้อ่านให้เข้าถึงความคิดของผู้พูดหรือตัวละคร กล่าวคือ มีการกล่าวซ้ำรูปประโยคซึ่งเจตนาของกวีต้องการเน้นย้ำหัวข้อบางประการให้หนักแน่น เป็นการใช้โครงสร้างที่โดดเด่น เนื่องจากโดยส่วนใหญ่ภาษาปกติพบการใช้การซ้ำรูปแบบน้อยมาก จึงเป็นตัวอย่างการนำเสนอตัวบทที่ผู้อ่านไม่คุ้นเคย

แนวคิดโครงสร้างนิยม (Structuralism)

ความเป็นมา

Lane (2013, p. 3) กล่าวว่าแนวคิดโครงสร้างนิยมเกิดจากแนวคิดรูปแบบนิยม โดยได้รับอิทธิพลของ Tynianov และ Jakobson ซึ่งเป็นคนสำคัญของกลุ่มแนวคิดรูปแบบนิยมที่นำเสนอรูปแบบพลวัตกับการปฏิวัติเชิงประวัติ (dynamic form and historical evolution) ในการศึกษาภาษาในวรรณกรรม ยกตัวอย่างผลงานสำคัญ คือ “ปัญหาของภาษาร้อยกรอง (The Problems of Verse Language)” ปี 1924 ของ Tynianov และ “ปัญหาในการศึกษาวรรณกรรมกับภาษา (Problems in the Study of Literature and Language)” ปี 1928 ของ Tynianov และ Jakobson แนวคิดรูปแบบนิยมของบุคคลทั้งสองส่งผลกระทบต่อทฤษฎีวิเคราะห์ตัวบทวรรณกรรมของ Vladimir Propp ที่อยู่ในกลุ่มโครงสร้างนิยม ซึ่งมีความเชื่อว่าโครงสร้างทางภาษาเป็นสิ่งที่สร้างข้อเท็จจริง เพราะสามารถนำเสนอความคิดมโนทัศน์ของมนุษย์ออกมาได้ ไม่ใช่เอาไว้แค่สื่อสารเท่านั้น เมื่อนำแนวคิดโครงสร้างนิยมไปวิเคราะห์กับตัวบทวรรณกรรม จำเป็นต้องวิเคราะห์โครงสร้างของภาษากับความหมายซึ่งเป็นคุณสมบัติของภาษาเช่นเดียวกัน (Propp, 1928 as cited in Karstens, 2019, pp. 122-125)

บุคคลสำคัญที่นำเสนอหลักการทางสัญวิทยามาพิจารณาโครงสร้างทางภาษากับความหมาย คือ de Saussure (1966) ความสำคัญของหลักการในแนวคิดโครงสร้างนิยมเกี่ยวกับสัญวิทยา ประกอบด้วย รูปสัญวิทยา (signifier) หมายถึง ตัวอักษร รวมถึงท่าทางการเคลื่อนไหว และความหมายของสัญวิทยา (signified) หมายถึง สิ่งที่ได้รับการอ้างอิงจากรูปสัญวิทยา ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “แมว” ในภาษาไทย คำว่า “cat” ในภาษาอังกฤษ คำว่า “chat” ในภาษาฝรั่งเศส คำว่า “gatto” ในภาษาอิตาลี เกิดจากหน่วยเสียงในระบบภาษาของแต่ละภาษาประกอบเป็นพยางค์ที่ให้ความหมาย กลายเป็นหน่วยคำที่สามารถใช้สื่อสารในระดับประโยค เมื่อเป็นภาษาเขียนจะใช้ตัวอักษรในระบบภาษาของแต่ละภาษาถ่ายทอดเสียงหรือเป็นการสะกดคำ ดังนั้น

“แมว” “cat” “chat” “gatto” คือ รูปสัณญาณะของแต่ละภาษา ส่วนความหมายของสัณญาณะ คือ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มี 4 ขา มีหนวด ร้องเหมียวๆ

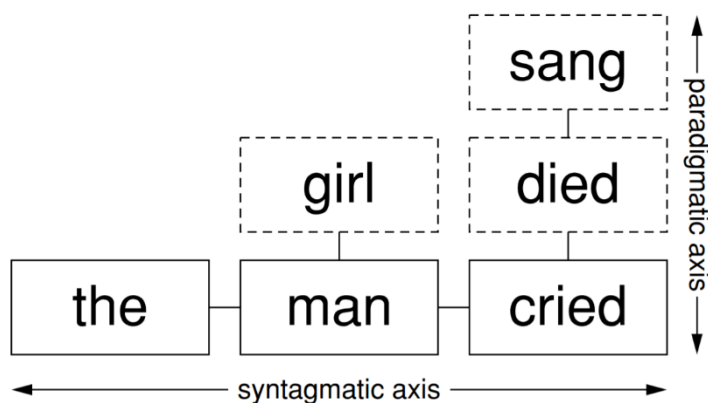
วิธีวิเคราะห์

แนวคิดโครงสร้างนิยามมีนักภาษาศาสตร์คนสำคัญเข้าร่วมสร้างแนวคิดด้วยหลักการต่างๆ จำนวนมาก ทำให้แนวคิดนี้มีวิธีการวิเคราะห์ที่หลากหลาย ดังนี้

หลักการหนึ่งที่สำคัญในแนวคิดโครงสร้างนิยาม คือ โครงสร้างของสัณญาณะประกอบด้วย 2 แกน ได้แก่ แกนแนวนอน (syntagm) กับแกนแนวตั้ง (paradigm) แกนแนวนอนมีลักษณะของการรวมหรือเรียงเรียงหน่วยคำต่างๆ ประกอบเป็นประโยค แกนแนวตั้งมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งในคำใดคำหนึ่ง ซึ่งสามารถเลือกคำอื่นมาแทนที่ได้ ยกตัวอย่างเช่น “ฉันชอบดอกไม้” ประโยคนี้มีการรวมและเรียงเรียงคำต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน หากเปลี่ยนสิ่งที่ชอบเป็น “ขนม” ประโยคจะกลายเป็น “ฉันชอบขนม” การเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้ คือ มีการเลือกคำใหม่มาแทนที่ในแกนแนวตั้ง (Chandler, 2007, pp. 83-92)

Chandler (2007, pp. 84-85, 90) อธิบายหลักการแกนแนวนอนและแกนแนวตั้งเพิ่มเติมว่าแกนแนวนอนแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคำต่างๆ ที่เป็นได้ทั้งรูปสัณญาณะและความหมายของสัณญาณะ ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการรวมและลำดับคำให้เกิดความหมายเพื่อสื่อสารความคิดหรือเหตุการณ์ของการกระทำให้เป็นประโยค เช่น “The man cried.” ความสัมพันธ์ระหว่างคำต่างๆ ได้แก่ คำนาม “man” ที่เป็นประธานของประโยค ในโครงสร้างของภาษาอังกฤษ คำนามต้องมีคำนำหน้านาม (article) เพื่อแสดงความเฉพาะหรือไม่เฉพาะ ซึ่งในประโยคคำนำหน้านามแสดงความเฉพาะ คือ “the” และประธานแสดงสถานะหรือกระทำปฏิบัติอะไร มีคำกริยา คือ “cried” ที่มีกาล (tense) แสดงช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่ผ่านไปแล้ว สำหรับแกนแนวตั้งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัณญาณะหรือความหมายของสัณญาณะในการจัดประเภทที่สร้างความหมายของกลุ่มเดียวกัน แต่ต้องมีนัยสำคัญที่แตกต่างกัน เมื่อมีการเปลี่ยนแทนคำในตำแหน่งแกนแนวตั้ง เช่น ประโยคที่มีการเปลี่ยนแทนคำนามที่ตำแหน่งประธาน “The girl cried.” หรือเปลี่ยนแทนคำกริยาที่แสดงเหตุการณ์อื่นๆ “The man sang.” เป็นต้น

การอธิบายข้างต้นสามารถแสดงเป็นภาพแทนความคิดของแกนแนวนอนกับแกนแนวตั้ง ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แกนแนวนอนกับแกนแนวตั้ง

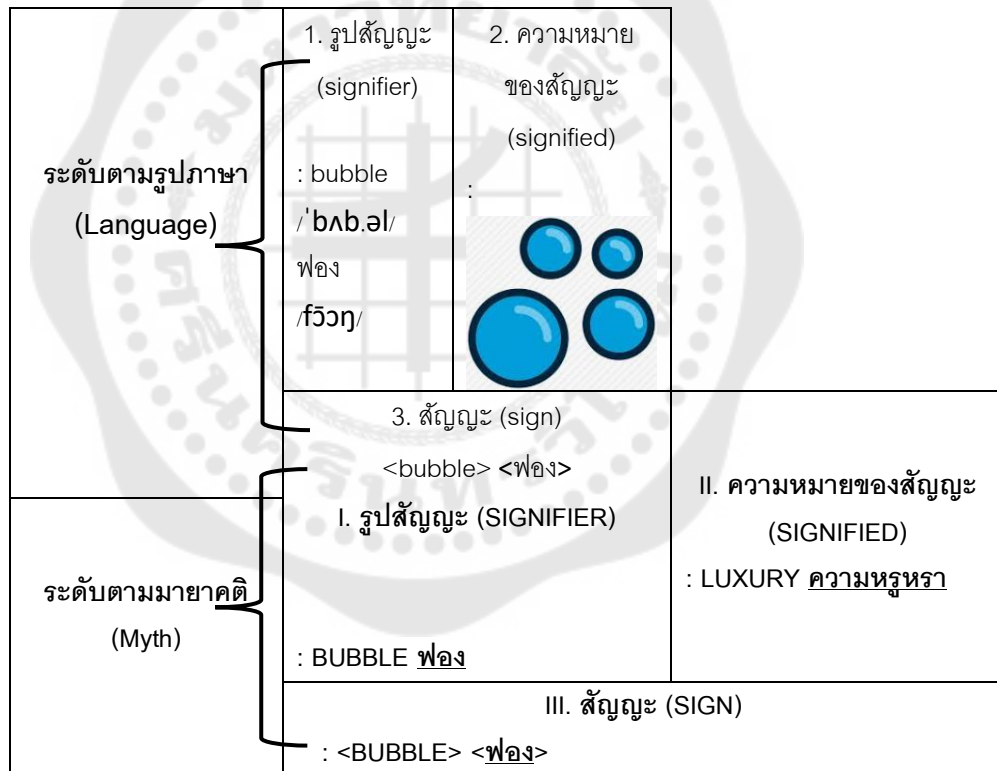
ที่มา: (Chandler, 2007, p. 84)

ถึงแม้ว่ามีการกล่าวว่โครงสร้างนิยมเป็นแนวทางที่ใช้ในการศึกษาภาษาวรรณกรรม ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประเภทกลุ่มร้อยแก้ว (prose) เนื่องจากมีการเรียบเรียงภาษาที่คล้ายคลึงกับลักษณะภาษาทั่วไปหรือภาษาพูด ในส่วนของภาษากลุ่มร้อยกรอง (poetry) สามารถปรับหลักการเข้ามาพิจารณาในเรื่องของสัญลักษณ์ได้เช่นกัน ด้วยหลักการแกนแนวนอนและแกนแนวตั้ง ซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่ของการตัดสินความเป็นประโยชน์ให้สอดคล้องกับหลักการทางวากยสัมพันธ์ หรือกำหนดขอบเขตของความหมายเทียบกับเหตุการณ์ที่ถ่ายทอดคล้ายกับประโยคในภาษาพูด ยิ่งเป็นชั้นสัญลักษณ์ในร้อยกรองภาษาไทยมีการเคลื่อนย้ายโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ดังนั้น การนำแนวคิดโครงสร้างนิยมมาใช้ทดสอบกับทฤษฎีนิพนธ์ไทย สามารถกระทำได้ในระดับของภาษา ลักษณะของโครงสร้างนิยมมีขอบเขตการวิเคราะห์ภายในตัวเอง แต่การวิพากษ์ระดับเนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กับสังคมยังไม่ได้รับการปรับต่อยอด จนกระทั่งเมื่อแนวคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้รับการพัฒนาจึงสามารถนำโครงสร้างนิยมมาร่วมศึกษาวิเคราะห์เข้ากับแนวคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้

อีกหลักการหนึ่งที่ประสานระหว่างการใช้ภาษากับกลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะของประเภทตัวบท โดยบุคคลสำคัญที่วางรากฐานของรูปแบบนิยมกับโครงสร้างนิยม คือ Jakobson (1964/1960, pp. 374-377) ที่พัฒนาหลักการโครงสร้างของสัญลักษณ์ว่าแกนแนวนอนมีความสัมพันธ์กับนามนัย (metonymy) ซึ่งพิจารณาบริบทของคำต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน ส่วนแกนแนวตั้งมีความสัมพันธ์กับอุปลักษณ์ (metaphor) ซึ่งพิจารณาคุณสมบัติของคำต่างๆ ว่าเป็นคนละประเภท ตัวอย่างเช่น แนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมแบบกระแสจิตนิยม

(romanticism) มีความโดดเด่นของการใช้แกนแนวตั้งซึ่งเน้นการใช้อุปลักษณ์และสัญลักษณ์ เนื่องจากลักษณะและแก่นเรื่องของจินตนิมิตเป็นความรัก ดังนั้น การเปรียบเทียบหรือการแทนสิ่งที่ต้องการให้เกิดความชัดเจนจึงปรากฏจำนวนมาก

Barthes (1993, p. 37) เป็นผู้พัฒนาสัญญาะต่อจาก Saussure (1966) โดย Barthes มองว่าสัญญาะที่เป็นรูปแทนความหมายของสัญญาะเป็นเพียงพื้นฐานหรือความหมายตรงตามตัวอักษร เช่น “ฟองของผงซักฟอก” เป็นรูปสัญญาะที่สะกดเป็นคำ แทนที่ความหมายของสัญญาะที่เป็นสสาร/สิ่งวัตถุที่เกิดจากการนำผงซักฟอกผสมน้ำในภาชนะ และทำให้เกิดการสันตะเหือน คือ เขย่าจนเกิดเป็นฟอง แต่สัญญาะที่ Barthes ต้องการให้ตีความจนเข้าถึงความหมายที่ซ่อนอยู่มีความสัมพันธ์กับสังคม ดังภาพประกอบ 2 ซึ่งมีการตีความสัญญาะ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 การตีความสัญญาะที่เรียกว่า “มายาคติ” (ผู้วิจัยวาดผลิตเอง)

ที่มา: (Barthes (1991, p. 113)

สัญญะที่ปรากฏในภาพประกอบ 2 มี 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นการรับความหมายตรงตามตัวอักษรหรือตามข้อเท็จจริง ส่วนชั้นที่สองเป็นสัญญะเกิดจากการตีความที่สัมพันธ์กับสังคม ซึ่ง Barthes กล่าวว่าเป็นการกำหนดคุณค่า ค่านิยม ทศนคติของยุคสมัยแต่ละช่วง ช่วงเวลาที่ Barthes นำสัญญะของฟองมาอธิบาย เป็นช่วงที่มีความนิยมเข้าใจกันในหมู่ชนชั้นกลางที่มีอำนาจในสังคม เกิดเป็นอุดมการณ์ที่ว่าฟองเป็นตัวแทนของความหรูหรา คนที่มีเงินตราใช้จ่ายซื้อผงซักฟอกที่ผลิตเป็นฟองได้ถือว่าเป็นคนมีฐานะ ซึ่งการซักผ้าในสมัยนั้นอาจมีสสารหรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่นำมาใช้ซักผ้าได้เช่นกัน แต่ราคาถูกลงกว่า และไม่สามารถเกิดเป็นฟองได้ (Lane, 2013, pp. 56-58)

การตีความที่พิจารณาจากรูปภาพที่เป็นรูปสัญญะถูกนำมาใช้ในการศึกษางานด้านวรรณกรรม โดย Barthes มีการศึกษามุมมองทางสังคมวิทยาเพิ่มเติมด้วย คือ ศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การเคลื่อนไหว การชุมนุม การประท้วง ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป็นสัญญะที่มีการตีความแทนการวิเคราะห์จากรูปภาพ จึงทำให้การตีความสัญญะหรือมายาคติของ Barthes เป็นที่นิยมนำไปศึกษาเชิงมานุษยวิทยาและวัฒนธรรมมากกว่าทางภาษาศาสตร์ (Lane, 2013, p. 59) อย่างไรก็ตาม เมื่อนำหลักการตีความสัญญะหรือมายาคติของ Barthes (Hobday, 2006, p. 60) มาใช้กับการศึกษาทางภาษาศาสตร์ ทำให้สร้างกระบวนการเชิงรูปธรรมต่อการเข้าถึงวาทกรรมและเกิดการวิพากษ์ได้มากขึ้น นำไปสู่แนวคิดการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

แนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Poststructuralism)

ความเป็นมา

แนวคิดนี้กำเนิดมาจาก Derrida (1970) ที่เห็นว่าการพิจารณาภาษาวรรณกรรม กวีนิพนธ์ตามแนวโครงสร้างนิยมมีปัญหา กล่าวคือ การตีความสัญญะเกิดจากสิ่งแวดล้อมของบริบทหรือสัญญะตัวอื่นๆ ที่ไม่ใช่สัญญะตัวมันเอง แสดงว่าสัญญะไม่มีความหมายในตัว ต้องอาศัยหน่วยแวดล้อมมาประกอบสร้างความหมาย Derrida จึงนำเสนอหลักการของการรื้อสร้าง (deconstruction) โดยนำเสนอคู่ตรงข้าม (binary opposition) นับเป็นวิธีคิดค้นหาความหมายแบบคู่ตรงข้าม ยกตัวอย่างเช่น ชาย/หญิง สว่าง/มืด เหตุผล/อารมณ์ ธรรมชาติ/วัฒนธรรม ถึงแม้ว่าเป็นแนวคิดเชิงปรัชญา แต่มีผลกระทบต่อการวิจารณ์วรรณกรรมอย่างกว้างขวาง คือ มีการนำแนวคิดของ Derrida ไปวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงรื้อสร้าง (Gough, 2008, pp. 1-3)

แต่หลักการคู่ตรงข้าม หมายถึง เมื่อปรากฏความหมายของสภาวะ/ลักษณะ สิ่งหนึ่งจะตรงข้ามกับอีกสิ่งหนึ่งที่เป็นคู่กัน ดังตัวอย่าง ชาย/หญิง สูง/ต่ำ รวย/จน เป็นต้น

เหมือนกับการใช้บริบทช่วยผลิตความหมายให้แก่กับบริบท การพัฒนาแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมของ Derrida เกี่ยวกับการรื้อสร้างเป็นประโยชน์ในแนวทางการศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคม การระบุอัตลักษณ์หลังยุคล่าอาณานิคม (postcolonial identity) การรื้อสร้างเป็นบทบาทสำคัญของตัวบทที่มีหน้าที่ถอดและถอนหรือลักษณะของตัวบทอีกครั้ง (Ahluwalia, as cited in Lane, 2013, pp. 81-92)

วิธีวิเคราะห์

หลักการคู่ตรงข้ามกับการถอดโครงสร้างของตัวบทหรือการรื้อสร้าง (deconstruction) เพื่อแยกแยะส่วนย่อยที่เป็นส่วนประกอบของตัวบททั้งหมด ผู้รื้อสร้างนำการอธิบายที่กระทำเฉพาะส่วนกลับคืนเข้าไปในตัวบทเดิม กระบวนการดังกล่าวเป็นแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม (Lane, 2013, pp. 74-77) อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับการรื้อสร้างของ Derrida มีปัญหา คือ เป็นเพียงการมอบหลักการเพื่อแก้ไขแนวคิดโครงสร้างนิยม แต่ไม่ได้ให้วิธีการของการรื้อสร้างว่าต้องกระทำวิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร ด้วยเหตุนี้ แนวคิดหลังโครงสร้างนิยมจึงมีข้อบกพร่องด้านการอธิบายวิธีการศึกษาอย่างชัดเจน แต่มีนักวิชาการสาขาอื่นๆ ที่เห็นประโยชน์ของแนวทางการรื้อสร้าง จึงนำไปพัฒนาหรือคิดวิธีการเพิ่มขึ้นเพื่อวิเคราะห์ตัวบท/วรรณกรรม (Kakoliris, 2017)

แนวคิดหลังยุคสมัยใหม่ (Postmodernism)

ความเป็นมา

Vizenor (as cited in Lane, 2013, pp. 202-212) นำเสนอลักษณะสำคัญของแนวคิดว่าเป็นการผสมผสานการวิเคราะห์วรรณกรรมเข้ากับวัฒนธรรม และวัฒนธรรมกระแสนิยม (pop culture) เช่น การ์ตูนแอนิเมชัน โดยมีหลักการ คือ เจือปนขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในสังคมที่ได้รับการพัฒนาอย่างสูงสุด องค์ความรู้ที่มีการสร้างสรรค์จนเป็นสิ่งที่เรียกว่าการพัฒนาอย่างสูงสุดหรือวัฒนธรรมได้รับการถ่ายทอดผ่านตัวบท เรื่องเล่า และวรรณกรรม การสร้างพื้นที่ใหม่ให้แก่สิ่งที่เคยอยู่ในกรอบความคิดของสมัยเก่าได้รับการตีความอีกครั้ง โดยมีประเด็นวัฒนธรรมประกอบ การศึกษาตัวบทวรรณกรรมเพื่อค้นหาวัฒนธรรมให้กลายเป็นการรับรู้ความเป็นสถาบัน ซึ่งวรรณกรรมเป็นหนึ่งในสถาบันทางวัฒนธรรม

วิธีวิเคราะห์

การนำแนวคิดหลังยุคสมัยใหม่มาประยุกต์กับทฤษฎีนิพนธ์มีความนิยมอย่างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความหลากหลายและเป็นไปอย่างรวดเร็ว สิ่งใดที่ได้ชื่อว่าเป็นสิ่งใหม่ในยุคใหม่เริ่มได้รับการทบทวนอีกครั้ง นอกจากนี้ ยังมีการนำสิ่งเก่าในยุคก่อนมาปรับเข้ากับกระแสของโลกที่ดำเนินอยู่ร่วมสมัยให้มีรูปแบบหลังสมัยใหม่เช่นกัน

วิธีวิเคราะห์ของแนวคิดหลังยุคสมัยใหม่เน้นความสัมพันธ์กับสังคมศาสตร์ เช่น วัฒนธรรมศึกษา ความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคมที่ได้รับการเล่าผ่านวรรณกรรม ตัวอย่างเช่น งานศึกษาวัฒนธรรมในรูปแบบคาร์นิวัล (carnival) ของ Sue Vice (as cited in Lane, 2013, pp. 343-347) โดยรับความคิดของ Bakhtin (1968) ซึ่งปรากฏความคิดว่าการเฉลิมฉลองคาร์นิวัลเป็นรูปแบบหนึ่งของชนชั้น (hierarchy) ที่กดขี่คนชนชั้นล่างในสังคม คาร์นิวัลเป็นองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ที่แสดงกระแสนิยมให้ผู้คนได้รับเลือกเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในยุคหลังสมัยใหม่ ส่วนที่สัมพันธ์กับภาษาและวรรณกรรมมุ่งเน้นที่อารมณ์ขันทางคติชน (folk humour) มีการกระทำปฏิบัติเกี่ยวกับคาร์นิวัลจนเป็นธรรมเนียม และการกดขี่ที่ซ่อนอยู่ในคาร์นิวัล ตลอดจนการสร้างอารมณ์ขันให้แก่ชนชั้นสูงมากกว่าชนชั้นล่าง

แนวคิดหลังยุคสมัยใหม่แสดงการวิเคราะห์วรรณกรรมโดยการสังเกตปรากฏการณ์ทางสังคม วิถีปฏิบัติในชุมชน ดังเช่น เทศกาลคาร์นิวัลที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นขบวนการแสดงหรือพาเหรด (parade) เพื่อสร้างความสนุกสนาน แต่บุคคลที่แต่งกายหลากหลายสีสันและเดินขบวนเป็นคนชนชั้นล่าง สำหรับกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นสูงยืนรอบสองข้างทางเพื่อรับชมขบวนอย่างมีอารมณ์ขัน จึงกลายเป็นการดูหมิ่นดูแคลนชนชั้น สิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องและการประพันธ์เป็นวรรณกรรม

แม้เรื่องทางวัฒนธรรมปรากฏผ่านวรรณกรรมซึ่งเล่าเรื่องให้ผู้อ่านได้รับสาร แต่อยู่ในรูปแบบพรรณนากลายเป็นวิธีวิเคราะห์ของแนวคิดหลังสมัยใหม่ เพราะตัวบทวรรณกรรมเป็นแหล่งข้อมูลของการจัดเก็บองค์ความรู้ เหตุการณ์ และความคิดทางสังคม สิ่งเหล่านี้ปรากฏผ่านในรูปแบบของวัฒนธรรม แนวคิดหลังสมัยใหม่จึงดำเนินการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

แนวคิดดังกล่าวข้างต้นมีลักษณะทั้งความเป็นวรรณกรรมศึกษา ภาษาศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา โดยมีการนำมาใช้วิเคราะห์กวีนิพนธ์ไทยแต่ไม่สม่ำเสมอ เนื่องจากการรับวิธีคิดทางตะวันตกเข้ามา อุปสรรคหนึ่ง คือ ภาษาต่างประเทศที่ผู้เรียนรู้จำเป็นต้องอ่านเข้าใจระดับวิเคราะห์หรือวิพากษ์ได้จึงนำมาสอนบรรยายหรือประยุกต์วิจัย ทำให้การศึกษากวีนิพนธ์ยังอยู่ในแนวระนาบหรือค่อนข้างอยู่กับที่ แม้มีผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญระดับมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นที่ส่งเสริมการศึกษากวีนิพนธ์ไทยให้มีความก้าวหน้า แต่ยังไม่เพียงพอ

ในวงการศึกษากวีนิพนธ์ในประเทศไทย ส่วนใหญ่ใช้แนวคิดเชิงสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) หรือการชื่นชมความงดงามทางภาษา และความไพเราะทางเสียง อันก่อให้เกิดความสวยงามและความสนุกสนาน อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันมีแนวคิดทางสังคมศาสตร์เริ่มเข้ามามี

บทกวีนี้ได้รับการวิเคราะห์อย่างหลากหลายรูปแบบ ซึ่งปรากฏในเว็บไซต์ที่มีผู้วิเคราะห์แบบไม่เปิดเผยนาม ลักษณะการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ที่พบเป็นการวิเคราะห์ภาพพจน์ เช่น ค้นพบภาพพจน์ชนิดบุคคลวัต (personification) เพื่อใช้ในการสอนวรรณศิลป์ของสาขาวิชา วรรณกรรมอังกฤษ (English language arts) แต่ไม่พบการวิพากษ์เนื้อหาที่มีผลกระทบต่อสังคม ตัวอย่างบทวิเคราะห์จากเว็บไซต์ชื่อดังของประเทศอังกฤษที่มีการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ <https://study.com/academy/lesson/the-eagle-by-alfred-lord-tennyson-summary-analysis.html> มีรายละเอียด ดังนี้

(3)

“In this way, Tennyson is ensuring the reader pauses to consider the eagle, high up on his perch. In addition, these lines have personification, which gives human traits to inhuman objects. Do eagles have hands? Of course not. Describing the eagle as holding on with hands makes the comparison to humans, which in turn, makes the eagle seem much more important than a simple bird.”

บทวิเคราะห์ข้างต้นนี้แสดงเหตุผลเกี่ยวกับสภาพและความสามารถของสัตว์กับมนุษย์ โดยกล่าวว่านกอินทรีมีมือหรือไม่ ซึ่งข้อเท็จจริงคือ นกอินทรีไม่มีมือ แต่กระทำอาการที่ใช้มือเหมือนมนุษย์จึงเป็นการใช้ภาพพจน์ชนิดบุคคลวัต ถึงแม้จะมีการกล่าววิเคราะห์ต่อจากการใช้ภาพพจน์ชนิดบุคคลวัตว่าเป็นการทำให้นกอินทรีมีความสำคัญขึ้นมากกว่านกทั่วไป แต่ยังมีข้อสงสัยว่าหากใช้ภาพพจน์ชนิดนี้กับนกทั่วไปจะมีความสำคัญเช่นเดียวกันหรือไม่ หรือผลของการใช้ภาพพจน์ดังกล่าวทำให้บทกวีสื่อสารได้ชัดเจนยิ่งขึ้นหรือไม่ อย่างไร

นอกจากบทวิเคราะห์เชิงภาพพจน์ในตัวอย่าง (2) แล้ว ยังพบการวิเคราะห์ “Analysis : ‘Eagle’ by Alfred Lord Tennyson” ของ Fernando (2019) พบว่ามีการวิเคราะห์เชิงถอดความเป็นภาษาเรียบเรียงให้เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมกับระบุประเภทฉันทลักษณ์ ซึ่งเกี่ยวกับคู่เสียงจำนวน 5 คู่ หรือการออกเสียงเบาหนักสลับกันไปจำนวน 10 พยางค์ ที่เรียกว่า “มาตราไอแอมบ์ห้าคณะ”⁶ (iambic pentameter) ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งในฉันทลักษณ์ แต่ไม่มีการอธิบายว่าฉันทลักษณ์ที่ใช้กวีนำมาใช้เพื่อรองรับเนื้อหาอย่างไร หรือเพราะเหตุใดกวีจึงเลือกใช้ฉันทลักษณ์ในลักษณะนี้มาถ่ายทอดเนื้อหา อย่างไรก็ตามตัวบทต้นฉบับ กวีมีการประยุกต์ฉันทลักษณ์จาก 10 พยางค์ ปรับ

⁶ ศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ศัพท์วรรณกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2 (แก้ไขเพิ่มเติม) พ.ศ. 2561) บัญญัติไว้ว่า “มาตราไอแอมบ์ห้าคณะ” สืบค้นจาก http://www.royin.go.th/coined_word/

มาเป็น 8 พยางค์ แต่ยังคงออกเสียงเบา-หนักสลับกันเช่นเดิม มีผลต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการออกเสียงคำภาษาอังกฤษให้ถูกต้องตามเจ้าของภาษา ประโยชน์ของฉันทลักษณ์ภาษาอังกฤษจึงเป็นประโยชน์ในการออกเสียงทั้งแบบสมัยปัจจุบันและอดีตได้ เช่น คำว่า “crooked” ในบาท “He clasps the crag with crooked hands;” ในปัจจุบันก็ยังออกเสียงว่า /'krʊkɪd/ (คล้ายกับการออกเสียง /'ครุชิต/) แต่ไม่ใช่ x/'krʊkt/ ตามกฎการส่อนการออกเสียงไวยากรณ์ของการเติม -ed ว่าเมื่ออยู่หลังเสียงไม่ก้องให้ออกเสียง /-t/ และไม่ใช่อิทธิพลของฉันทลักษณ์ภาษาอังกฤษที่บังคับให้ออกเสียงเป็น /'krʊkɪd/ ตามจำนวนพยางค์ให้ครบ แต่เป็นเพราะคำว่า “crooked” ออกเสียงเช่นนั้นมาแต่โบราณแล้วยังหลงเหลือการออกเสียงในปัจจุบัน

ในอดีตที่ผ่านมา การศึกษากวีนิพนธ์เน้นความมั่งคั่งของภาษาหรือสุนทรียศาสตร์ และวิเคราะห์ภาพพจน์เป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งมาสู่ช่วงระยะเวลาของการเกิดศาสตร์สาขาใหม่ เช่น ภาษาศาสตร์ มีนักวิจัยนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ไปใช้วิเคราะห์ ศึกษาวิจัย ตีบทวรรณกรรม รวมถึงกวีนิพนธ์ เช่น ผลงานที่ชื่อว่า “The Semiotics of Symbols in Tennyson's the Eagle and Al Aqad's Al Okab: a Comparative Study” โดย Nada และ Habeeb (2016) เป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบสัญลักษณ์ระหว่างบทกวี 2 ภาษา ได้แก่ ภาษาอังกฤษ บทกวีเรื่อง The Eagle และบทกวีเรื่อง Al Okab ซึ่งเป็นภาษาอาหรับ เพื่อถอดรหัสสัญลักษณ์ที่ปรากฏด้วยวิธีการของโครงสร้างนิยม (Structuralism) ของ de Saussure ที่พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวกำหนดความหมาย (signifier) กับความหมายที่ถูกกำหนด (signified) โดยพบว่านกอินทรีของกวี Tennyson เป็นสัญลักษณ์ที่ยากจะหาสิ่งเปรียบเทียบได้ Nada และ Habeeb พบว่านกอินทรีเป็นตัวกำหนดความหมาย ส่วนลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกผ่านบทกวีที่โดดเด่น แปลกพิเศษของนกอินทรีเป็นความหมายที่ถูกกำหนด

การนำสัญลักษณ์เข้ามาใช้ร่วมวิเคราะห์กับหลักการทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ทำให้การวิเคราะห์ระดับโครงสร้างและการใช้ภาษากับการตีความเนื้อหามีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น (Jefferson & Robey, 1986) อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการวิพากษ์เนื้อหาเชิงสังคมศาสตร์เกี่ยวกับการเชื่อมโยงระหว่างการใช้ภาษากับตัวบทในการสะท้อนให้เห็นประเด็นทางสังคม แต่จากการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีการใช้แนวคิดเชิงบูรณาการเกี่ยวกับวาทกรรมเพิ่มเข้ามาในการศึกษา จึงทำให้เห็นความเชื่อมโยงว่าการใช้ภาษามีความเกี่ยวข้องกับสังคมมากขึ้น เช่น งานวิจัยเรื่อง “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์: การเปรียบเทียบกวีนิพนธ์ร่วมสมัยระหว่างอิหร่านกับอเมริกัน” (CDA: a Comparison of Contemporary Iranian and American Poetry) ของ Khosravizadeh กับ Mahabadi (2011) และอีกงานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมในบทกวี

กุหลาบ” (Discourse Analysis of Poem ‘Rose’) ของ Khan, Khalid, Batool and Rukhsana (2015) งานวิจัยทั้งสองเรื่องมีความคล้ายคลึงกันในแง่ของแนวคิดที่นำมาใช้ คือ วาทกรรมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ งานแรกศึกษาเปรียบเทียบทกวีนิพนธ์ที่เขียนโดยกวีสตรี 2 คนระหว่างชาวอิหร่านกับอเมริกัน ลักษณะของงานวิจัยเป็นการศึกษาวัจนลีลาศาสตร์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีที่สะท้อนถึงตัวตนของกวีผ่านรูปภาพ ส่วนงานที่สองเป็นการศึกษาทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่นำประเด็นความไม่เท่าเทียมกันในสังคมมาอธิบาย

การนำหลักการทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาศึกษากับตัวบทวรรณกรรม ซึ่งรวมถึงกวีนิพนธ์เป็นที่แพร่หลายในต่างประเทศมากขึ้น เนื่องจากจุดมุ่งหมายของแนวคิดนี้นำมาใช้เปิดเผยความเชื่อ ความคิด ความประสงค์จิตใจของมนุษย์ โดยผ่านการใช้ภาษา และใช้เพื่อต่อรองอำนาจในสังคม อีกทั้งมีวาระซ่อนเร้นในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาสังคม หรือเพื่อชี้ทางรอดในสถานะไม่เท่าเทียมกัน (van Dijk, 2001 as cited in Flowerdew, 2008, p. 195) ดังนั้น วาระซ่อนเร้นหรือเจตนาแฝงในตัวบทสามารถนำมาวิเคราะห์จำแนกแจกแจงเนื้อหาและวิธีการสร้างตัวบทออกมาได้ ซึ่งกวีนิพนธ์ย่อมมีเจตนา อุดมการณ์ อำนาจ วาทกรรมซ่อนอยู่เช่นเดียวกับตัวบทอื่นๆ

เนื่องจากโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวโน้มของการวิจัยในโลกวิชาการมีการแปรเปลี่ยนเช่นเดียวกัน การศึกษาเชิงบูรณาการของสาขาวิชาต่างๆ ปรากฏขึ้นเพื่อรองรับการก้าวทันโลกอย่างรอบด้าน ดังเช่นการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาที่พบว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวทางของการหลอมรวมความคิดของมนุษย์กับสังคมที่ผ่านการใช้ภาษาได้อย่างครอบคลุม จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจต่อวาทกรรมให้ชัดเจน

2. ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม (Literary Linguistics: LL) เป็นการศึกษาประเด็นที่น่าสนใจระหว่างภาษากับวรรณกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางภาษาศาสตร์มาวิเคราะห์ อธิบายตัวบทวรรณกรรม ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมเป็นศูนย์รวมของการประสานหลักการและลักษณะระหว่างภาษาศาสตร์กับวรรณกรรม จึงเป็นการบูรณาการศาสตร์ 2 ศาสตร์เข้าด้วยกัน นักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมที่สำคัญ ยกตัวอย่างเช่น Short (1996) Stockwell (2002) Verdonk (2002) Simpson (2004) Leech and Short (2007) (as cited in BirminghamCityUniversity, n.d.) โดยนำเสนอมุมมองและวิธีการวิเคราะห์ของภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์วรรณกรรมเชิงภาษาศาสตร์ผ่านกลวิธีทางภาษา

กลวิธีทางภาษาแต่ละสำนักและแนวคิด ทฤษฎีอาจมีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยประมวลแนวคิดจากนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม นักวจนลีลาศาสตร์ และนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญ ได้แก่ Leech (1971) Bradford (1997) และ Montgomery et al. (2007) ที่มีความหลากหลายรวมถึงการเปิดโอกาสในการปรับประยุกต์ใช้

2.1.1 กลวิธีทางภาษาของ Leech (1971)

Leech (1971, pp. 148-149) ศึกษากลวิธีทางภาษาที่วิเคราะห์ที่วินิพนธ์ และพิจารณาว่ามีการใช้ภาษาทั่วไป โดยพบว่ามีความคล้ายกันในการใช้ภาษาเพื่อถ่ายทอดความหมาย (transference of meaning) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) Our road is very friendly. (=The people in our road are very friendly.)

(มิตรภาพบนท้องถนน/บนถนนของเรามีมิตรภาพ = ผู้คนที่สัญจรทางถนนเป็นมิตร หมายถึงขับชี่ยานพาหนะปลอดภัย)

ตัวอย่าง (4) Leech นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างความหมายตรงตัวกับความหมายภาพพจน์ (figurative and literal senses) การนำคุณลักษณะ (attribute) ของความเป็นมิตร (friendly) ของมนุษย์มาใช้กับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ คือ ถนน (road) เป็นการใช้ภาษาสื่อสารปกติ แต่มีการปรุงแต่งทางความคิดเข้าไปด้วย จากการศึกษาของ Leech แสดงให้เห็นถึงการให้ภาษาให้เกิดลักษณะเด่น โดยใช้ภาษาภาพพจน์ ซึ่ง Leech (1971, pp. 150-185) พบว่าภาพพจน์มี 10 ประเภท ได้แก่ สัมพจน์ (synecdoche) อุปลักษณ (metaphor) นามนัย (metonymy) อุปมา (simile) สัญลักษณ์ (symbolism) อุปมานิทศน์ (allegory) อติพจน์ (hyperbole) อุปนิเสธ (litotes) คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question) และ สมมุติภาวะ (apostrophe) สามารถอธิบายได้ดังนี้

2.1.1.1 สัมพจน์ (synecdoche)

สัมพจน์ คือ การนำส่วนหนึ่งหรือส่วนย่อยมากล่าวแทนสิ่งทั้งหมด Leech (1971, p. 150) กล่าวว่าสัมพจน์มักปรากฏในสำนวนสุภาษิต (proverb) ตัวอย่างเช่น

(5) Many hands make light work.

(6) Two heads are better than one.

ตัวอย่าง (5) และตัวอย่าง (6) มีการใช้สัมผัสพจน์ คือ การนำส่วนย่อย “hands (มือ)” และ “heads (หัว)” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ นำมาแทนคนหลายคน

ในทางกลับกัน นอกเหนือจากการใช้ส่วนย่อยแทนสิ่งทั้งหมดแล้ว Leech พบว่าสัมผัสพจน์สามารถพบในลักษณะของการนำสิ่งทั้งหมดมาแทนส่วนย่อยได้เช่นกัน เช่น รูปภาพจากบทละครเรื่อง “Twelfth Night” ของ William Shakespeare (1601-1602)

(7) Farewell, fair cruelty

ตัวอย่าง (7) ใช้สิ่งทั้งหมด คือ คำว่า “cruelty (ความโหดร้าย)” แทนส่วนย่อย คือ บุคคลหรือตัวละครที่มีพฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยเช่นนั้น

นอกจากนี้ Leech อธิบายว่าสามารถใช้ชื่อเฉพาะทำหน้าที่เป็นส่วนย่อยเพื่อแทนสิ่งทั้งหมดหรือชื่อทั่วไปที่เป็นคำกว้างได้เช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง (8)

(8) A whale ship was my Yale College and my Harvard.

ตัวอย่าง (8) ใช้ชื่อเฉพาะของมหาวิทยาลัย ได้แก่ “Yale college” และ “Harvard” ซึ่งเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาแทนระบบการศึกษา (education) ในการกล่าวถึงเส้นทางประวัติการศึกษาของผู้พูด

2.1.1.2 อุปลักษณ์ (metaphor)

Leech (1971, pp. 150-151) กล่าวว่าอุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งใดให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่งที่ได้รับการเปรียบเทียบจะเรียกว่า “ตัวนำไปเปรียบเทียบ” (tenor) เช่น ต้องการเปรียบเทียบ “ชีวิต (life)” และสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบเพื่อสร้างความหมายให้แก่ตัวถูกเปรียบเทียบเรียกว่า “ตัวถูกเปรียบเทียบ (vehicle)” ซึ่งมีหลากหลายความคิด เช่น เปรียบ ชีวิต เป็น “เงาตามตัว” (a walking shadow) ซึ่งการเปรียบเทียบอาศัยลักษณะหรือข้อมูลที่มีร่วมกัน หรือ “ภูมิหลังร่วมกัน” (ground) นั่นคือ ข้อมูลที่มนุษย์มีเงาสะท้อนออกมา ติดตามมนุษย์

ตลอดเวลา การอธิบายนี้สามารถดัดแปลงเป็นสูตรของอุปลักษณ์ตามที่ Leech ได้สังเคราะห์ไว้ ดังนี้ “X is Y in respect of Z, where X is the tenor, Y the vehicle, and Z the ground” อธิบายได้ว่า X คือ Y ในบริบทร่วมของ Z ซึ่ง X เป็นตัวถ่ายโยง Y เป็นตัวถูกเปรียบเทียบ และ Z เป็นภูมิหลังร่วมกัน นำไปสู่การสรุปลักษณะของอุปลักษณ์ ซึ่งประยุกต์เข้ากับภาษา คือ

(9) Life is a walking shadow.

ตัวอย่าง (9) เป็นอุปลักษณ์ชีวิตคือเงาตามตัว เปรียบเทียบคุณสมบัติของตัวนำไปเปรียบเทียบให้ความหมายของเงาว่าจำเป็นต้องมีเมื่อร่างกายได้รับแสงกระทบทอดเป็นเงาให้เห็น มาอธิบายตัวถูกเปรียบเทียบ คือ ชีวิต ว่ายังมีสภาพอยู่ ถึงแม้ว่าชีวิตจะมีลักษณะทนทุกข์เป็นบางช่วงเวลา แต่ความสุขที่ซ่อนอยู่จะปรากฏให้เห็น เมื่อได้รับสิ่งแวดล้อมที่ดีและทำให้เกิดความสุข

2.1.1.3 นามนัย (metonymy)

นามนัย หมายถึง การใช้ชื่อใดชื่อหนึ่งไปแทนอีกชื่อหนึ่งที่เกี่ยวข้องกัน นามนัยนี้สัมพันธ์กับสัมพจน์และอุปลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น

(10) I've been reading Dickens.

ตัวอย่าง (10) มีการใช้ชื่อเฉพาะของบุคคลที่เป็น นักเขียน ชื่อ Dickens แทนชื่ออื่นที่อยู่ภายใต้ชื่อนักเขียนคนนี้ได้แก่ ผลงานประพันธ์ต่างๆ ดังนั้น จากตัวอย่างหมายถึง การอ่านผลงานเขียนของ Dickens มิใช่การอ่านตัวบุคคลที่ชื่อว่า Dickens

ตัวอย่าง (10) สามารถปรับให้เป็นภาษาสื่อสารปกติ โดยเพิ่มคำ (Leech, 1971, p. 152) ปรากฏในตัวอย่าง (11) ดังนี้

(11) I've been reading the works of Dickens.

Leech (1971, pp. 152-153) แสดงความสำคัญของการใช้นามนัย โดยกล่าวว่านามนัยทำให้การสื่อสารกระชับ และเชื่อมโยงสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกันกับสิ่งที่ต้องการ

เปรียบเทียบ ซึ่งทำให้เข้าใจได้ง่ายและเร็วขึ้น ผู้วิจัยสังเกตว่าการอธิบายระหว่างสัมพจน์กับนามนัยมีความเหลื่อมล้ำกันทางความหมายในกรณีสัมพจน์ที่ใช้ชื่อเฉพาะแทนชื่อทั่วไป ซึ่ง Leech ไม่ได้กล่าวถึงความต่างให้เห็นอย่างชัดเจน

2.1.1.4 อุปมา (simile)

อุปมาเป็นกรเปรียบเทียบที่เห็นชัดเจน เป็นการเผยความคิดของสิ่งที่นำมาเปรียบเทียบได้จากรูปภาพคำเชื่อม เช่น “like” “as” หรือคำอื่นๆ Leech (1971, p. 156) กล่าวว่าอุปมาเป็นกรเปรียบเทียบความคิดที่เปิดเผยให้เห็นชัดกว่าอุปลักษณ์ ยกตัวอย่างเช่น

(12) I wandered lonely as a cloud.

ตัวอย่าง (12) มีคำเชื่อม as เห็นเด่นชัด ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบบุคคลผู้พูด “I” กับคุณสมบัติของก้อนเมฆ (a cloud) ที่โดดเดี่ยว ล่องลอยไปอย่างไร้จุดหมาย

2.1.1.5 สัญลักษณ์ (symbolism)

สัญลักษณ์เป็นการใช้ภาษาที่มีความหมายในตัวเอง แต่นำไปแทนอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งไม่ได้กล่าวปรากฏในตัวบท สามารถแสดงเป็นสูตรของสัญลักษณ์ตามที่ Leech (1971, p. 162) นำเสนอ คือ “X (the symbol) stands for Y” อธิบายได้ว่า X เป็นรูปภาพที่ทำให้หน้าที่แทนหรือเป็นสัญลักษณ์ของ Y ที่เป็นอีกความหมาย นอกจากนี้ มีสูตรของสัญลักษณ์นำมาประยุกต์กับภาษา ดังตัวอย่าง (13)-(15)

(13) lamp = learning

(14) star = constancy

(15) flame = passion

ตัวอย่าง (13) โคมไฟเป็นสัญลักษณ์ของการเรียนรู้ ตัวอย่าง (14) ดวงดาวเป็นสัญลักษณ์ของความโดดเด่น และตัวอย่าง (15) เปลวไฟเป็นสัญลักษณ์ของความมุ่งมั่นและค้นหาของมนุษย์

Leech (1971, pp. 161-162) อธิบายว่าสัญลักษณ์มีความสัมพันธ์กับอุปลักษณ์และนามนัย เนื่องจากเมื่อวิเคราะห์รูปภาพที่ต้องตีความ หากมีการเปรียบเทียบเกิดขึ้น

สามารถพิจารณาเป็นอุปลักษณ์ ส่วนของการนำชื่ออื่นมาเรียกอีกชื่อหนึ่งนับเป็นนามนัย แต่สิ่งเหล่านี้สามารถแทนอีกความหมายหนึ่ง ซึ่งนับเป็นสัญลักษณ์ ตัวอย่างเช่น

(16) A rolling stone gathers no moss.

(17) 'coffin' and 'skull' as the symbols of death

ตัวอย่าง (16) เป็นความสัมพันธ์ของอุปลักษณ์ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ ตัวอย่าง

(17) เป็นความสัมพันธ์ของนามนัยที่ใช้เป็นสัญลักษณ์

2.1.1.6 อุปมานิต์ศน์ (allegory)

Leech (1971, p. 163) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอุปมานิต์ศน์กับสัญลักษณ์เฉพาะ (individual symbol) ที่ใช้เป็นอุปลักษณ์เชิงขยาย (extended metaphor) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์ที่นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ เช่น ในตัวอย่าง (16) ของข้อ 1.2.1.5 นอกจากนั้น การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับเหตุการณ์ที่กวีนำมาเขียนพรรณานำมาขยาย ความเป็นการเล่าประกอบเรื่อง เช่น 'like Pilgrim's Progress' (ราวกับการเดินทางของผู้แสวงบุญ) หรือใช้การอธิบายประกอบเป็นเรื่องได้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น 'like the various portraits of Marvell's The Gallery' (ประดุจเรื่องราวตามภาพวาด Marvell) Leech (1971, p. 163) กล่าวถึงมุมมองทางภาษาศาสตร์ที่นำมาใช้วิเคราะห์เพื่อจำแนกการตีความระหว่างสัญลักษณ์กับอุปมานิต์ศน์ คือ การแทนความหมายของรูปภาพหนึ่งในระดับคำจะเป็นสัญลักษณ์ ส่วนการนำเนื้อความที่มีการเล่าเรื่องหรืออธิบายให้ทราบถึงลักษณะบางประการที่เกี่ยวข้องจะเป็นอุปมานิต์ศน์ การอธิบายความเหมือนต่างระหว่างอุปมานิต์ศน์กับสัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับอุปลักษณ์ของ Leech ยังไม่มีการทดสอบ ผู้วิจัยจึงแสดงการอธิบายดังกล่าวของ Leech ไว้ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ในการจำแนกความเหมือนต่างในภายหลัง

อุปมานิต์ศน์มีลักษณะของการอธิบายจากการเล่าเรื่องทั้งหมดมาเปรียบเทียบ ซึ่งแตกต่างจากอุปมากับอุปลักษณ์ในแง่มุมมองของการใช้คำ เพราะอุปมาและอุปลักษณ์มักปรากฏผ่านการใช้คำเดียว กลุ่มคำ แต่ไม่ใช่ระดับข้อความที่แสดงเหตุการณ์และกระบวนการของเรื่อง เหมือนกับอุปมานิต์ศน์ แต่ในทางภาษาศาสตร์ปริชานกำหนดเป็นอุปลักษณ์ทั้งหมด ไม่ว่าจะ เป็นคำเดียวหรือข้อความระดับย่อหน้า เนื่องจากไม่ได้กำหนดจำนวนของรูปภาพที่ปรากฏ แต่คำนึงถึงรูปภาพที่สามารถแสดงการเปรียบเทียบมโนทัศน์ที่แตกต่างกันระหว่างวงความหมาย

ที่เรียกว่า “ถ้อยอุปลักษณณ์” (metaphorical expression) วิธีคิดทางปริชานดังกล่าวมุ่งเน้นการเชื่อมต่อกันของสมบัติที่ไม่เหมือนกันมาถ้อยโยงเข้าไว้ด้วยกัน

2.1.1.7 อติพจน์ (hyperbole)

อติพจน์ หมายถึง การกล่าวเกินจริงหรือกล่าวในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ในลักษณะที่ยิ่งใหญ่มากเกินความเป็นจริง เช่น

(18) He's got acres and acres of garden.

ตัวอย่าง (18) เป็นการกล่าวถึงขนาดพื้นที่ที่กว้างใหญ่ไพศาล เมื่อนำมาเทียบกับความเป็นจริงของขนาดสวนต้นไม้ เป็นการถ่ายทอดอารมณ์ผ่านภาษาแบบอติพจน์ที่ทำให้รู้สึกสบาย กว้างขวาง และน่าพึงพอใจกับสวนต้นไม้ที่มีอยู่ เพราะโดยปกติสวนต้นไม้ในบ้านของคนมักเป็นพื้นที่ขนาดเฉพาะที่จำกัด ไม่มีขนาดเป็นร้อยไร่ หรือหลายร้อยพันเอเคอร์ตามรูปภาพที่แสดง ปริมาณเกินความเป็นจริง นอกจากนี้ Leech (1971, pp. 167-168) กล่าวว่าการใช้อติพจน์บางครั้งมีความเกี่ยวข้องกับยุคสมัยและวัฒนธรรม รวมถึงความรู้สึกของมนุษย์ กล่าวคือ อติพจน์ในช่วงเวลาหนึ่งเป็นอติพจน์ เพราะกล่าวเกินจริงแบบยิ่งใหญ่มาก แต่อาจเป็นถ้อยคำที่ไม่ดีหรือการพูดประชดจนเกิดอารมณ์ขันหรือข้อขัดแย้งในอีกยุคหนึ่ง เช่น

(19) She's as old as the hills.

ตัวอย่าง (19) เป็นการกล่าวเกินจริงที่ว่าเธออายุเฒ่าอายุแก่ เป็นการกล่าวยกย่องว่าเธออายุยืนนาน หรือเป็นการประชดได้เช่นกัน สามารถเทียบเป็นภาษาพูดได้ว่า เธอแก่เท่าภูเขาแล้ว มีนัยความหมายว่าเป็นบุคคลอยู่มานาน แต่ไม่ได้แสดงความสามารถหรือกระทำประโยชน์

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างอติพจน์กับอุปมาพบว่ามีการใช้รูปภาพเหมือนกัน คือ คำเชื่อม “as” เพราะฉะนั้นตัวอย่าง (19) She's as old as the hills. พบรูปภาพที่แสดงอุปมา คือ คำว่า “as” ส่วนความหมายที่แสดงความรู้สึกเกินความเป็นจริง คือ อติพจน์

2.1.1.8 อุปนิเสธ (litotes)

อุปนิเสธเป็นการใช้หน่วยปฏิเสธเพื่อให้เกิดลักษณะขัดแย้งกับคุณสมบัติของสิ่งที่กล่าว/นำเสนอ/หยาบคายเปรียบเทียบ ยกตัวอย่างเช่น

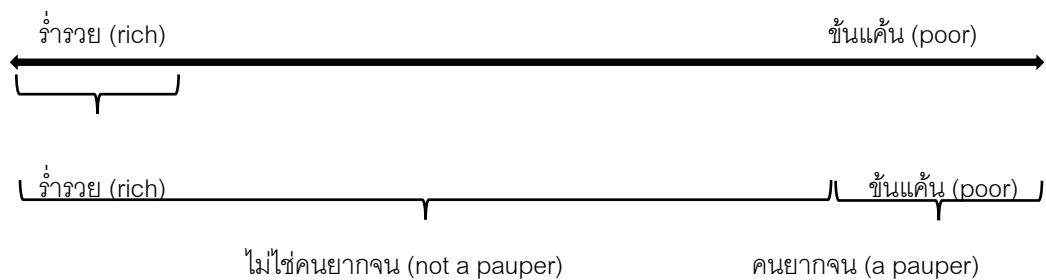
(20) He's no Hercules.

ตัวอย่าง (20) เป็นการกล่าวปฏิเสธสิ่งนำมาแสดง นั่นคือ เขาไม่ใช่เฮอริควิลิส ที่มีพลังกำลังมากมายและได้รับพรจากเทพเจ้าให้เกิดผลสำเร็จตลอด สื่อความหมายว่าเป็นบุคคลที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือกระทำไม่ได้ก็ล้มเหลว คำว่า “อุปนิเสธ” เป็นนำเสนอสภาวะว่าเทียบเคียงว่าไม่ใช่ของสิ่งนำมาปฏิเสธ แต่สิ่งที่น่าเปรียบเทียบมีอยู่ในระบบความคิดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

Leech (1971, p. 169) นำเสนอหลักการคู่ตรงข้าม (antonymy) ว่าเป็นแนวทางการพิจารณาสภาวะของการกล่าวเกินจริงหรือการกล่าวต่ำกว่ามาตรฐานได้ โดยแสดงเป็นเส้นที่มีคำคู่ตรงข้ามออกมาให้ถึงลักษณะคู่ขนาน ซึ่งทำให้เกิดการกล่าวต่ำ/ด้อยกว่ามาตรฐาน (understatement) ดังนี้

การสร้างสภาวะคู่ตรงข้ามทำให้เกิดการกำหนดคุณค่าของคำที่ใช้ได้แก่ ความหมายเชิงบวกเป็นการให้ค่ากับคำว่า “ร่ำรวย” ส่วนคำว่า “จนแค่น” กลายเป็นคำตรงข้ามที่แสดงความหมายเชิงลบ ส่วนการพิจารณาความหมายของคำที่เป็นอวพจน์หรือการใช้คำที่เป็นการกล่าวต่ำกว่ามาตรฐานหรือด้อยคุณค่า ดังนี้

ลักษณะการเรียกชื่อของกลวิธีนี้มีลักษณะคาบเกี่ยวกับกลวิธีอวพจน์ (meiosis) (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561) คือ การกล่าวต่ำกว่ามาตรฐานหรือการกล่าวให้ด้อยคุณค่า กลวิธีอวพจน์ยังคล้ายกับกลวิธีอติพจน์ แต่เป็นลักษณะตรงกันข้าม ยกตัวอย่างของกลวิธีอวพจน์ “แหม! ดูวายนะ ใ้ส่ทองเท่าหนดกึ่งหนดแมว” มาตรฐานของสร้อยคอทองคำส่วนใหญ่เห็นได้ชัดด้วยสายตามอง ขนาดไม่เล็กมาก กลับกลายเป็นหยัประชดผ่านการใช้รูปภาพาหนดแมว/หนดกึ่ง เพื่อเปรียบแสดงเชิงขัดแย้ง หากพิจารณาประเด็นความมุ่งเน้นเชิงเปรียบเทียบระหว่างหนดเส้นเล็กกับความไร้ค่า/คุณค่าน้อย เป็นวิถีคิดทางปริชานเช่นกัน คือ การนำประสภารณที่พบเห็นระหว่างสิ่งวัตถุสร้อยคอทองคำกับหนดของแมวหรือกึ่งมาเปรียบเทียบขนาดกัน แต่มีเจตนาของการให้คุณค่าที่ด้อยต่ำลง

2.1.1.9 คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetorical question)

Leech (1971, p. 184) กล่าวว่าคำถามเชิงวาทศิลป์เป็นคำถามผิวิสัย (abnormal) เนื่องจากเป็นการสร้างคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบ แต่การใช้เป็นรูปภาพาเพื่อหวังผลบางประการ เช่น

(21) If God be for us, who can be against us?

ตัวอย่าง (21) เป็นคำถามเชิงวาทศิลป์ คือ “เมื่อพระเจ้าเป็นเจ้าอยู่ข้างเรา ใครจะกล้าเป็นปฏิปักษ์/ศัตรูกับเราหรือ” การกล่าวเช่นนี้เป็นการใช้รูปภาพาที่เข้าใจว่า ผู้พูดไม่ต้องการคำตอบ ไม่จำเป็นต้องมีใครตอบคำถามนี้ เนื่องจากมีเจตนาทำให้เห็นอำนาจที่สามารถก่อให้เกิดความชอบธรรมบางประการ จึงเป็นการสร้างคำถามด้วยรูปภาพา แต่เจตนาสื่อสารความหมายเป็นการตอกย้ำหรือการประชด ก่อเกิดเป็นวัจนกรรมประชด ในการทบทวนหลักการนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของวัจนกรรมได้ หรือแยกออกมาอิสระเพราะมีค่าความถี่ใช้บ่อย

2.1.1.10 สมมุติภาวะ (apostrophe)

Leech (1971, p. 185) อ้างตามประวัติของการใช้กลวิธีทางภาษาหรือภาพพจน์ชนิดนี้ว่าเป็นการให้ค่าความหมายของการปรากฏของบุคคล โดยในความเป็นจริงตัวบทไม่มีบุคคลนั้นจริงๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การสมมุติบุคคลที่ไม่มีอยู่ ไม่มีชีวิต ให้ปรากฏในตัวบทยกตัวอย่างรูปภาพาหนึ่งในบทกวีเรื่อง “London” ของ William Wordsworth (1802) ดังนี้

(22) Milton! thou shouldst be living at this hour.

ตัวอย่าง (22) สมมุติภาวะ คือ การสมมุติกำหนดบุคคลที่ไม่มีชีวิตแล้ว คือ Milton ให้ปรากฏในต้วบทอีกต้วบทที่เกิดภายหลัง กล่าวคือ ต้วบทกวีในตัวอย่าง (22) เป็นของกวี Wordsworth ซึ่งเป็นยุคหลังกวีที่ชื่อว่า Milton

สรุปกลวิธีทางภาษาของ Leech

กลวิธีทางภาษาของ Leech มีการจัดแบ่งเป็นประเภทย่อยอย่างละเอียด เมื่อเปรียบเทียบกับกลวิธีทางภาษาของ Bradford และ Montgomery et al. เนื่องจากแนวคิดทางภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ในยุคปัจจุบันแสดงการอธิบายของการเปรียบเทียบวงความหมายระหว่างสองสิ่ง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ของอุปลักษณ์ เมื่อมีกลวิธีทางภาษาอื่นๆ เช่น อุปมา นามนัย เป็นต้น ที่มีความคิดในการเปรียบเทียบเช่นเดียวกับอุปลักษณ์ นักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมร่วมสมัยจึงได้กำหนดกลวิธีดังกล่าวรวมไว้กับอุปลักษณ์ให้เป็นประเภทเดียวกัน อย่างไรก็ตาม กลวิธีทางภาษาด้านสัญลักษณ์ของ Leech แม้มีความเกี่ยวเนื่องกับอุปลักษณ์และนามนัยตามที่ Leech ให้ข้อคิดเห็น แต่ผู้วิจัยพิจารณาการปรากฏของสัญลักษณ์ คือ พบเพียงรูปภาษาโดยส่วนใหญ่เป็นคำที่มีความหมายตรงตามตัวอักษร แต่ให้ความหมายอื่นๆ ซึ่งสามารถใช้คำอื่นนั้นมาแทนอีกคำได้ เนื่องจากกวีไม่ประสงค์ใช้คำนั้นโดยตรง ทำให้เกิดการวิพากษ์ได้ว่ามีการหลบเลี่ยงการกล่าวโดยตรง ส่วนใหญ่มักเป็นบุคคลที่ใช้อำนาจมิชอบ ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์วาทกรรม

2.1.2 กลวิธีทางภาษาของ Bradford (1997)

สิ่งที่ Bradford สร้างเป็นหลักการของกลวิธีทางภาษาเพื่อรองรับระหว่างความเป็นวาทศาสตร์และวจนลีลาศาสตร์ Bradford (1997, pp. 15-19) กล่าวถึงกวีนิพนธ์ที่เป็นต้วบทมีภาษาที่แสดงวาทะเชิงวจนลีลาเฉพาะของกวี รูปแบบประเภทต้วบทที่สามารถทำให้เกิดทั้งความไพเราะ การนึมน่าใจ หรือแม้กระทั่งการปะทะได้เช่นเดียวกัน โดย Bradford นำเสนอกลวิธี 5 ประเภทในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.2.1 มาตรา (Metre)

มาตราเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับฉันทลักษณ์ (metrical pattern) โดยมีการจัดระเบียบของการใช้เสียง คำ ประโยค ไวยากรณ์ของร้อยกรองให้เป็นระบบ กล่าวคือ มาตรามีจังหวะของจำนวนคำ ซึ่งคำเกิดจากพยางค์ในงานของ Brandford นำเสนอกวีนิพนธ์ภาษาอังกฤษที่เป็นฉันทลักษณ์มาตราไอแอมป์ห้าคณา (iambic pentameter) ประกอบด้วยจำนวนพยางค์ 10 พยางค์ที่มีการเน้นพยางค์เบา-หนักสลับกันไป ยกตัวอย่างบาทหนึ่งของกวีนิพนธ์เรื่อง “Paradise Lost” ของ John Milton

(23) Such pleasure took the serpent to behold

ตัวอย่าง (23) สามารถจัดแบ่งพยางค์และการเน้นพยางค์ให้เห็นชัดเจนด้วยการแบ่งโดยใช้ || และพยางค์ที่ได้รับการเน้นจะขีดเส้นใต้ ดังตัวอย่าง (24)

(24) Such pleas || ure took || the serp || ent to || behold

2.1.2.2 สัมผัสบังคับกับบทของร้อยกรอง (Rhyme and the stanza)

การสัมผัสเป็นเรื่องของเสียงที่สอดคล้องกันและจำเป็นต้องมีในการประพันธ์กวีนิพนธ์ และมีประโยชน์เพื่อประสานบาทบรรทัดต่างๆ ให้เป็นหน่วยโครงสร้างระดับใหญ่ขึ้น กวีนิพนธ์ภาษาอังกฤษนิยมหน่วยโครงสร้างของจังหวะที่เล็กที่สุด คือ จังหวะสัมผัสคู่ (couplet) โดยมีสัมผัสบังคับเป็น aa bb cc (Bradford, 1997, p. 18) แผนผังสัมผัสที่เป็นคู่ของ aa bb cc เป็นการสัมผัสเสียงสระและเสียงพยัญชนะท้าย⁷ เช่น ... again /əgeɪn/ กับ ... entertain /entərteɪn/ เมื่อเป็นคู่เสียงสัมผัสแรกจะนับเป็น aa และนับคู่เสียงสัมผัสต่อเนื่องไปเป็น bb cc dd ee ff ตลอดจนความยาวของบทกวี โดยมากรูปแบบการประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับความยาวเป็นการรังสรรค์เพิ่มเติมของกวี แต่พบว่ารูปแบบแผนผัง aa bb cc พบมากที่สุด ในบทกวีภาษาอังกฤษและการสัมผัสเสียงเป็นประโยชน์ที่ใช้สืบสร้างการออกเสียงภาษาอังกฤษในแต่ละยุคสมัย เช่น คู่เสียงสัมผัสระหว่างคำว่า “pass” และ “was” ในบาททั้งสองว่า “All measure, and all language, I should pass,” และ “Should I tell what a miracle she was.” เมื่อคำว่า “pass” ซึ่งเป็นคำที่ไม่

⁷ กรณีเสียงพยัญชนะท้าย ต้องเป็นเสียงที่มีคุณสมบัติของตำแหน่งของการเกิดเสียงเดียวกัน มีลักษณะของการออกเสียงเดียวกัน แต่อาจไม่จำเป็นต้องเป็นเสียงก้องหรือไม่ก้อง เช่น คำว่า “pass” และ “was”

มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากอดีต ปัจจุบันยังคงออกเสียงเดิมว่า /pɑ:s/ แต่การออกเสียงของคำว่า “was” ในปัจจุบันออกเสียงว่า /wɛz/ ในกรณีไม่เน้นพยางค์ เช่น ประโยคพูดต่อเนื่อง คำไวยากรณีนี้ออกเสียงเบาลง หากได้รับการเน้นจะออกเสียงว่า /wɑ:z/ ซึ่งเป็นเสียงที่สัมพันธ์กับเสียงสัมผัสไปยัง /pɑ:s/ มากกว่า อีกทั้งเป็นประโยชน์ในการออกเสียงภาษาอังกฤษ เนื่องจากยังมีการออกเสียงคำว่า “was” เป็น *wɔ:z หรือ *wɔ:s/ (คล้ายการออกเสียงว่า /ว้อซ/ หรือ /ว้อส/ ซึ่งยังไม่ถูกต้อง)

อย่างไรก็ตาม ลักษณะของการสัมผัสบังคับมีความยืดหยุ่นและความหลากหลาย สามารถดัดแปลงหรือเพิ่มเติมลักษณะบางประการตามความคิดของกวี ซึ่งนอกเหนือจากฉันทลักษณ์ตามขนบ เช่น กวีนิพนธ์ “The Relic” ของ John Donne ที่มีจำนวน 3 บทของร้อยกรอง ซึ่งแต่ละบทมีจำนวน 11 บาทเท่ากัน และแสดงการสัมผัสเป็น aabbccddceee (Bradford, 1997, p. 19) เห็นได้ว่ากวีเพิ่มคู่เสียงสัมผัสทำให้ตัวบทของบทกวียาวขึ้น และมีวิธีการเล่นสัมผัสให้แปลกจากเดิม คือ การเพิ่มคู่เสียงสัมผัส eee ให้มีลักษณะเป็นกลุ่มมากกว่าคู่สัมผัส และการสัมผัสคู่ของ cc นั้น ไม่ได้เป็นคู่ประชิด กลับเป็นการสัมผัสที่แยกห่าง ซึ่งเป็นความตั้งใจของกวีที่สร้างสรรค์ และทำให้ผู้อ่านรู้สึกแปลกและติดตามเรื่องราว (การพิจารณารูปแบบของการจัดวางข้อความเป็นวิธีการทำให้รู้สึกแปลกใหม่ในแนวคิดของรูปแบบนิยม) ลักษณะการอธิบายดังกล่าว แสดงได้ดังนี้

(25)

When my grave is broke up again	a
Some second guest to entertain,	a
(For graves have learn'd that woman head,	b
To be to more than one a bed)	b
And he that digs it, spies	c
A bracelet of bright hair about the bone,	d
Will he not let'us alone,	d
And think that there a loving couple lies,	c

Who thought that this device might be some way e
 To make their souls, at the last busy day, e
 Meet at this grave, and make a little stay? e

If this fall in a time, or land, a
 Where mis-devotion doth command, a
 Then he, that digs us up, will bring b
 Us to the bishop, and the king, b
 To make us relics; then c
 Thou shalt be a Mary Magdalen, and I d
 A something else thereby; d
 All women shall adore us, and some men; c
 And since at such time miracles are sought, e
 I would have that age by this paper taught e
 What miracles we harmless lovers wrought. e

First, we lov'd well and faithfully, a
 Yet knew not what we lov'd, nor why; a
 Difference of sex no more we knew b
 Than our guardian angels do; b
 Coming and going, we c

Perchance might kiss, but not between those meals;	d
Our hands ne'er touch'd the seals	d
Which nature, injur'd by late law, sets free;	c
These miracles we did, but now alas,	e
All measure, and all language, I should pass,	e
Should I tell what a miracle she was.	e

ตัวอย่าง (25) โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และความยาวของตัวบท มีความยืดหยุ่นสูง และเป็นการนำเสนอความคิดอย่างสร้างสรรค์ (improvisation) ของกวี เป็นวัจนลีลาของการผลิตสร้างการสัมผัสและบทของร้อยกรอง มีการสัมผัสแตกต่างจากชั้นหลักษณ์เชิงขนบทำให้เกิดความแปลกใหม่และโดดเด่นในการนำเสนอ

2.1.2.3 อุปลักษณ์ (Metaphor)

คำว่า “อุปลักษณ์” เป็นคำที่มาจากภาษากรีก หมายถึง “การส่งผ่าน การถ่ายเท” เมื่อนำมาใช้กับแนวทางวัจนลีลาศาสตร์ที่วิเคราะห์กวีนิพนธ์จะมีการอ้างอิงเปรียบเทียบแบบโยกย้ายถ่ายเทความคิดจากสิ่งหนึ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่ง (Bradford, 1997, p. 23) ยกตัวอย่างบทหนึ่งของกวีนิพนธ์ “Resolution and Independence” ของ William Wordsworth ได้แก่

(26) The sky rejoices in the morning's birth.

กวี Wordsworth นำเสนอคุณลักษณะของมนุษย์ 2 ลักษณะ เปรียบกับสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต นั่นคือ ท้องฟ้า (the sky) กับช่วงเวลาเช้า (the morning) ซึ่งท้องฟ้ามีความสามารถที่จะปิติยินดี (to rejoice) ในการให้กำเนิด (to give birth) ยามเช้า

หลักการเกี่ยวกับอุปลักษณ์ Bradford (1997, p. 24) อ้างถึงความคิดของ I. A. Richards (1936) ซึ่งปรับกระบวนการคิดของอุปลักษณ์ อุปลักษณ์เป็นใจความสำคัญของเนื้อหา ดังตัวอย่าง (26) มีตัวถ่ายโยง (vehicle) คือ ท้องฟ้ากับช่วงเวลาเช้า ส่วนตัวถูกเปรียบเทียบ

(tenor) เป็นการเปรียบเทียบหรือส่งผ่านการอ้างอิง คือ ความปิติยินดีและการให้กำเนิด Bradford กล่าวว่ ุปลักษณะได้รับการอ้างอิงถึงในวรรณกรรมในฐานะเครื่องมือหนึ่งในการสร้างภาษากวี แต่มีใช่เพียงปรากฏในกวีนิพนธ์เท่านั้น แต่ยังปรากฏในการใช้ในภาษาทั่วไป เช่น การพาดหัวข่าว เนื้อข่าวเศรษฐกิจ บทสนทนาทั่วไป นวนิยาย หรือในการโฆษณา เช่น

- (27) The war [vehicle] against inflation [tenor]
- (28) At yesterday's meeting [tenor] I broke the ice [vehicle]
- (29) He covered in the shadow [vehicle] of the thought [tenor]
- (30) This car is as good on paper [vehicle] as it is on the road [tenor]

ในกระบวนการของอุปลักษณะสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณา คือ ภูมิหลังร่วมกัน (ground) เนื่องจากเป็นบริบทและแรงจูงใจในการใช้อุปลักษณะ (Leech, 1969, p. 151 as cited in Bradford, 1997, p. 24) ภูมิหลังร่วมกันเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการตระหนักในการรับรู้ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ตัวอย่าง (27) มีภูมิหลังร่วมกัน คือ ภาวะเงินเฟ้อ ตัวอย่าง (28) การประชุมเมื่อวานนี้ และบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าประชุม เป็นภูมิหลังร่วมกัน ตัวอย่าง (29) ภูมิหลังร่วมกัน คือ การซ่อนตัวหรือการปรากฏให้เห็นอย่างคลุมเครือ ตัวอย่าง (30) ภูมิหลังร่วมกัน คือ รายละเอียดการโฆษณา เช่น ยี่ห้อ ราคา และสมรรถนะของรถยนต์

อย่างไรก็ตาม ในกวีนิพนธ์ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังร่วมกัน ตัวถ้อยโยง และตัวถูกเปรียบเทียบมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากภาษาที่ปรากฏในกวีนิพนธ์อาศัยความรู้ก่อนหน้า (a priori knowledge) กล่าวคือ มีบริบทและสถานการณ์ที่เป็นที่รับรู้กันจึงเกิดการสร้างสิ่งร่วมกันขึ้น และอุปลักษณะเป็นเครื่องมือหรือกลวิธีที่วิเคราะห์เพื่อให้อ่านเข้าใจบริบทกับเนื้อหาที่มีเงื่อนไข เช่น กวีนิพนธ์ “The Flea” ของ John Donne มีตัวถ้อยโยงคือ แมลงตัวเพี้ย (the insect/the flea) และการกัดกิน (the bite) ที่ทำร้ายตัวละครผู้พูดที่เป็นผู้ชายและผู้ฟังที่เป็นผู้หญิง ผู้พูดส่งผ่านตัวถ้อยโยงไปสู่ความหลากหลายของตัวส่งผ่านจำนวนมากจึงกลายเป็นความยากลำบากในการจำแนกความสัมพันธ์ของภายนอกตัวบท ดังนี้

- (31) This flea is you and I, and this

Our marriage bed and marriage temple is.

Bradford (1997, pp. 25-26) อธิบายว่ารูปภาพ 'this flea' เป็นตัวถ่ายโยง แต่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวถ่ายโยงกับภูมิลักษณ์ร่วมกันแสดงความเกี่ยวข้องที่เชื่อมโยงกับรูปภาพ 'is you and I' ได้ยาก เนื่องจากแมลงตัวเพี้ยกัดกินดูดเลือด อีกทางหนึ่งผู้พูดประสานภาพความเป็นหนึ่งเชิงกายภาพเข้าสู่ตัวถูกเปรียบเทียบ คือ คุณสมบัติทางเพศกับอารมณ์ ผู้พูดสร้างคุณสมบัตินี้เข้ากับตัวถูกเปรียบเทียบที่แสดงด้วยรูปภาพ 'marriage bed' และขยายความของตัวถูกเปรียบเทียบในแง่ภาพลักษณ์กับจิตวิญญาณในรูปภาพ 'marriage temple' ตลอดทั้งตัวบทกวีนี้ Bradford กล่าวว่าเป็นการนำเสนอตัวเพี้ยและการกัดกินที่เป็นตัวนำไปเปรียบมีลักษณะของการส่งผ่านเข้าสู่จินตนาการกับการสมมุติเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างคน 2 คน

ดังนั้น อุปลักษณ์ที่นำมาใช้ในวรรณกรรมดังที่ Bradford นำเสนอและอธิบาย มีความสัมพันธ์กับการเปรียบเทียบถ่ายโยงคุณสมบัติระหว่าง 2 ความคิดที่แตกต่างกัน โดยมีพื้นฐานทางวรรณกรรมหรือจินตนาการเข้ามาเกี่ยวข้อง การใช้อุปลักษณ์ช่วยส่งเสริมและมีอิทธิพลต่อแก่นเรื่องของเนื้อหาในตัวบททั้งหมด ยกตัวอย่างกวีนิพนธ์เรื่อง "The Ecstasy" ของ John Donne ถึงแม้จะมีการเปิดต้นเรื่องด้วยกลวิธีอุปมา (simile) พิจารณาจากรูปภาพว่า "like" เปรียบระหว่าง "the bank" กับ "a pillow" ในอนุภาคแรกของตัวอย่าง (32) "Where, like a pillow on a bed," ความสัมพันธ์เชิงอุปลักษณ์ปรากฏให้เห็นระหว่างตัวถ่ายโยงกับตัวถูกเปรียบเทียบโดยตัวถ่ายโยง คือ สวนต้นไม้ที่มี "we two" (สองเรา) ตัวละครปรากฏ ณ ที่นั้น ดังในตัวอย่าง (32)

(32) Where, like a pillow on a bed,

A pregnant bank swelled up to rest

The violet's reclining head,

Sat we two, one another's best;

ตัวถ่ายโยง คือ การรวมภาพลักษณ์สื่อถึงความซิดใกล้เรื่องทางเพศ ได้แก่ หมอน เตี้ย ตั้งครรรภ์ ไวโอเล็ต (violet) ดอกไม้ที่สื่อแทนผู้หญิง การถ่ายโยงความคิดและคุณสมบัตินี้ของพืชสวนไปยังความคิดเรื่องทางเพศของมนุษย์กลายเป็นแก่นเรื่องสำคัญของบทกวี การนำเสนอความขัดแย้งและความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพทำให้เกิดภาพตาม มีผลกระทบต่อหน้าที่ของสิ่งร่วมกันหรือบริบทให้ดูมีน้ำหนักร่มแน่นคงขึ้น (Bradford, 1997, p. 26)

2.1.2.4 วากยสัมพันธ์ การเลือกสรรคำ และคำศัพท์ (Syntax, diction and vocabulary)

Bradford (1997, p. 28) นำเสนอคำศัพท์เฉพาะทางที่สำคัญซึ่งเกี่ยวกับโครงสร้างและการใช้คำในภาษา ได้แก่ คำว่า “การเลือกสรรคำเชิงกวีศิลป์ (poetic diction)” และ “วากยสัมพันธ์เชิงกวีศิลป์” (poetic syntax) โดยคำนึงถึงรูปภาษา เช่น คำ วลี อนุพากย์ ประโยค ไวยากรณ์ จำนวนที่ใช้ในภาษาทั่วไป และนำเสนอว่าสิ่งเหล่านี้สามารถปรากฏในกวีนิพนธ์ได้เช่นกัน แต่มีลักษณะที่จับประเด็นได้ยากกว่า ดังนั้น โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์หรือประโยคในบทกวีเป็นปัญหาแก่คนรุ่นหลัง เนื่องจากภาษาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เมื่อช่วงสมัยห่างกันมาก ยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางการเรียงประโยคและการใช้คำศัพท์ ยกตัวอย่างกวีนิพนธ์ “The Flea” ของ John Donne

(33) Though parents grudge, and you, we are met

And cloistered in these living walls of jet.

ตัวอย่าง (33) การใช้ ‘and you’ เป็นการใช้ภาษาแสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์ เมื่อแปลงกลับเป็นประโยคก่อนการย้ายจะได้ว่า “Though you and your parents grudge.” แต่การใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ดังกล่าวเกิดจากการจัดวางตามการสัมผัส จังหวะของฉันทลักษณ์มาตราไอแอมป์ห้าคณะ โครงสร้างทางมาตรา (metrical structure) เป็นพื้นที่รองรับความหมายและเจตนาของเรื่องในบทกวี นั่นคือ ความลึกลับพฤติกรรมทางธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับการสร้างโครงสร้างเฉพาะของกวีนิพนธ์ กล่าวคือ รูปแบบกับโครงสร้างทางภาษามีความประสานกลมเกลียวกันอย่างดี

นอกจากการใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในกวีนิพนธ์ที่มีลักษณะจำเพาะแล้ว ยังมี การเลือกสรรคำศัพท์และจำนวนที่หลากหลาย เป็นการใช้คำศัพท์ที่มีอยู่จริงในแต่ละยุคสมัย รวมถึงภาษาถิ่น การใช้คำมีความสัมพันธ์กับวากยสัมพันธ์ในระดับหน่วยคำและประโยค เนื่องจากโครงสร้างเฉพาะของกวีนิพนธ์ ถึงแม้ว่ามีการนำโครงสร้างประโยคทั่วไปมาเป็นฐานของการประพันธ์ แต่มีการประยุกต์การใช้สัมผัสบังคับและการสัมผัสภายใน ยกตัวอย่างเช่น กวีนิพนธ์เรื่อง “Elegy Written in a Country Churchyard” ของ Thomas Gray (Gray, 1751)

(34) Haply some hoary-headed swain may say,

'Oft have we seen him at the peep of dawn

Brushing with hasty steps the dews away,

To meet the sun upon the upland lawn;

ตัวอย่าง (34) เป็นกลวิธีการใช้วากยสัมพันธ์ การเลือกสรรคำ และ คำศัพท์ ซึ่งเจาะจงว่าเป็นการเลือกสรรคำศัพท์ที่มีความสัมพันธ์กับจินตนาการหรือประสบการณ์ ของกวี เช่น คำศัพท์ที่พบในตัวอย่าง (34) “hoary-headed swain” เป็นสิ่งที่ใช้จริงในยุคของกวี Thomas Gray ซึ่งเกิดจากการสร้างคำ (word-formation) ของกวีที่อาศัยคำที่ใช้จริงมาสร้างและ สื่อความหมาย (Bradford, 1997, p. 30) การอธิบายเกี่ยวกับการสร้างและใช้คำศัพท์ในแต่ละยุค มีผลต่อการอ่านเข้าใจตัวของกวีนิพนธ์ เมื่อกาลเวลาผ่านไป คนรุ่นหลังมาอ่านกวีนิพนธ์สมัย เก่า อาจเกิดข้อสงสัยว่าคำศัพท์ที่ปรากฏหมายถึงอะไร และเป็นความหมายเดียวกันกับปัจจุบัน หรือไม่ หรืออาจเป็นส่วนหนึ่งของการกล่าววาทกวีนิพนธ์อ่านยากเกี่ยวกับคำศัพท์

2.1.2.5 วิธีคิดเชิงวิพากษ์ (Critical methods)

วิธีคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง การประยุกต์เสียง มาตรา จังหวะ สัมผัส ที่ก่อ เกิดเป็นรูปแบบกับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ก่อนที่จะวิเคราะห์เนื้อหาว่ามีลักษณะอย่างไร แนวคิดของ Bradford มีความสัมพันธ์กับมุมมองของแนวคิดรูปแบบนิยมกับการศึกษาดัชนีวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ Bradford (1997, p. 40) หยิบยกกรอบและวิธีคิดในการวิเคราะห์วาทศิลป์ในกวีนิพนธ์ของ Jakobson (อ้างแล้ว) โดยเน้นย้ำและนำอุปลักษณะกับ รูปแบบทางเสียง (metaphor with sound patterns) มาเป็นหลักการสำคัญทางภาษาศาสตร์ และ มีความเกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีศึกษาทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

สรุปกลวิธีทางภาษาของ Bradford

กลวิธีทางภาษาของ Bradford เป็นการวิเคราะห์วรรณกรรม/กวีนิพนธ์โดยให้ความสำคัญตั้งแต่ประเด็นเรื่องเสียงในภาษา การสัมผัส จังหวะ มาตรา อันก่อให้เกิดการพิจารณา รูปแบบของรูปภาษา ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดรูปแบบนิยม นอกจากนี้ Bradford ยัง พิจารณาระดับโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และการใช้คำหรือหน่วยคำวิทยา ดังนั้น กลวิธีทาง ภาษาของ Bradford มีลักษณะบูรณาการระหว่างภาษาศาสตร์กับวรรณกรรมศึกษา และมี

ประเด็นหนึ่งที่ชวนให้คิด คือ วิธีคิดเชิงวิพากษ์เป็นการรวบรวมกลวิธีทางภาษาสี่ข้อแรกเพื่อประยุกต์เป็นข้อสุดท้ายนี้ โดยกล่าวว่าเป็นการแสดงความคิดที่มีการวิพากษ์ โดยเบื้องต้น เห็นได้ชัดว่า Bradford อธิบายกลวิธีทางภาษาวิธีคิดเชิงวิพากษ์ว่าเป็นวิธีคิด (method) มากกว่าการเป็นกลวิธี (strategy, device) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าวิธีคิดเชิงวิพากษ์มีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นลักษณะของการคิดแบบวิพากษ์และให้เหตุผลในทางการปรากฏของข้อมูล

2.1.3 กลวิธีทางภาษาของ Montgomery et al. (2007)

กลวิธีทางภาษาของ Montgomery et al. (2007) เสนอกลวิธีทางภาษาที่ใช้วิเคราะห์วรรณกรรม ดังนี้ 1) อุปสรรคณ์ซึ่งรวมถึงอุปมา นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทศน์ และสมมุติภาวะ 2) การแฝงนัย (irony) 3) ตำแหน่งของคำใกล้เคียง (juxtaposition^๑) 4) สัมพันธบทและการอ้างถึง (intertextuality and allusion) รายละเอียดดังนี้

2.1.3.1 อุปสรรคณ์ (metaphor)

Montgomery et al. (2007, p. 118) อธิบายว่า “อุปสรรคณ์” เป็นคำบัญญัติจากคำว่า “metaphor” ซึ่งมีที่มาจากภาษากรีกว่า “metaphora” หมายถึง “การเคลื่อนย้าย” หลักการของกระบวนการอุปสรรคณ์ คือ มีการถ่ายโอนคุณสมบัติของสิ่งหนึ่งไปอีกสิ่งหนึ่ง อุปสรรคณ์สามารถปรากฏเป็นรูปภาษาระดับคำหรือวลี และนำเสนอวงความหมายหนึ่งเชื่อมโยงไปอีกวงความหมายหนึ่ง เช่น To live a quiet life was the summit of his ambition. คำนาม “Summit” เป็นคำที่แสดงวงความหมายถ่ายโอนไปยังอีกวงความหมาย คือ ความไฝ่ฝันของมนุษย์กับภูเขาที่ต้องปีนขึ้นไป

Montgomery et al. (2007, pp. 118-121) พิจารณาการกลวิธีทางภาษาประเภทอุปมา นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทศน์ และสมมุติภาวะ ซึ่งเป็นภาพพจน์ทางขนบ ให้เป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคณ์ โดยอธิบายรายละเอียด ดังนี้

^๑ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560) บัญญัติว่า “การเรียงต่อกัน” (ศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในทางสาขาวิชาเฉพาะคือ ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม อาจนำมาอธิบายไม่ครบถ้วนเชิงวจนลีลาศาสตร์ เนื่องจากคำที่ปรากฏไม่จำเป็นเรียงต่อกัน แต่เป็นคำที่ใกล้เคียงในบริบทเดียวกัน ซึ่งสามารถสื่อสารความหมายในภาพรวม โดยการประสานคำใกล้เคียงมาเรียบเรียงเป็นประโยคข้อความต่อเนื่องภายหลัง

อุปมา อุปมาเป็นส่วนหนึ่งของอุปลักษณะซึ่งมีการเชื่อมโยงความคิดหนึ่งไปอธิบายอีกความคิดหนึ่ง อุปมาใช้หลักการเดียวกันของอุปลักษณะ แต่มีการใช้คำเชื่อมที่เห็นชัดเจน ซึ่งเป็นการจำเพาะเจาะจง เช่น คำว่า “like” และ “as” (Montgomery et al., 2007, p. 119) ในภาษาไทยพบคำว่า “เหมือน” “เสมือน” “ดุจ” “ดั่ง” “ดั่ง” “ราว” “ราวกับ” “ราวว่า” “ราวกับว่า” “คล้าย” ส่วนการใช้อุปมาด้วยภาษาเก่า เช่น “ถนัด” “ถนัดดั่ง” “ป้อม” “ป้อน” “เพียง” “เพียง” “ฟาง” “เล่ห์” “กล” เป็นต้น Montgomery et al. ยกตัวอย่าง

(35) The sky is like a polished mirror.

ตัวอย่าง (35) แสดงความแตกต่างระหว่างอุปมาและอุปลักษณะ คือ การเปลี่ยนลักษณะการอุปมามาเป็นกระบวนการอุปลักษณะในโครงสร้างที่ว่า “The sky is a polished mirror.” ความเข้าใจความหมายไม่สามารถแปลตรงตัวได้ เพราะท้องฟ้าไม่ใช่กระจกที่เช็ดจนเงา ท้องฟ้าและกระจกเป็นสิ่งวัตถุคนละประเภท ทั้งสองมีตัวตนเป็นอิสระจากกัน ความเข้าใจความหมายจึงต้องอาศัยหลักการถ่ายโอนคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งไปให้อีกสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบ คือ ความสะอาดใสของกระจกไปเปรียบให้ท้องฟ้าที่มองเห็นว่าสว่างสดใส นอกจากนี้ อุปมาบางลักษณะไม่สามารถแปลตรงตัวได้ ต้องตีความเชิงภาษาศาสตร์ ดังนั้น อุปมาจึงเป็นส่วนหนึ่งของภาพพจน์อุปลักษณะพร้อมกัน

นามนัย Montgomery et al. (2007, pp. 119-120) กล่าวว่านามนัยมาจากภาษกรีกหมายถึง “การเปลี่ยนของการเรียกชื่อ” กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ชื่อเรียกมีการเปลี่ยนไปได้ แต่สิ่งที่เรียกยังคงเป็นสิ่งเดิม นามนัยมีความแตกต่างจากอุปลักษณะในแง่ของการมีมุมมองของการเปรียบเทียบ เนื่องจากอุปลักษณะมีการทำงานผ่านความเหมือนต่างเชิงเปรียบเทียบ ส่วนนามนัยพิจารณาหาความสัมพันธ์ของลักษณะประเภท ยกตัวอย่าง “มอสโคว (Moscow)” เป็นคำที่แสดงบอกชื่อเรียกสถานที่ คือ เมืองหลวง ที่ให้เกิดการตีความ หมายถึง ดินแดน ที่แทนประเทศประเทศรัสเซียทั่วประเทศ แต่อาจต่างกันในส่วนเพียงเล็กน้อย คือ มอสโควเป็นเมืองหลวง แต่รัสเซียมีสถานะเป็นประเทศ การวิเคราะห์นามนัยจึงเกิดจากความสัมพันธ์ที่ไม่จำเป็นต้องมีความเหมือนต่างที่เป็นกระบวนการของอุปลักษณะ ดังตัวอย่าง (36)

(36) A lot of big wigs came to the party.

ตัวอย่าง (36) คำว่า “big wigs” เป็นการเรียกที่ทำให้เข้าใจว่าเป็นบุคคลสำคัญหรือคนดัง (important people) ซึ่งนามนัยนี้เป็นการใช้มาตั้งแต่อดีตของยุโรปที่มีการนำแฟชั่นของชนชั้นสูงที่สวมประดับวิกผมเพื่อใช้เรียกคนดังหรือบุคคลชั้นสูง

สัมพจน์ Montgomery et al. (2007, p. 120) กล่าวว่าสัมพจน์เป็นคำที่มีที่มาจากภาษากรีก หมายถึง “การนำมารวมให้เข้ากัน” ซึ่งพิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของนามนัยได้อีกเช่นกัน สัมพจน์เกิดจากการความสัมพันธ์ระหว่างความหมายตรงตัวกับความหมายเชิงภาพพจน์ มีการใช้ส่วนหนึ่งที่เป็นส่วนย่อยของสิ่งหนึ่งแทนความหมายของสิ่งทั้งหมด เช่น

(37) Farm hands

ตัวอย่าง (37) เมื่อวิเคราะห์ความหมายตรงตัว คือ มือที่ใช้ทำงานในฟาร์ม ความหมายเชิงภาพพจน์ที่ต้องมีการตีความ คือ มือเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งของมนุษย์และมนุษย์มีการประกอบอาชีพหรือทำงานในสถานที่ทำงานต่างๆ การใช้สัมพจน์จึงวิเคราะห์ได้ว่าเป็นคนงานในฟาร์ม (workers on a farm)

อุปมาพจน์ Montgomery et al. (2007, p. 120) กล่าวว่าอุปมาพจน์มาจากภาษากรีก หมายถึง “อีกทางหนึ่งของการพูดที่พูดได้” ซึ่งมีลักษณะของการบรรยายเล่าเรื่องปรากฏเป็นตัวละครหรือผู้กระทำกร ประกอบด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและฉากบรรยากาศ เมื่อมีการนำเรื่องราวและตัวละครมาประกอบกันจะเกิดอุปมาพจน์ โดยต้องผ่านการแปลความหมายตรงตัวในขั้นแรก และตีความในขั้นถัดไปให้สัมพันธ์กับความหมายแรก อุปมาพจน์มีความแตกต่างจากกลวิธีการสร้างความหมายอื่นๆ เพราะความหมายแรกที่มาจากการแปลตรงตัวมีผลต่อการวิเคราะห์ลำดับขั้นการตีความเสมอ Montgomery et al. ไม่ได้ยกตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจน แต่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเป็นการนำเรื่องราว เหตุการณ์ของบุคคลสำคัญมาเปรียบเทียบกับประเด็นที่ต้องการขยายความให้ชัดเจน และความหมายที่ได้เกิดจากรายละเอียดเหตุการณ์ที่หยิบยกมากล่าวเปรียบ

สมมุติภาวะ หมายถึง การสมมุติบุคคลให้ปรากฏในสภาวะและเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง สมมุติภาวะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกวีนิพนธ์ คือ การทำความเข้าใจสถานการณ์ การสื่อสารว่าใครกล่าวถึงใครในแง่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ สมมุติภาวะเป็นการนำบุคคลรวมถึงสัตว์ สิ่งของ วัตถุที่มีค่าเทียบเท่าบุคคลที่ไม่มีตัวตนที่เกี่ยวข้องกับตัวบทหรือบุคคลที่ถึงแก่กรรมแล้วมาร่วมเล่าเรื่องในกวีนิพนธ์ ทำให้เกิดกระบวนการคิดวิพากษ์อย่างมีประสิทธิภาพ ยกตัวอย่างบทกวี “Ode on a Grecian Urn” ของ Keats (1819) ที่มีการสร้างสมมุติภาวะของตัวละคร (Montgomery et al., 2007, pp.120-121)

(38) Hail to thee, blithe spirit!

Bird thou never wert,

That from heaven, or near it,

In profuse strains of unpremeditated art.

สมมุติภาวะตัวละคร “Skylark” ที่ไม่ปรากฏในบทกวีได้รับการสร้างตัวตนเป็นเสมือนคนที่มีชีวิตโดยการใช้สรรพนามเก่า “thee” และวิพากษ์ไปถึงพระเจ้า เพราะการใช้สรรพนามและการใช้คำศัพท์อื่นสื่อความหมายไปในการตีความเกี่ยวกับพระเจ้า

สมมุติภาวะเป็นการกำหนดให้บุคคลที่ไม่มีอยู่จริงเกิดขึ้นในตัวบท เช่น “สุนทรภู่” ซึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ถูกนำมาเชื่อมโยงกับการรู้หนังสือ ความเชี่ยวชาญภาษา เนื่องจากสุนทรภู่เป็นตัวแทนของผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษา ความเปรียบดังกล่าวมีความคล้ายกับวิธีการของอุปลักษณ์ ยกตัวอย่างกลวิธีทางภาษาแบบสมมุติภาวะที่นำมาสร้างสรรค์เป็นบทกวีของสิริศิริระ ไซคทวิกิจ (2564, น. 56) ดังนี้

“ขอไหว้เชิญท่านครูสุนทรภู่   สถิตฟ้าลงมาดุเด็กสยาม

วันวันสองเฟซบุ๊กเล่นไลน์ตาม   มีคำถามว่าความรู้อยู่ไหนใด”

2.1.3.2 การแฝงนัย (irony)

การแฝงนัย คือ การใช้ภาษาที่มีความหมายตรงตัว แต่ในสถานการณ์จริง พบว่าเป็นความหมายที่ขัดแย้งกับความหมายตรงตัวของรูปภาษา Montgomery et al. (2007, p. 131) กล่าวว่าทัศนคติในประพจน์ (propositional attitude) ของผู้พูดที่สื่อสารกับผู้ฟังมีส่วนในการสร้างการแฝงนัย Montgomery et al. แบ่งประเภทของการแฝงนัยเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) การแฝงนัยทางภาษา (verbal irony) เป็นการใช้ภาษาที่ไม่ได้กล่าวโดยตรง แต่เป็นการใช้ภาษาที่ต้องการสื่อแสดงความคิดเห็นที่ไม่เชื่อในสิ่งที่พูดหรือเขียนออกไป ดังนั้น การพูดหรือการเขียนภาษาที่มีความคิดถ้อยทอดไม่เป็นไปตามการแปลความหมายของถ้อยคำแต่อย่างใด ยิ่งเป็นถ้อยคำที่สื่อเหมือนจะดี แต่กลับให้ความหมายเป็นตรงข้าม การที่จะรู้ได้ว่าการแฝงนัยทางภาษาต้องแยกวิเคราะห์ 2 ส่วนประกอบก่อน ได้แก่ ประการแรก การวิเคราะห์ความหมายตรงตามรูปภาษาหรือประพจน์ และประการที่สอง การวิเคราะห์ทัศนคติ (attitude) ต่อประพจน์ เมื่ออยู่ในสถานการณ์จริงจะพบว่าถ้อยคำหรือประพจน์ที่ใช้มีทั้งความหมายที่แปลตรงตัวและความหมายที่ต้องตีความเชิงทัศนคติจึงเกิดการใช้ประพจน์ที่ต้องทดสอบทัศนคติ (propositional attitude test) ยกตัวอย่างการแฝงนัยในเรื่อง “Pride and Prejudice” ของ Jane Austen (Austen, 1813) ในประโยคที่ว่า

(39)

It is a truth universally acknowledged that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife.

ตัวอย่างข้างต้นมี 2 ประพจน์และกวีมีทัศนคติที่ไม่เชื่อต่อทั้ง 2 ประพจน์ (Montgomery et al., 2007, pp. 132-133) ประพจน์แรก คือ ผู้ชายโสดที่ร่ำรวย ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้โดยทั่วไปเกี่ยวกับประเด็นสถานะทางการเงิน ส่วนประพจน์ที่สองเป็นการบังคับว่าต้องมีภรรยาหนึ่งคน การแฝงนัยในที่นี้ คือ ผู้ชายบางคนมีความประสงค์ผู้หญิงมากกว่าหนึ่งคน ตัวอย่าง (39) จึงเป็นนัยแฝงของการประชดประชัน

2) การแฝงนัยทางสถานการณ์ (situational irony) เป็นข้อขัดแย้งของสองคนในสถานการณ์ และผู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้อธิบายการแฝงนัยจากสถานการณ์และผู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้ที่มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ได้ดีกว่าผู้ร่วมสร้างเหตุการณ์ซึ่งเป็นตัวละครของเรื่องที่ขัดแย้ง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ผู้เห็นเหตุการณ์เป็นผู้เล่าเรื่องของตัวละครที่เป็นผู้ร่วมสร้าง

เหตุการณ์ในสถานการณ์ที่ขัดแย้ง ผู้ที่ขัดแย้งมักไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์ได้ครบถ้วน เพราะไม่ได้เห็นเหตุการณ์จากการพิจารณาอยู่วงนอก ยกตัวอย่างจากเรื่อง “What Maisie Knew” ของ Henry James (James, 1897) มีการแฝงนัยทางสถานการณ์ คือ ผู้ร่วมสร้างเหตุการณ์ที่เป็นเด็กชื่อ Maisie ได้เล่าเหตุการณ์ของโลกผู้ใหญ่อย่างไม่ได้เข้าใจ แต่ผู้อ่าน ซึ่งเป็นผู้เห็นเหตุการณ์สามารถตีความได้จากเหตุการณ์ที่เด็กเล่าได้ทันที เพราะ Maisie เป็นตัวละครที่เป็นผู้ร่วมสร้างเหตุการณ์ที่มีข้อจำกัดตามวัยเพียงแค่ 10 ปี เท่านั้น

3) การแฝงนัยทางบทละคร (dramatic irony) เป็นประเภทย่อยของการแฝงทางสถานการณ์ แต่ปรากฏในบทละครเป็นหลักมีหน้าที่ใช้เป็นกลไกบรรยาย โดยผู้ชมรับรู้ว่าความเชื่อเฉพาะที่นำเสนอผ่านตัวละครนั้นไม่เป็นจริง

2.1.3.3 ตำแหน่งของคำใกล้เคียง (juxtaposition)

ตำแหน่งของคำที่ใกล้ชิดติดกันเป็นกลวิธีที่นำคำมาประชิดติดกันในตัวบทเดียวกัน ซึ่งมีการเชื่อมโยงกับคำอื่นในการตีความ กลวิธีนี้มักใช้พิจารณาระดับคำเป็นหลักที่ปรากฏในกวีนิพนธ์เพื่อสร้างรูปประโยคที่มีการเรียบเรียงได้เช่นเดียวกับภาษาพูด เนื่องจากตัวบทมีการถ่ายทอดเป็นหน่วยคำหรือวลี ซึ่งเป็นเพียงระดับหน่วยคำมากกว่าวากยสัมพันธ์ จึงเกิดช่องว่างของการประสานเป็นเนื้อเรื่องเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงประสานความคิดในระดับโครงสร้างประโยค อีกทั้งสามารถกระตุ้นการเรียนรู้และการติดตามของผู้อ่าน ยกตัวอย่างกลอนไฮกุ (Haiku) ประพันธ์เป็นภาษาอังกฤษ (Henderson, 1958)

(40) Spring rain:
Soaking on the roof
A child's rag ball

ตัวอย่าง (40) พบว่าแต่ละบาทปรากฏระดับหน่วยทางภาษาเพียงวลีไม่ใช่ประโยค การเข้าใจเนื้อหาต้องพิจารณาการประสานสัมพันธ์ในแง่ของอนุภาค (clausal relations) จึงสามารถสร้างรูปประโยคที่มีความหมายได้ เช่น

(41) A child's rag ball was soaking on the roof because of the spring rain.

2.1.3.4 สัมพันธบทและการอ้างถึง (intertextuality and allusion)

การอ้างถึง คือ การนำปรากฏการณ์ เนื้อหา ตัวบทขึ้นมาอ้างอิงในตัวบท ของกวีเอง ไม่ว่าจะเห็นเด่นชัดหรือไม่ก็ตาม การระบุว่ามีการอ้างถึงเกิดขึ้นจะใช้เครื่องหมาย อัฒประภาค “...” กำกับ ตัวบทหนึ่งที่มีการอ้างถึงอีกตัวบท โดยมีวิธีการอ้างหลากหลาย เช่น การ อ้างอิงตรงที่ใช้เครื่องหมายอัฒประภาคหรือการถอดความ การอ้างอิงในส่วนตอนต้นของบทหรือ บัพพาทะ⁹ การอ้างผ่านชื่อตัวละคร และการอ้างผ่านชื่อเรื่อง เช่น การโฆษณาช็อกโกแลตตราสินค้า “Cadbury’s Bournville” ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตก่อตั้งเมื่อปี 1824 ตั้งอยู่ที่เมือง Birmingham ประเทศอังกฤษ (Cadbury, 2019) ที่มีการอ้างถึงตัวบทจากบาทแรกของบทกวีชื่อ “Twelfth Night” ของ William Shakespeare (Shakespeare, 1601) ที่ถ่ายทอดรสนิยมนด้านดนตรีว่าสูงส่ง เช่นเดียวกับอาหารแห่งความรัก ถ้าคนเรามีดนตรีจึงเล่นบรรเลงไป ดังตัวอย่าง (42)

(42) If music be the food of love, play on,¹⁰

ข้อความภาษามีการอ้างถึงซึ่งนำมาอ้างอิงในคำโฆษณาที่ว่า

(43) If Chocolate be the food of Gods, Heaven must be in Birmingham

ตัวอย่าง (43) มีการบ่งบอกรสชาติที่ดีของผู้ที่มีรสนิยมดีว่าเป็นผู้มี วัฒนธรรมชั้นสูง กลวิธีนี้ทำให้ผู้อ่านต้องตีความหมายแฝงเชิงวัฒนธรรมของ ความหมายต้นทางที่ อ้างถึงด้วย ในตัวอย่าง (43) เป็นสโลแกนโฆษณาสินค้าที่มีการใช้รูปแบบซ้ำและเพิ่มเติมข้อความ ต่อจากตัวบทที่เคยมีมาในตัวอย่าง (42) ทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งทางรูปภาษาและความคิด

สัมพันธบท เป็นวิธีการที่คล้ายกับการอ้างถึง คือ ตัวบทหนึ่งมีการ ปฏิสัมพันธ์กับตัวบทอื่น แต่สัมพันธบทเน้นความคิดที่ตัวบทได้รับการผลิตสร้างขึ้นไม่ได้เป็น หนึ่งเดียวเฉพาะ หากผสานจากตัวบทอื่นจำนวนมากทั้งที่รู้จักและไม่รู้จัก

⁹ ศัพท์บัญญัติราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติว่า 1) คำจารึก และ 2) บัพพาทะ

¹⁰ สืบค้นจาก <http://www.sparknotes.com/shakespeare/twelfthnight/quotes/>

การอ้างถึงสะท้อนให้เห็นผ่านถ้อยคำภาษาระหว่างตัวบทต่างๆ เช่น ตัวอย่าง (42) และ (43) ที่มีการอ้างถึงหรือคัดข้อความบางส่วนจากของเดิมมากกว่าอีกครั้ง คือ “If... be the food of ...” แต่สัมพันธ์บทสะท้อนหน่วยความคิดและความเป็นทางการ ซึ่งเป็นแนวทางความรู้พื้นฐานที่มีร่วมกัน ผู้อ่านจำเป็นต้องมีพื้นความรู้ร่วม (background) ที่เกี่ยวข้องกับตัวบทที่อ่านปัจจุบัน ยกตัวอย่างเช่นบทกวี “The Rape of the Lock” ของ Alexander Pope (Pope, 1712) ดังนี้

(44)   What dire offense from amorous causes springs,

                  What mighty contests rise from trivial things,

I sing – This verse to Caryll, Muse! is due.

ตัวอย่าง (44) สำหรับผู้ที่เคยอ่านหรือเรียนวรรณกรรมอังกฤษ ผู้อ่านจะรู้สึกคุ้นเคยเพราะเคยอ่านผ่านตาหรือได้เรียนรู้มา ตัวอย่าง (44) ประพันธ์โดย Pope ซึ่งมีความคิดที่ไม่สามารถพิจารณาเฉพาะคำหรือโครงสร้างที่ใช้ซ้ำได้อย่างกลวิธีการอ้างถึง เนื่องจากเนื้อหาของความสัมพันธ์กับตัวบทใน “Paradise Lost” ของ John Milton (Milton, 1667) โดยมีจุดประสงค์เพื่อนำเสนอสังคมชั้นสูงว่าธรรมดา ทำให้เห็นถึงมิติเชิงสัมพันธ์ของตัวบททางวัฒนธรรมอันมีผลกระทบและความหมายผ่านการใช้ความรู้ของผู้อ่านในการพิจารณา

การพิจารณาเรื่องสัมพันธ์และการอ้างถึงมีคำถามว่า สัมพันธ์บทและการอ้างถึงตัวบทใดเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือไม่ และกวีได้สร้างสรรค์เองโดยคิดไว้ก่อนแล้วหรือไม่ Montgomery et al. (2007, p. 164) อ้างว่า Barthes (1971) โดยอธิบายว่าการใช้ภาษาทุกภาษามีการใช้สัมพันธ์บทในหลากหลายความหมาย เนื่องจากมีสาเหตุดังนี้ 1) มนุษย์ปัจจุบันไม่ได้เป็นผู้สร้างภาษามาแต่โบราณของการมีภาษา 2) หากไม่มีสิ่งที่มีอยู่ก่อนก็ไม่สามารถจะสร้างตัวบท เอกสาร ผลงาน หรือวรรณกรรมใดๆ อีกทั้ง Barthes เสนออีกว่าตัวบทมีพื้นที่ของการหล่อหลอมรวมทุกมิติเข้าไว้ ซึ่งแสดงว่ามีการปะทะหรือย่นไปที่ตัวบทอื่นๆ แก่นความคิดทางตัวบทและหรือขนบวัฒนธรรมมีการเลือกแหล่งข้อมูลตัวบทแรกๆ เป็นสิ่งที่ยึดถืออ้างอิงมาตลอดทำให้เกิดเครือข่ายของตัวบท และเป็นทฤษฎีสัมพันธ์บทที่หลากหลายจากองค์ความรู้ที่ส่งทอดกันมาของหน้าที่และนัยสำคัญของการอ้างถึงกับสัมพันธ์บท ส่วนข้อสุดท้าย คือ 3) การอนุมานเป็นการสร้างความหมายรวมถึงความตั้งใจของกวี เนื่องจากกวีและผู้อ่านเป็นสมาชิกร่วมของวัฒนธรรม

กลุ่มเฉพาะที่เข้มงวดและมีสามัญสำนึก (common sense) หรือประสบการณ์บางอย่างร่วมกัน เพื่อใช้ในการอนุมาน

สรุปกลวิธีทางภาษาของ Montgomery et al.

กลวิธีทางภาษาของ Montgomery et al. มีลักษณะที่กระชับ เพราะมีการจัดกลุ่มประเภทกลวิธีทางภาษาเกี่ยวกับความเปรียบไว้เป็นสิ่งเดียวกัน คือ อุปลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย นามนัย สัมพจนัย สมมุติภาวะ เป็นต้น อีกทั้งความโดดเด่นของการแสดงกลวิธีการอ้างถึงและสัมพันธบทเป็นหนึ่งในกลวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์

สรุปกลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมทั้ง 3 คน

กลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมคนสำคัญ ได้แก่ Leech (1971) Bradford (1996) และ Montgomery et al. (2007) พบว่ามีความเหมือนและความต่างดังตาราง 1 เพื่อเปรียบเทียบเชิงวิจิตรคดีที่มีการนำเสนอกลวิธีเชิงวรรณกรรมหรือที่เรียกว่าภาพพจน์ (figures of speech) หรือเกิดการพัฒนาให้สอดคล้องกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันด้วยเป็นภาษาภาพพจน์ (figurative language) การวิพากษ์ประเด็นการจัดระเบียบด้านกลวิธีทางภาษาในที่นี้จากนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องเหมือนกันทั้งหมด สามารถประยุกต์ตามแต่ละองค์ความรู้ ประสบการณ์ เหตุผล และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของแต่ละผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 1 กลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม Leech, Bradford และ Montgomery et al.

กลวิธีทางภาษา	Montgomery et al.	Bradford	Leech
1 อุปลักษณะ	✓	✓	✓
2 การแฝงนัย	✓		
3 ตำแหน่งคำใกล้เคียง	✓		
4 สัมพันธบทและการอ้างถึง	✓		
5 มาตรา		✓	
6 สัมผัสบังคับและบทของร้อยกรอง		✓	

7 วากยสัมพันธ์ การเลือกสรรคำ และคำศัพท์		✓	
8 วิธีคิดเชิงวิพากษ์		✓	
9 สัมพจน์	(1)		✓
10 นามนัย	(1)		✓
11 อุปมา	(1)		✓
12 สัญลักษณ์			✓
13 อุปมานิทัศน์	(1)		✓
14 อติพจน์			✓
15 อุปนิเสธ			✓
16 คำถามเชิงวาทศิลป์			✓
17 สมมุติภาวะ	(1)		✓

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บแสดงการจัดอยู่ภายใต้กลวิธีนั้น คือ (1) จัดอยู่ภายใต้อุปลักษณ์

กลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม คือ 1) Leech 2) Bradford และ 3) Montgomery et al. มีทั้งความเหมือนและความต่างกัน สามารถสรุปได้ดังนี้ ความเหมือนระหว่างกลวิธีทางภาษา คือ อุปลักษณ์ โดยที่ Montgomery et al. ได้พิจารณารวมกลวิธีทางภาษา คือ อุปมา นามนัย สัมพจน์ อุปมานิทัศน์ สมมุติภาวะ ให้เป็นส่วนหนึ่งของอุปลักษณ์ เนื่องจากใช้หลักการของการเปรียบเทียบสิ่ง 2 สิ่งหรือวงมโนทัศน์ 2 วงมโนทัศน์ ซึ่งกลวิธีที่เรียกว่า อุปมา อุปมานิทัศน์ สมมุติภาวะ สัมพจน์ นามนัย ได้รับการจัดแยกเป็นกลวิธีรายชื่อชัดเจนตามความคิดของ Leech สำหรับ Bradford กำหนดกลวิธีอุปลักษณ์ โดยไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดของกลวิธีเหมือนที่ Montgomery et al. และ Leech ได้กล่าวไว้ ส่วนความแตกต่างของกลวิธีทางภาษา Leech นำเสนอกลวิธีที่เรียกว่า อติพจน์ อุปนิเสธ และคำถามเชิงวาทศิลป์เพื่อใช้วิเคราะห์วรรณกรรม Montgomery et al. นำเสนอกลวิธีการแฝงนัย สัมพันธบทและการอ้างถึง และตำแหน่งของคำใกล้เคียง ซึ่งกลวิธีเหล่านี้มีความสอดคล้องกับกลวิธีที่ใช้ในแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ คือ การแฝงนัยรวมถึงการประชดประชัน เสียดสี ล้อเลียน หรือการใช้ภาษาที่สุภาพหรือยกย่อง แต่ความหมายตรงข้าม สัมพันธบทและการอ้างถึงเป็นการอ้างอิงตัวบทที่เคยเกิดก่อนและส่งผลต่อตัวบทปัจจุบัน ส่วนตำแหน่งคำใกล้เคียงมีความคล้ายกับชุดคำที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันหรือการปรากฏร่วมของคำ (collocation) กลวิธีของ Bradford ที่แตกต่างจาก Leech และ Montgomery et al. คือ กลวิธีการวิเคราะห์มาตรา สัมผัสบังคับและบท

ของร้อยกรอง ซึ่งเป็นการเน้นที่เสียงสัมผัส จังหวะของการเน้นเสียง ซึ่ง Leech และ Montgomery et al. ไม่ได้กล่าวเน้นหนัก นอกจากนี้ Bradford นำเสนอกลวิธีทางวากยสัมพันธ์ การเลือกสรรคำ และคำศัพท์ เป็นการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างคำศัพท์กับประโยคเพื่อแสดงเหตุการณ์ของเนื้อเรื่อง อีกทั้งการเลือกสรรคำมีความสัมพันธ์กับการใช้คำศัพท์ที่สื่อวาทกรรมสอดคล้องกับการวิเคราะห์ตามแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เช่นเดียวกับกลวิธีคิดเชิงวิพากษ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรม

3. วาทกรรมที่ประยุกต์ในการวิจัยกวีนิพนธ์

ในหัวข้อวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ผู้วิจัยนำเสนอ 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จากนักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จำนวน 2 คน คือ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) และ 2) ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าของนักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกร่วมสมัยซึ่งเป็นที่นิยมและนำมาทดสอบด้วยบทในภาพรวมได้ผลดีของผลงานวิจัยต่างประเทศ ดังนี้

3.1 ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

3.1.1 ความเป็นมาของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) เป็นแนวคิดในสาขาสังคมศาสตร์ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายช่วงปลายทศวรรษ 1980 หรือช่วง พ.ศ. 2523-2532 และขยายวงกว้างเชิงบูรณาการ มีการเรียกแนวทางนี้ว่า วาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Studies: CDS) ซึ่งมีลักษณะครอบคลุมศาสตร์สาขา แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ มาประสานเพื่อวิจัยประเด็นปัญหาเฉพาะเชิงสหวิทยาการ สิ่งที่หล่อหลอมรวมกระบวนการวิจัยเป็นหนึ่งเดียวคือ การรวมกันทางมิติศาสตร์ของอำนาจ ความไม่ยุติธรรม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองท่ามกลางกระแสการพัฒนาโลกาภิวัตน์ รากฐานของความเป็นมาของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มาจากวาทศิลป์ ภาษาศาสตร์เชิงตัวบท มานุษยวิทยา ปรัชญา จิตวิทยาสังคม ปรัชญาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา และภาษาศาสตร์สังคม รวมถึงงานปฏิบัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ประยุกต์ (Wodak, 2001a, pp. 1-12)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ มาจากคำศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ “Critical Discourse Analysis - CDA” คำว่า “Discourse” มีความหมายที่สื่อความเข้าใจได้อย่างหลากหลาย เมื่อแปลเป็นภาษาไทยมีคำแปลบัญญัติจำนวนมาก ได้แก่ “ปริจเฉท” “ข้อความต่อเนื่อง” “สัมพันธ์สาร” “วจนะ” “วาทกรรม” เป็นต้น เฉพาะคำว่า “วาทกรรม” เท่านั้นที่มีพื้นฐานของการสื่อสารและบ่งชี้ทางความหมายของลักษณะการปรากฏการใช้ภาษาที่เป็นหน่วยทางความคิดซึ่งสัมพันธ์กับสังคม

และสะท้อนสิ่งที่มีอยู่หรือซ่อนเร้นอยู่ มากกว่าลักษณะของความเป็นประโยคและอนุภาคย์ไม่ว่าจะเป็นทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน (talk and text)

ส่วนการวิเคราะห์ “Analysis” ใน Discourse Analysis แปลเทียบเคียงได้ดังนี้ “ปริเฉทวิเคราะห์” “วจนะวิเคราะห์” “การวิเคราะห์ข้อความต่อเนื่อง” “สัมพันธสารวิเคราะห์”¹¹ “การวิเคราะห์สัมพันธสาร” “การวิเคราะห์วาทกรรม” “วาทกรรมวิเคราะห์” เป็นต้น การนำศาสตร์ทางการวิพากษ์มาชี้แจงเหตุผล ความน่าจะเป็นและความสมบูรณที่ที่เหมาะสมของการพิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับความคิดและเกี่ยวเนื่องจากการใช้ภาษา จึงเกิดองค์ความรู้ด้านประสานแนวทางการวิเคราะห์และวิจัยกลายเป็นแนวคิด “Critical Discourse Analysis” คำแปลบัญญัติที่นิยมใช้ คือ “วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์” เป็นคำศัพท์ที่ใช้ในวงการภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รวมทั้งการสื่อสารมวลชนและวรรณกรรมศึกษา (สมทรง นุรุชพัฒน์, 2537; กฤษดาพรรณ หงส์ดารมภ์ และธีรนุช โชคสุวณิช, 2551, น. 149; ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556, น. 26-37; จันทิมา อังคพณิชกิจ, 2561, น. 4-18)

van Dijk (2001, pp. 95-120) กล่าวว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการวิจัยที่ปฏิสัมพันธ์กับการวิเคราะห์จากหลากหลายแง่มุมระหว่างภาษากับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นอุดมการณ์ อัตลักษณ์ และความไม่เท่าเทียมที่ปรากฏผ่านตัวบทที่มีบริบททางสังคมและการเมืองเป็นตัวกำกับ ต่อมา van Dijk นำเสนอการอธิบายนิยามวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อีกครั้ง โดยมุ่งเน้นที่การละเมิดอำนาจทางสังคมและความไม่เท่าเทียมเป็นลำดับแรกในกระบวนการ โดยผ่านการผลิตซ้ำ การสร้างความชอบธรรม และการใช้ตัวบทพูดหรือเขียนที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมและการเมือง งานวิจัยส่วนใหญ่แสดงตัวตนในพื้นที่อย่างชัดเจนว่าต้องการสร้างความเข้าใจ ปะทะ หรือท้าทายความไม่เท่าเทียมในสังคม ดังนั้น วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์จึงอาจนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางสังคม (social movement) และการเมืองได้

แนวคิดที่วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ใช้ในการวิเคราะห์ไม่เป็นที่แน่ชัดว่ามีต้นทางการวิเคราะห์มาอย่างไร แต่คาดว่าน่าจะมาจากทฤษฎีอุดมการณ์ของ Louis Althusser (1971) ทฤษฎีประเภทตัวบทของ Mikhail Bakhtin กับแนวปรัชญาของ Antonio Gramsci และสำนักคิดแฟรงค์เฟิร์ต (Frankfurt School) Michel Foucault กับ Norman Fairclough เป็นนักคิด

¹¹ พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2557: 135) นิยามว่า “การศึกษาเกี่ยวพันร้อยเรียงประโยคในภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าระดับประโยค คือ ระดับย่อหน้า หรือเป็นบทสนทนา บทสัมภาษณ์ต่างๆ” หากเป็นภาษาพูดอาจเรียกว่า การวิเคราะห์บทสนทนาหรือสัมพันธสาร หากเป็นภาษาเขียนเรียกว่า การวิเคราะห์ตัวบทหรือข้อความต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ใช้คำว่า การวิเคราะห์วาทกรรมหรือวาทกรรมวิเคราะห์ เพราะมีความสัมพันธ์กับมนุษย์ผู้ใช้ภาษา สังคม และวัฒนธรรม

ที่สืบทอดแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อสังคมที่โดดเด่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง Fairclough มีหลักการร่วมกับทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic Functional Linguistics) ของ Michael Halliday ส่วน Ruth Wodak และ Teun A. van Dijk เป็นผู้นำแนวทางปริชานมาใช้ในการวิเคราะห์

Fairclough (2001b, pp. 232-233; 1995, p. 70) นำเสนอประวัติของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่าพัฒนามาจากแนวคิดมาร์กซ์นิยมตะวันตก (West Marxism) ที่ศึกษาภาษาในลักษณะเฉพาะ โดยเน้นที่วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม บุคคลสำคัญที่นำเสนอประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับทุนนิยมในช่วงเวลานั้น คือ Antonio Gramsci (as cited in Forgacs, 1988) ซึ่งมีหลักคิดที่สัมพันธ์กันระหว่างสังคมเชิงการเมืองและสังคมแห่งพลเมือง (political society and civil society) และ Gramsci เป็นผู้นำเสนอลักษณะของทั้งสองสังคมว่ามีความแตกต่างกัน กล่าวคือ สังคมเชิงการเมืองมีการครอบงำบังคับในการปกครอง ส่วนสังคมแห่งพลเมืองมักถูกครอบงำ (hegemony) โดยการถูกครอบงำแทรกซึมในทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และการถูกครอบงำนี้ฝังในความคิดเชิงมายาคติ

เมื่อพิจารณาแนวคิดโครงสร้างทางการเมืองของสังคม ซึ่งเป็นแนวของ Antonio Gramsci ต้องศึกษาความคิดระหว่างสังคมภาคประชาชนกับสังคมเชิงสถาบันหรือภาคการเมือง จุดประสงค์ของหลักการนี้เพื่อให้เข้าถึงความเห็นพ้องต้องกันระหว่างชุมชนส่วนใหญ่ เพื่อที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดความกระฉ่างของสังคมภาคการเมือง ลักษณะของการรวมหมู่จึงเกิดการรวมตัวขึ้นมา ซึ่งสามารถพิสูจน์อุดมการณ์ให้ปรากฏออกมา อุดมการณ์มีผลหรือทำให้ประสบความสำเร็จ จากการแสดงความหมายสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ทางภาษาศาสตร์ การตระหนักรู้เป็นการจัดประเภทของความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้ร่วมปฏิบัติการ (participants) ในกระบวนการสนทนา นำไปสู่สัญลักษณ์เฉพาะที่ปรากฏ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าสัญลักษณ์เฉพาะเกิดขึ้นในกระบวนการสื่อสารสนทนากัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการที่ซับซ้อนของการผลิตสร้างวาทกรรมขึ้นมา ความหมายต่างๆ ที่ผลิตขึ้นหรือผลิตซ้ำ (produce and reproduce) เกิดจากกระบวนการเชิงวิพากษ์ในการเจรจาต่อรอง แนวคิดมโนทัศน์เกี่ยวกับกลไกสามารถค้นพบในสถาบันหรือการขับเคลื่อนภาคสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือสื่อกลางระหว่างกลไกการทำงานของสังคมที่สมบูรณ์ กับปรากฏการณ์เชิงปฏิสัมพันธ์ อุดมการณ์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีปฏิบัติ ซึ่งซ่อนฝังอยู่ในสถาบันต่างๆ อีกทั้งอุดมการณ์มีความสัมพันธ์กับวาทกรรมอย่างแน่นแฟ้นที่ทำให้เกิดความเข้าใจ เรียกว่า “วิถีปฏิบัติทางสังคม (social practice)” อุดมการณ์ฝังอยู่ในชุมชนมนุษย์ในวิถีการเฉพาะต่างๆ ซึ่งเป็นหัวข้อเรื่องทางสังคม (social subjects)

ต่อจาก Gramsci มีนักปรัชญาแนวมาร์กซิสต์ชาวฝรั่งเศส ชื่อ Louis Althusser (Althusser, 1971) พิจารณาประเด็นอุดมการณ์ (ideologies) ว่าเป็นความคิดที่ยังไม่ชัดเจน แต่ปรากฏในวิถีปฏิบัติทางสังคมเชิงวัตถุ (material social practices) ท่ามกลางสถาบันทางสังคมต่างๆ ความคิดของ Althusser ได้รับการสานต่อและพัฒนาโดย Pêcheux (1982) ก่อนกลายเป็นแนวความคิดของวาทกรรม ซึ่งวาทกรรมนี้ได้รับการเข้าใจผ่านการใช้ภาษาที่มีโครงสร้างเชิงมายาคติของเรื่องต่างๆ ซึ่ง Pêcheux ยกตัวอย่างวาทกรรมความเป็นแม่ผ่านภาษาและมโนทัศน์ของผู้หญิงตั้งครรภ์ มีมายาคติว่าแม่เป็นผู้ให้กำเนิดและสร้างสถาบันของผู้หญิงที่เป็นแม่

อีกสำนักคิดชื่อว่าแฟรงค์เฟิร์ต (the Frankfurt School) เป็นสำนักที่มาจากมาร์กซิสต์ตะวันตกเช่นกัน นำเสนอกระบวนการทางวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต และสร้างความคิดของภาวะการดิ้นรน (the domain of struggle) บุคคลสำคัญในสำนักดังกล่าว คือ Jurgen Habermas (Habermas, 1984) ซึ่งพัฒนาทฤษฎีเชิงวิพากษ์โดยมีความสัมพันธ์กับการสื่อสาร

ถัดจากแนวความคิดทางมาร์กซิสต์กับมายาคติ พบว่ามีการแย่งความคิดการวิพากษ์ทางการสื่อสาร โดย Michel Foucault (1979, 1993 as cited in Wodak, 1996, pp. 24-26) ซึ่ง Foucault นำเสนอว่าวาทกรรมเป็นระบบของความรู้ เช่น แพทยศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ภาษาศาสตร์ เป็นต้น วาทกรรมเป็นวิถีหนึ่งของการใช้ภาษา แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม งานของ Foucault กลายเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดการสร้างแนวคิดทางวาทกรรมวิเคราะห์และพัฒนาเป็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

พื้นฐานทางแนวคิดของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เริ่มต้นตามแนวคิดของ Michel Foucault ได้รับการพิจารณาว่าเป็นแนวทางมาร์กซิสต์ใหม่ (Neo-Marxist) ซึ่งเน้นความสำคัญไปที่วัฒนธรรมมากกว่าเศรษฐกิจ ทำให้เห็นถึงการสร้างสรรค์และการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ทางอำนาจ ยิ่งไปกว่านั้น พบว่าไม่มีการแยกระหว่างโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) กับโครงสร้างที่เหนือกว่า (superstructure)

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลสำคัญที่ต่อยอดด้านวาทกรรม คือ Mikhail Bakhtin (Bakhtin, 1986) ที่นำเสนอกลวิธีวิเคราะห์ที่ชื่อว่า “สัมพันธ์บท” (intertextuality) หมายถึง ความคิดที่ปรากฏในตัวบทที่มีมาก่อนและถูกนำมาใช้ ปรากฏในตัวบทอื่นๆ ในลักษณะที่เห็นได้ชัดเจนและไม่ชัดเจน สัมพันธ์บทเป็นตัวสร้างตัวบทที่เกี่ยวข้องกัน (intertexts) Bakhtin พัฒนาทฤษฎีประเภทตัวบท (theory of genre) เพื่อวิเคราะห์จำแนกตัวบทที่แตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรม ความสำคัญของตัวบทที่มีพื้นฐานของการกำหนดจากวัฒนธรรม พบว่าคลังข้อมูลประเภทตัวบทสัมพันธ์กับสังคม จึงทำให้เห็นความเคลื่อนไหวทางสังคมไปพร้อมกัน

จากการทบทวนความเป็นมาข้างต้นทำให้เข้าใจได้ว่ามโนทัศน์ของคำว่า “วาทกรรม” อย่างน้อยมี 2 ความหมาย ความหมายแรกเป็นของสำนักคิดแฟรงค์เฟิร์ต กับความหมายที่สองเชิงวิพากษ์ตามที่ Habermas (1971 as cited in Wodak, 1996, pp. 28-29) ได้กำหนดไว้ คือ เมื่อกล่าวสื่อสารอะไรออกมา ย่อมสะท้อนสิ่งที่น่าสนใจในตัว จึงต้องอธิบายความสัมพันธ์กับระยะเวลาหรือประวัติความเป็นมาที่ปรากฏในตัวบทของการปฏิสัมพันธ์ ความหมายนี้เป็นแนวคิดที่มีลักษณะของสถานการณ์สื่อสารเชิงอุดมคติของการปฏิสัมพันธ์ที่มีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง การกล่าวถึง “ภาษาศาสตร์เชิงวิพากษ์” (Critical Linguistics) ปรากฏครั้งแรกในทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ ที่มีมุมมองในการศึกษาภาษาผ่านการใช้ภาษา เพื่อการจัดระเบียบมุมมองเชิงวิพากษ์ที่ปรากฏในภาษาศาสตร์เกิดจากความเข้าใจผ่านวิธีการปฏิสัมพันธ์จนไปถึงทฤษฎีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ร่วมสมัย เช่น ทฤษฎีวัจนกรรม กับภาษาศาสตร์สังคมเชิงปริมาณของ William Labov (Wodak, 1996, p. 4)

Kress and Hodge (1979 as cited in Titscher, Meyer, Wodak, & Vetter, 2000) กล่าวยืนยันว่าวาทกรรมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ถ้าปราศจากความหมายทางสังคม ซึ่งหมายถึงการสื่อสารเชิงปฏิสัมพันธ์และการปะทะ ถ่ายทอดความหมายได้เมื่อผู้คนในสังคมรับรู้ แต่ผู้คนในสังคมอาจรับรู้แตกต่างกัน จึงทำให้ความหมายหลากหลายไปตามชุมชนวิถีปฏิบัติ ดังนั้น วาทกรรมจึงมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นระหว่างโครงสร้างทางภาษาศาสตร์กับโครงสร้างทางสังคม รวมถึงศาสตร์อื่นๆ ได้แก่ ภาษาศาสตร์สังคม ภาษาศาสตร์แบบแผน จิตวิทยาเชิงสังคม และวรรณกรรมวิจารณ์หรือการวิพากษ์ตัวบทวรรณกรรม

การกำเนิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์พัฒนามาถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม ลดทอนลักษณะและหลักการไปตามแต่ละสำนักคิดและนักทฤษฎี อย่างไรก็ตาม การมีอยู่ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นสิ่งที่รับรู้ในสังคม จึงจำเป็นต้องกลับมาที่นิยามความหมายเพื่อสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนอย่างเหมาะสม

3.1.2 ลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มีมุมมองต่อปรากฏการณ์ทางสังคมด้านการโต้แย้งเชิงตีแผ่ข้อเท็จจริงและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เกิดการตระหนักรู้ต่อสิ่งเหล่านั้น โดยเฉพาะปัญหาในสังคม อาชญากรรม การเรียกร้องต่อสู้ทางการเมือง ประชาธิปไตย และการขับเคลื่อนความร่วมมือเพื่อการพัฒนา การเปิดโปงข่าวและเรื่องราวฉาวโฉ่แก่จิตใจมนุษย์ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำ ความไม่เท่าเทียม การเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่พวกพ้องของตนเอง การอุปถัมภ์ การ

แบ่งฝักแบ่งฝ่าย เป็นต้น ล้วนสร้างชนชั้นทางปกครองที่เอาแต่ผลประโยชน์ในสังคมของกลุ่มคนบางกลุ่ม

การศึกษาวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์พบได้ทุ กวงการศึกษา เช่น นิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชน สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคมเป็นการศึกษา “วัจนปฏิบัติศาสตร์สังคม” โดย Wodak (2001c, pp. 1-13) สังเคราะห์วิธีคิดหนึ่งเพื่อการวิพากษ์วาทกรรมในบริบทการใช้ภาษาในสังคมจริง จึงมีการกล่าวถึงหลักการทางสังคมศาสตร์ ซึ่ง Culpeper (2011) เสริมการอธิบายว่าวัจนปฏิบัติศาสตร์ทั่วไปมี 2 สาขาสำคัญ ได้แก่ ภาษาศาสตร์เชิงปฏิบัติ (Pragmalinguistics) และวัจนปฏิบัติศาสตร์สังคม (Sociopragmatics) ซึ่งศึกษาว่าภาษาทำงานอย่างไรจึงสามารถสื่อปฏิสัมพันธ์และตีความหมายให้เกิดความเข้าใจระหว่างผู้คนในสังคม และเข้าถึงการแอบแฝงในปรากฏการณ์จำเพาะ ดังนั้น การอธิบายดังกล่าวเป็นการระบุความเป็นสหวิทยาการของการศึกษาวาทกรรมโดยนำหลักการของศาสตร์สาขาที่สำคัญเหมาะสมมาใช้

Fairclough (2010, p. 30) เชื่อว่าสถาบันทางสังคมมีแบบสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับอุดมการณ์ (Ideological-discursive formations - IDFs) ท่ามกลางความหลากหลายของคนที่ยรวมกันอยู่ในสถาบันต่างๆ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นลักษณะหนึ่งของชุมชนภาษาที่มีบรรทัดฐานของวาทกรรมอยู่แล้ว ซึ่งมีการสร้างสถานะของสถาบันให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานให้มีความสัมพันธ์กัน ความคิดความเชื่อนำมาสู่การพิจารณาการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ ภาพลักษณ์ ภาพแทน หรือบุคลิกลักษณะของคน กลุ่มคน องค์กรหน่วยงานต่างๆ ว่านำเสนอออกมาอย่างไร เพราะเหตุใดจึงผลิตสร้างตนเองเช่นนั้น และมีการซ่อนสิ่งที่ต้องปกปิดอะไรหรือไม่ ทำไม ซึ่งคำตอบเป็นไปตามที่ Fairclough ชี้แจงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรมกับอุดมการณ์ อุดมการณ์ที่โดดเด่นและเป็นประโยชน์ต่อตัวตนจะถูกนำออกมาฉายสะท้อนให้เห็น แต่อุดมการณ์ที่อาจเป็นอันตรายแก่ตนเองจะถูกซ่อน ปิดบังอำพรางไว้ก่อน การผลิตสร้างวาทกรรมออกมาจึงแตกต่าง แต่ต้องมีบรรทัดฐานของการสร้างวาทกรรมเป็นไปทิศทางเดียวกันเพื่อเป็นจุดเด่นที่สามารถจับเป็นประเด็นได้ เช่น กองทัพต้องสร้างวาทกรรมความเข้มแข็งเป็นรั้วของชาติและปกป้องประเทศได้อย่างมั่นคงเป็นวาทกรรมเด่นที่เป็นวาทกรรมหนึ่งเดียวมาตลอด แม้จะผ่านกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป แต่สถาบันทางสังคมอย่างกองทัพแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงวาทกรรมชุดเดิมเลย

Fairclough and Wodak (1997) นำเสนอเกณฑ์ในการพิจารณาว่าวาทกรรมว่าควรมีลักษณะเป็นเช่นไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) วาทกรรมเข้าถึงปัญหาสังคมที่เด่นชัด ไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏเป็นกระแสเป็นข่าวชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น คือ มีการค้นหาสัญญาณหรือสิ่งแทนในสังคมผ่านภาษาและพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับเหตุการณ์ กระบวนการ ลำดับขั้นตอน สถาบันและโครงสร้างทางสังคม

2) วาทกรรมมีการใช้ภาษาซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างและซ่อนอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ด้อยอำนาจ การครอบครอง ครอบงำ การแย่งพื้นที่ และการแสดงอำนาจเหนือกว่าร่วมกับสิ่งที่กำหนดโครงสร้างทางสังคมซึ่งมักพบได้ในสถานการณ์การเมือง

3) วาทกรรมเป็นส่วนหนึ่งและส่วนเดียวกันกับสังคมและวัฒนธรรม คือ คนในสังคม ชุมชน และวิถีปฏิบัติที่ใดที่หนึ่งย่อมมีชุดความรู้ความคิด ค่านิยม แนวทางปฏิบัติ เช่น ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี มุมมองทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ไปในทางเดียวกันเพื่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น (solidarity) ของพวกพ้องเดียวกัน หรือสมาชิกของสถาบันเดียวกัน และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ความต้องการเสียงตอบรับเชิงการยอมรับหรือการยินยอมให้เข้ากลุ่มพรรคพวก กลายเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม เท่ากับเป็นการสร้างสังคมและวัฒนธรรม ส่วนสังคมและวัฒนธรรมก็สร้างวาทกรรมร่วมกัน

4) วาทกรรมมีกลไกเกี่ยวกับอุดมการณ์ คือ มีวิธีการทำงานในการผลิตสร้างและผลิตซ้ำ ฉายภาพซ้ำ โดยเฉพาะความไม่เท่าเทียมกัน ความเหลื่อมล้ำในหน้าที่ บทบาท และชนชั้น กลไกที่มีอุดมการณ์ซ่อนเร้นจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่หมายปองและเกิดการเอารัดเอาเปรียบ

5) วาทกรรมสัมพันธ์กับสภาพการณ์และกาลเวลาเชิงประวัติ คือ การใช้ภาษาในยุคหนึ่งมีวาทกรรมชุดหนึ่งหรือมากกว่าแฝงอยู่ พอกาลเวลาเปลี่ยนแปลงภาษาเปลี่ยนแปลงเช่นกัน อีกทั้งประวัติศาสตร์แปรเปลี่ยนแม้จะเกิดการซ้ำรอยได้ แต่ไม่เหมือนกันอย่างสมบูรณ์ การใช้ภาษาอีกยุคหนึ่งจึงไม่จำเป็นต้องมีวาทกรรมเหมือนอย่างอดีต หากแต่ศึกษาเปรียบเทียบได้เชิงสัมพันธ์ซึ่งหมายถึงมีการนำความคิดต่างสมัยมาพิจารณาร่วมด้วยเพื่อให้เห็นถึงปัจจัยสาเหตุ บริบท สิ่งแวดล้อมที่ทำให้เกิดวาทกรรมต่างกัน

6) วาทกรรมมีการเชื่อมโยงรอบด้านผ่านการสื่อสารที่ตั้งเป้าหมายไว้หรือได้สื่อสารไปแล้ว และยังประสงค์ให้เป็นไปเช่นนั้น มีการนำหลักการทางภาษาศาสตร์สังคมเข้ามาวิเคราะห์ อีกทั้งต้องอาศัยการตีความระดับภาษาตามบริบท สถานการณ์ และเจตนาเพื่อให้ได้สิ่งที่รับรู้และเกิดการรับรู้อย่างเข้าใจ

7) วาทกรรมมีหน้าที่อธิบายและเฉลยปรากฏการณ์ทางสังคม ซึ่งมีกรอบมิติ 3 มิติ ได้แก่ (1) วิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม โดยการมองเห็นภาพรวมทั้งหมดของสิ่งที่เกิดขึ้น

(2) วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม คือ เห็นว่าใครกับใครสื่อสารกัน สารที่สื่อออกไปมีการผลิตสร้างและมีเงื่อนไขอะไรให้เกิดขึ้น ช่องทางการสื่อสารและสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบและเป็นแหล่งข้อมูลสาระสำคัญอะไรบ้าง เป็นต้น และ (3) ตัวบท คือ การพูดหรือการเขียนมีการประกอบสร้างหรือผลิตสร้างอย่างไร วิเคราะห์โดยใช้แนวทางวิจัยปฏิบัติศาสตร์ ทฤษฎีคุณภาพ หลักการความไม่สุภาพ และการวิเคราะห์ตัวบทการสนทนา เป็นต้น ในที่นี้ จึงเป็นการประยุกต์หลักการแนวความคิดของศาสตร์ทฤษฎีอื่นๆ เพื่ออธิบายได้อย่างรอบด้านและครบถ้วน

8) วาทกรรมเป็นหนึ่งในรูปแบบของการกระทำทางสังคม คือ มีการถ่ายทอดแสดงให้เห็น ขอบเขตที่ต้องการสื่อสารออกมาผ่านรูปภาพ มีการใช้ภาษาที่สะท้อนถึงอำนาจหรือสิ่งต่างๆ

3.1.2.1 ลักษณะการวิเคราะห์วาทกรรมของ Fairclough

แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตัวบทของ Fairclough สามารถจัดแบ่งเป็นหัวข้อสำคัญ ดังนี้ แนวคิด กรอบมิติทางวาทกรรม และกลวิธีการวิเคราะห์

แนวคิด

ในแต่ละกลุ่มคนในสังคมมีการตีความระดับของความเป็นวาทกรรมในระดับและวิธีที่แตกต่างกัน ดังนั้น ความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มสังคมหรือสมาชิกในกลุ่มจะเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินความเป็นวาทกรรม ในตัวบทเราพบการนำเสนอลักษณะมิติของโลกที่ถ่ายทอดผ่านตัวบทอย่างหลากหลาย แต่ในทางปฏิบัติเราไม่ได้แยกวาทกรรมเป็นส่วนย่อยๆ ในวาทกรรมหนึ่งมีการนำเสนอถ่ายทอดเฉพาะและเป็นรูปธรรมในส่วนที่วาทกรรมผลิตออกมา ดังนั้น วาทกรรมเดียวสามารถเพิ่มพูนการถ่ายทอดนำเสนอเฉพาะออกมาได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทและสิ่งแวดล้อม วาทกรรมทั้งหลายแสดงความแตกต่างในระดับ กล่าวคือ วาทกรรมมีความเหมือนหรือต่างกันตามยุคสมัยของผู้ผลิตวาทกรรม วาทกรรมบางลักษณะยังคงสืบทอด บางวาทกรรมถดถอยเนื่องจากเกิดวาทกรรมอีกวาทกรรมขึ้นมาใช้ต่อสู้ จึงมีการกำหนดค่าเป็นกลาง (abstraction or generality) ของความเป็นวาทกรรม โดยการค้นหาวาทกรรมปัจจุบันที่ดำเนินใช้ในชุมชนร่วมสมัยและพิจารณาแนวโน้มของการใช้ ซึ่งมีเงื่อนไขของการสร้างวาทกรรมใหม่เข้ามาสานต่อหรือต่อต้านและย้อนมองกลับไปช่วงเวลาที่คิดว่าวาทกรรมใดที่มีความสัมพันธ์กับวาทกรรมปัจจุบัน

ระดับของความเป็นวาทกรรมที่หลากหลายพบในการสื่อสารของสังคมจึงเกิดการพิจารณาวงมโนทัศน์ของวาทกรรม ยกตัวอย่างเช่น วงมโนทัศน์การเมืองมีวาทกรรมเสรีนิยม (Liberalism) วงมโนทัศน์เศรษฐกิจมีวาทกรรมการจัดการ อย่างไรก็ตาม วิธีการที่จะนำเสนอเพียง

วาทกรรมเดียวในวงมโนทัศน์อาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องทั้งหมด เนื่องจาก Fairclough (2010, pp. 380-381) นำเสนอวาทกรรมทางการเมือง คือ แรงงานใหม่ (New Labour) ซึ่งอธิบายได้ว่าวาทกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่กำหนดตายตัว แต่เกิดจากการใช้และความสัมพันธ์ระหว่างภาษา สังคม พลเมือง ผลกระทบ ผลลัพธ์ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยมีเงื่อนไขช่วงเวลาทำให้เกิดการใช้วาทกรรมในช่วงนั้น หมายความว่าในช่วงเวลาเฉพาะทำให้เกิดวาทกรรมขึ้นมา

Fairclough (2010, pp. 382-383) หยิบยกตัวอย่างงานวิจัยชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องของจิตวิญญาณใหม่ของทุนนิยม (new spirit of capitalism) หรืออุดมการณ์ที่เรียกว่าทุนนิยมใหม่ ซึ่งเกิดจากการสร้างตัวบทดังต่อไปนี้

(45)

“ Seven classic skills are involved in innovation and change: tuning in to the environment, kaleidoscopic thinking, an inspiring vision, coalition building, nurturing a working team, persisting through difficulties, and spreading credit and recognition. Those are more than discrete skills; they reflect a perspective, a style, that is basic to e-culture.”

ตัวอย่าง (45) Fairclough (2003, pp. 125-126) วิเคราะห์คำว่า “style” ถูกสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณใหม่ของทุนนิยม เป็นการนำเสนอผู้นำภาคธุรกิจออกมาอย่างไร ตัวบททั้งหมดนำไปสู่การปลดปล่อยจากวาทกรรมเดิม และสร้างวาทกรรมใหม่ขึ้น จิตวิญญาณใหม่ของทุนนิยมได้ผสมผสานวาทกรรมแรงบันดาลใจ (inspirational) กับวาทกรรมเชื่อมสัมพันธ์ (connexionist) เข้าด้วยกัน ดังนั้น ผู้นำในตัวบท คือ บุคคลที่ได้นำวิสัยทัศน์ไปใช้กับการสร้างเครือข่ายที่ดี ซึ่งพิจารณาได้จากรูปภาพที่เป็น 3 องค์ประกอบแรกของตัวอย่าง (45) คือ “tuning in to the environment” “kaleidoscopic thinking” “an inspiring vision” นับเป็นการปลดปล่อยออกจากวาทกรรมแรงบันดาลใจ ในขณะที่องค์ประกอบที่ 4 ปลดปล่อยจากวาทกรรมเชื่อมสัมพันธ์ อีกทั้งรูปภาพ “tuning in” เป็นการชี้เชิงอุปลักษณ์เพื่อกล่าวถึงวาทกรรมด้านเทคนิค ซึ่งถูกนำไปใช้ให้เกิดวาทกรรมความสัมพันธ์ส่วนบุคคล หรือวาทกรรมให้คำปรึกษา ในรูปภาพ “kaleidoscopic thinking” กระตุ้นเตือนเกี่ยวกับกระบวนการคิดสร้างสรรค์ รูปภาพ “inspiring

vision” ดูเหมือนจะเป็นการปลดปล่อยจากวาทกรรมเชิงศิลปวิจารณ์ (art criticism) ดังนั้น วาทกรรมแรงบันดาลใจถูกผสมเข้ากับวาทกรรมอื่นดังในตัวบทนี้

Fairclough (2010, pp. 382-384) อธิบายว่าตัวบทที่แตกต่างกันที่มีการลำดับเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กับวิถีปฏิบัติทางสังคมเช่นกัน และสามารถถ่ายทอดนำเสนอลักษณะมิติของโลกเป็นจริงได้เป็นภาพรวม ยกตัวอย่าง สมาชิกพรรคการเมืองแรงงานชาติอังกฤษ (British Labour) ซึ่งเป็นพรรคฝ่ายซ้าย (Leftwing) มีต่อทรรศนะเกี่ยวกับสภาพแรงงานใหม่ (New Labour) ซึ่งเรียกว่าเศรษฐกิจสากล (Global Economy) หรือโลกาภิวัตน์ทุนนิยม (Capitalist Globalization) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลกและกลายเป็นวาทกรรมเส้นทางที่ 3 (third way) ทำให้เห็นถึงบริษัทข้ามชาติเป็นหน่วยงานที่ครอบงำการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีอำนาจในการแบ่งแยกและครอบครอง ในการถ่ายทอดนำเสนอแรงงานใหม่ของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจโลก และการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจหรือโลกาภิวัตน์ถูกนำเสนอเป็นกระบวนการหนึ่งที่ปราศจากผู้แทนทางสังคม

อีกประการสำคัญเกี่ยวกับวาทกรรมฝ่ายซ้าย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายที่อยู่ภายในตัวบทกับวาทกรรม ซึ่งสังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำที่นำเสนอความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น “transnational companies” “transnational capital” “international capital” ผ่านการใช้คำซ้ำ หรือการใช้ความสัมพันธ์ที่เทียบเท่า หรือใช้คำพ้องความหมายที่ปรากฏในตัวบทระหว่างคำที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงลักษณะรูปธรรม คือ รูปแบบปรากฏการณ์ “companies” ไปยังลักษณะนามธรรม คือ สิ่งที่ถูกร่างเป็นโครงสร้าง “capital” ซึ่งเป็นองค์ประกอบของมาร์กซิสต์ และใช้เป็นหลักฐานให้เห็นถึงวาทกรรมฝ่ายซ้ายที่แตกต่างไปจากวาทกรรมฝ่ายขวา (Fairclough, 2010, pp. 384-385)

ยิ่งไปกว่านั้น Fairclough (2010, pp. 387-388) กล่าวถึงปัจจัยเงื่อนไขของความเป็นสถาบันและลักษณะนานาชาติว่า เมื่อพิจารณาร่วมกับบริบททางสังคม คือ รัฐบาลแห่งชาติ และสหภาพยุโรป ถูกนำเสนอเป็นตัวละครปฏิบัติต่อบริษัทข้ามชาติ โดยการใช้อำนาจและการกระทำตอบโต้ต่อบริษัทดังกล่าว นี่เป็นลักษณะของวาทกรรมทางการเมืองฝ่ายซ้ายที่นำเรื่องของทุนนิยม “capital” มาต่อสู่ ส่วนรัฐบาลมีการใช้คำว่า “นานาชาตินิยมหรือที่เกี่ยวข้องกับระหว่างประเทศ (internationalist or internationalism)” ในฐานะผู้รุกราน ซึ่งถ่ายทอดความหมายของความเป็นปีกแผ่นของแรงงานเดิม ในขณะที่วาทกรรมของแรงงานใหม่มีการใช้คำว่า “ความร่วมมือ (corporation) ระหว่างรัฐหรือต่างประเทศ” ในความสัมพันธ์ของชุมชนนานาชาติหรือชุมชนระหว่างประเทศ (international community)

วงมโนทัศน์ลูกค้าสัมพันธ์ (clientism) ถูกนำมาใช้เพื่อสื่อสารโต้ตอบสังเกตจากการใช้รูปภาพ “การใช้อำนาจต่อต้าน (employing powers against)” “การต่อรองกับทุนนิยม (bargaining with capital)” ซึ่งเป็นรูปภาพที่ไม่ปรากฏในวาทกรรมการเมืองของแรงงานใหม่มีวิธีการสร้างความชอบธรรมให้แก่กลุ่มการเมืองฝ่ายซ้ายหรือแรงงานใหม่ เช่น การผลิตวาทกรรมให้พวกตนเอง ซึ่งแสดงความเป็นพวกเรา ได้แก่ “ความเป็นหุ้นส่วน (partnership)” “ความร่วมมือ (cooperation)” ซึ่งวาทกรรมนี้สอดคล้องกับ ความเชื่อมั่น (trust) การเปิดโลกทัศน์ (openness) และความเคารพ (respect) พร้อมกับสร้างวาทกรรมที่ไม่ดีให้แก่ฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้เกิดความเป็นอื่น (Fairclough, 2010, pp. 387-389)

Fairclough (2003, pp. 129) นำเสนอหลักการของการผลิตวาทกรรมไว้ 2 เกณฑ์ ได้แก่ เกณฑ์ที่ 1 นำเสนอส่วนหนึ่งของโลกแห่งความเป็นจริงรวมถึงสภาพชีวิตในสังคมเรียกว่า “แก่นหลัก” (theme) และ เกณฑ์ที่ 2 นำเสนอบางส่วนของมุมมองหรือโลกแห่งความคิดแบบเฉพาะ (particular perspective or angle or point of view) ซึ่งหลักการเหล่านี้นำมาสู่การศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีผลกระทบ ยกตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทางเศรษฐกิจ กระบวนการของกลุ่มต่อต้านทางการเมืองการปกครองทั้งระดับชาติและสากลกับมุมมองของโลกาภิวัตน์ ซึ่งแก่นหลักที่เห็นชัด คือ หลักการที่ว่า “มุมมองที่แตกต่าง การนำเสนอถ่ายทอดที่แตกต่าง ทำให้เกิดวาทกรรมที่แตกต่าง” ในกรณีนี้การเปลี่ยนแปลงและกระบวนการทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศกานา (Ghana) ถูกนำเสนอในแง่ของวาทกรรมการสร้างเสรีนิยมด้านการตลาดแบบใหม่ซึ่งตรงข้ามกับวาทกรรมเศรษฐกิจแบบเคย์นเซียน (Keynsian) การบริหารปกครองถูกนำเสนอออกมาเป็นธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นการแสดงเสรีภาพแบบใหม่ในการจัดการธุรกิจที่ต้องเป็นไปตามหลักการกรอบแนวคิดธรรมาภิบาลสากล และการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองถูกนำเสนอในแง่ของความโปร่งใส (transparency) การตรวจสอบได้ (accountability) สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นใหม่แย้งกับวาทกรรมการปกครองที่ยึดอำนาจรัฐเป็นศูนย์กลางตามชนที่ผ่านมา

Fairclough (2003, p. 130) พิสูจน์แยกลักษณะความแตกต่างอย่างเห็นเด่นชัดของวาทกรรมจากการใช้คำศัพท์ กล่าวคือ มีการใช้คำศัพท์เฉพาะเพื่อให้เกิดความหมายโดยที่ไม่ได้มุ่งศึกษาคำที่มีความหมายต่อสิ่งใดในโลกแบบตรงตัว หากแต่มุ่งเน้นศึกษาว่าวาทกรรมที่หลากหลายมีการใช้โครงสร้างของคำให้มีความแตกต่างกันอย่างไร รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำที่นำมาใช้ ยกตัวอย่าง “transnational companies” กับ “transnational capital” ชุดคำทั้งสองมีความคล้ายคลึงกัน คือ โครงสร้างของหน่วยคำแรกที่เกิดซ้ำ แต่มีความ

แตกต่างในหน่วยคำที่ 2 แสดงให้เห็นถึงหน่วยหรือแหล่งผู้กระทำที่เป็นสาเหตุให้เกิดผลแตกต่างกัน และทำให้เกิดการเปรียบเทียบระหว่างตัวบทที่เกี่ยวข้องกับชนบททางการเมืองเดิมเพื่อที่สื่อสารว่าการเข้าคำที่นำไปใช้กระตุ้นวิธีการสร้างโลก ความคิดที่สัมพันธ์กับวาทกรรมนี้ไม่ใช้การผลิตสร้างวาทกรรมขึ้นมาใหม่

การตีความตัวบทดังกล่าวสามารถย้อนไปที่ความคิดที่มีอยู่ก่อน (presuppose) ซึ่งให้เชื่อได้ว่า “บริษัทข้ามชาติ transnational companies” (รูปธรรม) เป็นรูปปรากฏการณ์ของ “ทุนนิยมข้ามชาติ transnational capital” (นามธรรม) ในทางอรรถศาสตร์ คำว่า “บริษัท (companies)” เป็นคำลูกกลุ่ม (hyponym) ที่ทำหน้าที่แทนคำว่า “ทุนนิยม (capital)” และร่วมระดับเป็นลูกกลุ่มกับคำว่า ความเชื่อมั่น (trust) และการตลาดที่สร้างรายได้ (financial markets) ดังนั้น ความสัมพันธ์ทางความหมายที่คิดว่ามีอยู่ก่อนกับการสร้างโลกก่อให้เกิดโครงสร้าง จึงทำให้ Fairclough เสนอความหมายของคำว่าบริษัทเป็นสิ่งเดียวกับทุนนิยม (Fairclough, 2003, p. 130)

สิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นสำคัญที่บ่งชี้ให้เห็นว่าวาทกรรมถูกทำให้มีตัวตนขึ้นมาไม่ได้เพียงเกิดจากลักษณะของการใช้คำศัพท์และความสัมพันธ์ทางความหมาย รวมถึงความคิดที่มีอยู่ก่อนเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังกล่าวถึง แต่ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์มีส่วนที่ทำให้เกิดรูปภาพที่แตกต่างและวาทกรรมต่างกัน องค์ประกอบของเหตุการณ์ทางสังคม ไม่ว่าจะจะเป็นกระบวนการสมาชิก วัตถุ วิธีการ เวลา สถานที่ ถูกนำเสนอออกมาได้อย่างไร การใช้ไวยากรณ์และคำศัพท์ที่แตกต่างกันขึ้น เช่น การใช้นามเฉพาะหรือนามทั่วไป การแปลงเป็นนามวลี (nominalization) มักเกิดจากคำกริยา และคำกริยาเองก็มีความแตกต่างทางไวยากรณ์ เช่น คำกริยาที่ต้องการกรรมหรือไม่ต้องการกรรม และอื่นๆ สามารถทำให้เกิดความแตกต่างทางวาทกรรมได้ทั้งสิ้น

ดังนั้น คำศัพท์เป็นกลวิธีหนึ่งที่ Fairclough (2003, pp. 130-131) เห็นถึงประโยชน์ในการนำกลวิธีวิเคราะห์ด้วยคำศัพท์มาวิเคราะห์ตัวบทที่ความสัมพันธ์กับวาทกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ วาทกรรมต่างๆ เกิดจากการใช้คำศัพท์ที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาที่ต่างกัน เช่น คำว่า “โลกาภิวัตน์ (globalization)” “เสรีนิยมใหม่ (neo-liberal)” และ “การต่อต้านโลกาภิวัตน์ (anti-globalization)” ซึ่งแต่ละคำศัพท์สร้างความคิดที่แตกต่างกัน

Fairclough (2003, pp. 159-163) ระบุการพิสูจน์ตัวตนในตัวบทเกิดขึ้นทั้งระดับปัจเจกชนและพหุชนหรือรวมหมู่ ยกตัวอย่างการใช้สรรพนาม “I” และ “we” ดังที่นายกรัฐมนตรี Tony Blair ของประเทศอังกฤษใช้สรรพนาม “we” แสดงความเป็นพวกพ้องรวมเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ซึ่งเป็นสรรพนาม we แบบนักรวม (inclusive “we”) ในการเผชิญหน้าต่อ

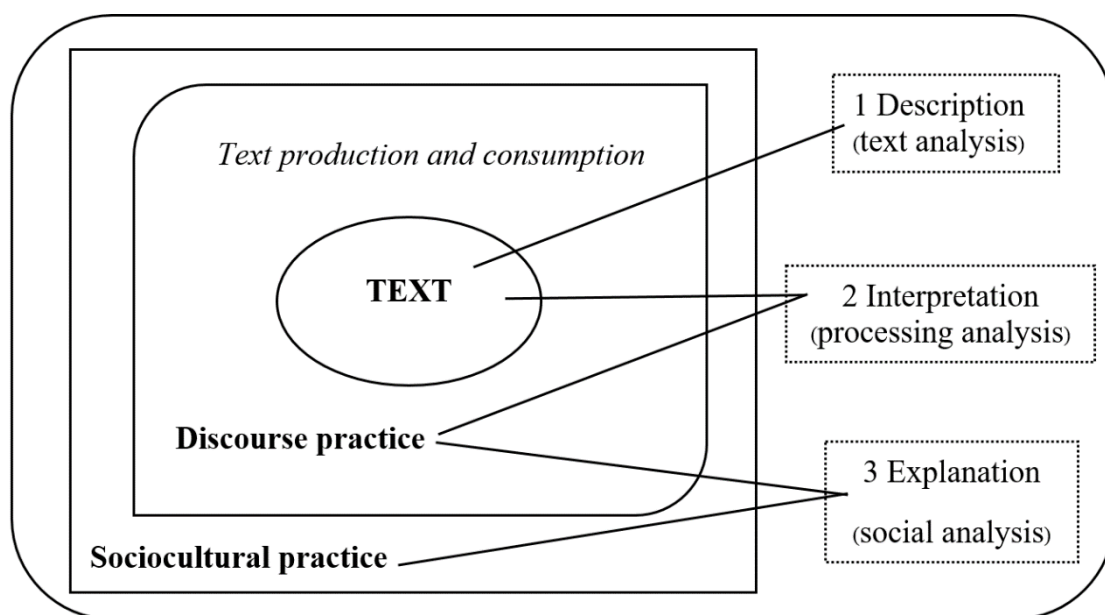
สถานการณ์โลกาภิวัตน์ ส่วนสรรพนาม we แบบไม่นับรวม (exclusive “we”) เพื่อใช้เฉพาะกลุ่มสัมพันธ์มิตรที่ต่อต้านกับกลุ่มผู้ก่อการร้าย

ภาษาและอำนาจเป็นของคู่กัน ถึงแม้ว่าจะดูว่าไม่น่าเป็นไปได้ ภาษา คือ การผลิตเสียงหรือตัวหนังสือเพื่อปลดปล่อยความต้องการบางอย่างเพื่อหวังผลประโยชน์กับคนที่ใช้ เมื่อมีความปรารถนา กิเลส ตลอดจนการรักษาพื้นที่ของตนเองให้อยู่รอดปลอดภัย เมื่อนั้นอำนาจจึงเกิดขึ้น และอำนาจแสดงตนผ่านภาษาในรูปแบบการสนทนา การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น การซักถาม ที่มีผู้คนสื่อสารกันในสังคมหรือชุมชนปฏิบัติ Fairclough (1989: 25-26) สร้างแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรม (ภาษาและอำนาจ) ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเงื่อนไขทางสังคมซึ่งระบุให้ชัดเจนว่าเป็นเงื่อนไขทางสังคมของการผลิต และมีความสัมพันธ์กับระดับที่เกี่ยวข้องกับสังคม 3 ระดับ ได้แก่ การจัดระเบียบทางสังคม สถานการณ์ทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ปรากฏฉบับลงของการใช้วาทกรรม ณ ขณะนั้น และสถาบันองค์กรทางสังคมเป็นองค์ประกอบของตัวบทหรือวาทกรรมทั้งหมด เงื่อนไขทางสังคมที่ทำให้ประชากรที่เป็นแหล่งข้อมูลด้านสมาชิกในสังคมมุ่งสู่การผลิตผลของวาทกรรมและการตีความวาทกรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ตัวบทหรือวาทกรรมเกิดการผลิตและตีความขึ้น การมองภาษาเป็นตัวบทหรือวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคม เราไม่อาจวิเคราะห์เพียงแค่ตัวบทหรือวาทกรรมหรือกระบวนการผลิตและตีความ หากต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทหรือวาทกรรม กระบวนการ และเงื่อนไขทางสังคม ทั้งบริบทของสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ณ ขณะนั้น และสถาบันองค์กรและโครงสร้างทางสังคมที่ห่างออกไปด้วยภาษากับอำนาจไม่ว่าจะปรากฏเป็นภาษาพูดหรือภาษาเขียนสามารถสะท้อนสิ่งที่แฝงอยู่ในตัวบทหรือวาทกรรม แนวคิดของ Fairclough (1989) ตั้งแต่กำเนิดการสร้างและนำเสนอกรอบมิติเป็นต้นมามีนักวิชาการนำไปประยุกต์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์วาทกรรมด้านความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา อำนาจ และอุดมการณ์ได้เป็นอย่างดี มิติทางสังคมที่ใช้วิเคราะห์ตัวบทหรือวาทกรรมจึงอาศัยกรอบมิติทั้งสามในการวิพากษ์

กรอบมิติในการวิเคราะห์วาทกรรม

Fairclough (1989, p. 25) สร้างมิติ 3 มิติเพื่อศึกษาทุกระดับของเหตุการณ์ทางวาทกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ตัวบท (text) 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practice) ซึ่งมีกระบวนการของการผลิตสร้างกับการตีความ (production and interpretation) ของตัวบท และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคม (social practice) การวิเคราะห์ระดับตัวบทของ Fairclough รวมการวิเคราะห์ตั้งแต่ระดับเสียง ระดับไวยากรณ์ ระดับคำศัพท์ ระดับอรรถศาสตร์ รวมถึงลักษณะที่

เหนือกว่าประโยชน์ของการจัดระเบียบตัวบท ได้แก่ การเชื่อมโยง (cohesion) ระบบผลัดในสนทนา (turn-taking) ดังนั้น กรอบมิติของ Fairclough สามารถวิเคราะห์ทุกระดับของภาษาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี กรอบมิติของการวิเคราะห์วาทกรรม ดังภาพประกอบข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 3 กรอบมิติของการวิเคราะห์วาทกรรมของ Fairclough (ผู้วิจัยดัดแปลงวาดผลิตเอง)

ที่มา: (1989, p. 25; 2003, p. 133)

ประโยชน์และหลักการที่นำไปประยุกต์ในการศึกษาวาทกรรมสามารถประมวลออกมาเป็นชุดความรู้ได้ว่าการสร้างสื่อสารเป็นองค์ประกอบทางวาทกรรมของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม การเข้าถึงสังคมวัฒนธรรม รวมถึงวิถีชีวิต ความคิด และจิตใจของสมาชิกในสังคม จำเป็นต้องดำเนินการตามกระบวนการของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (2010, pp. 131-135) โดยใช้การพรรณนา การตีความ รวมถึงการอธิบาย ดังรายละเอียดนี้

1) การพรรณนา (Description) มีความสำคัญเพื่อทำให้เห็นลักษณะก่อนที่จะตีความวาทกรรมจากการใช้ภาษาและเนื้อหาที่จะต้องอธิบายเกี่ยวกับทางเลือกซึ่งเป็นมุมมองของระบบของการเลือกประเภทตัวบท ในกระบวนการพรรณนามีกระบวนการวิเคราะห์ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รูปภาษาระดับคำแสดงคุณค่าทางประสบการณ์อะไร เช่น ผังภาพร่างทางความคิดที่ถูกจัดประเภทมีรูปร่างอย่างไร รูปภาษาระดับคำถูกนำมาทดสอบว่ามีอุดมการณ์ซ่อน

มายาคติใช่หรือไม่ มีการซ้ำถ้อยคำหรือการขยายความของถ้อยคำใช่หรือไม่ ความหมายที่มีนัยสำคัญทางมายาคติและอุดมการณ์ เช่น คำพ้องความหมาย คำตรงข้าม เกิดขึ้นระหว่างระดับคำต่างๆ หรือไม่ 2) รูปภาพาระดับคำแสดงคุณค่าทางเหตุผลอะไร และ 3) รูปภาพาระดับคำแสดงคุณค่าทางการกล่าวสื่อสารอะไรออกมา

2) การตีความ (Interpretation) เป็นกระบวนการขั้นตอนที่นับรวมถึงผู้ผลิตวาทกรรม ตัวบท และผู้วิเคราะห์วาทกรรม การตีความมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับผู้สร้าง และตัวบทกับผู้อ่านหรือผู้วิเคราะห์รับสารอีกแง่มุมของการตีความ คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนใดส่วนหนึ่งที่มุ่งขยายต่อให้เกิดความหมายวงกว้างตามบริบท

3) การอธิบาย (Explanation) เป็นสิ่งที่ผู้วิเคราะห์ต้องทำความเข้าใจในตัวบท ตัวบทเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างผู้ผลิตวาทกรรมกับผู้วิเคราะห์วาทกรรม ด้วยมุมมองนี้ ตัวบทกับบริบท (text and context) เปรียบเหมือนเหรียญสองด้าน กล่าวคือ เห็นด้านความจริงเพียงด้านเดียวในสถานการณ์ มาทราบความจริงอีกด้านภายหลัง จึงจำเป็นต้องดำเนินการพร้อมกันระหว่างตัวบทกับบริบท

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นการวิเคราะห์การใช้ภาษาทั้งรูปภาพและกลวิธีทางภาษาเพื่อสื่อความหมายตามความต้องการหรือจุดมุ่งหมายของการใช้ถ้อยคำหรือข้อเขียนซึ่งขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้ผลิตสร้างวาทกรรม ตัวบท คือ อะไร ใคร คือ ผู้รับวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมเป็นอย่างไร Fairclough (1992, p. 12) กล่าวว่าความสำคัญของแนวทางการวิพากษ์แตกต่างจากการวิเคราะห์วาทกรรมที่ไม่มีการวิพากษ์ในแง่ของการอธิบายวิถีเชิงปฏิสัมพันธ์ด้านวาทกรรมของปรากฏการณ์ที่มีการซ่อนอำนาจและอุดมการณ์ ผลกระทบเชิงโครงสร้างที่วิพากษ์ต้องเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของสังคมนั้นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าแล้ว พบว่าในแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามีการวิพากษ์เช่นกัน แต่มุ่งเน้นการนำเสนอมุมมองบวกที่ดีต่อสถานการณ์เลวร้ายเพื่อสร้างความสำเร็จ ดังนั้น พื้นฐานของการอธิบายของ Fairclough เกี่ยวกับการศึกษาวาทกรรมที่จัดแบ่งเป็นทั้งที่มีการวิพากษ์และไม่ใช้การวิพากษ์อาจแสดงความหมายเป็นกลาง โดยยังไม่สรุปว่าการวิพากษ์ต้องเป็นมุมมองลบเสมอ อย่างไรก็ตาม เมื่อสังเคราะห์วิธีคิดทางการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมโดยมีการออกแบบวิจัยเฉพาะเกี่ยวกับการนำเสนอการอดทนสู้อย่างมีสติและแสดงความคิดเห็น ดังเช่นในงานของผู้วิจัยมีแหล่งข้อมูลศึกษา คือ กวีนิพนธ์ที่ถ่ายทอดเรื่องราวทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อประเด็นทางสังคมอันมีผลต่อการวิพากษ์ได้ทั้งสองมุมมอง ดังนั้น วิธีคิดกับ

แนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าสามารถวิพากษ์ตัวตนและผลกระทบได้ เช่นเดียวกับแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough มุ่งเน้นศึกษาสำรวจจุดร่วม ประสานระหว่างสมมติฐานการใช้ภาษาที่ว่าภาษาเป็นหน่วยสร้างทางสังคมกับภาษาเป็นหน่วยที่ใช้ตรวจสอบทางสังคม แนวคิดนี้นำลักษณะของทฤษฎีทางภาษาศาสตร์พหุน้ำที่หรือหน้าที่ที่หลากหลายของภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic-Functional Linguistics Theory) ของ Halliday (1978, 1985 as cited in Titscher et al., 2000, p. 148) ที่กล่าวว่าทุกๆ ตัวบทมีหน้าที่ด้านความคิด (ideational function) ผ่านการถ่ายทอดนำเสนอประสบการณ์กับโลก (สภาพการณ์ความเป็นไป ฯลฯ) นอกจากนั้น ตัวบทผลิตสร้างการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ร่วมกระทำ (participants) ผู้ร่วมเหตุการณ์หรือสมาชิกในสังคมที่ปรากฏในวาทกรรมกับการแสดงหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal function) ในท้ายที่สุด ตัวบทมีหน้าที่ผลิตตัวบท (textual function) เป็นการวิเคราะห์ว่าตัวบทเกิดขึ้นได้อย่างไรจากการเชื่อมโยงและการประสาน ความ

มุมมองความคิดที่พิจารณาหน้าที่ความหลากหลายของภาษาในตัวบททำให้สรุปได้ว่าตัวบทกับวาทกรรมเป็นหน่วยสร้างทางสังคม คือ 1) การใช้ภาษาเพื่อผลิตสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง 2) การใช้ภาษาเพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมในหมู่สมาชิก และ 3) ภาษาเป็นระบบของความรู้กับความเชื่อที่ผูกพันกับสังคม หน้าที่ทั้งสามสอดคล้องกับมุมมองหน้าที่ของภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ คือ 1) มุมมองหน้าที่ด้านความคิดของภาษาจะสร้างระบบความรู้ 2) มุมมองหน้าที่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสร้างประเด็นหัวข้อเรื่องในการสื่อสารทางสังคม อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน และ 3) มุมมองหน้าที่ด้านการผลิตตัวบทเป็นการถ่ายทอดความหมายมีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม อีกทั้งเป็นแหล่งข้อมูลทางภาษาที่ใช้ในการศึกษา

พื้นฐานของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough มีกรอบการวิเคราะห์ในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ มีการสร้างปฏิบัติในการพิจารณาเชิงทฤษฎีให้เกิดเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์วาทกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับมโนทัศน์เกี่ยวกับวาทกรรมเชิงสัมพันธ์หรือภาวะที่มีวาทกรรมต่างๆ และเกี่ยวข้องกับการครอบงำที่ปรากฏผ่านสังคมวัฒนธรรมกับอุดมการณ์ที่คนในสังคมเชื่อถือปฏิบัติมา

กลวิธีการวิเคราะห์

Fairclough (2003) นำเสนอกลวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษา โดยประกอบด้วยกลวิธี ดังนี้ 1) โครงสร้างทางภาษา 2) สัมพันธบท และ 3) การคาดการณ์จากบริบท

1) **โครงสร้างทางภาษา** Fairclough (2003, pp. 36-37) นำเสนอกลวิธีของโครงสร้างทางภาษา 4 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ทางเสียง ความสัมพันธ์ทางคำศัพท์ ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ และความสัมพันธ์ทางความหมาย และกล่าวว่าความสัมพันธ์ทั้งหมดนี้เป็นความสัมพันธ์ภายใน (internal relations) Fairclough ให้ความสำคัญกับลักษณะการใช้ภาษาก่อนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เช่น บริบทสังคมวัฒนธรรมเข้ามาร่วมพิจารณาด้วยและวาทกรรม ความสัมพันธ์ต่างๆ อธิบายดังรายละเอียดดังนี้

1.1 ความสัมพันธ์ทางเสียง (phonological relations) คือ เสียงที่ปรากฏในภาษาพูด เช่น การใช้เสียงดังในการสื่อเจตนาข่มขู่ ตักเตือน การเขียนในภาษาเขียนอาจปรากฏในการสะกดคำ การใช้อักษรพิมพ์ใหญ่ การเว้นวรรค มีผลต่อการตีความ เช่น ในการพาดหัวข่าว ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความคิดที่มุ่งสู่ประเด็นทางสังคมได้

1.2 ความสัมพันธ์ทางคำศัพท์ (vocabulary or lexical relations) คือ การใช้คำศัพท์ในหลายลักษณะหรือรูปแบบที่ก่อให้เกิดความสำคัญต่อบท หรือบ่งบอกสิ่งบางอย่างที่มีผลต่อความคิด เช่น การใช้คำศัพท์ปรากฏรวมกลุ่มเนื้อหาเดียวกัน (collocation) เช่น การใช้คำศัพท์ปรากฏรวม “work into” และ “back to” มากกว่าการใช้ “out of” ในตัวบทเกี่ยวกับพรรคแรงงานใหม่ (New Labour) ของ Blair เพื่อเป็นการสื่อสารต่อผู้รับสารที่ให้เข้าใจว่า Blair เป็นคนทำงาน สามารถย้อนกลับที่เนืองงานเก่าได้ โดยไม่ละเลย เป็นประโยชน์ต่อการสร้างความรู้ของประชาชนชาวอังกฤษว่า Blair เป็นผู้มีความสามารถสมควรได้รับการเลือกตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี

1.3 ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ (grammatical relations) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยคำ/คำ วลี อนุพากย์ จนถึงระดับประโยค รวมเรียกว่าไวยากรณ์ ซึ่งมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ตัวบทว่าเกิดการเชื่อมโยงและประสานเนื้อความอย่างไร

1.4 ความสัมพันธ์ทางความหมาย (semantic relations) คือ ความหมายที่มีความสัมพันธ์หรือเกิดจากการใช้คำ สำนวน วลี รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ทางอนุพากย์กับประโยค และพิจารณารวมสิ่งที่เหนือกว่าข้อความ/ประโยค (over larger stretches of text) ซึ่ง Fairclough รวมความหมายระดับวัจนปฏิบัติกับความหมายทางอรรถศาสตร์ไว้ด้วย

2. **สัมพันธบท (intertextuality)** คือ การเชื่อมโยงเนื้อหาระหว่างตัวบท กล่าวคือ ตัวบทที่สื่อสารในปัจจุบันมีการหยิบยืม ดัดแปลง ผสมผสานรูปภาพบางส่วนหรือความคิด เหตุการณ์จากตัวบทที่เคยมีมา (Fairclough, 2003, pp. 39-40) ถึงแม้ว่า Fairclough ไม่ได้ให้ตัวอย่าง แต่ผู้วิจัยอ่านงาน Fairclough เกี่ยวกับวาทกรรมการเมืองในการรณรงค์หาเสียง พบว่า David Cameron ผู้สมัครตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอังกฤษหาเสียงโดยการเชื่อมสัมพันธบท ความคิดของเขากับความคิดของ Blair ที่เคยสร้างนโยบายสำคัญไว้ ซึ่ง Cameron เลือกที่จะสานต่อในตัวบทของเขา

3. **การคาดการณ์จากบริบท (assumption)** คือ การคาดคะเนของ เหตุการณ์ที่มีแนวโน้มทางใดทางหนึ่ง เช่น ความน่าจะเป็น ความเป็นไปได้ การบังคับการกระทำ เป็นต้น Fairclough (2003, pp. 40-41) อธิบายการคาดการณ์จากบริบทว่าเป็นการรวมความคิดของหลักการทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ นั่นคือ การวิเคราะห์ความหมายด้วยนัยบ่งชี้ (implicature) ความคิดที่มีอยู่ก่อน (presupposition) การเทียบความ (entailment) และการเนะความหมายเชิงตรรกะ (logic implication) เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การเทียบความเป็นการตีความระดับอรรถศาสตร์ ส่วนนัยบ่งชี้ ความคิดที่มีอยู่ก่อน และการเนะความเชิงตรรกะเป็นการตีความระดับวัจนปฏิบัติศาสตร์ Fairclough มีความคิดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของการคาดการณ์จากบริบทเข้ากับสัมพันธบท เนื่องจากการอ้างกล่าวตัวบทอื่นอย่างมีความเกี่ยวเนื่องกัน ต้องมีการใช้กลวิธีการคิดแบบอนุมาน ตีความ ถอดความ หรือมีรูปภาพที่สื่อเนะความหมายให้เกิดการนำไปประกอบพิจารณาตัวบทระหว่างกัน

3.1.2.2 ลักษณะการวิเคราะห์วาทกรรมของ van Dijk

แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ van Dijk จัดแบ่งเป็นหัวข้อสำคัญ โดยนำเสนอแนวคิด วิธีการวิเคราะห์วาทกรรม และกลวิธีการวิเคราะห์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

แนวคิด

van Dijk (2000, pp. 65, 69-70) นำเสนอลักษณะของอุดมการณ์โดยแสดงข้อคิดเห็นเชิงสรุป ดังนี้

ประการแรก อุดมการณ์มีลักษณะนามธรรมและมีลักษณะกว้าง

ประการที่สอง อุดมการณ์นำมาวิเคราะห์ทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับ เหตุการณ์ สถานการณ์ กระบวนการ กลุ่มความสัมพันธ์

ประการที่สาม อุดมการณ์ไม่ได้ควบคุมความรู้อย่างเดียว แต่รวมถึง ความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ ดังนั้น อุดมการณ์ คือ ทศนคติซึ่งเป็นหน่วยความเชื่อที่ประเมินค่าได้ โดยภาพรวมไม่ใช่แค่คนใดคนหนึ่ง กล่าวคือ อุดมการณ์เป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วม

ธรรมชาติและหน้าที่ของอุดมการณ์ได้รับการถอดแบบออกมาเป็น แนวความคิดและสามารถเป็นภาพแทนของกลุ่มสมาชิก นำไปสู่การกำหนดเป็นโครงสร้างของ อุดมการณ์ตามสัญชาตญาณที่หลากหลาย แต่มีขอบเขต (van Dijk, 2000, pp. 69-70) และ อุดมการณ์มีโครงสร้างทำให้มองเห็นโครงสร้างของวาทกรรม และใช้วิเคราะห์วาทกรรมได้อย่าง สัมพันธ์กัน โดยดำเนินลำดับการตรวจสอบโครงสร้างของอุดมการณ์และวาทกรรม ได้ดังนี้

1) ความเป็นส่วนหนึ่งหรือสมาชิกภาพ (Membership) พิจารณาจากการ ตั้งคำถามว่าเราเป็นใคร เรามาจากไหน เราเหมือนอะไร ใครครอบครองเรา ใครสามารถเข้ามาเป็น สมาชิกของกลุ่มได้ เป็นต้น

2) กิจกรรมสัมพันธ์ (Activities) พิจารณาจากการตั้งคำถามว่าเราทำ อาชีพอะไร เราคาดหวังอะไร ทำไมเราอยู่ที่นี่ หมายถึง พื้นที่ของหน่วยงานองค์กรใดองค์กรหนึ่งที่ สามารถพัฒนาเป็นสถาบันที่รวมสมาชิกที่มีอัตลักษณ์เดียวกัน เป็นต้น

3) เป้าประสงค์ (Goals) พิจารณาจากการตั้งคำถามว่าเราต้องการ ตระหนักรู้อะไร หรือมีการศึกษาค้นคว้าความหลากหลายผ่านกิจกรรมสัมพันธ์ นำไปสู่การรับรู้และ เข้าใจคุณค่าของกิจกรรมและสถาบันต่างๆ ว่ามีบรรทัดฐานอะไรและอย่างไร

4) คุณค่า/บรรทัดฐาน (Values/norms) พิจารณาจากการตั้งคำถามว่า คุณค่าหรือประโยชน์หลัก คือ อะไร (ในกิจกรรมนั้นๆ) เราประเมินคุณค่าตัวเราและผู้อื่นอย่างไร สิ่งใดควรหรือไม่ควรทำ (ในกิจกรรมนั้นๆ)

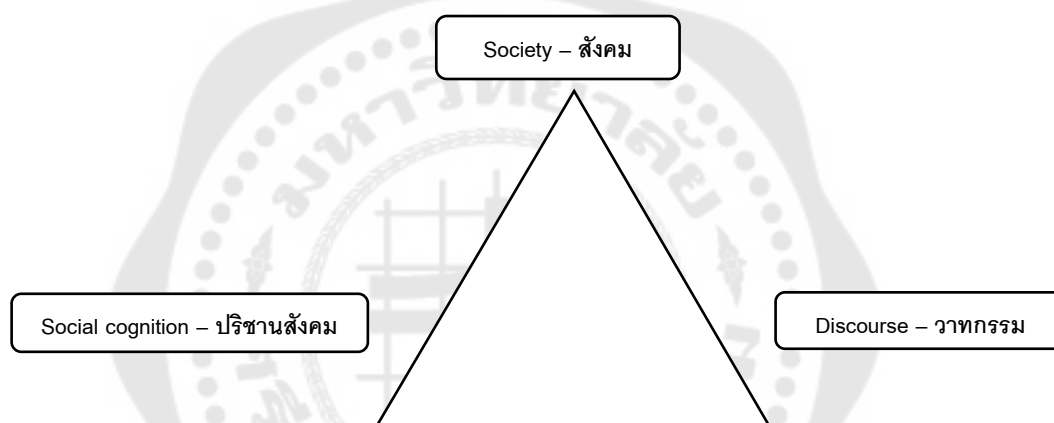
5) ตำแหน่งและความสัมพันธ์ของกลุ่ม (Position and group relations) พิจารณาจากการตั้งคำถามว่าตำแหน่ง บทบาททางสังคมของเราเป็นใคร มีอะไรบ้าง ใครเป็นศัตรู คู่แข่งเรา ใครเข้ากับเราได้ และใครแยกต่างพวกกับเรา เป็นต้น

6) แหล่งข้อมูล (Resources) พิจารณาจากการตั้งคำถามว่าแหล่งข้อมูล ทางสังคมที่จำเป็น คือ อะไร ที่สมาชิกกลุ่มของเรามีหรือจำเป็นต้องมี

ลักษณะและอิทธิพลของอุดมการณ์เป็นสาเหตุของการเสริมผลิตสร้างวาทกรรมตามแนวคิดของ van Dijk ที่ให้ความสำคัญต่อระบบรับรู้จำ ประสบการณ์ หรือปริชาน

วิธีการวิเคราะห์วาทกรรม

แนวคิดของ van Dijk (2008) มีลักษณะเป็นมุมมองทางความคิด (perspective) ทางปริชานที่ใช้วิเคราะห์วาทกรรมมากกว่าการกำหนดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแบบการวิเคราะห์ของ Fairclough (1995) โดยที่ van Dijk (2009, pp. 62-85) นำเสนอมีความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม ปริชาน และสังคม โดยแสดงเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 สามเหลี่ยมความสัมพันธ์ระหว่างวาทกรรม ปริชาน กับสังคมของ van Dijk (ผู้วิจัยดัดแปลงวาดผลิตเอง)

ที่มา: (2009, pp. 62-85)

ภาพประกอบ 4 นำเสนอความสัมพันธ์ร่วมระหว่างวาทกรรม ปริชาน และสังคม โดยที่มองว่าปริชานเป็นระบบทางความคิดและความจำ สร้างเสริมประสบการณ์ขึ้นมาซึ่งมีผลต่อการผลิตสร้างและใช้วาทกรรม วาทกรรมที่ผลิตขึ้นมาปรากฏในสังคมที่มีบริบทต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง แบบจำลองทางความสัมพันธ์ดังกล่าว สะท้อนความทรงจำในรูปแบบปริชานที่เชื่อมโยงวาทกรรมเข้ากับสังคม

กลวิธีการวิเคราะห์

van Dijk (2008, pp. 165-215) นำเสนอกลวิธีทางวัจนปฏิบัติกับวาทกรรม 8 ประเภท ได้แก่ โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ การใช้คำศัพท์ คำพ้องความหมาย อุปลักษณะ หน่วย

ทัศนภาวะ ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความ วัจนกรรม และการปฏิเสธ โดยเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบริบทของตัวบทกับการสร้างวาทกรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1) โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ (syntax)

โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ คือ การปรากฏของหน่วยภาษาที่นำมาเรียบเรียงรวมกันเป็นหน่วยคำกับประโยค ลักษณะของการใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่แตกต่าง ทำให้เกิดการสะท้อนความคิดหรืออัตลักษณ์ของผู้ใช้ van Dijk (2008, pp, 165-171) จำแนกโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เป็น 5 ชนิด ได้แก่

1.1 นามวลี (noun phrase - NP)

นามวลี คือ กลุ่มคำที่ทำหน้าที่เสมือนคำนามที่มีหน้าที่สื่อสาร เช่น ประธาน กรรม ส่วนเติมเต็ม เป็นต้น ในงานวิจัยของ Cheshire (2005 as cited in van Dijk, 2008, p. 165) พบว่าในบริบทของการสัมภาษณ์ผู้ชายใช้นามวลีน้อยกว่าผู้หญิง เป็นเพราะผู้ชายต้องการการสื่อสารที่กระชับ ส่วนบริบทของสถานะผู้ชายชนชั้นกลางใช้นามวลีมากกว่าผู้ชายชนชั้นแรงงาน เนื่องจากผู้ชายชนชั้นกลางมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้หญิง การสื่อสารระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงภายในกลุ่มสนทนามีลักษณะที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาในกลุ่มผู้หญิง ผู้ชายจึงเปลี่ยนตามการใช้นามวลีของผู้หญิง

1.2 ประโยคกระทำ¹² (active sentence)

ประโยคกระทำ หมายถึง ตำแหน่งประธานในประโยคเป็นผู้กระทำ เหตุการณ์ เน้นถึงอำนาจ ความสามารถของผู้กระทำที่มีต่อผู้ถูกกระทำ ดังนั้น ประโยคกระทำเป็นประโยคที่ให้ความสำคัญกับผู้กระทำของประโยค ซึ่งมีลักษณะที่ต้องอธิบายไปพร้อมกับประโยคกรรมของข้อ 1.3 อย่างไรก็ตาม พบว่าการใช้ประโยคกระทำแสดงให้เห็นถึงผู้กระทำที่มีความรุนแรงในภาษาข่าวหนังสือพิมพ์ (Fowler, Hodge, Kress & Trew, 1979; van Dijk, 1991 as cited in van Dijk, 2008, p. 166) ตัวอย่างประโยคกระทำ คือ “Most of US people elected for Donald Trump.” หมายถึง ประชาชนอเมริกันเป็นผู้กระทำของประโยค โดยการเลือก Donald Trump เป็นประธานาธิบดี

1.3 ประโยคกรรม (passive sentence)

¹² พระยาอุปกิตศิลปสาร (2539) ใช้คำว่า “กรรตวจาก” แปลคำว่า “active voice” และ “กรรตวจาก” แปลคำว่า “passive voice” ในที่นี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ประโยคกระทำ” กับ “ประโยคกรรม” แปลคำภาษาอังกฤษดังกล่าว โดยผู้วิจัยนำคำแปลว่า “ประโยคกรรม” มาจากธัญญรัตน์ ปาณะกุล (2545) คำว่า “ประโยคกระทำ” ผู้วิจัยแปลเทียบโครงสร้างของคำว่า “ประโยคกรรม”

ประโยคกรรม หมายถึง ตำแหน่งประธานในประโยคเป็นผู้ถูกกระทำ ซึ่งได้รับการเน้นย้ำหรือแสดงให้เห็นถึงความสำคัญด้านอำนาจที่ด้อยของผู้ถูกกระทำหรือประสงค์ ให้เห็นความเด่นชัด งานวิจัยของ Cark (1992 as cited in van Dijk, 2008, p. 166) แสดงผลวิจัยว่าภาพแทนของความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงจะปรากฏผ่านประโยคกรรมและการแปลงเป็นนามวลี ตัวอย่างประโยคกรรม คือ “Donald Trump was elected *Us President*.” หมายถึง Donald Trump เป็นผู้ถูกกระทำของประโยค โดยได้รับการเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดี ประโยคกรรมมีความสัมพันธ์กับประโยคกระทำ โดยมีจุดเด่นที่มุ่งเน้นแตกต่างกันระหว่างผู้กระทำทำให้เห็นถึงอำนาจแรงผลักดันกับผู้ถูกกระทำทำให้เห็นถึงภาวะการกดขี่ ความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น

1.4 การแปลงเป็นนามวลี¹³ (nominalization)

การแปลงเป็นนามวลี หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนรูปประโยคสมบูรณที่มีการแสดงเหตุการณ์ให้กลายเป็นหน่วยภาษาที่สั้นกระชับกว่า โดยยังเก็บใจความสำคัญของเหตุการณ์ ซึ่งการใช้การแปลงเป็นนามวลีมีเจตนาเฉพาะและสามารถย้อนหาความคิดที่เป็นความเชื่อว่ามีอยู่ก่อนของการแปลงเป็นนามวลีได้ เช่น “the manipulation of public opinion” (การบิดเบือนความคิดเห็นสาธารณะ) มาจาก “Public opinion was manipulated.” (ความคิดเห็นสาธารณะถูกบิดเบือน) อีกทั้งยังแสดงคุณลักษณะเฉพาะของการใช้การแปลงเป็นนามวลี

1.5 ประโยคไม่สมบูรณ์หรือประโยคผิดไวยากรณ์ (incomplete or ungrammatical sentence) van Dijk (2008, p. 168) กล่าวว่าภาษาในข่าว กวีนิพนธ์ และโฆษณา มีการใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แตกต่างจากตัวบทเขียนประเภทอื่นๆ เนื่องจากมีการสร้างสรรค์โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์จนเกิดเป็นประโยคที่ไม่สมบูรณ์ แต่เป็นประโยคที่สัมพันธ์กับลักษณะทางอรรถศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ การพิจารณาประโยคไม่สมบูรณ์ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีลักษณะร่วมระหว่างภาษาศาสตร์กับวรรณกรรม (linguistic-literary studies) ยกตัวอย่างเช่น “How Google plans to make AI less mysterious” ซึ่งเป็นพาดหัวข่าวหัวเรื่องหนึ่งที่ปรากฏในเว็บไซต์ข่าว BBC รายงานข่าวโดย Kelion (2019)

การใช้ประโยคไม่สมบูรณ์หรือประโยคผิดไวยากรณ์เป็นการกระตุ้นความคิดที่มีต่อการใช้ภาษาในขั้นแรกก่อน เมื่อไตร่ตรองแล้ว พบว่าแปลก ไม่เป็นไปตามปกติ แสดงว่ามีเจตนาซ่อนเร้น เช่น การโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวมีการใช้ประโยคที่ผิดลักษณะที่ว่า

¹³ ส่วนคำว่า “การแปลงเป็นนามวลี (nominalization)” เป็นคำที่อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548, น. 134) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้เชี่ยวชาญอีกคนแปลว่า “การแปลงเป็นหน่วยนาม” (นวรรณ พันธ์มธธา, 2559, น. 288)

“ไม่สิว ไม่มัน ล้างหน้าทุกวันด้วย...” คำปฏิเสธ “ไม่” จะใช้กับคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ แต่ไม่ใช่คำนาม อย่างไรก็ตามสามารถกระตุ้นความคิดของผู้อ่านผู้ฟังได้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจความหมายในบริบท ดังนั้นการวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคมที่อุดมไปด้วยความคิดหรือปรีชาญาณของมนุษย์

กลวิธีทางวากยสัมพันธ์ การใช้ประโยคกระทำหรือกรรตุวาจก (active voice) ประโยคกรรมหรือกรรมาวาจก (passive voice) และการแปลงเป็นนามวลีซึ่งมาจากประโยคสมบูรณที่มีมาแต่เดิมกลายเป็นหน่วยนามวลีในประโยค ทำหน้าที่คล้ายกับอนุพากย์รอง (subordinate clause) เช่น ประโยคสมบูรณ “รัฐบาลกระทำการสั่งห้ามผู้อพยพเรียกร้องเกินความจำเป็นเพื่อสิทธิประโยชน์ของชาวไทยตามชายแดนก่อนคนนอก” แปลงเป็นหน่วยนามวลี “สิ่งที่ รัฐบาลกระทำการสั่งห้ามผู้อพยพเรียกร้องเกินความจำเป็นเพื่อสิทธิประโยชน์ของชาวไทยตามชายแดนก่อนคนนอก เป็นนโยบายสากล ไม่ต้องกลัวการกล่าวหาประเด็นสิทธิมนุษยชน” การใช้โครงสร้างเหล่านี้มีเจตนาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ของผู้ร่วมปฏิบัติกับผลลัพธ์บางลักษณะที่ไม่เหมือนกัน คือ เมื่อใช้ประโยคกระทำ มีการมุ่งเน้นที่ผู้กระทำ ส่วนประโยคกรรม มีการมุ่งเน้นผู้ถูกกระทำ และการแปลงเป็นนามวลี มุ่งเน้นการนำเสนอความคิดมากกว่าการแสดงเหตุการณ์ของประโยคสมบูรณ หมายความว่าการศึกษาการใช้ภาษาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์ความถูกต้องทางไวยากรณ์เพียงประการเดียว หากมุ่งพิจารณาร่วมกับการตีความทางวาทกรรมได้

2) การใช้คำศัพท์ (lexicon)

การใช้คำศัพท์ คือ คำศัพท์ในภาษาที่สื่อความหมายในตัวเองเพื่อแสดงลักษณะของเนื้อหาในทางใดทางหนึ่ง เช่น การใช้คำศัพท์ “ตอบโต้” “ใส่ร้าย” “ถูกกล่าวหา” “แสดงหลักฐาน” “ตัดสิน” “ฟ้องร้อง” เป็นต้น เป็นการใช้คำศัพท์ด้านกระบวนการยุติธรรมกับการเมือง การใช้คำศัพท์มีการแปรตามบริบท ประการสำคัญการศึกษาการใช้คำศัพท์ปรากฏในสาขาวิชา จลีลาศาสตร์ ภาษาศาสตร์สังคม วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นต้น การใช้คำศัพท์จัดแบ่งตามบริบทของการใช้ (van Dijk, 2008, pp. 171-173) ดังนี้

2.1 คำศัพท์บอกประเภทสถานการณ์ในการสื่อสาร (situation type)

คำศัพท์บอกประเภทสถานการณ์ในการสื่อสาร คือ คำศัพท์ที่ใช้ตามสถานการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นทางการ/ไม่เป็นทางการ หรือขึ้นอยู่กับภาษา

มาตรฐาน/ไม่มาตรฐาน ที่เรียกว่าทำเนียบภาษา (register) ยกตัวอย่างเช่น คำว่า 'automobile' ที่เป็นคำศัพท์ทางการกับคำว่า 'car' ที่เป็นคำศัพท์ทั่วไป

2.2 คำศัพท์บ่งบอกภูมิภาคหรือภาษาถิ่น (regional-dialectal variations)

คำศัพท์บ่งบอกภูมิภาคหรือภาษาถิ่น คือ คำศัพท์ที่ใช้ในพื้นที่ของชุมชนภาษา ยกตัวอย่างภาษาอังกฤษแบบบริติช (British English) คำว่า 'petrol' กับภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน (American English) คำว่า 'gas' ในความหมายของน้ำมัน แม้เป็นภาษาอังกฤษเช่นเดียวกัน แต่มีชุมชนภาษาของการใช้คำศัพท์ระหว่างภูมิภาคที่แตกต่างกัน

2.3 คำศัพท์แสดงอัตลักษณ์ทางสังคมและการเหมารวม (social identity and stereotyping)

คำศัพท์แสดงอัตลักษณ์ทางสังคมและการเหมารวม คือ คำศัพท์ที่ใช้โดยสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มทางเพศสภาพ กลุ่มทางชนชั้น กลุ่มทางชาติพันธุ์ กลุ่มทางอายุ เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น การใช้คำศัพท์ "dude" "nigger" "punk" เป็นกลุ่มของวัยรุ่น อัตลักษณ์ช่วงอายุระหว่าง 13-19 ปี โดยประมาณ ซึ่งการใช้ภาษาแตกต่างจากช่วงอายุรุ่นอื่นๆ

2.4 คำศัพท์เฉพาะกับไม่เฉพาะ (specialized versus non-specialized uses)

คำศัพท์ที่ใช้เฉพาะกับไม่เฉพาะ คือ การใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ยกตัวอย่างเช่น การใช้คำที่แสดงความหมายว่าไข้หวัดระหว่างคำว่า 'flu' กับ 'influenza' เป็นการใช้อำนาจระหว่างผู้ป่วยกับแพทย์

2.5 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางสังคม (social position)

คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางสังคม คือ การใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับสถานะ อำนาจ ชื่อเสียงของบุคคล ตัวอย่างของคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางสังคม เช่น เป็นประธานาธิบดี ทูต รัฐมนตรี มักใช้ร่วมกับคำว่า "Excellency" "Your Honor" ในการกล่าวถึงหรือมีการระบุเพศ ในกรณีที่บุคคลมีตำแหน่งเช่นกัน จะใช้ "Sir" "Madam"

การใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งทางสังคมมีความคล้ายกับการใช้คำบ่งชี้บุคคล (personal deixis) และคำบ่งชี้ทางสังคม (social deixis) ในแนวคิดวัจนปฏิบัติศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการเรียกกำหนดบุคคลที่มีปัจจัยทางสังคมกำกับอยู่

2.6 คำศัพท์แสดงความสัมพันธ์ทางสังคม (social relations)

คำศัพท์แสดงความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การใช้คำศัพท์บอกถึงความใกล้ชิดสนิทสนมของผู้สนทนา เช่น การใช้คำศัพท์ว่า “dear” “dearest” “darling” “honey” เป็นต้น ตัวอย่างคำศัพท์นี้ใช้กับเพื่อนสนิท คนรัก ลูกหลานในครอบครัว

2.7 คำศัพท์ที่แสดงการประเมินค่า (evaluations/appraisals)

คำศัพท์ที่แสดงการประเมินค่า คือ การใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึกที่มีต่อบุคคล คำศัพท์ที่แสดงการประเมินค่าแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ ค่ากลาง ค่าบวก ค่าลบ การประเมินค่าอาจเป็นการใช้คำรื่นหู (euphemism) กับอติพจน์ (hyperbole) เช่น “slay” “murder” “slaughter” “exterminate” คำศัพท์เหล่านี้มีความหมายว่าทำให้ตาย เพื่อหลีกเลี่ยงคำตรงความหมายที่ชัดเจน คือ “kill” กล่าวได้ว่าเป็นการประเมินค่าที่มีความสุภาพ อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาและวัฒนธรรม

2.8 คำศัพท์สื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด (emotions of speakers)

คำศัพท์สื่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด คือ การเลือกใช้คำศัพท์ของผู้พูดโดยใช้คำนามหรือคำกริยาหรือคำคุณศัพท์ในการบ่งชี้อารมณ์ ยกตัวอย่างเช่น “love” “hate” “lovely” คำว่า “love” เป็นทั้งคำนามและคำกริยา แต่แสดงอารมณ์รักเป็นความรู้สึกของผู้ใช้ คำศัพท์ที่มีต่อบุคคลหรือสิ่งของที่รักอย่างยิ่ง รวมถึงคำคุณศัพท์ “lovely” ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับคำว่า “love” เช่นกัน คำตรงข้ามที่สื่อความรู้สึกของผู้พูด คือ “hate” เป็นคำศัพท์สื่อถึงความเกลียดชัง

2.9 คำศัพท์สื่อถึงอุดมการณ์ (ideology)

คำศัพท์สื่อถึงอุดมการณ์ คือ การใช้คำศัพท์ที่แสดงถึงความเชื่อ มุมมองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ยกตัวอย่างเช่น “terrorist” “freedom” “fighter” “rebel” “insurgent” “radical” “reactionary” หรือคำศัพท์ที่แสดงความเป็นพวกเขา-พวกเรา เช่น “sexist and racist slurs”

2.10 คำศัพท์สื่อถึงการมีความรู้ (knowledge)

คำศัพท์สื่อถึงการมีความรู้ คือ การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการมี การศึกษาและมีองค์ความรู้ของแต่ละบุคคล เช่น การใช้คำศัพท์ “aardvark, abducting, Zeitgeist, zeugma, zygote” เป็นต้น คำเหล่านี้หากไม่ได้รับการเรียนรู้เพิ่มเติม จะไม่สามารถเข้าใจความหมายของคำ รวมถึงไม่เข้าใจความหมายของเนื้อความที่สื่อสาร

2.11 คำศัพท์ที่แสดงการกระทำ (activity type)

คำศัพท์ที่แสดงการกระทำ คือ การใช้คำศัพท์ที่บ่งบอกวัจนกรรมที่ใช้ เช่น การใช้ถ้อยคำแสดงการกระทำ (performative) ของบาทหลวงต่อคู่บ่าวสาวที่ว่า “I hereby pronounce you man and wife.” ซึ่งเป็นการกล่าวเพื่อให้การกระทำของการแต่งงานสมบรูณ์ ถูกต้องตามประเพณีของศาสนาคริสต์ หรือการใช้ตัวบ่งชี้ เช่น “In this lecture...” เป็นการแสดง การกระทำของการบรรยายการสอนในชั้นเรียน

2.12 คำศัพท์บอกเป้าหมาย (goals)

คำศัพท์บอกเป้าหมาย คือ การใช้คำศัพท์ที่ขึ้นอยู่กับการใช้ชนิดของ คำ ไม่ว่าจะเป็นคำนาม คำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ เพื่อบ่งชี้ถึงความตั้งใจ จุดประสงค์เป้าหมายของ ผู้พูด ยกตัวอย่างเช่น “With this lecture I hope to” มีคำศัพท์บอกเป้าหมาย คือ “hope” แสดง ความหวังในการสอนบรรยาย ซึ่งเป็นเป้าหมาย “The goal of this book is...” แสดงเป้าหมาย ตามคำศัพท์ตรงตัว คือ “goal” และคำกริยาแสดงสถานะ คือ “is” เป็นการบอกเป้าหมายเช่นกัน

3) คำพ้องความหมาย (synonyms)

คำพ้องความหมายเป็นการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเดียวกันหรือ ใกล้เคียงกันมากที่สุด แต่รูปคำศัพท์แตกต่างกัน ลักษณะของคำพ้องความหมายมีความคล้ายคลึง กับลักษณะการอธิบายของข้อ 2.1 คำศัพท์ในสถานการณ์ และ 2.2 คำศัพท์ถิ่น van Dijk (2008, p. 179) กล่าวว่าคำพ้องความหมายมีคำที่รวมความหมายเดียวกันเล็กน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ทางสังคม ยกตัวอย่างเช่น คำที่มีความหมายเกี่ยวกับกบฏหรือกองโจรว่า “rebels” (ทางการ) กับ “guerrillas” (ไม่ทางการ) หรือ “terrorists” (ทางการแบบเจาะจง) การใช้คำพ้อง ความหมายสร้างผลกระทบทางอุดมการณ์ได้ กล่าวคือ “rebels” เป็นการนำเสนอความคิดเชิงบวก ซึ่งเป็นการต่อสู้เพื่อเรียกร้องอิสรภาพ ส่วนคำว่า “terrorists” เป็นการนำเสนอความคิดเชิงลบ ซึ่ง เป็นการแบ่งแยกดินแดน สร้างความเป็นพวกเขา-พวกเราออกมาได้ชัดเจน คำพ้องความหมายมี ความสัมพันธ์กับการเลือกใช้รูปภาพเพื่อสื่อสารในบริบทและเงื่อนไขต่างๆ ซึ่งเป็นการสื่อเจตนา กับความคิดที่ซ่อนไว้ได้เช่นกัน

4) อุปลักษณ์ (metaphor)

อุปลักษณ์ตามที่ van Dijk (2008, p. 179) นำเสนอเป็นอุปลักษณ์เชิง มโนทัศน์ของ Lakoff and Johnson (1980) ซึ่งมีคุณลักษณะสำคัญ คือ แสดงแหล่งข้อมูลของวง ความหมายต้นทางอย่างหลากหลายเพื่อสร้างโลกทัศน์เชิงวาทกรรม และโลกทัศน์เป็นหน้าที่ที่มี

เงื่อนไขในบริบท นอกเหนือจากการที่อุปลักษณเชิงมนทัศน์ถ่ายทอดมโนทัศน์ต่างๆ ยังบ่งชี้ถึงวัฒนธรรม Cohn (1987 as cited in van Dijk, 2008, p. 179) และความหลากหลายที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านบริบทเฉพาะ เช่น เพศสภาพ ชนชั้นชาติพันธุ์ ความรุนแรง เป็นต้น นอกจากนี้สามารถเปิดเผยภาพแทนของวาทกรรม ยกตัวอย่างเช่น อุปลักษณก้าวร้าว (aggressive metaphor) เป็นภาพแทนความรุนแรงซึ่งพบในวาทกรรมทหาร (military discourse)

สำหรับอุปลักษณทางเชื้อชาติ (racism) ของสำนักข่าวของคนผิวขาว ('white' press) มีการใช้อุปลักษณ เช่น "waves" หรือ "avalanches" เพื่ออธิบายลักษณะการเข้ามาเป็นจำนวนมากของผู้อพยพ กลายเป็นวาทกรรมต่อต้านการอพยพ และทำให้ประเทศที่ผู้อพยพหลบหนีเข้ามามีอุปลักษณเป็นบรรจุกัณฑ์หรือเรือที่รองรับผู้โดยสารหรือสินค้าที่เต็มแล้ว ไม่สามารถรับสิ่งใดหรือผู้อพยพเพิ่มได้อีก (van Dijk, 2008, p. 180)

5) ทักษณภาวะ (modality)

ทักษณภาวะ คือ การใช้รูปภาษาเพื่อกำหนดแนวโน้มของเหตุการณ์ ซึ่งเป็นหน่วยความคิดที่แสดงออกผ่านรูปภาษา ทักษณภาวะเป็นสภาวะทางความคิดที่ต่อเหตุการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ปรากฏในลักษณะความน่าจะเป็น ความเป็นไปได้ การอนุญาต การบังคับ ความจำเป็น และอื่นๆ van Dijk (2008, p. 181) กล่าวว่าทักษณภาวะเป็นกลวิธีที่สร้างประพจน์ (propositions) ใหม่จากประพจน์ต่างๆ ได้ หรือเป็นการสร้างประโยคสื่อสารอีกประโยคที่มีเค้าเดิมมาจากอีกประโยค ยกตัวอย่างเช่น ประพจน์ 'Sue is in the UK.' เมื่อมีการใช้ทักษณภาวะความน่าจะเป็น ประพจน์ดังกล่าวเปลี่ยนเป็น 'It is probable that Sue is in the UK.' คือ มีความไม่แน่ใจและคาดว่าน่าจะเป็นไปได้เกี่ยวกับถิ่นพำนักหรือสถานที่ที่ Sue อาศัยอยู่ ดังนั้น การใช้รูปภาษาที่แสดงทักษณภาวะสามารถสนับสนุนการตีความในลักษณะของการเชื่อมโยงความคิดได้เช่นกัน โดยส่วนมากเป็นการคาดคะเนเหตุการณ์ว่าอาจจะมีความเป็นไปได้ หรือสภาวะที่น่าจะเป็น เช่นความคิดของผู้ใช้กลวิธีทักษณภาวะ ซึ่งแสดงข้อมูลใหม่อีกประการหนึ่งที่ต้องพิสูจน์ ความเป็นจริงของประโยคหรือประพจน์ที่มีการใช้ทักษณภาวะ หากแต่ประโยคที่แสดงทักษณภาวะเป็นการคาดการณ์ของผู้ใช้ทักษณภาวะอยู่แล้ว ดังนั้น การใช้ประโยคที่มีทักษณภาวะจึงเป็นประโยคที่ถูกต้องในระดับของการสื่อสาร ในความเป็นจริง Sue ที่เป็นประธานของประโยคแสดงเหตุการณ์ว่าอยู่ในประเทศอังกฤษ อาจไม่เป็นจริงได้ เมื่อมีข้อมูลใหม่อีกชุดเกิดขึ้นมา

การใช้ทักษณภาวะแสดงการเริ่มต้น การเปลี่ยนแปลง และการสิ้นสุดของเหตุการณ์ผ่านการใช้ภาษา รวมถึงสภาวะบางประการที่แตกต่างกัน เมื่อเกิดจากการใช้คำแสดง

ทัศนภาวะและบริบทที่ไม่เหมือนกัน ก่อให้เกิดการเข้าใจความหมายของเนื้อหาหรือเรื่องราวที่หลากหลาย ไม่จำเป็นต้องถูกจำกัดความคิดตามรูปภาพตรงตัวเท่านั้น หากยังสื่อสารอารมณ์เจตนา วิธีการของผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ทัศนภาวะจึงเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปภาพ อารมณ์ ความประสงค์ การคาดหวังผล การคาดการณ์ หรือการแนะนำความหมายในระดับของการพิจารณาบริบทร่วมกับการใช้ภาษา

6) ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความ¹⁴ (presupposition and entailment)

ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความเป็นคุณสมบัติสำคัญของวาทกรรม เนื่องจากวาทกรรมไม่ใช่สิ่งที่เปิดเผยชัดเจน (van Dijk, 2008, p. 184) ดังนั้น ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความเป็นกลวิธีเชิงญาณทัศน์ (epistemic strategies) คือ เป็นประสบการณ์ที่สร้างความรู้โดยอาศัยบริบทและการคาดการณ์เพื่อสร้างการรับรู้ถึงเรื่องราวที่เป็นมาหรือสิ่งแวดล้อม กรณีของความคิดที่มีอยู่ก่อนมีความสัมพันธ์กับรูปภาพในลักษณะโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ ยกตัวอย่าง อนุพากย์การใช้ that (that-clause) ในตำแหน่งประธาน และการใช้อนุพากย์ที่มี that ขึ้นต้นประโยคทำให้เกิดความหมายแฝง เช่น “That John cannot be trusted, is a big problem for the project.” เมื่อใช้ that-clause ทำให้ตีความหมายว่า “มีความเชื่อว่า การที่จอห์นไม่ได้รับการไว้วางใจเป็นปัญหาใหญ่สำหรับโครงการ” ซึ่งความคิดที่มีอยู่ก่อน คือ จอห์นเป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ การใช้คำกริยาที่แสดงความคิดที่มีอยู่ก่อนเชิงข้อเท็จจริง (fact-presupposing verb) เช่น “John realized that he was not liked by the members of his team.” คำกริยาที่ทำให้เชื่อว่ามีความคิดอีกชุดหนึ่งอยู่ก่อน คือ “to realize” หรือการใช้คำกริยาวิเศษณ์ เช่น “even” ในประโยค “Even John had problems with his team.”

¹⁴ ผู้วิจัยแปลบัญญัติว่า “การเทียบความ” ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า “entailment” โดยนักวิจัยนปฏิบัติศาสตร์คนสำคัญ คือ George Yule (Yule, 1996, p. 25) กล่าวว่า “An entailment is something that logically follows from what is asserted in the utterance. Sentences, not speakers, have entailment” หมายถึง การใช้รูปภาพหรือถ้อยคำที่พิจารณาว่าเป็นข้อเท็จจริงโดยการเปลี่ยนรูปภาพ แต่ความหมายคงเดิม ซึ่งการเทียบความเป็นกระบวนจากประโยค ไม่ใช่สิ่งเพิ่มเติมของผู้พูด ดังนั้น การเทียบความไม่สามารถขยายความหมายออกไปได้อีก กรณีของคำว่า “entailment” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560, น. 155) บัญญัติว่า “การขยายความ” และคำว่า “presupposition” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560, น. 346) บัญญัติว่า “สภาวะเกิดก่อน, มูลบท” ส่วนผู้วิจัยใช้คำว่า “ความคิดที่มีอยู่ก่อน” เนื่องจากเป็นการอนุมานบริบทผ่านความคิดความเชื่อต่อรูปภาพที่ได้รับ ทำให้ค้นหาความคิดความเชื่อที่คาดว่าเกิดขึ้นก่อน มากกว่าการเน้นสภาวะซึ่งมีลักษณะความหมายไปทางวิถีปฏิบัติในเหตุการณ์ โดยที่ผู้วิจัยเคยแปลบัญญัติมาก่อนอีกคำแล้วว่า “ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อน” (สิริศิระ โชคทวีกิจ, 2562) ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ไขปรับใช้กระชับในงานวิจัยนี้ดังคำบัญญัติ “ความคิดที่มีอยู่ก่อน” ที่กล่าวมา

ส่วนการเทียบความเป็นประโยชน์ในการพิจารณาประโยคที่มีความหมายเป็นนัย จำเป็นต้องได้รับการอนุมาน เนื่องจากประโยคที่มีความคิดของผู้สื่อสารเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนเช่นเดียวกับความคิดที่มีอยู่ก่อน เพราะการเทียบความอาศัยการอ้างอิงความรู้ทางสังคมวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน ยกตัวอย่างเช่น รูปภาพ “in the inner cities” ที่ปรากฏในข่าวอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นรูปภาพที่กำกวม ต้องตีความให้เข้าถึงความคิดที่แฝงแต่ไม่ได้เห็นได้ชัดจากรูปภาพ กล่าวได้ว่าจำเป็นต้องนำบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษาดังกล่าวมาประกอบการพิจารณา จึงทำให้รู้ได้ว่าเป็นการกล่าวถึงคนผิวสี (black people) ที่อาศัยพื้นที่เขตในเมือง และมักก่ออาชญากรรม อีกทั้งการเทียบความยังมีอคติหรือไม่ มากน้อยเท่าไร ปรากฏในรูปภาพที่ใช้ ทว่าสามารถที่จะตีความได้โดยอ้างอิงบริบทตามที่ van Dijk (1993 as cited in, 2008, pp. 184-185) ได้นำเสนอ¹⁵

7) วจนกรรม (speech acts)

วจนกรรมเป็นวิธีการที่นำมาจัดการประเภทเนื้อหาของ การสื่อสารทางบริบท เช่น องค์ความรู้ ความปรารถนา ความประสงค์ของผู้ร่วมสื่อสาร (Searle, 1969 as cited in van Dijk, 2008, p. 202) วจนกรรมมีความแตกต่างทางอำนาจ หรืออำนาจกับบทบาทหน้าที่ของบุคคลเป็นอย่างไร จะมีการสร้างวจนกรรมตามอำนาจที่มีอยู่ วจนกรรมมีลักษณะเป็นวัจนปฏิบัติที่ไม่ใช่ทางอรรถศาสตร์ที่เป็นการให้ความหมายตามรูปภาพ คือ เป็นการใช้ภาษาในบริบทที่แตกต่าง เมื่อบริบทไม่เหมือนกัน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมแตกต่าง การใช้ภาษาให้สอดคล้องต้องตามบริบทนั่นเอง เช่น การสารภาพในคดีอาชญากรรม มีรูปภาพที่หลากหลายในการสื่อสาร (Robin Lakoff, 1996 as cited in van Dijk, 2008, p. 202)

Wang (2006 as cited in van Dijk, 2008, p. 202) กล่าวว่าผู้สื่อสารมีอำนาจเชิงสถาบัน (institutional power) ที่ใช้ควบคุมธรรมชาติและผลกระทบของวจนกรรม เช่น การสอบสวนของตำรวจ แต่ขณะเดียวกันจำเป็นพิจารณาผลกระทบของบริบทที่แวดล้อมด้วย เช่น ขณะที่มีการสอบสวน ผู้ต้องสงสัยมีอาการเครียดกังวลหรือไม่ เพราะมีผลกระทบต่อ การดำเนินการสื่อสารที่ผลิตวัจนกรรม ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจสอบถามผู้ต้องสงสัยว่า “Are you the murderer?”

¹⁵ การอธิบายของ van Dijk ในประเด็นกลวิธีความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความยังมีความเหมือนกันอย่างมาก ทำให้แยกลักษณะสำคัญของทั้งสองกลวิธีไม่ชัดเจน แตกต่างจากการอธิบายทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสัมพันธ์กันในการอธิบายและประยุกต์ในการวิเคราะห์วาทกรรมได้

ผู้ต้องสงสัยมีความกลัว มีความอึดอัดใจ และยังไม่ตอบคำถาม ตำรวจจึงเปลี่ยนการใช้ถ้อยคำสื่อสารที่ปรากฏเป็นวัจนกรรมอื่น เช่น “You are NOT the murderer, right?”

วัจนกรรมเป็นการใช้รูปภาพเพื่อถ่ายทอดเจตนาที่แฝง ประโยชน์และความสำคัญของวัจนกรรมจึงใช้เพื่อวิพากษ์วิธีและระบบคิด รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดความหมายที่ซ่อนออกมาตีแผ่เพื่อรับทราบข้อเท็จจริงและอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อสถานการณ์ วัจนกรรมในระดับของการสื่อสารเจตนาที่ซ่อนอยู่ของผู้ผลิตสาร เป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อการเข้าใจวาทกรรม

8) การปฏิเสธ (refusals)

การปฏิเสธเป็นกลวิธีหนึ่งที่กลบเกลื่อน ต่อต้าน ละทิ้งลักษณะบางประการทางอำนาจในวาทกรรม van Dijk (2008, p. 212) อธิบายว่าการปฏิเสธนำมาใช้ตีความในงานเชิงวิพากษ์ได้ในกรอบความคิดที่ว่าภาษาที่แสดงความลังเล (hesitant language) ซึ่งเป็นการใช้การปฏิเสธที่ลังเลเพื่อการเปลี่ยนย้ายประเด็นการสนทนา หรือเป็นการรักษาหน้าได้เช่นกัน เช่น เพื่อนถามด้วยประโยคบอกเล่าว่า “You finished the work.” แต่เพื่อนผู้ฟังสื่อสารกลับด้วยหัวข้อเรื่องอื่น คือ “What’s interesting in movie programs this weekend?” การตอบไม่ตรงประเด็นหรือการเปลี่ยนหัวข้อสนทนาจึงเป็นการปฏิเสธ การปฏิเสธเป็นได้ทั้งการปฏิเสธตามรูปภาพ คือ มีหน่วยปฏิเสธ (negator) เช่น ‘not’ หรือ ‘ไม่’ ในประโยค และการปฏิเสธแบบความคิดที่แย้ง กรณีนี้ไม่พบหน่วยปฏิเสธที่ชัดเจน แม้ van Dijk ไม่ได้ให้ตัวอย่างของการใช้การปฏิเสธแบบการแย้งความคิด แต่ผู้วิจัยเห็นถึงหน้าที่ของการปฏิเสธในเบื้องต้น เพราะการปฏิเสธเป็นความคิดของมนุษย์ที่ประสงค์ว่าไม่ยอมรับ คัดค้าน หลีกเลียงบางประการในการสื่อสาร ผู้วิจัยค้นหาตัวอย่างโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่แสดงการปฏิเสธที่เรียกว่าประโยคเน้นโดยสลับตำแหน่ง¹⁶ (inversion) ของ Pojprasat (2019, pp. 191-192) ได้แก่ “Little do scientists understand why the mind has power over the body.” หมายความว่า (แทบจะ) ไม่มีนักวิทยาศาสตร์คนใดที่เข้าใจว่าทำไมจิตใจมีอำนาจเหนือร่างกาย กล่าวได้ว่า หน่วยปฏิเสธที่ไม่ชัดเจน แต่ทำหน้าที่ในการปฏิเสธ คือ คำว่า “little” หากพิจารณาเบื้องต้นคำว่า “little” มีความหมายว่าเล็กน้อย แต่เป็นการใช้เชิงลบ (negative adverb) ตามที่ สำนักข่าว BBC ของสหราชอาณาจักรได้นำเสนอไวยากรณ์

¹⁶ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560, น. 236) บัญญัติว่า “การสลับที่” ผู้วิจัยแปลว่า “ประโยคเน้นโดยสลับตำแหน่ง” เพราะนอกจากไวยากรณ์การย้ายสลับคำกริยาช่วยของภาษาอังกฤษมาวางหน้าประโยคเพื่อสร้างเป็นคำถามแล้ว ยังมีกรณีการย้ายสลับที่ชนิดอื่นๆ ที่เน้นความไม่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น “Here comes the bus!” มาจากประโยคที่มีตำแหน่งคำปกติ คือ “The bus comes here.” หรือ “So great was the work!” มาจากประโยคที่มีตำแหน่งคำปกติ คือ “The work was very/so great.”

ภาษาอังกฤษของการเน้นความที่มีการสลบตำแหน่ง โดยกล่าวว่า “Little did they know that he had stolen all of their money.” หมายความว่า พวกเขาไม่รู้เลยว่าเขา(คนนั้น)ถูกล้วงกระเป๋า/ถูกขโมยเงิน (They didn't know he had stolen all of their money.)¹⁷ ในกรณีรูปภาษาที่ไม่เป็นปฏิเสธ แต่มีความหมายเป็นปฏิเสธ ผู้วิจัยคาดการณ์ว่าน่าจะเกิดขึ้นในทุกภาษา เช่น ภาษาไทย มีการใช้คำว่า “ใช่” เป็นการปฏิเสธ ในตัวอย่าง “ใช่ว่าเขาทำจะเสียหาย” หมายความว่า ไม่มีอะไรเสียหาย หรือ “โหวนนี้ใช่ว่าจะดี” หมายความว่า การแสดงไม่ดี

การคิดทบทวนกลวิธีวิเคราะห์ของ van Dijk มีความน่าสนใจ แต่มีความเหมือนต่างที่สมควรได้รับการวิเคราะห์อย่างชัดเจนประการหนึ่ง คือ การปฏิเสธกับวัจนกรรมมีความแตกต่างกันอย่างไร พบว่าประการแรก van Dijk มุ่งเน้นการวิพากษ์ผลของการใช้ เพราะการปฏิเสธเป็นสิ่งที่แสดงข้อขัดแย้งได้ชัดเจน จึงเป็นหลักการในกลวิธีนี้ที่นำไปใช้วิเคราะห์ตรงตามรูปภาษาปฏิเสธหรือความคิดที่ปฏิเสธ ส่วนวัจนกรรมเป็นรูปภาษาที่แสดงความหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากกว่า เช่น “คู่สมรสได้จดทะเบียนหย่าร้างเป็นทางการ” ประการที่สอง แม้ถ้อยคำพูดนี้เป็นปฏิเสธ แต่เป็นถ้อยที่เกิดขึ้นในสถานการณ์เฉพาะของเจ้าพนักงานในที่ว่าการอำเภอหรือเขตเป็นผู้กล่าว ทำให้เกิดผลของการหย่าร้างสำเร็จสมบูรณ์

สรุปกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมและวัจนปฏิบัติของ Fairclough และ van Dijk

การจัดกลุ่มกลวิธีทางภาษาของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) ดังตาราง 2 ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบวิธีคิดและการกำหนดของแต่ละผู้เชี่ยวชาญ

ตาราง 2 กลวิธีทางภาษา วาทกรรมกับวัจนปฏิบัติของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008)

กลวิธีทางวัจนปฏิบัติกับวาทกรรม	Fairclough	van Dijk
1 โครงสร้างทางภาษา	✓	
2 สัมพันธบท	✓	
3 การคาดการณ์จากตัวบท	✓	
4 โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์	(1)	✓
5 การใช้คำศัพท์	(1)	✓
6 คำพ้องความหมาย	(1)	✓
7 อุปสรรคณ์	(1)	✓

¹⁷ สืบค้นจาก <http://www.bbc.co.uk/learningenglish/course/towards-advanced/unit-25/session-1>

8 ทิศนภาวะ	(1)	✓
9 ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความ	(3)	✓
10 วัจนกรรม	(1)	✓
11 การปฏิเสธ	(1)	✓

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บแสดงการจัดอยู่ภายใต้กลวิธีนั้น คือ (1) จัดอยู่ภายใต้โครงสร้างทางภาษา และ (3) จัดอยู่ภายใต้การคาดการณ์จากตัวบท

กลวิธีทางภาษาในแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough และ van Dijk มีความเหมือนและความต่าง คือ การกำหนดกลวิธีที่เรียกว่า การใช้คำศัพท์ คำพ้อง ความหมาย อุปลักษณ์ ทิศนภาวะ วัจนกรรม และการปฏิเสธ ของ van Dijk อยู่ภายใต้กลวิธีโครงสร้างทางภาษาของ Fairclough ที่มีการจำแนกเป็นด้านเสียง ด้านคำศัพท์ ด้านไวยากรณ์/ประโยค และด้านการสื่อความหมาย ส่วนกลวิธีการคาดการณ์จากบริบทของ Fairclough เป็นสิ่งเดียวกับกลวิธีความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความของ van Dijk ส่วนกลวิธีสัมพันธ์บทเป็นของ Fairclough ไม่พบในกลวิธีของ van Dijk

ทั้งมุมมองและวิธีการวิเคราะห์ของทั้ง Fairclough และ van Dijk พบว่าแทบไม่มีใครนำมาประยุกต์ใช้ศึกษากวีนิพนธ์ในประเทศไทย แต่มีความจำเป็นที่จะต้องทบทวนแนวคิดทฤษฎีทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อเป็นฐานทางความคิดที่พัฒนาต่อยอดให้แก่แนวความคิดของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าในหัวข้อถัดไป

3.2 ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งแนวความคิดที่ใช้วิเคราะห์กับแหล่งข้อมูลของกวีนิพนธ์

3.2.1 ความเป็นมาและลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า (Progressive-Positive Discourse Analysis)

ในปัจจุบัน การศึกษาเชิงประยุกต์ระหว่างมนุษยศาสตร์กับสังคมศาสตร์ และอื่นๆ มีความสำคัญแสดงบทบาทต่อการพัฒนาโลกมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการรณรงค์เรียกร้องการใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติสุขเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม การบริหารปกครอง เศรษฐกิจ สุขภาพ ประชากรผู้สูงวัย การศึกษา กลุ่มวัยรุ่นกับการเรียนรู้ เป็นต้น แนวคิดหนึ่งในวงการวิจัยที่นิยมนำหลักการเชิงพัฒนาความคิดมาใช้

คือ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) โดยที่ van Dijk (2001, p. 96) กล่าวว่า

“ CDA can be conducted in, and combined with any approach and subdiscipline in the humanities and the social sciences. . . CDA is a - critical - perspective on doing scholarship: it is, so to speak, discourse analysis `with an attitude'. It focuses on social problems, and especially on the role of discourse in the production and reproduction of power abuse or domination. Wherever possible, it does so from a perspective that is consistent with the best interests of dominated groups. It takes the experiences and opinions of members of such groups seriously, and supports their struggle against inequality.”

ข้อความข้างต้นหมายถึงแนวทางการวิเคราะห์นี้เป็นผสมผสานหลักการต่างๆ ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แนวทางนี้ใช้มุมมองในการวิพากษ์หรือแสดงทัศนคติที่มุ่งเน้นปัญหาทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการใช้อำนาจในทางมิชอบว่าใครเป็นผู้ผลิตใช้และผลิตซ้ำ ทำให้เห็นถึงกลุ่มผู้หวังผลประโยชน์กับผู้เสียผลประโยชน์ในสภาวะความไม่เทียมเท่าและการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น แนวทางการวิจัยวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นในทางลบมากกว่า กล่าวคือ สะท้อนความเหลื่อมล้ำและชนชั้นในสังคม การเอาใจเอาเปรียบผ่านการแสดงอำนาจที่เหนือกว่าต่อผู้ด้อยอำนาจ และอื่นๆ

พัฒนาการของการนำการวิพากษ์เชิงลบมาศึกษาด้วยทฤษฎีภาษาเพื่อแสดงการต่อต้านอำนาจเลวร้ายที่ครอบงำ มีมาตั้งแต่การใช้ไวยากรณ์วิธีคิดของนักภาษาศาสตร์คนสำคัญต่างๆ เช่น ทฤษฎีสัมมุติฐานด้านภาษาสัมพัทธ์ (hypothesis of linguistic relativity) ของ Sapir and Whorf ที่ Sapir (1949as cited in Stibbe, 2018, p. 166) เป็นผู้ร่วมพัฒนาวิธีการอธิบายภาษาด้วยทฤษฎีดังกล่าวมีลักษณะการใช้วิเคราะห์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาในทางลบตามการวิพากษ์ของ Stibbe (2018, pp. 166-167) ที่กล่าวว่า แม้แนววิเคราะห์แบบ Whorf ให้ผลบวก แต่เป็นภาษานอกกลุ่มภาษายุโรปเฉลี่ยมาตรฐาน (Standard Average European languages: SAE) สำหรับภาษาอังกฤษที่เป็นตัวแทนภาษากลุ่มยุโรปเฉลี่ยมาตรฐานได้ผลวิเคราะห์ที่แสดงทัศนคติเป็นลบ Stibbe (2018, pp. 168-170) นำเสนอวิธีวิพากษ์เชิงบวกต่อด้วยทฤษฎีภาษาว่ามีพัฒนาการมาจากนักวาทกรรมวิเคราะห์ที่มีประสบการณ์ว่าด้วยทฤษฎีและการใช้ภาษาไม่ได้แค่นำเสนอด้านลบของสังคม หากยังเปิดเผยความสำเร็จที่งดงามได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม มีแนวความคิดเชิงการปะทะกับอิทธิพลและปัญหาทางสังคมในมุมมองที่ดี มีพลังบวก เพื่อรักษาสมดุลทางจิตใจให้มั่นคงสำหรับการต่อสู้ แนวความคิดนั้น คือ วาทกรรมวิเคราะห์เชิงบวก/แบบก้าวหน้า (Progressive/Positive Discourse Analysis: PDA) การมองโลกในแง่บวก (optimism) เป็นฐานให้แก่แนวความคิดเชิงบวกแบบก้าวหน้าเพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาที่มีเจตนาในการต่อสู้ทางสังคมอย่างสงบสุข จุดเริ่มต้นของแนวทางนี้ได้แก่ Martin (1999, pp. 51-52) และ Martin (2004, pp. 196-197) นำเสนอลักษณะของการคิดบวกที่ดีที่มีผลต่อการผลิตสร้างและใช้วาทกรรมไว้ว่า

“ If discourse analysts are serious about wanting to use their work to enact social change, then they will have to broaden their coverage to include discourse of this kind — discourse that inspires, encourages, heartens, discourse we like, that cheers us along. We need, in other words, more positive discourse analysis (PDA?) alongside our critique; and this means dealing with texts we admire, alongside those we dislike and try to expose.

ข้อความข้างต้นเป็นการสนับสนุนการมองโลกในแง่ดีเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นกำลังใจในการเรียนรู้พัฒนาศึกษาปัญหาของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น การต่อสู้ทางสังคมเพื่อสิทธิประโยชน์และความชอบธรรมบางประการไม่จำเป็นต้องใช้มุมมองในแง่ลบเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การขับเคลื่อนเพื่อความสำเร็จในสังคมของมนุษย์ด้วยกันเกิดขึ้นได้จากความคิดบวกและความก้าวหน้าในขอบเขตที่มีดีงาม และเป็นการแสดงลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าด้านวิพากษ์สังคมได้เช่นเดียวกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ดังนั้น คำว่า “วิพากษ์” ไม่ได้หมายถึงมุ่งศึกษาความเสื่อมทรามชั่วร้ายของเหตุการณ์ทางสังคมเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการประการหนึ่งซึ่งศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยหลักการเกี่ยวกับความคิดบวก กลายเป็นแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกซึ่งไม่ได้กล่าวอ้างว่ามาแทนที่แนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แต่เป็นการขยายเพิ่มเติมจุดเน้นเด่นที่ศึกษาด้านแรงเสริมกำลังและแรงบันดาลใจ (encouragement) นอกเหนือจากการกดขี่ การใช้อำนาจบังคับ การละเมิดขอบเขตของผู้อื่น เป็นต้น

ต่อมา Macgilchrist (2007) นำแนวความคิดนี้ไปศึกษาวิจัยวาทกรรมสงครามผ่านสื่อมวลชน โดยมองวิเคราะห์แบบคิดบวกเพื่อนำไปใช้ค้นหาความจริงเชิงลึกอย่างรอบด้าน สำหรับ Bartlett (2012) ใช้กรอบแนวคิดนี้ศึกษามรดกทางวัฒนธรรมแห่งชุมชนเฉพาะที่ใดที่หนึ่งเพื่อรักษาอัตลักษณ์อย่างยั่งยืน การปรับใช้แนวความคิดเชิงบวกในการวิเคราะห์วาทกรรมมี

นักวิชาการนำไปประยุกต์ เช่น Goatly (2000) ที่ศึกษาสิ่งแวดล้อมให้กลายเป็นภาพแทนของธรรมชาติเชิงบวก (Alexander, 2003) วิจัยรูปภาษาที่แสดงการคิดบวกของบุคคลสำคัญที่กระทบความรู้ของสมาชิกในสังคมอินเดียให้เกิดการตระหนักเรียนรู้อย่างเป็นสุขท่ามกลางความยากจนกับโลกาภิวัตน์ของชาวอินเดีย

การพัฒนาการแทรกวิธีคิดมุมมองบวกเข้าสู่การศึกษาทางวาทกรรม เกิดจาก Wodak and Meyer (2001, p. 10) ที่แจงวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ว่าเกี่ยวกับการครอบงำ การด้อยค่าอำนาจ การควบคุมผ่านการใช้ภาษา โดยมุ่งเน้นความเหลื่อมล้ำทางสังคม ซึ่ง Jessica M. F. Hughes (2018, p. 195) ทบทวนความคิดเห็นของ Wodak and Meyer ว่าเป็นการเปิดช่องทางแก่วงวิชาการด้านวาทกรรมในประเด็นความทนสู้ (resistance¹⁸) ซึ่งหมายถึงสภาวะอดทนในการต่อสู้ต่อเหตุการณ์ที่ย่ำแย่เลวร้าย เช่น การถูกกดขี่ ฯลฯ ด้วยมุมมองความคิดที่ดีเป็นแง่บวกมากยิ่งขึ้นเพื่อความสำเร็จหรือการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดีขึ้น Hughes วิพากษ์เกี่ยวกับวิธีคิดเกี่ยวกับการคิดบวกทนสู้ว่าแม้ทั้ง Wodak and Meyer ที่ช่องทางของการวิพากษ์เชิงบวกที่ขาดหายไปกับการตระหนักเรื่องการทนสู้ของ van Dijk เป็นสิ่งสำคัญ แต่ยังเป็นประเด็นรองที่นำมาศึกษาวิจัยและวิพากษ์วาทกรรมอย่างรอบด้าน (*the omission of positive critique from the expressed aims of CDA in Wodak and Meyer's definition and the positioning of resistance as a final concern in van Dijk's definition are telling of the marginal status of positive approaches within CDS.*) (Hughes, 2018, p. 195)

Hughes (2018, p. 196) นำเสนอข้อดีของการทนสู้ในแนวความคิดเชิงบวกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วาทกรรม โดยเปลี่ยนทิศทางการตั้งรณอยู่รอดแบบมีองค์ความรู้ จึงเป็นลักษณะเด่นสำคัญของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวก (*Understanding discourse in resistant social practices is also a key component of critical self-reflection within CDS research. Analyzing resistant discourses informs our ability to "reflect on [our] own position and role in knowledge-based struggles over discourse".*) อย่างไรก็ตาม Hughes นำความคิดของ Kress (2000 as cited in Hughes, 2018, p. 196) เกี่ยวกับการออกแบบ (design) มาประสานเสริมในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวก หลักคิดในการสร้างตัวบทกับจุดมุ่งหมายเชิงการเมืองหรือการสอนในแต่ละช่วงสมัยจำเป็นต้องได้รับการออกแบบเพื่อกำกับการ

¹⁸ คำศัพท์เฉพาะทาง "resistance" นี้ พบการบัญญัติเป็นคำภาษาไทยของสำนักงานราชบัณฑิตยสภาในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์ (2546) พลังงานประเภทเทอร์โมไดนามิกส์ (2548) และนิติศาสตร์ (2557) ว่า "การต้านทาน, การขัดขืน, การขัดขวาง" แต่ไม่พบในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ ผู้วิจัยจึงบัญญัติคำแปลเองในการทบทวนว่ามีความเกี่ยวข้องกับความคิดที่ดีมองโลกในแง่บวก คำแปลที่ได้คือ "การทนสู้"

เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและบีบบังคับกดดัน (*Design is the essential textual principle and pedagogic/political goal for periods characterized by intense and far-reaching change*.) กล่าวคือ การรู้จักคิดออกแบบเพื่อศึกษาตัวบทเป็นการเตรียมการอย่างรอบคอบก่อนการวิพากษ์ ดังนั้น วาทกรรมที่เปิดเผยผ่านการวิเคราะห์จึงมีลักษณะเชิงบวก Kress (2000, p. 157) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการวิพากษ์กับการออกแบบว่าบ่งชี้ความหมายของตำแหน่งบทบาทกับความเป็นไปได้ที่หลากหลายของการปฏิบัติทางสังคมของมนุษย์ (*Critique and Design imply deeply differing positions and possibilities for human social action.*)

จุดเด่นของแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกสามารถนำมาใช้ศึกษาวิจัยตัวบททุกประเภท รวมถึงวาทกรรมผ่านบทกวี บทร้อยกรองจำนวนมากน้อยเท่าใดก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น Goatly (2000) วิจัยความคิดเชิงบวกในบทกวี “The Prelude” ของ William Wordsworth โดยเปรียบเทียบกับตัวบทหนังสือพิมพ์ The Times ฉบับหนึ่ง แสดงผลวิจัยเกี่ยวกับการอยู่รอด (survival) ว่าในบทกวีมีการใช้หน่วยประธานของอนุภาคยี่ในฐานะผู้กระทำ ผู้พูดกล่าว ผู้แสดงประสบการณ์ (the Actor, Sayer, Experiencer participant of clauses) ซึ่งเป็นการมอบอำนาจให้แก่ธรรมชาติเป็นผู้มีบทบาทมากกว่าที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ สร้างความคิดบวกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างดี ส่วน Stibbe (2012) ประยุกต์เข้ากับกลอนไฮกุของญี่ปุ่น มีผลวิจัยเชิงบวกว่าในกลอนไฮกุปรากฏการสร้างลักษณะของสัตว์และพืชให้มีชีวิตชีวาเช่นเดียวกับมนุษย์ ก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจ (sympathy) แก่สัตว์และพืชรวมถึงระหว่างมนุษย์ด้วยกัน

สำหรับ Khettab (2019) ประมวลหลักการเกี่ยวกับความคิดบวกในแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าว่า ทั้งวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามีเป้าหมายเดียวกันในการเปลี่ยนแปลงสังคม แม้มีประเด็นสังคมเดียวกันอีกเช่นกัน แต่ปฏิบัติวิเคราะห์ศึกษาแตกต่างกัน เพราะวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์มุ่งไปทิศทางลบ เลวร้าย ล้มเหลว ส่วนวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าเน้นการพัฒนาในการมองโลกที่ดี (“Also, although the two perspectives share the same goal of a social change, they treat the same problem differently: While one goes to the negative direction, the other prefers the positive path: It focuses on progressive discourse rather than oppressive discourse, on the texts we like rather than the text we don’t and wish to criticize.”)

มิเพียงการนำเสนอวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกในแง่มุมของการสร้างหลักการนี้ในลักษณะคู่ขนานกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ แต่มีนักวิชาการกลุ่มอื่นที่อ้างกล่าวว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ Hughes (2018) ยืนยันการ

เป็นส่วนหนึ่งของการคิดบวกทางวาทกรรมว่าอยู่ภายใต้ของการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์ โดยแสดงลักษณะเด่นเชิงเปรียบเทียบต่างระหว่างการศึกษาวาทกรรมทั้งสองลักษณะ คือ การวิเคราะห์แบบก้าวหน้า (progressive) ซึ่งเป็นวิธีคิดในทางคิดบวกกับการวิเคราะห์แบบกดทับ (oppressive) การวิเคราะห์แบบก้าวหน้าของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกสามารถเป็นเครื่องมือทิศทางอันเป็นประโยชน์แก่การวิจัยวาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Studies: CDS) อาจกล่าวได้อีกทางหนึ่งว่า การนำเสนอผลวิจัยของ Hughes เป็นการต่อยอดวิธีคิดด้วยการวิเคราะห์แบบก้าวหน้าอย่างเห็นเด่นชัดเจน จนเกิดเป็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ซึ่ง Hughes ใช้คำว่า “Progressing Positive Discourse Analysis” ในงานของผู้วิจัยปรับใช้แนวความคิดนี้เป็นภาษาอังกฤษว่า “Progressive-Positive Discourse Analysis: PDA/PPDA”

ประสิทธิภาพและความโดดเด่นของแนวความคิดดังกล่าวที่มีนักวาทกรรมวิเคราะห์ด้านคิดบวกข้างต้นกระทำวิจัยในตบพประเภทกวีนิพนธ์เป็นแบบอย่างให้ต่อยอดได้ ผู้วิจัยจึงนำลักษณะและโอกาสของแนวความคิดนี้มาปรับพัฒนาในงานของผู้วิจัย โดยที่อ้างอิงนำวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกมาเป็นเครื่องมือมุมมองวิเคราะห์ตบพที่กำหนดไว้แล้ว คือ กวีนิพนธ์ที่ไรต์ไทย ปี พ.ศ. 2523-2559 จำนวน 13 เล่ม

3.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านแหล่งข้อมูลตบพประเภทกวีนิพนธ์ภาษาต่างประเทศที่ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการความคิดบวก

ในการประยุกต์ที่สำคัญท่ามกลางวิธีคิดที่ผสมผสานระหว่างหลักการของศาสตร์สาขาต่างๆ ในยุคร่วมสมัย โดยเฉพาะด้านการศึกษาวาทกรรม กวีนิพนธ์/วรรณกรรม และลักษณะที่ของการวิพากษ์ทางสังคมศาสตร์เข้ากับมนุษยศาสตร์ พบงานวิจัยที่โดดเด่นจำนวนหนึ่งซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางให้เกิดการคิดทบทวนและต่อยอดได้ ดังนี้

งานวิจัยของ Boayrid (2019) วิเคราะห์การใช้ภาษาในบทกวีของกวีชาวปาเลสไตน์จำนวน 3 คน ด้วยหลักการของการทนสู้ (resistance) เข้าสู่การตีความวาทกรรมทางการเมืองกลายเป็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงการเมือง (Political Discourse Analysis: PDA) ปรากฏผลวิจัยว่า รูปภาพที่กวีใช้ทั้ง Palestine, Palestinians, and Israelis ((ดินแดน)ปาเลสไตน์, ชาวปาเลสไตน์ และชาวอิสราเอล) เป็นทั้งการแสดงภาวะการทนสู้ในความคิดบวกกับกับการนำเสนอภาพแทนเชิงลบ ได้แก่ กวี Darwish ผู้ลี้ภัยนอกประเทศแสดงความคิดแง่ร้ายต่อดินแดนที่หลบหนีภัยออกมา ส่วนกวี Al-Qassim และกวี Zayyad มีมุมมองบวกต่อมาตุภูมิ (Darwish who was in exile showed detachment from the land in many instances in the poem. This is in contrary to Al-Qassim and Zayyad who showed great attachment to the land. อย่างไรก็ตาม Boayrid

กล่าวอภิปรายว่าควิมีการใช้โครงสร้างทางประโยคกับคำศัพท์ที่หลากหลาย แต่สะท้อนถึงวาทกรรมแห่งการทนสู้ (*different lexical and syntactic features that generally contributed to the discourse of resistance*) งานวิจัยของ Boayrid เป็นประโยชน์ต่องานของผู้วิจัยในด้านการบูรณาการแนวความคิดทางการศึกษาวาทกรรมต่อดัชนีบทกวีนิพนธ์ ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยนำไปสู่การทดสอบหลักการของการทนสู้ (*resistance*) ที่แทบจะไม่มีนักวิชาการไทยวิเคราะห์วาทกรรมกับตัวบทในลักษณะนี้

3.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านแหล่งข้อมูลเดียวกันหรือคล้ายกันของกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่ใช้แนวทางการวิเคราะห์อื่น ๆ

ในส่วนการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นแหล่งข้อมูลที่เป็นกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยซึ่งเป็นการกำหนดแหล่งสำหรับการศึกษากับผู้วิจัย ปรากฏงานวิจัยของพระมหาพิรพงษ์ ปญญาโก (2546) วิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ ตั้งแต่ ปี 2523-2535 (จำนวน 5 เล่ม) ในแง่มุมของศาสนา โดยนำหลักการพุทธจริยธรรมมาวิเคราะห์คุณค่าที่ได้รับการสื่อสารในตัวบท พร้อมนำมาใช้เป็นประโยชน์แก่การ“ปลูกจิตสำนึกการพัฒนาชีวิตและสังคมไทย” ในงานวิจัยไม่ได้แสดงการวิเคราะห์เชิงตัวบทในรูปแบบการใช้ภาษาเพื่ออธิบายว่าคุณค่าตามแนวจริยธรรมของศาสนาพุทธเป็นอย่างไร จึงไม่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาความรู้อรรถาภิธานกับความหมายแห่งคุณค่าที่เป็นผลลัพธ์ เป็นวิธีคิดเชิงปรัชญามากกว่าทางภาษาศาสตร์ แม้มีการวิเคราะห์คำศัพท์ในกวีนิพนธ์แต่ไม่ได้จัดระเบียบแบบวิทยาศาสตร์ทางภาษา ผู้วิจัยจึงขอกล่าวนำเสนอวิธีการทางภาษาศาสตร์ที่มุ่งวิเคราะห์รูปร่างภาษาในตัวบทของกวีนิพนธ์อย่างละเอียดก่อนการวิพากษ์ประเด็นทางสังคมต่อไปในงานของผู้วิจัย

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) วิเคราะห์แนวคิดกับคุณค่าในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ปี 2523-2544 จำนวน 8 เล่ม พบแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในสังคมผ่านการกำหนดปัญหา เช่น ปัญหาโสเภณี ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น เป็นต้น และมีการเสนอแนะแนวทางการแก้ไข คือ มองเห็นความเท่าเทียมระหว่างมนุษย์ด้วยกันจากการเอื้อเฟื้อและการอยู่ร่วมกัน ในส่วนของคุณค่าที่สังเคราะห์ได้มี 2 ประการ ได้แก่ การสืบทอดขนบและสร้างสรรค์วรรณศิลป์อันเป็นมุมมองทางวรรณกรรมศึกษา และการเรียนรู้ชีวิต ความจริง กับธรรมชาติซึ่งเป็นความหวังในการอยู่ร่วมอย่างสันติ โดยธนิกาญจน์ จินาพันธ์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคม การเมือง และปรัชญาใช้ในการวิเคราะห์ตัวบทเป็นการมุ่งสู่การวิพากษ์ทางสังคมศาสตร์ ซึ่งตรงข้ามกับงานของผู้วิจัยด้านวิธีการศึกษากับการออกแบบวิจัย คือ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากรูปร่างภาษาอันเป็นสิ่งที่ถูกมองข้ามได้ เมื่อลักษณะการศึกษาวิจัยอยู่ในวงเจ้าของภาษา กล่าวคือ หากผู้วิจัย ตัวบท และสถานการณ์เป็น

ภาษาไทย จึงเข้าใจกันเบื้องต้นว่าภาษาในตัวบทที่วิเคราะห์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเป็นคนไทยที่ใช้ภาษาไทยอยู่แล้ว ไม่จำเป็นต้องพินิจพิจารณาภาษาของภาษาไทยอย่างละเอียด ประเด็นดังกล่าวเป็นความท้าทายทางวิชาการที่จำเป็นต้องทบทวนย้อนกลับมายังต้นทางแห่งตัวบททุกประเภท คือ ภาษาทั้งในแง่ของรูปแบบ โครงสร้าง ลักษณะ และการนำไปใช้ วิธีคิดและออกแบบขั้นตอนการศึกษาภาษาก่อนการวิพากษ์เชิงสังคมศาสตร์ต่อไปเป็นจุดเด่นที่สำคัญของงานผู้วิจัย การเปรียบเทียบลักษณะของมุมมองในการคิดวิเคราะห์ระหว่างงานวิจัยต่างๆ ย่อมแตกต่างกันอันนำมาสู่การค้นหาลักษณะเสริมเติมต่อหรือช่องว่างเพื่อเป็นแนวทางของการวิจัย

งานวิจัยของมาโนช ดินลานสกุล (2552) วิจัยเกี่ยวกับวาทกรรมกับอัตลักษณ์ในวรรณกรรมซีไรต์ ทั้ง 3 ประเภทตัวบท ได้แก่ นวนิยาย กวีนิพนธ์ และรวมเรื่องสั้น ตั้งแต่ปี 2522-2549 โดยมีผลวิจัยเกี่ยวกับการสร้างอัตลักษณ์ผ่านกำหนดคุณลักษณะที่แสดงคุณค่าและเกียรติยศของรางวัลนี้ผ่านการใช้ภาษาว่า “วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน” และเปรียบเทียบชื่อรางวัลด้านวรรณกรรมอื่นๆ ในประเทศไทยพบว่าความยิ่งใหญ่กับความเคลื่อนไหวทางการติดตามวรรณกรรม รางวัล “วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน” มีความสำคัญมากที่สุด จึงเป็นการนิยามความหมายว่าวรรณกรรมจากการมอบรางวัลของหน่วยงานองค์กรใดดีที่สุด ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ด้านชื่อเสียงขึ้นมา การระบุตัดสินคุณค่ารางวัลดังกล่าว มาโนช ดินลานสกุล อธิบายหลักการหนึ่งว่า “ภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม” ซึ่งมาจากหลักการของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของตะวันตกที่ใช้คำเรียกภาษาอังกฤษว่า “discursive practices” และปรับประยุกต์เป็นวิธีการศึกษาวาทกรรมของมาโนช ดินลานสกุลเพื่อ “รับรู้พื้นที่วรรณกรรมไทยผ่านมิติ 3 มิติ ได้แก่ ความเป็นรางวัลวรรณกรรม กฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยคณะกรรมการรางวัล และกระบวนการตัดสิน” มาโนช ดินลานสกุลเสริมประเด็นเรื่อง “คำประกาศยกย่องวรรณกรรม” ว่าสามารถยืนยันอัตลักษณ์ของวรรณกรรมซีไรต์ได้ เหล่านี้กลายเป็นการสร้างวาทกรรมกระแสหลัก (dominant discourse) การกล่าวอ้างของมาโนช ดินลานสกุลเกี่ยวกับการเป็นวาทกรรมกระแสหลักของวรรณกรรมซีไรต์นั้น ไม่ใช่การศึกษารูปภาษาที่แสดงวาทกรรมในเนื้อหา เนื้อเรื่องของตัวบทในแต่ละวรรณกรรม แต่เป็นการพิจารณาการบริหารจัดการและจัดงานประกวดรางวัลวรรณกรรมซีไรต์ว่าเป็นกระแสมีอิทธิพลต่อการรับรู้แก่สมาชิกในสังคม เช่น ครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษา และประชาชน ดังนั้น จึงเป็นการวิเคราะห์สถานะกระบวนการและภาพลักษณ์ของรางวัลนี้เท่านั้น ปราศจากการวิจัยเชิงตัวบท (textual analysis) กับการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ทำยที่สุด พบช่องว่างของการวิจัยที่อยู่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน กล่าวคือ งานของผู้วิจัยเองนำเสนอรูปแบบและลักษณะการวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ที่มุ่งเน้นวิธีการทางภาษาศาสตร์และมีการ

อธิบายผลอย่างละเอียดโดยนำหัวข้อทางภาษาเป็นจุดเริ่มต้นก่อนการไปสู่การสรุป อภิปรายด้าน
วาทกรรม

งานวิจัยที่ใช้ตัวบทของกวีนิพนธ์เป็นแหล่งข้อมูลศึกษาเชิงวาทกรรมสังคมเมืองของณัฐ
ธิดา ศิริชัยยงบุญ (2559) จากกวีนิพนธ์ซีไรต์และไม่ซีไรต์รวมจำนวน 50 บทกวี (ไม่ได้ศึกษาทั้ง
เล่มกวีนิพนธ์) ตั้งแต่ปี 2530-2557 พบว่าภาพแทนของความเป็นเมืองในบทกวี ปี 2530-2539
กำหนดให้สังคมชนบทมีบทบาทของผู้ร้ายที่ขัดขวางความเจริญของสังคมเมือง เมืองเป็นความหวัง
ในระดับมาฆา และเมืองเป็นแหล่งของการพัฒนาให้ผู้คนหลงเข้ามาในวิถีเมือง ซึ่งช่วงเวลา
ดังกล่าวประเทศไทยกำลังเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ภาพแทนของความเป็นเมืองใน
บทกวี ปี 2540-2549 ปรากฏเป็นเมืองกับการบริโภค เมืองกับวิถีคนเมือง และเมืองกับวิถีคนชาย
ขอบ ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศไทยตกต่ำ และภาพแทนของความเป็นเมืองในบทกวี
ปี 2550-2557 นำเสนอว่าเมืองกับสังคมเสื่อมทราม เมืองกับเทคโนโลยีและวิถีสมัยใหม่ และเมือง
กับการขับเคี่ยวชิงไหวชิงพริบ ซึ่งอยู่ในบริบทแห่งความหลากหลายในสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ผ่าน
กลวิธีการวิเคราะห์ที่เรียกว่าวรรณศิลป์ จำนวน 6 กลวิธี ได้แก่ การใช้ชั้นลักษณะ การใช้คำและ
เครื่องหมายวรรคตอน การใช้จินตภาพ การใช้สัญลักษณ์ การใช้เรื่องเล่า และการเสียดสี อย่างไรก็ตาม
ตามการกำหนดกลวิธีดังกล่าวเป็นแนวทางวรรณกรรมศึกษาและวิจารณ์ ซึ่งกลวิธีเหล่านั้นผู้วิจัย
สังเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของกลวิธีทั้งหมดเพื่อศึกษาวาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยผ่านหลักการ
ความคิดบวกและการวิพากษ์ ดังนั้น ในงานของผู้วิจัยยังมีกลวิธีที่ประยุกต์ใหม่ คือ กลวิธีทาง
ภาษาด้านวาทกรรมปฏิบัติที่สัมพันธ์กับการใช้ภาษา ความคิด ผลกระทบ สังคมวัฒนธรรม และ
วรรณกรรมในฐานะตัวบทที่แสดงความหมายให้สืบค้น

งานศึกษาของพระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม (2560) วิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยปี
2523-2559 จำนวน 13 เล่ม ด้วยวิธีการคิดแบบมนุษยนิยมเพื่อให้เกิดการตระหนักคุณค่าของ
มนุษย์ผ่านเนื้อเรื่องในตัวบทที่กวีผลิตสร้างเล่าเรื่อง และมุ่งหวังว่าการเรียนรู้และเคารพใน
มนุษยธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมจำเป็นต้องรับรู้ ปลูกฝัง และสืบทอดแก่กันเพื่อเห็นคุณค่าความ
เป็นมนุษย์มากกว่าการบริโภควัตถุนิยม จุดเหมือนกันระหว่างงานของพระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺ
โมกับงานของผู้วิจัย คือ การศึกษากวีนิพนธ์จำนวน 13 เล่มจากจุดเริ่มต้นปี 2523 มาถึงเล่มที่
กำหนดเป็นขอบเขตว่าล่าสุดปี 2559 ตามเงื่อนไขทางระเบียบวิธีการศึกษา แต่ข้อแตกต่างกัน คือ
งานของพระมหามงคลกานต์ ฐิตธมฺโม อธิบายผลวิจัยเชิงปรัชญาด้านมนุษยนิยม สำหรับในงาน
ของผู้วิจัยประเด็นด้านปรัชญากับศาสนาเป็นวาทกรรมหนึ่งในบรรดาวาทกรรมที่พบในการวิจัย

ของผู้วิจัย ความหลายทางวาทกรรมจึงมีความชัดเจนตามการวิเคราะห์รูปภาษาที่รองรับการเข้าใจ วาทกรรมร่วมกับหลักการที่ผ่านการต่อยอดร่วมสมัยของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวก

บัณฑิต ทิพย์เดช (2561) พบการปรับกรอบมิติทางวาทกรรมของ Fairclough ได้รับการนำไปใช้ศึกษาวาทกรรมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ที่ไรต์ไทย 3 เล่ม ได้แก่ “เพียงความเคลื่อนไหว” ปี 2523 “นาฏกรรมบนลานกว้าง” ปี 2526 และ “ใบไม้ที่หายไป” ปี 2532 พบ “อุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” ที่ถูกนำเสนอและผลิตซ้ำออกมา อย่างไรก็ตาม ผลวิจัยของงานดังกล่าวเป็นการนำตัวบทของบทกวีมานำเสนอและอธิบายผลลัพธ์ทางอุดมการณ์ทันทีปราศจากการแสดงระเบียบวิธีที่แจ่มทางภาษาศาสตร์ว่ารูปภาษาอะไร หน่วยความคิดที่สัมพันธ์กับภาษาอะไรและอย่างไรที่ประกอบสร้างวาทกรรม/อุดมการณ์อย่างชัดเจน พบเพียงการวิเคราะห์ด้วยชุดคำศัพท์กับคำแสดงทัศนภาวะ (modality) ซึ่งเป็นการระบุประเภทหลักการที่ใช้วิเคราะห์แต่ไม่อธิบายต่อว่านำหลักการที่กล่าวถึงไปใช้อย่างไร จึงมีความแตกต่างจากงานของผู้วิจัยที่นำวิธีคิดวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์โดยเฉพาะด้านวากยสัมพันธ์ที่แสดงโครงสร้างทางประโยคกับทางหน่วยคำอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวได้ว่า งานของผู้วิจัยในที่นี่มีจุดเด่นด้านการอธิบายพรรณนาลักษณะการใช้ภาษาที่รองรับวาทกรรมอย่างเห็นชัดเจน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด พบความสำคัญของการใช้ภาษาทั้งรูปแบบโครงสร้าง และลักษณะของภาษาที่เป็นสื่อความหมายเพื่อสื่อสารแก่สมาชิกในสังคม ดังนั้นประเด็นทางภาษาศาสตร์จึงเป็นจุดเด่นของการวิจัยเชิงประยุกต์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในงานของผู้วิจัยเอง และทำให้แตกต่างจากงานวิจัยของผู้อื่น แม้มีแหล่งข้อมูลตรงกันหรือใกล้เคียงกัน กล่าวคือ การนำแนวความคิดรวมถึงการออกแบบทิศทางของการวิจัยที่เป็นไปได้อย่างหลากหลายและสร้างเสริมวิธีการใหม่แก่วงการเป็นผลดี ทำให้เกิดการเรียนรู้และปรับบูรณาการท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์หรือความผันผวนของโลกในทุกมิติ เหตุผลอย่างสำคัญที่ก้าวทันโลกอย่างเหมาะสม ผู้วิจัยวางวิธีคิดผ่านการออกแบบเกี่ยวกับแนวความคิดทางภาษาศาสตร์ที่มีจุดเด่นด้านโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ทั้งลักษณะประโยคกับหน่วยคำ รวมถึงผลงานแนวทางของหลักการความคิดบวกที่ใช้ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ก่อเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการศึกษากวีนิพนธ์ ประการสำคัญจากการสืบค้นทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านกวีนิพนธ์ที่นำแนวความคิดและแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามาใช้เป็นกรอบทฤษฎี วิธีวิเคราะห์ หรือเครื่องมือที่นั้นยังไม่ปรากฏผลงานในประเทศไทย ดังนั้น งานวิจัยนี้อาจเป็นผลงานชิ้นแรกที่น่าทางการประยุกต์ดังกล่าว ซึ่งเป็นความท้าทายทางวิชาการและวิจัยเพื่อสร้างคุณูปการนับเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสังคมประเทศไทยผ่านการคิดและผลิตเชิงบูรณาการ

4. ความเป็นประโยคและหน่วยความคิดเพื่อสื่อสารเหตุการณ์ในกวีนิพนธ์

การศึกษาตัวบทให้ได้เนื้อหาใจความสำคัญและส่วนขยายจำเป็นต้องแสดงกรอบวิเคราะห์เพื่อนำทางไปสู่การตัดสินใจขอบเขตหรือความเป็นประโยคในกวีนิพนธ์ เนื่องจากรูปแบบในการจัดวางอักษร คำ ข้อความในงานวรรณกรรมได้รับการสร้างสรรค์เชิงศิลปะมากกว่าภาษาทั่วไป ในที่นี้จึงขอแสดงความคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์กวีนิพนธ์ (poetic grammar) โดยพื้นฐานทางภาษา Jakobson (1987, pp. 63-93) กล่าวว่าภาษาศาสตร์เกี่ยวข้องกับโครงสร้างเหตุการณ์ที่แสดงผ่านภาษา (*Poetics deals with problems of verbal structure*) ทั้งภาษาทั่วไปกับภาษากวีศิลป์มีองค์ประกอบและระดับทางภาษาเหมือนกันตั้งแต่เสียง อักษร พยางค์ จังหวะ น้ำหนัก ทำนอง คำ ประโยค ความหมายตรง ความหมายเชิงบริบท และนำเสนออย่างถึงกวีนิพนธ์ว่าองค์ประกอบทางภาษาศาสตร์ที่กล่าวมาสามารถสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์ การใช้ภาษา และการอยู่รอด (*In poetry not only the phonological sequence but, in the same way, any sequence of semantic units strives to build an equation.*) แต่ความซับซ้อนทางโครงสร้างภาษาที่เรียกว่า วากยสัมพันธ์เป็นประเด็นสำคัญในบทกวีเพราะเป็นกึ่งกลางระหว่างเสียงที่ทำให้รับสารกับความหมายของเนื้อหา หากปราศจากการเข้าใจระดับประโยคในบทกวีอาจทำให้แบ่งส่วนของเหตุการณ์ที่เป็นหน่วยความคิดไม่มีประสิทธิภาพพอเพียงสำหรับการวิเคราะห์ตีความ

เมื่อพิจารณาการกำหนดขอบเขตของความเป็นประโยคเพื่อรับทราบเหตุการณ์ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์จำเป็นต้องนำวิธีคิดทฤษฎีด้านวากยสัมพันธ์ที่เหมาะสมมาใช้ กล่าวคือ ในงานของผู้วิจัยคัดเลือกทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic-Functional Linguistics: SFL) ของ M. K. A. Halliday (1994) โดยที่ Matthiessen (2014, p. 211) ได้พัฒนาต่อยอดและนำเสนอว่า “อนุพยางค์/ประโยคประกอบด้วยระบบหน้าที่ที่แสดงความหมายเช่นเดียวกับหน่วยไวยากรณ์อื่นๆ” (*the clause – like any other grammatical unit – is a multifunctional construct consisting of three metafunctional lines of meaning*) ระบบหน้าที่ที่แสดงความหมายเป็นเหตุการณ์ผ่านโครงสร้างประโยคประกอบด้วยกระบวนการในภาคแสดงประเภทต่างๆ (types of process) เพื่อนำเสนอประสบการณ์ที่เป็นทั้งเหตุการณ์และสิ่งปรากฏในชีวิต โดยแต่ละเหตุการณ์จัดแบ่งเป็นหน่วยเป็นส่วนของความเปลี่ยนแปลงถูกกำหนดเป็นชื่อหลักการว่า “หน่วยแสดง” (figure¹⁹) และหน่วยแสดงมีประเภทของการแสดงการสร้างผล การกระทำ การรับรู้ การสื่อสาร การเป็นอยู่ หรือ

¹⁹ คำว่า “figure” ในทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ บ่งบอกถึงลักษณะและขอบเขตทางภาษาที่ถูกแยกส่วนเป็นกลุ่มเป็นก้อน ซึ่งสามารถแสดงความหมายภายในกลุ่มก้อนของตนเองได้ โดยพื้นฐานแล้วคำศัพท์ “figure” เป็นคำศัพท์ทั่วไปในระบบภาษาอังกฤษที่นักวิชาการสามารถนำไปใช้ได้อย่างหลากหลายพร้อมกับการนิยามเฉพาะ ในส่วนคำแปลภาษาไทยในแนวทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยไม่พบการบัญญัติและการอธิบายใช้คำเฉพาะทางนี้ จึงแปลเองว่า “หน่วยแสดง”

การมีปรากฏ เหล่านี้คือกระบวนการในภาคแสดง ผู้แสดงกระบวนการ (participants) มีบทบาทหลากหลายขึ้นอยู่กับประเภทของกระบวนการ ส่วนหน่วยแวดล้อมบอกเวลา พื้นที่ เหตุผล ลักษณะ หรืออื่นๆ (circumstances of time, space, cause, manner or one of a few other types) เป็นสิ่งเสริมความเข้ามาโดยมีความเกี่ยวข้อง (*Our most powerful impression of experience is that it consists of a flow of events, or 'goings-on'. This flow of events is chunked into quanta of change by the grammar of the clause: each quantum of change is modelled as a figure – a figure of happening, doing, sensing, saying, being or having.* - Halliday and Matthiessen, 1999 as cited in Matthiessen, 2014, p. 213) และ Matthiessen (2014, p. 213) ยืนยันว่าหน่วยแสดงทั้งหมดถูกนำไปกำหนดความเป็นประโยค (*All such figures are sorted out in the grammar of the clause*) ลักษณะการอธิบายกระบวนการในภาคแสดงนี้ Halliday (1967/8 as cited in Matthiessen, 2014, p. 213) เรียกว่า “ระบบแสดงกระบวนการ” (Transitivity²⁰) ยกตัวอย่างประเภทของกระบวนการในภาคแสดงของ Matthiessen (2014, p. 214) เพื่อประยุกต์ใช้ในงานของผู้วิจัย ดังนี้

การสร้างผล (doing) เป็นการบ่งบอกผลลัพธ์ทางใดทางหนึ่งของการใช้กระบวนการในภาคแสดงนี้ เช่น “During the European scramble for Africa, Nigeria fell to the British.” (ช่วงที่ชาติยุโรปเข้าครองดินแดนแอฟริกา ในจีเรียตกอยู่(ถูกยึดครอง)ภายใต้อังกฤษ) ในประโยคนี้มีคำกริยา “fell” เป็นกระบวนการในภาคแสดงที่สร้างผลของการถูกล่าอาณานิคม มีคำนามชื่อเฉพาะ “Nigeria” เป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้รับผล และมีหน่วยแวดล้อม “During the European scramble for Africa,” เป็นส่วนเสริมความบอกช่วงเวลาและพื้นที่ ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างในภาษาอังกฤษได้ว่า “material” หรือ**กระบวนการสร้างผล** โดยมีผู้สร้างผล (actor/doer) ผู้ถูกกระทำ (goal) และผู้รับผล (recipient)

การประพฤติ (behaving) เป็นการนำเสนอพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งด้านกายภาพและจิตใจ (physiological and psychological) เช่น “People are laughing.” (ผู้คนต่างหัวเราะร่วน) คำกริยาในรูปไวยากรณ์แสดงความต่อเนื่อง (continuing aspect) “are laughing” (หัวเราะกันอยู่) เป็นกระบวนการของการปฏิบัติอย่างหนึ่ง มีคำนาม “people” เป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ปฏิบัติ โดยไม่ปรากฏหน่วยแวดล้อมเสริมความ ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างใน

²⁰ คำว่า “transitivity” “process” “participants” และ “circumstances” ไม่ว่าจะ เป็นรูปเอกพจน์หรือพหูพจน์ก็ตาม ไม่ปรากฏการบัญญัติในสาขาภาษาศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา ผู้วิจัยจึงแปลเองเชิงการถ่ายทอดข้อมูลตามบริบทว่า “ระบบแสดงกระบวนการ” “กระบวนการในภาคแสดง” “ผู้แสดงกระบวนการ” และ “หน่วยแวดล้อม” ตามลำดับ

ภาษาอังกฤษได้ว่า “behavioural” หรือ**กระบวนการปฏิบัติ** ลักษณะของพฤติกรรมเป็นการปฏิบัติอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัยที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตร เช่น กิน เดิน เดินทาง อ่านหนังสือ ทำความสะอาด เป็นต้น Matthiessen (2014, p. 216) อธิบายความใกล้เคียงระหว่างกระบวนการสร้างผลกับกระบวนการปฏิบัติที่แสดงพฤติกรรมว่ามีขั้นตอนการกระทำ กล่าวคือ จัดอยู่ในประเภทกระบวนการกระทำ (DOING) ที่เป็นครอบคลุมการผลิตสร้าง/การกระทำให้เปลี่ยนแปลง (creating/changing) การลงมือทำ (doing to/acting) และการแสดงออกทางพฤติกรรม (behaving) ดังนั้น จึงมีความเหลื่อมล้ำเกี่ยวกับความเข้าใจความหมายของกระบวนการเหล่านี้ โดยกระบวนการปฏิบัติมีผู้ประพฤติ (behave) เป็นผู้แสดงพฤติกรรมของสิ่งที่ประพฤติ

การรับรู้ (sensing) เป็นความรู้สึก อารมณ์ทั้งทิศทางที่รู้สึกสัมผัสเองหรือได้รับจากภายนอก เช่น “The Ibos did not approve of kings.” (เผ่าอิโบไม่ได้รับการรับรอง(ให้รู้สึกว่าเป็น)อาณาจักร(ที่มีกษัตริย์ปกครอง)) มีกลุ่มคำกริยาแบบปฏิเสธ “did not approve of” เป็นกระบวนการทำให้รู้สึกเชื่อหรือคิดรับรู้ตาม มีคำนามชื่อเฉพาะ “The Ibos” เป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้รับรู้ โดยปราศจากหน่วยแวดล้อม ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งในภาษาอังกฤษว่า “mental” หรือ**กระบวนการรับรู้** โดยมีผู้รับสัมผัส (senser) และสิ่งที่รับสัมผัส หรือถูกรับรู้รับทราบ (phenomenon)

การสื่อสาร (saying) เป็นการพูดกล่าว พูดคุย บอกเล่า สอบถาม ถ้อยทอเรื่องราว เช่น “Can you tell us about the political and cultural make-up of Nigeria?” (คุณบอกพวกเขาได้ไหมว่ามี การฟื้นฟูวัฒนธรรมและการเมืองในจีเรียอย่างไร) คำกริยาช่วย/ทัศนภาวะ (auxiliary/modality) “can” ใช้เพื่อแสดงความเป็นไปได้ของคำกริยา “tell” เป็นกระบวนการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านการสื่อสาร มีผู้แสดงกระบวนการในฐานะผู้ร่วมสนทนา “you” และ “us” และมีหน่วยแวดล้อมบอกลักษณะหัวข้อเรื่องสนทนา “about the political and cultural make-up of Nigeria” ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งในภาษาอังกฤษว่า “verbal” หรือ**กระบวนการสนทนา** โดยมีผู้สื่อสาร (sayer) ผู้รับสาร (receiver) และสิ่งที่สื่อสาร (verbiage)

การเป็นอยู่ (being) เป็นการระบุความสัมพันธ์ สภาวะ สภาพ สถานะ เช่น “that every fourth African is a Nigerian” (ทุกๆจำนวนหนึ่งในสี่ของชาวแอฟริกาเป็นชาวไนจีเรีย) คำสัมพันธ์กริยา “is” เป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดงกระบวนการ “every fourth African” กับ “a Nigerian” ปราศจากหน่วยแวดล้อม เป็นกระบวนการทำให้เข้าใจลักษณะของความสัมพันธ์ในชีวิตและสังคม ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งในภาษาอังกฤษได้ว่า “relational” หรือ**กระบวนการสัมพันธ์** โดยมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การระบุลักษณะ (identifying) มีผู้ระบุลักษณะ/ผู้

เปลี่ยนสภาพ (value/identifier) กับผู้ถูกระบุลักษณะ/ผู้ถูกเปลี่ยนสภาพ (token/identified) และ 2) การให้คุณลักษณะ (attributive) มีผู้แสดงคุณลักษณะ (carrier) กับคุณลักษณะที่ให้ (attribute)

ในกรณีการยกตัวอย่างกระบวนการสัมพันธ์ของ Matthiessen เป็นการนำประโยคไม่สมบูรณ์ “that-clause” คือ “that every fourth African is a Nigerian” มาอธิบาย แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ความเป็นประโยคทั้งสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ได้ ดังนั้น ในทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ พิจารณาว่ารูปภาษาเป็นการถ่ายทอดปรากฏการณ์ทางสังคมมากกว่าการมองเพียงโครงสร้างทางภาษาเท่านั้น ทฤษฎีนี้จึงกำหนดหลักการโครงสร้างอนุพากย์ (clause) ที่ครอบคลุมประโยคทุกประเภท และมีความเหมาะสมต่อแนวความคิดทางการวิเคราะห์วาทกรรม เนื่องจากวาทกรรมไม่จำเป็นต้องได้รับโครงสร้างวากยสัมพันธ์ที่สมบูรณ์ เพราะเน้นผลทางความหมายเชิงบริบท

การทำให้ปรากฏ (having) เป็นการชี้ให้เห็น รับผิดชอบต่อปรากฏของสรรพสิ่งว่ามีอยู่ เช่น “so today there’s Christianity in the south” (ทุกวันนี้มีการนับถือคริสต์ทางตอนใต้) โครงสร้างการมีปรากฏ “there be” ในตัวอย่างคือ “there’s” เป็นโครงสร้างรูปติดของ “there” กับคำสัมพันธกริยา “is” ทำให้เกิดการปรากฏของผู้แสดงกระบวนการ “Christianity” ศาสนาคริสต์ หรือคริสต์ศาสนิกชน มีหน่วยแวดล้อมบอกเวลา “today” และบอกพื้นที่ “in the south” เป็นกระบวนการรับทราบลักษณะเชิงกายภาพหรือนามธรรมที่ถูกทำให้เป็นภาพเพื่อความเข้าใจได้ว่ามีอยู่ ดังนั้น กระบวนการนี้เรียกอีกอย่างในภาษาอังกฤษได้ว่า “existential” หรือ**กระบวนการมีปรากฏ** โดยมีผู้แสดงกระบวนการ คือ ผู้มีปรากฏ (existant)

การแปลหลักการในภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ของนักวิชาการไทย

เบื้องต้นมีนักวิชาการนำแนวคิดหลักการทฤษฎีนี้มาศึกษาภาษาไทย พร้อมกับการแปลบัญญัติคำของแต่ละคน เช่น การอธิบายในหัวข้อย่อต่อไปนี้

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2557, น. 65-76) แปลบัญญัติหลักการของภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ที่เป็นภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย ดังนี้ “ชนิดกระบวนการ – transitivity” ซึ่งประกอบด้วย 6 ชนิด ได้แก่ “กระบวนการที่สื่อพฤติกรรมทั้งทางกายภาพและจิตใจ – behavioral” “กระบวนการที่เกี่ยวกับการกระทำ – material” “กระบวนการที่สื่อความคิดความรู้ – mental” “กระบวนการที่เกี่ยวกับการพูด – verbal” “กระบวนการเกี่ยวกับสภาพ – relational” และ “กระบวนการที่สื่อการมีอยู่หรือเกิดขึ้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง – existential” ในส่วนของเพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต (Klaisingto, 2021, pp. 188-190) แปลบัญญัติ “transitivity” หมายถึง “กระบวนการ” และคำประเภทกระบวนการทั้ง 6 ประเภทว่า “behavioral – กระบวนการสื่อพฤติกรรมทั้งทางกายและจิตใจ”

“material – กระบวนการแสดงการกระทำ” “mental – กระบวนการแสดงความรู้สึก” “verbal – กระบวนการสื่อคำพูด” “relational – กระบวนการแสดงสภาพ” และ “existential – กระบวนการปรากฏขึ้นของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” ซึ่งการแปลบัญญัติของทั้งรัฐพร พานโพธิ์ทอง และเพ็ญญา คล้ายสิ่งใดมีความเหมือนต่างกับผู้วิจัย โดยที่อาศัยลักษณะการนำไปใช้มาบัญญัติเป็นชื่อเรียกกระบวนการและวัจนลีลาภาษา

นอกจากระบบแสดงกระบวนการข้างต้นแล้ว ยังมีลักษณะของเจตนากับการเลือกใช้ภาษาอันเป็นแนวทางของการสร้างประโยคสื่อสารตามทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ ดังนี้

มาลา (mood) หมายถึงการแสดงเจตนาหรือลักษณะที่คิดไว้ เช่น การสมมุติ การคาดการณ์ การคาดหวังว่าเป็นไปได้ การบังคับ ความจำเป็น ความสงสัย เป็นต้น เจตนาที่คิดไว้ดังกล่าวเรียกว่าทัศนภาวะ (modality) แล้วนำเจตนามาถ่ายทอดในบริบทของการสื่อสารผ่านการใช้ภาษาระดับประโยค/อนุพากย์ ดังนั้น ประเภทของประโยคมีความสัมพันธ์กับมาลา เจตนาที่คิดไว้ โดยแสดงหน้าที่ของใช้มาลากับการโต้ตอบสื่อสารแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ การแจ้งบอก (statement) การถาม (question) การเสนอ (offer) และการสั่งการ(command) ทุกหน้าที่มีผลของการปฏิสัมพันธ์ทั้งปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตาม ดังนี้

การแจ้งบอก : การรับการแจ้ง/การแย้ง (acknowledgement/contradiction)

การถาม : กาดอรับ/การไม่ตอบ (answer/disclaimer)

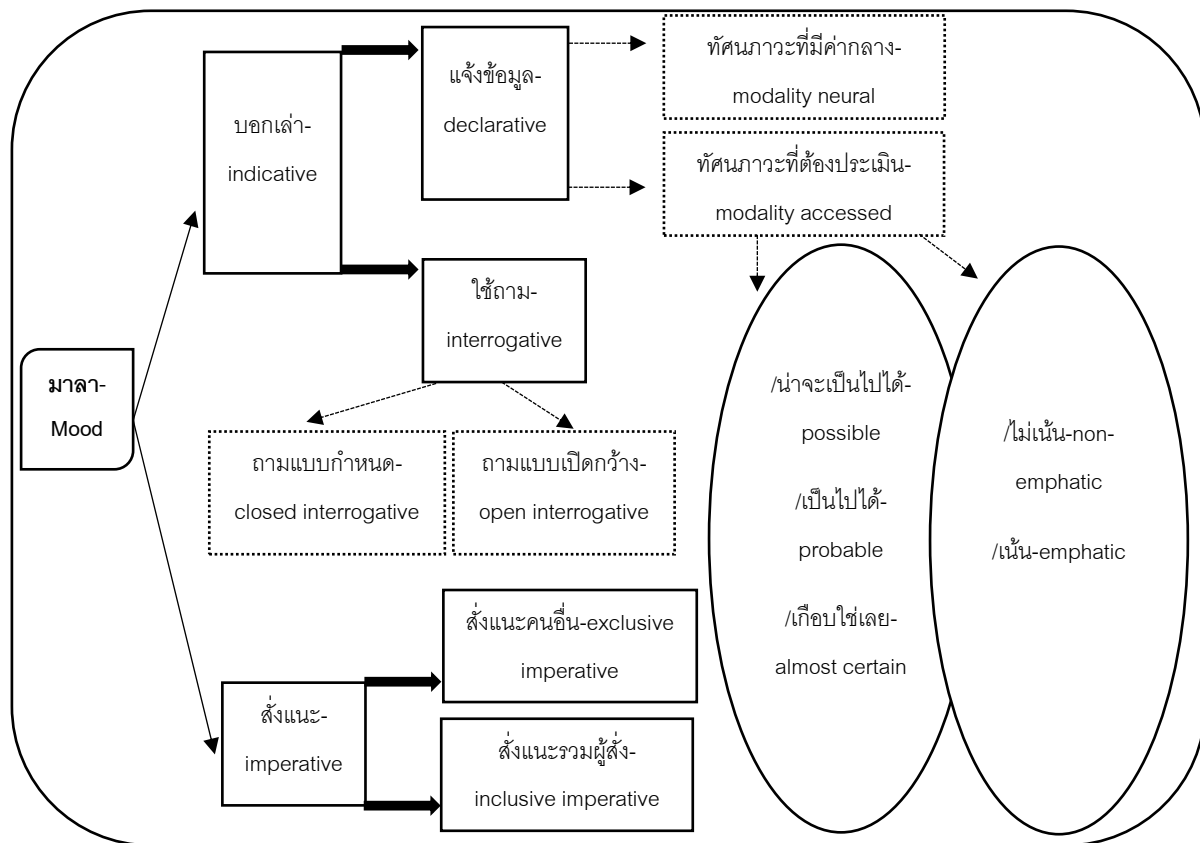
การเสนอ : การรับข้อเสนอ/การปัดทิ้งข้อเสนอ (acceptance/rejection)

การสั่งแนะ : การทำตาม/การไม่ทำตาม (compliance/refusal)

เมื่อนำหน้าที่เชิงปฏิสัมพันธ์ของมาลามาทายทอดแสดงเหตุการณ์ต่างๆ จะปรากฏในรูปแบบของประโยค และประโยคถูกจัดแบ่งเป็นตามหน้าที่ดังกล่าวของมาลา ดังนี้

มาลา แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) แบบบอกเล่า (indicative) และ 2) แบบสั่งแนะ (imperative) โดยที่แบบบอกเล่าแบ่งเป็นอีก 2 ประเภท คือ 1.1) แจ้งข้อมูล (declarative) ถูกจัดแบ่งอีก 2 ชนิด คือ 1.1.1) ทัศนภาวะที่มีค่ากลาง(modality neutral) และ 1.1.2) ทัศนภาวะที่ต้องประเมิน (modality assessed) ในกรณีนี้ยังแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นไปได้ เช่น น่าจะเป็นไปได้ได้อยู่ (possible) เป็นไปได้ (probable) เกือบใช่(เลย) (almost certain) กับลักษณะที่เน้นย้ำ เช่น ไม่เน้น (non-emphatic) เน้น (emphatic) เป็นต้น ส่วน 1.2) ใช้ถาม (interrogative) แบ่งเป็น 2 ชนิด คือ 1.2.1) ถามแบบกำหนด (closed interrogative) และ 1.2.2) ถามแบบเปิดกว้าง (open interrogative) ประเภทหัวข้อใหญ่สุดท้ายแบบสั่งแนะ มี 2 ประเภท คือ

2.1 สิ่งเนะคนอื่น (exclusive imperative) และ 2.2) สิ่งเนะรวมผู้สั่ง (inclusive imperative) โดยแสดงเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างมาลา ทัศนภาวะ และลักษณะประโยค ดัดแปลงจาก Halliday (ผู้วิจัยวาดผลิตเอง)

กรณีของการแปลบัญญัติศัพท์เฉพาะทางของทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ในลักษณะรายละเอียดปลีกย่อย (subcategory) ผู้วิจัยค้นหาศัพท์บัญญัติจากสำนักงานราชบัณฑิตยสภา หากไม่พบจึงแปลบัญญัติเชิงศักยภาพวิชาการ

จากการทบทวนหลักการวิเคราะห์ความเป็นประโยคในทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพของแนวความคิดกับวิธีวิเคราะห์อย่างชัดเจน โดยการเทียบประโยคเชิงหลักการนี้มีลักษณะที่ครอบคลุมรูปแบบประโยคทั้งความเดียว ความรวม ความซ้อน และอื่นๆ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้ในการวิเคราะห์ขอบเขตประโยคหรือหน่วยความคิดที่แสดงเหตุการณ์ให้รับรู้เนื้อหาในกวีนิพนธ์ที่เป็นแหล่งข้อมูลศึกษาของผู้วิจัยต่อไป

5. กวีนิพนธ์ซีไรต์

ผู้วิจัยนำเสนอ 2 หัวข้อ คือ 1) ประวัติความเป็นมา และ 2) กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยในฐานะแหล่งข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมาของการกำเนิดรางวัลซีไรต์ เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2522 ฝ่ายบริหารของโรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ เห็นควรที่จัดประกวดรางวัลวรรณกรรมขึ้นมา เนื่องจากโรงแรมดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับนักเขียนระดับโลกมาตั้งแต่อดีต หลักฐานที่ปรากฏเห็นได้ชัดเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับนักเขียนวรรณกรรม คือ อาคารเก่าแก่ของโรงแรมที่ชื่อว่า “ตึกออเธอร์ส วิง” (Authors' Wing) อันประกอบด้วยห้องชุดพิเศษ โดยใช้ชื่อนักเขียนคนสำคัญที่เคยมาพัก ได้แก่ ซอมเมอร์เซท มอห์ม โนเอล โฆเวด โจเซฟ คอนราด และ เจมส์ มิเชนเนอร์ นอกจากนี้ ยังมีห้องชุดเกรแฮม กรีน จอห์น เลอ คาร์เร่ และบาร์บารา คาร์ทแลนด์ ในตึกทริเวอร์ วิง ด้วย (seawrite.com, 2019, หน้าเว็บกำเนิดซีไรต์) จากนั้น ทางโรงแรมแมนดาริน โอเรียนเต็ล กรุงเทพฯ ได้ร่วมจัดตั้งรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนร่วมกับ บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) และกลุ่มบริษัทในเครืออิตัลไทย โดยมีพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตร ทรงเป็นประธาน และต่อมามีสถาบันที่เข้าร่วมสนับสนุนเพิ่มเติม คือ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2527 ธนาคารกรุงเทพเข้าร่วมเป็นสมาชิกผู้อุปถัมภ์และผู้จัดงาน ในส่วนของมูลนิธิจิม ทอมป์สัน เข้าร่วมในปี พ.ศ. 2524 และถอนตัวออกในปี พ.ศ. 2530 สถาบันที่ร่วมมือกันภาคีสมาชิกที่กล่าวมาเป็นสถาบันในประเทศไทย แต่ความร่วมมือดังกล่าวเป็นการส่งเสริมสนับสนุนนักเขียนในกลุ่มอาเซียนทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย โดยมีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเขตพื้นที่อาเซียน ต่อมามีประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนเข้าร่วมจนครบ 10 ประเทศ ดังนี้ ประเทศบรูไนดารุส ซาลัม เข้าร่วมเมื่อปี พ.ศ. 2529 ประเทศเวียดนามเข้าร่วมเมื่อปี พ.ศ. 2539 ประเทศลาวและประเทศพม่าเข้าร่วมเมื่อปี พ.ศ. 2541 และประเทศกัมพูชาเข้าร่วมเมื่อปี พ.ศ. 2542

สำหรับประเทศไทย มีการกำหนดประเภทของรางวัลวรรณกรรมแบ่งเป็น 1) นวนิยาย 2) กวีนิพนธ์หรือรวมบทกวี และ 3) รวมเรื่องสั้น ดังนั้น ในแต่ละประเภทวรรณกรรมจึงแบ่งการดำเนินการจัดงานและมอบรางวัลในทุกๆ 3 ปี

รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (South East Asian Writers Awards) เป็นที่รู้จักในนามว่า “วรรณกรรมซีไรต์” (The S.E.A. Write Award) ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบให้แก่ผู้ชนะจากประเทศที่เข้าร่วมจำนวน 10 ประเทศ สำหรับประเทศไทยได้มอบรางวัลครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2522 ประเภทนวนิยาย ถัดจากนั้นเป็นประเภทกวีนิพนธ์และเรื่องสั้น ดังนั้น การมอบรางวัลนี้จึงหมุนเวียนปีละหนึ่งประเภท โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ประจักษ์ชัดในความสามารถด้านการสร้างสรรค์ของนักเขียน เพื่อให้ทราบและรับรู้เกี่ยวกับปัญญาทางวรรณศิลป์ เพื่อส่งเสริมรับรอง จรรโลงเกียรติและอัจฉริยภาพของนักเขียน และเพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีในหมู่นักเขียนและประชาชน (seawrite.com, 2019, หน้าเว็บวัตถุประสงค์) กวีนิพนธ์เรื่องแรกที่ได้รับรางวัล คือ “เพียงความเคลื่อนไหว” ในปี พ.ศ. 2523 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จนถึง คือ “นครคนนอก” ในปี พ.ศ. 2559 ของพลึง เพียงพิรุฬห์ ซึ่งถือว่าเป็นปีและผลงานล่าสุดตามขอบเขตการกำหนดแหล่งข้อมูลในงานวิจัยนี้ โดยรางวัลที่มอมีจำนวนทั้งสิ้น 13 เล่ม

5.2 กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย

จากประสบการณ์การสอนและวิจัยเกี่ยวกับทกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยของผู้วิจัยเอง ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลพื้นฐานของกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ได้แก่ ชื่อกวีนิพนธ์ กวีผู้แต่ง ปีที่ได้รับรางวัล และข้อมูลเชิงภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ การอธิบายแก่นเรื่อง เจตนา ทิศทางของเรื่องในกวีนิพนธ์ รวมถึงภาพรวมของเนื้อหา ซึ่งโดยพื้นฐานของกวีนิพนธ์ทั้ง 13 เล่มประพันธ์เป็นประเภทร้อยกรอง โดยมีประเภทร้อยกรองต่างๆ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ซึ่งนับเป็นฉันทลักษณ์ขบ และประเภทร้อยกรองที่มีการประยุกต์ ดัดแปลง ประดิษฐ์ใหม่ หรือรับอิทธิพลมาจากฉันทลักษณ์ร้อยกรองต่างประเทศ เช่น บทร้อยกรองอิสระ (free verse) โดยข้อมูลที่น่าเสนอเป็นข้อมูลจริง (facts) ที่ปรากฏในเล่มกวีนิพนธ์แล้ว สามารถนำมาอ่านเชิงประจักษ์ได้ด้วยตนเอง

ข้อมูลเกี่ยวกับทกวีนิพนธ์ซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2559 ผู้วิจัยขอนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1) เรื่องเพียงความเคลื่อนไหว กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2523 ผู้แต่ง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

เรื่องเพียงความเคลื่อนไหวมีแก่นเรื่องของการนำเสนอภาพประวัติศาสตร์ทางการเมืองและประชาธิปไตยในยุคการเรียกร้องประชาธิปไตย ระหว่างปี พ.ศ. 2516-2519 รวมถึงสภาพสังคมที่ร่วมสมัยกับช่วงเวลาดังกล่าว เพียงความเคลื่อนไหวเป็นกวีนิพนธ์เนื้อหาสื่อถึงความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบ้านเมืองและนำเสนอวิถีชีวิตพื้นบ้าน ตามคำประกาศของคณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ ปี พ.ศ. 2523 (อ้างถึงใน เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2557, น. 4) มีมิติ

เป็นเอกฉันท์ว่า เพียงความเคลื่อนไหวเป็นงานร่วมสมัยสื่อถึงจิตสำนึกของชาติไทยยุคปัจจุบันได้ชัดเจน มีเอกลักษณ์ในการเชื่อมโยงเรื่องราวเฉพาะยุคสมัยเข้ากับเรื่องของสากล ความเป็นสากล เช่น ปรัชญาตะวันตกที่นำมาเสนอเปรียบเทียบกับปรัชญาตะวันออก เสมือนเป็นบันทึगतงความคิด มุมมอง อารมณ์ ความรู้สึก ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏขึ้น และด้วยความเป็นสากลของผลงาน

2) เรื่องนาฏกรรมบนลานกว้าง กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2526 ผู้แต่ง คมทวน คันธนู

เรื่องนาฏกรรมบนลานกว้างนำเสนอความเหลื่อมล้ำทางอำนาจของผู้ปกครองและผู้ด้อยอำนาจที่มีผลสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 รวมถึงความแตกต่างทางชนชั้นของคนจนที่ได้รับการนำเสนอออกมาในลักษณะของความยากไร้ขั้นแค้น

3) เรื่องปณิธานกวี กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2529 ผู้แต่ง อังคาร กัลยาณพงศ์

เรื่องปณิธานกวีกล่าวถึงปรัชญาชีวิต จิตวิญญาณ และความจริงแท้ในพุทธศาสนา รวมถึงการเข้าถึงแก่นธรรมกับคนในสังคม สะท้อนสภาพและวิถีชีวิตของคนในสังคมว่าขาดศีลธรรม เหตุการณ์ที่เลวร้ายปรากฏบ่อยครั้ง เพราะผู้คนไม่ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต การนำทางชีวิตด้วยการปฏิบัติตามคำสอนให้เป็นจริงเพื่อรักษาความสมดุลของสังคม

4) เรื่องใบไม้ที่หายไป กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2532 ผู้แต่ง จิระนันท์ พิตรปรีชา

เรื่องใบไม้ที่หายไปนำเสนอความใฝ่ฝัน เป้าหมาย และอุดมการณ์ของมนุษย์ในฐานะนักศึกษาที่เรียนรู้โลก การใช้ชีวิตท่ามกลางสถานการณ์การเมือง ผลกระทบต่อเนื่องจากเหตุการณ์เดือนตุลาคมของ ปี พ.ศ. 2516 และ 2519 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กวีเป็นนิสิตนักศึกษา และเดินทางเข้าป่าอันเป็นผลมาจากสถานการณ์ทางการเมือง

5) เรื่องมือนั้นสีขาว กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2535 ผู้แต่ง ศักดิ์สิริ มีสมสืบ

เรื่องมือนั้นสีขาวนำเสนอการสวดดีมนุชยธรรม น้ำใจอันบริสุทธิ์ ซึ่งล่องไปกับการเสแสร้งและล่องลอยเพื่อผลประโยชน์ทำให้ผู้อ่านเห็นว่า โลกอาจสงบงดงามได้ด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์ของมนุษย์ด้วยกันเอง ท่ามกลางการหาผลประโยชน์ของคนในสังคมอีกกลุ่มหนึ่ง

6) เรื่องม้าก้านกล้วย กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2538 ผู้แต่ง ไพวรินทร์ ขาวงาม

เรื่องม้าก้านกล้วยนำเสนอการต่อสู้กับสังคมเมืองกรุง การรักษาไว้ซึ่งคุณค่าของวิถีและคุณค่าของสังคมชนบท ความขัดแย้งระหว่างวิถีสังคมเมืองและสังคมชนบท ก่อให้เกิดการแบ่งแยกระดับกลุ่มมนุษย์ตามปัจจัยพื้นที่และความทันสมัยกลายเป็นชนชั้น

7) เรื่องในเวลา กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2541 ผู้แต่ง แรคำ ประโดยคำ

เรื่องในเวลานำเสนอสภาพการณ์ทั่วไปในชีวิตมนุษย์ การนำสิ่งที่ เป็นธรรมดาสามัญมากแล้วโดยไม่ละเลยหรือทอดทิ้งไป เป็นการนำเสนอประเด็นทางสังคมในแง่มุมมองของเรื่องราวเล็กน้อยในชีวิต การแสดงความขัดแย้งทางอาชีพและสภาพบ้านเมือง บรรยายถึงภาวะภายในของมนุษย์ คือ ความรู้สึกกับความคิด ที่มีต่อสิ่งเร้ารอบๆ ตัว เป็นการใคร่ครวญตามลำดับเวลาเข้า สาย บ่าย เย็น แล้วจบลงด้วยเวลาพลบค่ำ และเวลาเดิมาก็หมุนเวียนอีกครั้งในชีวิตของผู้คน มีการสอดแทรกประเด็นสังคม การเมือง เศรษฐกิจอย่างแนบเนียนในตัวบทเรื่องราว

8) เรื่องบ้านเก่า กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2544 ผู้แต่ง โชคชัย บัณฑิต

เรื่องบ้านเก่านำเสนอการเปรียบเทียบวิถีของสังคมเมืองและสังคมชนบทในลักษณะความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีหรือเชิงกายภาพขนานไปกับจิตวิญญาณที่จะยังดำรงอยู่หรือสูญหาย ในเรื่องกล่าวถึงกระแสนิยมในการบริโภควัตถุ ทำให้โลกเจริญดังโลกาภิวัตน์ แต่จิตใจของผู้คนไม่ได้รับการพัฒนาเท่ากับวัตถุ มีการทบทวนชีวิตเชิงวิพากษ์วิจารณ์บ้านและวิถีวิภาษกลายเป็นปรัชญาที่ซ่อนไว้

9) เรื่องแม่น้ำรำลึก กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2547 ผู้แต่ง เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์

เรื่องแม่น้ำรำลึคนำเสนอการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจากการคิดใคร่ครวญ คำนึงนึกย้อนความหลังของมนุษย์คนหนึ่งที่ผ่านมาประสบการณ์มาอย่างหลากหลาย เป็นการสร้างพื้นที่และภาพแทนของความคิดกับความฝันและความจริง ซึ่งเป็นสิทธิ์ของมนุษย์ที่กระทำ เท่ากับเป็นการสร้างอุดมการณ์เพื่อรองรับความต้องการบางประการ การถ่ายทอดเนื้อหาเป็นการย้อนรำลึกความหลังของชายชราถึงชีวิตในวัยเยาว์ ซึ่งผ่านสถานที่ ผู้คน สรรพสิ่งรอบตัว การฟื้นฟูภาพความหลังสะท้อนความแตกต่างระหว่างสังคมในวัยเด็กกับสังคมปัจจุบัน การเล่าถึง ความฝัน ความสุข ความทุกข์ ในช่วงเวลาต่างๆ เหมือนนำชิ้นส่วนภาพของชีวิตมาปะติดปะต่อประสานกันอย่างสวยงามด้วยศิลปะ

10) เรื่องโลกในดวงตาข้าพเจ้า กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2550 ผู้แต่ง มนตรี ศรียงค์

เรื่องโลกในดวงตาข้าพเจ้านำเสนอการสังเกตการเปลี่ยนแปลงในชุมชนระดับจุลภาค คือ ระดับที่รำลึกย้อนไปยังอดีตผ่านประสบการณ์ เป็นการถ่ายทอดประเด็นทางสังคมสะท้อนสังคมขนาดเล็กที่อยู่ร่วมกับสังคมใหญ่ ซึ่งปรากฏทั้งความเหมือนและความต่างเพื่อนำไปสู่การปรับตัว มีลักษณะของการดำเนินเรื่องและการนำเสนอเนื้อหาแบบอุปนัย กล่าวคือ พบเห็นปรากฏการณ์จริงเก็บรวบรวมเพื่อประมวลสรุปหลักการแห่งเจตนาที่สื่อสาร

11) เรื่องไม่มีหญิงสาวในบทกวี กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2553 ผู้แต่ง ชะการีย์ยา

อมตยา

เรื่องไม่มีหญิงสาวในบทกวีนำเสนอการโต้เถียงทางความคิดเกี่ยวกับคุณค่าระดับปรัชญาชีวิตของมนุษย์และสิ่งที่เกี่ยวข้อง การสัมผัสแนวความคิดอุดมการณ์ในสภาวะของโลกที่ไหลริน การกล่าวถึงสันติภาพในสังคมที่สามารถนำมาสะท้อนได้จากเหตุการณ์จริง รวมถึงนำเสนอการก่อการร้ายในพื้นที่ชีวิตของมนุษยชาติ และการสอนเตือนให้ตระหนักพิชภัยสังคม

12) เรื่องหัวใจห้องที่ห้า กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2556 ผู้แต่ง อังคาร จันทาทิพย์

เรื่องหัวใจห้องที่ห้านำเสนอความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมของการอาศัยร่วมกัน วิวัฒนาการของมนุษย์ในด้านการดำรงชีวิต สิทธิเสรีภาพและสถานภาพของความเป็นคน การแบ่งเขา-แบ่งเราทางชีว-วัฒนธรรม เช่น ชนกลุ่มน้อย คนชายขอบ คนชนชั้นล่าง เป็นต้น เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคสังคมร่วมสมัย โดยเน้นไปที่สังคมในเมืองหลวงที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม กล่าวถึงคนยากจน คนไร้บ้าน ชนกลุ่มน้อย ซึ่งต่างต้องทนทุกข์ทรมานกับสังคมที่แออัดในเมืองใหญ่

13) เรื่องนครคนนอก กวีนิพนธ์ซีไรต์ ปี 2559 ผู้แต่ง พลัง เพียงพิรุฬห์

เรื่องนครคนนอกนำเสนอความไม่เป็นธรรมในสังคมจากเหตุการณ์ระดับสังคมตลาดสู่สังคมการเมืองระดับชาติ และการติดตามกับการรับมือการเปลี่ยนแปลงของคนอย่างรวดเร็วและรุนแรง พลังทางความคิด การใช้ชีวิตของคนร่วมสมัยในโลกาภิวัตน์และสังคมไร้พรมแดน การเชื่อมต่อและเชื่อมโยงสายสัมพันธ์ในโลกวัฒนธรรมใหม่ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปประเด็นทางสังคมที่สำคัญตามเจตนาของกวีและแก่นเรื่องมีดังนี้ 1) การเมือง การปกครอง รวมถึงประชาธิปไตยและการทหาร 2) ชนชั้น ความเหลื่อมล้ำ การดิ้นรน ความอยู่รอด การต่อสู้ และสังคมเมือง-สังคมชนบท 3) เพศสภาพ เพศวิถี ความเท่าเทียม 4) ปรัชญา คุณค่าชีวิต และจิตวิญญาณ และ 5) สันติภาพ สงคราม การต่างประเทศ

ประเด็นที่น่าสังเกต คือ การเคลื่อนไหวทางความหลากหลายของชีว-วัฒนธรรม เช่น เพศสภาพของเพศทางเลือก LGBTQI+ และอื่นๆ มีกล่าวถึงในกวีนิพนธ์ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา หรือ กวีนิพนธ์ปี พ.ศ. 2553, 2556 และ 2559 เนื่องจากโลกมีความผันผวนตามกระแสดิจิทัล จึงยังถูกจัดอยู่ภายใต้วาทกรรมหลักในลักษณะภาพรวมของคำว่า “เพศสภาพ” มากกว่าการระบุสถาบันแห่งอัตลักษณ์ของสมาชิกเฉพาะ

ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมและแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ในการวิเคราะห์ตัวบทกวีนิพนธ์ และสร้างกรอบแนวคิดกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ต่อไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงขั้นตอนดำเนินการวิจัย ตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุป อภิปรายผล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลภาษาที่ใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรมจากกวีนิพนธ์ซีไรต์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2559 จำนวน 13 เล่ม ซึ่งแต่ละเล่ม กวีที่ประพันธ์ไม่ซ้ำกันจึงเป็นการหลีกเลี่ยงประเด็นเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของกวีและลักษณะการใช้ภาษาเฉพาะบุคคล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เพียงความเคลื่อนไหว พ.ศ. 2523 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ประกอบด้วยบทกวี 48 บท เป็นจำนวน 124 หน้า
2. นาฏกรรมบนลานกว้าง พ.ศ. 2526 ของคมทวน คันธนู ประกอบด้วยบทกวี 27 บท เป็นจำนวน 128 หน้า
3. ปณิธานกวี พ.ศ. 2529 ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ประกอบด้วยบทกวี 38 บท เป็นจำนวน 105 หน้า
4. ใบไม้ที่หายไป พ.ศ. 2532 ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ประกอบด้วยบทกวี 34 บท เป็นจำนวน 87 หน้า
5. มือนั้นสีขาว พ.ศ. 2535 ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ประกอบด้วยบทกวี 40 บท เป็นจำนวน 86 หน้า
6. ม้าก้านกล้วย พ.ศ. 2538 ของไพโรจน์ทร์ ชาวงาม ประกอบด้วยบทกวี 47 บท เป็นจำนวน 159 หน้า
7. ในเวลา พ.ศ. 2541 ของแรคำ ประโดยกคำ ประกอบด้วยบทกวี 28 บท เป็นจำนวน 144 หน้า
8. บ้านเก่า พ.ศ. 2544 ของโชคชัย บัณฑิต ประกอบด้วยบทกวี 41 บท เป็นจำนวน 131 หน้า
9. แม่น้ำรำลึก พ.ศ. 2547 ของเรวัตร์ พันธุ์พัฒน์ ประกอบด้วยบทกวี 43 บท เป็นจำนวน 180 หน้า
10. โลกในดวงตาข้าพเจ้า พ.ศ. 2550 ของมนตรี ศรีรงค์ ประกอบด้วยบทกวี 38 บท เป็นจำนวน 135 หน้า

11. ไม่มีหญิงสาวในบทกวี พ.ศ. 2553 ของชะการ์รียา อมตยา ประกอบด้วยบทกวี 36 บท เป็นจำนวน 97 หน้า

12. หัวใจห้องที่ห้า พ.ศ. 2556 ของอังคาร จันทาทิพย์ ประกอบด้วยบทกวี 49 บท เป็นจำนวน 170 หน้า

13. นครคนนอก พ.ศ. 2559 ของพลัง เพียงพิรุฬห์ ประกอบด้วยบทกวี 68 บท เป็นจำนวน 177 หน้า

กวีนิพนธ์ซีไรต์ทั้ง 13 เรื่อง/เล่มข้างต้น แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1) เล่มแรกปี พ.ศ. 2523 จนถึงเล่มปี พ.ศ. 2559 (ยกเว้นเล่มเดียว กวีนิพนธ์ในปี พ.ศ. 2553) ดังนั้นในรูปแบบแรกมีจำนวน 12 เล่ม ซึ่งมีการประพันธ์ด้วยบทร้อยกรอง 2 กลุ่มประเภท/ลักษณะ ได้แก่ (1) บทร้อยกรองฉันทลักษณ์ขนบ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย และ (2) บทร้อยกรองฉันทลักษณ์ประยุกต์ เช่น บทร้อยกรองอิสระ (free verse, vers libre) หรือฉันทลักษณ์ที่กวีดัดแปลง ประดิษฐ์ใหม่ นับเป็นจำนวน 12 เล่ม และ รูปแบบที่ 2) เรื่อง “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ประพันธ์โดยใช้บทร้อยกรองอิสระทั้งเรื่อง เพียงเล่มเดียวในวงการกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 4 ข้อ ตามความมุ่งหมายของงานวิจัย และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย โดยการใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

2.2 วิพากษ์ประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ โดยพิจารณาจากวาทกรรมและอุดมการณ์ที่กวีนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย

2.3 ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ภาษาไทย และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

2.4 สังเคราะห์แนวทางกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยการบูรณาการแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมเพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่

2.1 การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย โดยการใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูลในข้อนี้มีลักษณะเชิงบูรณาการระหว่างภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ จึงมีความจำเป็นต้องพิจารณาทั้ง 2 แนวคิด โดยนำกลวิธีทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมของ Leech (1971) Bradford (1997) Montgomery et al. (2007) และกลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) มาใช้ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 กลวิธีทางภาษาที่สังเคราะห์ด้วยแนวทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อนำมาใช้ในงานของผู้วิจัย

กลวิธี	ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม			วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	
	Montgomery et al.	Bradford	Leech	Fairclough	van Dijk
1 อุปลักษณ์ -อุปมา -อุปมานิทศน์ -บุคคลวิัต -สมมุติภาวะ -สัญลักษณ์ -อติพจน์ -อุปนิเสธ	✓	✓	✓		✓
2 นามนัย -สัมพจน์	✓		✓		
3 คำถามเชิง วาทศิลป์			✓		
4 โครงสร้างทาง ภาษา -คำศัพท์ -ไวยากรณ์		✓		✓	✓

ตาราง 3 (ต่อ)

กลวิธี	ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม			วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์	
	Montgomery et al.	Bradford	Leech	Fairclough	van Dijk
5 สัมพันธบท -การอ้างถึง	✓			✓	
6 การคาดการณ์จากบริบท -การเทียบความ -ความคิดที่มีอยู่ ก่อน -นัยบ่งชี้ -วัจนกรรม				✓	✓

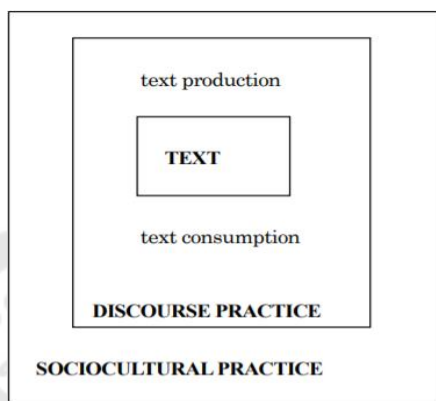
ผู้วิจัยสังเคราะห์กลวิธีทางภาษาโดยใช้แนวคิดภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมและวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ทั้ง 2 แนวคิดมีความคล้ายคลึงกันในการวิเคราะห์ คือ พิจารณาตั้งแต่ระดับเสียงจนถึงระดับการตีความในบริบทสะท้อนให้เห็นประเด็นทางสังคม การครอบงำ การกดขี่ ข่มเหง ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ชนชั้น ผู้วิจัยสรุปเป็น 6 กลวิธีใหญ่ที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์ 2) การใช้โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และหน่วยคำ 3) คำถามเชิงวาทศิลป์ 4) ความคิดความเปรียบ 5) สัมพันธบท และ 6) การคาดการณ์จากบริบท

2.2 การวิพากษ์ประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ โดยพิจารณาจากวาทกรรมและอุดมการณ์ที่กวีนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย

ความมุ่งหมายนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์วาทกรรมและอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ หลังจากนั้น การวิพากษ์ประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ โดยใช้กรอบมิติทางวาทกรรมของ Fairclough (2003) เนื่องจาก Fairclough (1992, p. 12) นำเสนอวิธีการวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษา ซึ่งเป็นปัจจัยภายในที่เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ และการปฏิสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ นอกจากนี้กวีนิพนธ์เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเสนอความหลากหลายทางความคิด ความไม่เท่าเทียมกัน การครอบงำ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การใช้กรอบมิติทางวาทกรรมของ

Fairclough จึงเหมาะสมในการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีนี้ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอนำเสนอกรอบมิติทางวาทกรรม ดังนี้

ผู้วิจัยใช้กรอบมิติทางวาทกรรมของ Fairclough (1995, p. 59) ปรากฏเป็นภาพประกอบ 6 ดังข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 6 กรอบมิติทางวาทกรรมที่นำมาวิเคราะห์ด้วยท

กรอบมิติข้างต้นผู้วิจัยจำเป็นต้องนำต้นฉบับมาใช้อธิบายก่อนการประยุกต์เพื่อให้เห็นถึงเค้าโครงความคิดพื้นฐานที่มีครั้นกำเนิดแนวคิดทฤษฎีของ Fairclough ซึ่งมีนักวิชาการทั่วไปนำไปดัดแปลงใช้และมีการเพิ่มเติมบางอย่างของบริบทแต่ละคน กรอบมิติทางวาทกรรมแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ตัวบท คือ การใช้ภาษาทั้งระดับภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่นำเสนอเนื้อหาประเด็น ปัญหา และเรื่องราวที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคม 2) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม คือ กระบวนการตีความตัวบทที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้กับประเด็นทางสังคมที่นำเสนอ โดยอาศัยการพรรณนาตัวบทมาตีความภาษาที่สื่อสารความหมายต่อประเด็นปัญหาสำคัญหรือวาทกรรมการผลิตตัวบทว่ามีใครเป็นผู้ผลิต มีจุดประสงค์เพื่ออะไร เนื้อหาของตัวเกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคมอะไร และส่งผ่านตัวบทให้แก่ผู้รับตัวบททั้งทางการอ่านหรือการฟัง และการเสพตัวบทหมายถึง มีใครเป็นผู้รับตัวบทหรือบริโภคตัวบท เนื้อหาของตัวบทส่งผลกระทบต่อผู้รับอย่างไร และ 3) วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม คือ วิเคราะห์ปัจจัย เงื่อนไข อิทธิพลภายนอกของตัวบทที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษา เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติ มารยาททางสังคม ค่านิยม ประเพณีท้องถิ่น ความเชื่อในเรื่องเฉพาะ รวมถึงปรัชญา ธรรมชาติ นวัตกรรม รูปแบบดิจิทัล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้นำมารองรับ สนับสนุน หรือนำมาขัดแย้งต่อเนื้อหาของตัวบทเพื่อเปิดเผยชุดความจริง ความรู้

อำนาจที่แฝงอยู่ ผ่านกระบวนการของการอธิบาย กล่าวได้ว่า ในกรอบมิติที่ 3 เป็นการวิเคราะห์สังคม (social analysis)

ท้ายที่สุด Fairclough (1995b, p. 72) นำหลักการของอุดมการณ์มาเชื่อมโยงเข้ากับวาทกรรม เนื่องจากโครงสร้างของอุดมการณ์บ่งบอกโครงสร้างทางสังคมได้ กล่าวคือ ลำดับชั้นของสังคมที่มีสมาชิกอาศัยอยู่มีความคิดความเชื่อร่วมกัน เมื่อสังคมแห่งชนชั้นเป็นอย่างไร อุดมการณ์ก็แสดงออกตามมา โครงสร้างของอุดมการณ์ได้รับการศึกษาให้เข้าใจภายใต้เงื่อนไขเหตุการณ์ปัจจุบันและเหตุการณ์ในอดีต เพื่อทำนายเหตุการณ์ในอนาคต จึงเป็นการผลิตซ้ำความคิดและเป็นวาทกรรม

2.3 การตรวจสอบการวิเคราะห์ข้อมูล

แม้ในความเป็นจริงการศึกษาวเคราะห์ด้านวาทกรรมมีลักษณะเป็นอัตวิสัย (subjectivity) หรือจำเป็นต้องแสดงข้อคิดเห็นส่วนบุคคลทั้งของผู้วิจัย ผู้เรียนรู้ ผู้ให้ข้อคิดเห็นที่นำมาอ้างอิงประกอบอยู่แล้ว แต่ในเบื้องต้น งานวิจัยนี้หลีกเลี่ยงความเป็นอัตวิสัยในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะสุ่มผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา วาทกรรม และอุดมการณ์ที่ได้รับบางส่วน คือ หนังสือกวีนิพนธ์ซีไรต์จำนวน 13 เล่ม เล่มละ 3 บทกวี และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาไทยและภาษาศาสตร์จำนวน 3 คนวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยถือเสียงข้างมากเป็นมติและนำมาปรับพัฒนาเพื่อดำเนินการวิเคราะห์วิจัยจนเสร็จสิ้น ทั้งนี้กระบวนการที่ผู้เชี่ยวชาญอ่านประเมินการวิเคราะห์เป็นเพียงการอ้างอิงเพื่อลดความเป็นอัตวิสัยเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันต่อการดำเนินการวิจัยปริญญาโทฉบับนี้ สามารถดำเนินการวิเคราะห์ด้านอื่นๆ ไปพร้อมกันได้

2.4 การนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ด้วยแนวทางกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยการบูรณาการแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา วาทกรรม อุดมการณ์ที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยมาใช้ในการบูรณาการโดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์ต่อไป

การผลิตสร้างแบบแนวทาง (model) และแนวคิดของกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Poetry Analysis: CPA) ซึ่งเป็นการบุกเบิกด้านการศึกษาวิชาวิจัยเชิงสหศาสตร์ระหว่างภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา และศาสตร์แห่งการวิพากษ์ อันมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับและ

พัฒนาการเรียนการสอนในสาขามนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยผู้วิจัย ดำเนินการให้เห็นการคิดวิพากษ์และคิดสร้างสรรค์พร้อมกัน เนื่องจากโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิง ดิจิทัลมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้เรียนรู้จำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ การควมรวมหรือบูรณาการศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นหนึ่งในกระแสแห่งโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว ผู้เรียนรู้จึงต้องได้รับการปลูกฝังกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการ วิพากษ์

3. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยนำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาสรุป อภิปรายผล และ นำเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างประโยชน์และเป็นแนวทางแก่ผู้อื่นหรือเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

บทที่ 4

ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“ก่อน”วิกฤตเศรษฐกิจ

ปี พ.ศ. 2540

ในบทที่ 4 และบทที่ 5 เป็นการนำเสนอผลวิเคราะห์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยตามข้อ 1) วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย โดยการชี้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม และ 2) วิพากษ์ประเด็นทางสังคมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์ โดยพิจารณาจากวาทกรรมและอุดมการณ์ที่กวีนำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย (โดยวัตถุประสงค์ ข้อ 3) ผู้วิจัยนำเสนอในบทที่ 6 ต่อไป) วัตถุประสงค์ทั้งสองข้อแรกในบทที่ 1 เป็นจุดเริ่มต้นของการวิจัยที่ชัดเจน ผู้วิจัยค้นคว้าคำตอบอย่างมีหลักวิชาการเพื่ออ้างอิงและนำเสนอเผยแพร่อย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจัดแบ่งผลวิจัยเป็น 2 บท ได้แก่ 1) **บทที่ 4 ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“ก่อน”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540** และ 2) **บทที่ 5 ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“หลัง”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540** เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจที่ตกต่ำล้มละลายในปี พ.ศ. 2540 หรือที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” สร้างความเสียหายให้แก่ประเทศและประชาชนชาวไทยอย่างแสนสาหัส ยังมีผลร้ายกระทบไปยังเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียและระดับโลก อันมีผลต่อการดำเนินกิจการและกิจกรรมรวมถึงการจัดประกวดรางวัลซีไรต์ ในด้านงบประมาณ ด้านวิสัยทัศน์ที่สื่อความหมายในกวีนิพนธ์ ด้านวิสัยปฏิบัติที่เป็นปัจจัยทางวาทกรรมซึ่งกวีจะผลัดกันออกมาอย่างไร เป็นต้น เหล่านี้เป็นสาเหตุของการกำหนดช่วงเวลาวิจัยของกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นภาษาที่สนับสนุนการวิเคราะห์วาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย พ.ศ. 2523-2559 รวมถึงปัจจัยทางการเมืองและการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตย เพราะมีรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผลผลิตจากบุคคลทั่วไปกลุ่มหนึ่งที่เป็นตัวแทนภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมลงมติซึ่งเป็นก้าวแรกของการสร้างประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ต่อไป ด้วยวิสัยทัศน์ทางการเมืองของการสร้างรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540 มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจกับสังคมร่วมกัน จึงเป็นมูลเหตุของการเปลี่ยนผ่านให้แก่ทุกบริบท (ถวัลย์วงศ์ ทองภักดี, 2559) (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2545) (นรนิติ เศรษฐบุตร, 2540) ในส่วนของวิธีสัจนิยมหรือการนำเสนอประเด็นในรัฐธรรมนูญพบการกำหนดรูปแบบการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยที่ McVey (2000, p. 28) เห็นชอบด้วยว่าเป็นการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ภาคประชาชนอย่างเสมอภาค เป็นผลให้ประเทศไทยอาจเรียนรู้สังคมวัฒนธรรมกับวิทยาการที่ก้าวหน้าอย่างทั่วถึง ซึ่งสะท้อนวิสัยทัศน์เป็นมุมมองใหม่ให้แก่กวีได้นำมาตั้งประเด็นหัวข้อเรื่องในการถ่ายทอด และเปิดการวิพากษ์แก้ตัวบทด้านวาทกรรม

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองจึงมีอิทธิพลต่อการผลิตวาทกรรมในวรรณกรรมของ กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ระหว่างวิกฤตต้มยำกุ้งและการให้กำเนิดรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. 2540

การวิเคราะห์วินิจจัยสารจากแหล่งข้อมูลประเภทภาษาเขียนที่ผ่านการสร้างสรรค์จาก การใช้ภาษาปกติทั่วไปกลายเป็นภาษากวีนิพนธ์ (poetic language/creative language) ซึ่งถือ เป็นการใช้ภาษาจริงในสังคมผ่านบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมเดียวกันในแต่ละแห่งที่ทั่วโลก ดังนั้น ภาษาเป็นปรากฏการณ์แรกของการอ่านตัวบทหรือการฟังเมื่อมีการการพูด/เขียนขับร้องบท กวีออกมา เสียงประกอบเป็นพยางค์/คำ และรวมทั้งหมดเป็นตัวบท รวมถึงตัวอักษรแทนเสียงเป็น สื่อกลางนำพาความหมาย ความรู้สึกนึกคิด และปรากฏการณ์ทางสังคมสู่ผู้คนที่ได้รับสาร รับประทาน และอาจไปถึงการวิพากษ์อย่างเป็นระบบ ซึ่งนำมาพิจารณาตัดสินความรับผิดชอบและความชั่วดี อย่างมีวิจารณ์ญาณได้ต่อไป เหตุฉะนั้น ผู้วิจัยจึงนำวัตถุประสงค์ของข้อแรกในการวิจัยที่เกี่ยวกับ การวิเคราะห์การใช้ภาษาที่สร้างตัวบทประเภทกวีนิพนธ์กับข้อที่สองที่เกี่ยวกับการวิพากษ์วาท กรรมและอุดมการณ์ผ่านการใช้ภาษาแล้วมาสังเคราะห์ประมวลไว้ด้วยกันอย่างบูรณาการ ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีความละเอียดเชิงเนื้อหาที่ลึกซึ้งตรงตามลักษณะการวิจัยของพรรณนา วิเคราะห์ (descriptive analysis) ผลวิเคราะห์ที่ได้ดำเนินการตามแหล่งข้อมูลจากกวีนิพนธ์ซีไรต์ ไทยที่ได้รับรางวัลตั้งแต่ พ.ศ. 2523 – 2559 จำนวน 13 เล่ม โดยจัดแบ่งเป็น 2 บท (บทที่ 4 และบท ที่ 5) ในบทที่ 4 นี้ ปรากฏกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยจำนวน 6 เล่ม ได้แก่ 1) “เพียงความเคลื่อนไหว” พ.ศ. 2523” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ 2) “นาฏกรรมบนลานกว้าง” พ.ศ. 2526 ของคมทวน คันธนู 3) “ปณิธานกวี” พ.ศ. 2529 ของอังคาร กัลยาณพงศ์ 4) “ไปไม่ที่หายไป” พ.ศ. 2532 ของจิระนันท์ พิตรปรีชา 5) “มีอนันต์สีขาว” พ.ศ. 2535 ของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ และ 6) “ม้าก้านกล้วย” พ.ศ. 2538 ของไพโรจน์ ช่างงาม โดยการนำเสนอผลวิจัยที่ผ่านการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปี 2523

1.1 บทกวี “หนทางแห่งหอยทาก” (หน้า 39-41)

ตั้งแต่ที่ขอบทกวีของตัวบทนี้ปรากฏรูปภาษาที่สื่อความหมายเชิงเปรียบเทียบ คือ “ทาก” ซึ่งเป็นสัตว์เซลล์เดียวชนิดหนึ่ง จัดเป็นประเภทของสัตว์ชั้นต่ำในอาณาจักรสัตว์ พฤติกรรมของ หอยทากมีการเคลื่อนที่ได้ช้ามาก (DeCraene, 2005) และความช้านี้เองได้นำมาสู่การถ่ายโยง ความคิดเกี่ยวกับความล่าช้าหรือสภาพล้าหลังและไม่เจริญ มีนัยความหมายของการประชิดถึง ความก้าวหน้าของประเทศชาติที่ผู้ปกครองบ้านเมืองต้องกระทำ อย่างไรก็ตาม คำว่า “ทาก” พบ คำขยายเพื่อระบุคุณสมบัติบางประการ คือ คำว่า “น้อย” กลายเป็น “ทากน้อย” ปรากฏพบ 2 ครั้ง

ในตัวอย่าง ได้แก่ “หากน้อยจึงหาเงิน” และ “และหากน้อยจะถมเนื้อ” ข้อความแรกเป็นการเปรียบเทียบความคิดของผู้เรียกร้องประชาธิปไตย โดยการนำคุณสมบัติเดิมของความซ้ำของสัตว์ชนิดนี้มาอธิบาย แต่ไม่เป็นความหมายเชิงลบ กลับพบว่าเป็นความหมายเชิงบวกมากกว่า คือกลุ่มบุคคลเรียกร้องประชาธิปไตยดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป การขับเคลื่อนในวิถีประชาธิปไตยแม้ใช้เวลา แต่ยั่งยืน ปรัชญาภาษาเป็นหลักฐานในบทกวีนี้ว่า

(1) ในหมู่บ้านนั้นมีทาง

เปลี่ยวอ้างว้างไร้คนเดิน

หากน้อยจึงหาเงิน

เป็นเงางามระวามไว้

รอว่าสักวันหนึ่ง

ซึ่งตะวันอันอำไพ

จะเกรี้ยวกราดและฟาดไฟ

ประลัยหมู่บ้านย่อยยับ

เมื่อนั้นแหละเงินงาม

รวิความจะตามจับ

เพชรมกายจะฉายวับ

ขับเงินยวงแห่งช่องทาง

และหากน้อยจะถมเนื้อ

เพื่อภาวะแห่งผู้สร้าง

ระเหิดหายละลายร้าง

อย่างเคยเคยทุกคราวครั้ง

ทางหนึ่งจึงปรากฏ

ทอดไปจรดที่ใจหวัง

ตราบไต่ที่หมู่บ้านยัง

ก็บังใจที่ไขว่คว้า

.....

ก้าวแรกที่เราย่าง

จะสร้างในทุกที่

ป่าเถื่อนในปฐพี

ยังมีไว้รอให้เดิน

ตัวอย่าง (1) มีคำกริยา “ก้าว” “ย่าง” และ “เดิน” “ทอด” “จรด” ซึ่งเป็นกลุ่มกริยา [เดิน] และคำนาม “ทาง” “ทุกที” “ปฐพี” เป็นกลุ่มคำนาม [สถานที่] สื่อมโนทัศน์ของการเดินทางไปยังจุดหมายอย่างสำเร็จ มีความหมายของความก้าวหน้า กลุ่มกริยาเป็นคำกริยาของสรรพนามคำว่า “เรา” ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้บุคคล (person deixis) ที่ซ่อนความหมายของการกล่าวถึงกลุ่มบุคคลที่เรียกร่องประชาธิปไตย และอ้างอิงถึง “ทากน้อย” เมื่อทากที่เป็นสัตว์นำมาแทนเชิงเปรียบเทียบกับหมู่เหล่านักประชาธิปไตยรวมถึงรูปภาพชุดคำศัพท์ที่ใช้ของกลุ่มกริยาและกลุ่มนามข้างต้นในบทกวี ทำให้เข้าใจความคิดความเปรียบได้ว่าเป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [ประชาธิปไตยคือการเดินทาง] ซึ่งมีลักษณะการเทียบเคียงอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ต้นแบบของ Lakoff and Johnson (2003, p. 44) ที่สร้างชุดมโนทัศน์ของการอุปลักษณะว่า [Love Is Journey – ความรักคือการเดินทาง] ตั้งแต่การนำเสนอหนังสือชื่อเรื่อง “Metaphors We Live By” (อุปลักษณะที่เราอยู่ร่วม) ในปี ค.ศ. 1980 จุดเริ่มต้นของการเปรียบเทียบความรักที่เป็นนามธรรมได้รับการขยายความให้กระจ่างชัดจากมโนทัศน์ของการเดินทางที่เป็นนามธรรมเช่นกันแต่เป็นรูปธรรมมากกว่า การเดินทางมีการสัญจรมาถึงจุดแยกนำมาอธิบายความรักที่แยกจากกัน หรือคุณสมบัติอื่นที่มีการค้นพบและถ่างโยงไปสู่วงความหมายปลายทาง จากตัวอย่าง “We’re at a crossroads. We’ll just have to go our separate ways.” (เรามาทางแยกกันแล้ว เราต้องไปคนละทาง=ความรักสิ้นสุดลง) ในส่วนของผลลัพธ์ของผู้วิจัยพบการนำคุณสมบัติจรรยาที่ราบรื่นและติดขัดหรือบางครั้งติดหล่มตกหลุมต้องมีการเซ่นพาทนะให้ขึ้นมา นี้เป็นมโนทัศน์ของการเดินทางที่ถ่างโยงอธิบายลักษณะประชาธิปไตยในบทกวีของช่วงสมัยของกวี

การดำเนินเรื่องของตัวบทนี้พบว่าเป็นการนำเสนออุดมการณ์การต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและสื่อวาทกรรมประชาธิปไตยผ่านการใช้กลวิธีทางภาษาของอุปลักษณะ คือ [ประชาธิปไตยคือหอยทาก] ผลที่ได้ทางวาทกรรมปรากฏเป็นความล้าหลังและดักดานแห่งกับดักที่ทำให้ประชาธิปไตยไม่สมบูรณ์อย่างล่าช้าผ่านการถือครองอำนาจในการปกครองของกลุ่มเผด็จการ การใช้อุปลักษณะ [หอยทาก] มีอรรถลักษณะของความล่าช้า การขับเคลื่อนตัวมันเองที่ใช้เวลานานมากกว่าจะถึงจุดหมาย และรวมถึงความเกียจคร้าน ซึ่งเป็นการนำเสนอผลของ Olateju (2005, pp. 379-380) ในการศึกษาการใช้อุปลักษณะเกี่ยวกับทากของภาษาโยรูบา (Yoruba) ที่แสดงหน้าที่เชิงสร้างสรรค์แบบทกวีศิลป์ และมีผลกระทบต่อจังหวะ ทำนองที่สื่อความหมายตามอรรถลักษณะของสัตว์ประเภทนี้ไปด้วยกัน

รูปภาพ “ก้าวแรกที่เราย่าง” เป็นอาการของมนุษย์ที่ถูกกระทำผ่านแทนสัตว์ชื่อว่าหาก มี นัยบ่งชี้ของการถูกเห็นยั้งให้อยู่กับที่ตามคุณสมบัติเชิงกายภาพที่พบมองเห็นว่าหากเคลื่อนไหวตัว ซ้ำที่สุดในโลกบนบก (Branson, 1996) สามารถตีความได้ว่าเป็นวัจนกรรมดำเนิน/ประชิดผ่านภาพ จำของหาก ซึ่งดำเนินประชิดอำนาจทหารที่ปกครองประเทศช่วงเวลานั้นที่กวีนำเสนอ

ฉันทลักษณ์ที่ปรากฏในบทกวีเป็นภาพย้านี้ ซึ่งมีโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง กับหน่วยคำ (morpho-syntactic) ของข้อความ “ตราบไต่ที่หญ้ายัง ก็บังใจที่ไขว่คว้า” เป็นประโยค ความซ้อนโดยละผู้แสดงกระบวนการที่สำคัญ คือ หอยหากที่แทนนักประชาธิปไตย สามารถแสดง โครงสร้างดังนี้

ตาราง 4 การเทียบประโยคจากฉันทลักษณ์ในบทกวีกับประโยคสื่อสารทั่วไป

ตราบไต่ที่หญ้ายัง ก็บังใจที่ไขว่คว้า	
↓	
ตราบไต่ที่หญ้ายัง	(หญ้ายัง)ก็บังใจ(ของหาก=นักประชาธิปไตย)ที่ไขว่คว้า
↓	
ตราบไต่ที่หญ้ายัง	ก็บังใจที่ไขว่คว้า

นอกจากนี้ หน่วยคำ “ยัง” ในบทกวียังคงเป็นคำกริยาแท้หรือกริยาหลักของอนุพากย์แรก ใน “ตราบไต่ที่หญ้ายัง” หมายถึงเท่าที่ต้นหญ้ามิ/ขึ้นปรากฏ สุริเนตร จรัสจรุงเกียรติ (2560) วิเคราะห์คำว่า “ยัง” ด้วยภาษาศาสตร์เชิงประวัติพบว่าคำว่า “ยัง” ในสมัยสุโขทัยยังเป็นคำกริยา สำคัญที่มีความหมายว่า “มีอยู่” หรือ “อยู่จุดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง” และเริ่มกลายเป็นคำไวพจน์ ภายหลังเมื่อมีบริบทที่แตกต่าง ดังนั้น หน่วยคำดังกล่าวหากไม่ได้รับการวิเคราะห์จากการอ่าน แบบลุ่มลึกหรือละเอียด (close reading) โดยละเลยการค้นหาคำความหมายที่ผูกพันกับโครงสร้าง อนุพากย์/ประโยค อาจเกิดการตีความและรับสารของเรื่องราวที่คลาดเคลื่อน การวิเคราะห์ โครงสร้างอนุพากย์ที่มีคำว่า “ยัง” ข้างต้น สามารถเปรียบเทียบกับอีกอนุพากย์หนึ่งในบทกวี เดียวกันได้ คือ “ป่าเถื่อนในปฐพี ยังมีไว้รอให้เดิน” คำว่า “ยัง” นี้เป็นคำช่วยกริยาแสดงการณ์ ลักษณะ (aspect) ที่ไม่สมบูรณ์ หมายถึงในป่าไม้บนแผ่นดินพอมิจำนวนเส้นทางไว้ให้เดินทาง (จำนวนไม่ครบสมบูรณ์แต่มีอยู่บ้าง) นำมาสู่การวิพากษ์เชิงสังคมวัฒนธรรมด้านประชาธิปไตย

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบทข้างต้นพบการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง แม้อยู่ในสภาวะล่าช้า แต่ยังเปิดโอกาสแก่ผู้มีอุดมการณ์เดียวกันด้านประชาธิปไตยให้ร่วมกันพัฒนาและหลุดพ้นจากอำนาจปกครองของคณะทหาร กลายเป็นการมองโลกบวกว่าถึงประชาธิปไตยมาช้าเพียงใด แต่หัวใจของทุกคนยังประสานร่วมมืออยู่อย่างสม่ำเสมอ จึงเป็นลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคจากวรรค “ก้าวแรกที่เราย่าง” เป็นประโยคประเภทนามานุประโยคหรืออนุพากย์แบบนาม (noun clause) โดยมีคำนามและคำขยายบอกลำดับ “ก้าวแรก” เป็นหน่วยแวดล้อมบอกวิธีการหรือเครื่องมือว่ากระทำด้วยอะไร รูปแบบไหน คำว่า “ที่” ทำหน้าที่เชื่อมบอกความสัมพันธ์ของผู้แสดงกระบวน “เรา” โดยมีคำกริยา “ย่าง” ที่แปลเดิน เป็นพฤติกรรมของมนุษย์เกิดกระบวนกรปฏิบัติ ทำให้ชวนไตร่ตรองว่าจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเปรียบเทียบกับกรเคลื่อนไหวของอวัยวะ “ขา” ไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างสำเร็จด้วยดี โครงสร้างกระบวนปฏิบัตินี้มีอุปลักษณะเชิงมนทัศน์ผ่านถ้อยอุปลักษณะของคำว่า “ก้าว” และ “ย่าง” เป็น [ความสำเร็จคือการเดิน] ซึ่งเป็นการใช้ร่างกายเคลื่อนไหว (embodiment) เมื่อการเดินมีระยะเวลาเป็นเงื่อนไขว่ยาวนานและเส้นทางที่ไปสู่มีความหลากหลาย อาจนำไปสู่การอุปลักษณะอีกครั้งว่า [ความสำเร็จคือการเดินทาง] เพียงโครงสร้างประโยคดังกล่าวทำให้เกิดพินิจพิเคราะห์อย่างละเอียด ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างวากยสัมพันธ์กับความหมายที่อยู่ในบริบทของต้วบทประเภทกวีนิพนธ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจเท่ากับต้วบทประเภทอื่น ๆ

1.2 บทกวี “เพลงเปลญวน”

ต้วบทนี้พบวิธีการอุปลักษณะหลายหลาย คือ การเปรียบเทียบการเลี้ยงดูของแม่กับพระพรหม และนายพราน/มาร ดังต้วอย่าง (2) ช่วงหนึ่งของบทกวี “เพลงเปลญวน” (เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, 2557, น. 44)

(2) มือที่ลบโลกแล้ง แห้งและเปื้อน

เนรมิตมิให้เหมือนเมื่อวันก่อน

คือมือพรหมมิใช่พรานที่ยรวรานรอน

มือมารดรมิใช่มารผลาญให้กินหน

เปลญวนเคยเอื้อระเหยกล่อมน้องนอนเปล

โอดะเห่โอดะช้า น้องอย่าตื่น

เด็วยักษ์ใหญ่มันจะตื่นขึ้นมายิน

มันจะกินโลกเกลี้ยงเพียงชั่วคืน
 เปลญวนโยนหย่อนระย้าใจว่าเหว
 ไม่รู้เหหาใคร ตกใจตื่น
 ยักษ์คำรามร้องลั่นอยู่ครั้นครั้น
 เป็นเพลงปี่นพพรม ถล่มญวน

ตัวอย่าง (2) มีกระบวนการนามนัย (metonymic process) เกิดขึ้นจากการนำอวัยวะ “มือ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย และมีประโยชน์ในการทำงานหรือกระทำสิ่งต่างๆ หนึ่งในนั้น คือ การเลี้ยงดู โอบอุ้ม จับถือ นำมาสู่การเปรียบเทียบว่าการเลี้ยงดูลูกของแม่ว่ามีลักษณะอย่างไร โดยการนำวงความหมายต้นทางของคำว่า “พรหม” ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดร่วมกับพระศิวะ พระนารายณ์ ตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งปรากฏพบการอธิบายว่าพระพรหมเป็นผู้สร้างโลก และสรรพชีวิตจากพระหัตถ์หรือมือของพระองค์ (Basham, 1954) (Flood, 1996) จากการใช้ภาษาสร้างสรรค์เชิงศาสนามีการนำนามนัยที่เป็นกลวิธีของการใช้ภาษาประการหนึ่งมาแสดงใน ตัวบทดังกล่าวเป็นการจัดระเบียบเชิงมโนทัศน์ (conceptual organization) ที่เป็นพื้นฐานกว่า กลวิธีแบบอุปลักษณ์ แม้แต่อุปลักษณ์เองมีฐานทางนามนัย (metonymic basis) ไปในตัว (Evan & Green, 2014, p. 311) จึงสามารถพิจารณาอุปภาษาที่อยู่ในฐานะได้ทั้งถ้อยอุปลักษณ์ (metaphorical expression) กับถ้อยนามนัย (metonymic expression) โดย Sato (2017, p. 29) นำเสนอนว่านามนัยเป็นปรากฏการณ์เชิงมโนทัศน์ที่มีวงต้นและปลายความหมายในวงเดียวกัน ซึ่ง ถ้อยนามนัยไม่ได้รวมเข้ากับหลักการของหน้าที่ของความต่อเนื่องกับการอ้างสัมพันธ์ และไม่มี ความต่างระหว่างอุปลักษณ์กับนามนัยอย่างตัดขาดกันได้ ขันวิชัยต่อไปเป็นการทำความเข้าใจ นามนัยด้วยการศึกษาลักษณะของนามนัยอื่นๆ ที่นำมาใช้อธิบาย (“... metonymy is a conceptual phenomenon in which one entity can be associated with another entity in the same domain and the linkage between source (vehicle) and target survives. ... This is because some metonymic expressions do not include the functions of contiguity or referentiality, and there is no clear-cut distinction between metaphor and metonymy. The next section considers these issues of metonymic understanding by showing some other metonymic accounts.”)

ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนามนัยกับอุปลักษณ์เป็นสิ่งที่ สนับสนุนแก่กันมากกว่าการสรุปแยกส่วนว่าในเนื้อหาของบทกวีและกวีใช้กลวิธีโดยแยกเดี่ยวที่

สร้างตัวบทกับวาทกรรมขึ้นมา แต่เป็นการวินิจฉัยอย่างละเอียดในการค้นพบวิธีคิดเชิงปริชานในสายภาษาศาสตร์ปริชาน ซึ่งเป็นไปตามข้อสรุปในงานวิจัยของ Barnden (2010) ที่กล่าวว่าทำอย่างไรที่แยกแยะความแตกต่างระหว่างอุปลักษณะกับนามนัย แต่ที่สุดแล้ว ไม่จำเป็นต้องผลักดันแบ่งแยกออกจากกัน สามารถวิเคราะห์พร้อมเชิงผสมผสานได้ครบถ้วนโดยผู้วิจัยนำมาใช้อธิบายกระบวนการกลวิธีทางภาษากับความคิดความเปรียบในกวีนิพนธ์ ดังนั้น กวีเลือกใช้รูปภาษาเกี่ยวกับอวัยวะสะท้อนความคิดพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ผลของการนำมาใช้ให้เห็นถึงการสร้างสรรค์สรรพสิ่งอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อพร้อมกระทำอย่างเต็มเปี่ยมด้วยจิตวิญญาณอุดมการณ์ชีวิตแม่อยู่ได้เพราะลูกรัก ผ่านวาทกรรมความเป็นแม่ (maternity) ได้รับการยกระดับให้ยิ่งใหญ่ผ่านเพียงแค่ “มือ” ในวรรค “มือมารตรมิไ้มารผลาญให้กินหน้” เป็นความคิดแบบคู่ขนานแต่เกิดประสิทธิผลในการอธิบายความเป็นแม่ กล่าวคือ มือของมนุษย์ที่ทำหน้าที่ของแม่แค่สองมือแต่เลี้ยงรักษาลูกอย่างปลอดภัย

นอกจากนี้ วงความหมายต้นทางยังพบอีก 2 วง คือ จากถ้อยอุปลักษณะคำว่า “พราน” และ “มาร” ทั้งสองคำนี้มีคุณสมบัติของวงความหมายต้นทางร่วมกัน คือ ผู้ทำลาย/การทำลาย ดังนั้น ตัวบทของตัวอย่าง (2) เป็นการเปรียบเทียบวงความหมายต้นทางของการทำลายกับวงความหมายปลายทางการเลี้ยงดูของแม่ว่าไม่เป็นสิ่งเดียวกัน เนื่องจากพบรูปภาพแสดงการปฏิเสธคำว่า “มิไ้” ดังตัวอย่าง (3) ที่มีการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของการเปรียบเทียบจากถ้อยอุปลักษณะของคำว่า “พรหม” “พราน” “มาร” และ “มารดา” โดยมีการเล่นคำ

ตัวอย่าง (3) สามารถแสดงการปฏิเสธ “มิไ้” ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งของโครงสร้างทางภาษาระดับประโยค ทำให้เกิดภาวะแย้งขึ้นมา กล่าวคือ การเลี้ยงดูของแม่มีลักษณะเช่นเดียวกับมือของพระพรหมสร้างโลก แต่ไม่ไ้มือของนายพรานล่าสัตว์ซึ่งก่อให้เกิดความตาย และไม่ไ้มือของภูติผีปีศาจที่ทำลายชีวิต แม้คติความเชื่อทั้งเทพเจ้าและผีวิญญาณเป็นนามธรรม แต่เป็นสิ่งที่ให้ความรู้สึกต่อมนุษย์ในสังคมอย่างแน่นแฟ้น จึงมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่าการเลี้ยงดูของแม่เกิดการเปรียบเทียบกระบวนการปฏิบัติเลี้ยงดูกับคติความเชื่อ ดังนั้น อุปลักษณะดังกล่าวคือ

[พระคุณแม่คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์] การวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่า มีการสร้างวาทกรรมความเป็นแม่เกิดขึ้นร่วมกับอุดมการณ์ศักดิ์ศรีของสตรีและผู้เป็นแม่ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ

กลวิธีทางภาษาประเภทสัมผัสพันธบท ปรากฏในบทแรกของบทกวี “เพลงเปลญวน” หน้า 42 ซึ่งตัวบทมีเนื้อหาค่อนข้างคล้ายกับเนื้อร้องของเพลงยวนยาเหล (“เพลงยวนยาเหล”) สืบค้นจาก (<http://lyric.in.th/lyric.php?n=16115>) โดยมีเนื้อร้อง ดังนี้

(4) <u>เพลงยวนยาเหล</u>		<u>บทกวี “เพลงเปลญวน”</u>
ยวนยาเหลยวนยาเหล		
หัวใจว่าเหวไม่รู้จักจะไปหาใคร		
จะซื้อเปลญวนที่ด้ายหย่อนๆ		
จะซื้อเปลญวนที่ด้ายหย่อนๆ	→	จะซื้อเปลญวนที่สายหย่อนๆ
จะเอาน้องนอนไกวเข้าไกวเย็น	→	จะเอาน้องนอนไกวเข้าไกวเย็น

สัมผัสพันธบทแห่งเพลงดังกล่าวเป็นเพลงหนึ่งในจำนวนเพลงมากมายที่ใช้ขับร้องในค่ายลูกเสือของสังคมโรงเรียนไทยมาแต่อดีต เป็นเพลงสนุกคึกครื้นรื่นเริงสร้างความบันเทิงใจ ดังนั้นนอกจากการอ้างสัมผัสพันธบทแบบเนื้อเพลงแล้ว ยังเป็นอรรถาธิบายอารมณ์ความรู้สึกที่สนุกสนาน สุขใจเข้ามาไว้ในบทกวี “เพลงเปลญวน” ด้วย เนื่องจากเป็นการปลดปล่อยความรู้สึกกำลังใจ สร้างบรรยากาศให้ร่าเริง ก่อนพบกับสภาวะแห่งความเศร้าเสียใจ การขับกล่อมลูกให้หลับเต็มอิ่มเป็นหน้าที่ของมารดาผ่านสัญลักษณ์ของรูปภาพ “เปลญวน” องค์ประกอบของการทำกิจกรรมของเปลญวนมีการไกวเปลให้ลูก ดังนั้น การนำสัมผัสพันธบทของความสุขจากบทเพลงเพื่อขับกล่อมให้หายตกใจ ไม่ใช่แค่การเลี้ยงดูในความหมายตรงตัว แต่เป็นการเปรียบเทียบในกรณีที่ว่าชีวิตดีฝ่อหรือเกิดอาการกลัวต่อเหตุการณ์เลวร้าย ซึ่งกวีประสงค์เชื่อมโยงไปยังเหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยระหว่าง พ.ศ. 2516 – 2519 จุดมุ่งหมายของการใช้สัมผัสพันธบทที่มีสัญลักษณ์ของเปลญวนให้หนักย้อนไปวัยเด็ก มีแม่อุ้มชูดูแลไกวเปลให้หลับเสมอเพื่อบรรเทาความทุกข์ใจที่เกิดแก่ตนเอง วาทกรรมปลดปล่อยจิตใจถูกนำมาใช้ในสถานการณ์ที่ทำให้ถึงแก่ชีวิตได้

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในตัวบทที่วิเคราะห์มีความคิดสร้างสรรค์ที่นำเสนอภาพของความเป็นแม่และความทรงจำที่ประทับใจจากการเลี้ยงดูของแม่มาเป็นภาพจำเพื่อลดล้างความเลวร้ายของบางสิ่ง เป็นการ

เปลี่ยนมุมมองเพื่อมองสถานการณ์อย่างเข้าใจและไม่หวาดกลัวตาม การพลิกเปลี่ยนนี้ตรงกับการพัฒนาการมองโลกในแง่ดีของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของวรรค “มือมารตรมิไ้มารผลาญให้ภินทน์” เป็นโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์กับการใช้คำศัพท์ของคำว่า “ภินทน์” แปลว่าแตกแยก ทำให้แยกกระจาย เกิดหลังคำกริยา “ให้” แต่ทำหน้าที่เป็นคำบอกจุดประสงค์เหมือนคำบุพบท “เพื่อ, สำหรับ” ดังนั้น หน่วยแวดล้อมบอกจุดมุ่งหมายของ “ให้ภินทน์” หมายถึง เพื่อเกิดความแตกแยกร้างราน แต่ผู้แสดงกระบวนการ “มือมารตร” หรือมือของแม่ ปรากฏภาวะตรงข้ามของความบาดหมาง เพราะมีการใช้คำกริยาระบุลักษณะแบบปฏิเสธ “ไม่ใช่” และลักษณะที่ถูกระบุนำมาเปรียบเทียบแบบปฏิเสธ คือ “มาร” ที่มีลักษณะของภาพจำกันว่าไม่ดี ทำลาย จากการใช้คำกริยา “ผลาญ” ที่นำมาประกอบขยายคำนาม “มาร” ประโยคนี้เป็นกระบวนการสัมพันธ์ และสื่อความหมายความสัมพันธ์ในทางที่ดี เพราะปฏิเสธสภาวะของความชั่วร้ายที่ถูกระบุนำมาเปรียบเทียบ

โครงสร้างอนุภาคยแบบกระบวนการสัมพันธ์ตามแนวภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ปรากฏในข้อความ “มือที่ลบโลกแล้ง แห้งและเปื้อน เนรมิตมิให้เหมือนเมื่อวันก่อน” มีการใช้คำกริยาของกระบวนการปฏิบัติ (material clause) ของคำว่า “เนรมิต” ก่อให้เกิดและส่งผลของการกระทำไปยังการใช้คำกริยาเชื่อมสัมพันธ์คล้ายกับ “linking verb” ของภาษาอังกฤษ จากคำว่า “เหมือน” ซึ่งปรากฏในรูปภาษาปฏิเสธ “มิให้เหมือน” เป็นกระบวนการสัมพันธ์ที่ Matthiessen (2014, p. 265) กำหนดชนิดของการระบุลักษณะด้านหน่วยแวดล้อม (circumstantial identifying relational clause) เกิดโครงสร้างกริยาเรียง (verb serialization) “เนรมิตมิให้เหมือน” การปฏิบัติกับความสัมพันธ์ที่เกิดจากการใช้กระบวนการทั้งสองประเภทจากข้อความ “มือที่ลบโลกแล้ง แห้งและเปื้อน เนรมิตมิให้เหมือนเมื่อวันก่อน” เป็นการแสดงอุดมการณ์เกี่ยวกับการเรียนรู้บทเรียนที่เลวร้ายเพื่อแก้ไขพัฒนา และอาจสร้างความสำเร็จได้ เนื่องจากการปฏิเสธการกระทำที่ไม่ดีจากเหตุการณ์อดีตของวรรค “มือที่ลบโลกแล้งแห้งและเปื้อน” และแสดงความสัมพันธ์ด้วยความหวังผลที่งดงามจากการคาดการณ์ของการห้ามกระทำเช่นเดียวกับอดีต เป็นการผนวกรวมการวิพากษ์ระหว่างการต่อต้านความชั่วร้ายกับมุมมองความคิดเป็นบวกของหลักการวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า กวีมีความหวังจากบทเรียนเดิมที่เกิดการนองเลือดเช่นฆ่าใน “เหตุการณ์เดือนตุลาฯ ประชาธิปไตย ปี 2516”

1.3 บทกวี “วันว่าง” (หน้า 45-46)

ในต้นบทนี้มีการนำเสนอสัญลักษณ์แห่งความหวังผ่านรูปภาพ คือ การใช้กลุ่มคำนาม [ดอกไม้] โดยปรากฏผ่านคำต่างๆ ในตัวอย่าง (5)

(5) พวงสร้อยทองตัดดอกออกสะพรั่ง

เหลืองมั่งแมลืองแตะแต่่มสี

แดงรักเร่และใบเรียวเขียวขจี

คือมณีอนรรฆมา มาสู่มือ

มือผู้ให้ ให้เราด้วยเคารพ

ประนมนบโดยมนัสซึ่งสัตย์ซื่อ

ด้วยยินดีมิใช่แรงเข้ามายื้อ

เราจึงถือแนบประทับไว้กับใจ

.....

จะเปล่าตาเปลืองใจไปเปล่าเปล่า

วันรุ่งเช้าก็เนาช้า ผึ่งน้ำหวาน

เสียดายทิพย์กลีบแก้มเมื่อแย้มบาน

ลมจะรานกลีบจะโรย ประโยยดิน

ไม้ดอกหนึ่งซึ่งบานอยู่นานนัก

เป็นดอกรักบานนิรันดรไว้วันสิ้น

มือต่อมือ มาลี ไมตรีริน

สดและน่าน้ำชีวิต ชื่นยินดี

รูปแบบการนำเสนอของบทกวี “วันว่าง” เป็นบทร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ ปรากฏการใช้คำเรียกดอกไม้ทั้งชื่อทั่วไป ได้แก่ “ไม้ดอก” “มาลี” และชื่อเฉพาะ ได้แก่ “สร้อยทอง” “รักเร่” “ดอกรัก” ซึ่งคำสุดท้ายนี้เป็นการเล่นคำระหว่างชื่อพรรณดอกไม้ว่า “ดอกรัก” กับการเชื่อมโยงไปสู่ความรัก (ดู ภาพประกอบ ข้างล่าง) กวีถ่ายทอดคุณลักษณะของพรรณดอกไม้ดังกล่าวผ่านการแบ่งบานสะพรั่ง เป็นความคิดที่เริ่มต้นของสิ่งต่างๆ อย่างสวยงาม เพื่ออธิบายความคิดนามธรรมของความหวัง ดังนั้น จึงปรากฏการใช้อุปสรรคเชิงมนทัศน์ว่า [ความหวังคือดอกไม้] ภาวะของความหวังออกดอกจำนวนมากของดอกสร้อยทองและรักเร่ชวนคำนึงถึงสภาวะของความหวังที่เต็มเปี่ยมท่ามกลางสถานการณ์การเมืองของกวี วิธีคิดของการเปรียบเทียบส่งผลต่อการผลิตสร้าง

สัญลักษณ์ของความหวังใหม่ที่หวังว่าประชาธิปไตยกำลังได้รับการพัฒนาและเผยแพร่ความคิดทางประชาธิปไตยแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น วิธีคิดนี้เป็นการนำบริบทแห่งตัวบทในบทกวีเองเป็นการแปลความ เนื่องจากประสบการณ์ของกวีที่ได้รับการถ่ายทอดสู่เนื้อหาของกวีนิพนธ์มีการแสดงจิตสำนึกแห่งเหตุการณ์ประชาธิปไตยและวิธีการอุ้มชูดูแลของมารดาซึ่งเป็นสากลของมนุษย์ ความคิดเชิงบวกเพื่อสร้างการปลอบโยนให้แก่จิตวิญญาณโดยการนำความรู้ที่ดีของความอบอุ่นของความเป็นแม่มาสู่การปลอบขวัญที่เกิดจากความกลัวต่อเหตุการณ์ร้ายแรงเป็นวาทกรรมเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าตามการอธิบายของ Khettab (2019, pp. 3-5) ที่กล่าวว่ามีการมองโลกบวก (positivity) ซึ่งนำมาใช้แทนการมองโลกลบ (criticity) ด้วยการสร้างและฟื้นฟูกำลังใจ ((re)construction) อีกทั้งการตอบสนองของผู้อ่าน (ทั้งผู้เรียนรู้ทุกคนและผู้วิจัย) อ่านตัวบทแล้วเกิดการปะทะสัมพันธ์ต่อตัวบทและเกิดการเชื่อมโยงปัจจัยอิทธิพลที่คาดการณ์ว่าเป็นไปได้นำมาสู่การอธิบายตามหลักการในทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (Reader-Response Theory) ที่ให้ความสำคัญทางความคิดของการตั้งสมมติฐานหรือการคาดการณ์อย่างมีเหตุผลไว้ก่อนได้เกี่ยวกับลักษณะของตัวบท บริบท และอำนาจของผู้อ่าน (*“Reader-response theory is based on the assumption that a literary work takes place in the mutual relationship between the reader and the text. ...the meaning is constructed through a transaction between the reader and the text within a particular context. Readers assume multiple roles when responding to a variety of forms of literature.”*) ความหมายเชิงบริบทที่ดีความได้มาจากปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว (Mart, 2019) สอดคล้องกับวิธีการของการคาดการณ์จากบริบท (assumption) ของ Fairclough (2003) ที่ผู้วิจัยทบทวนว่าวิธีวิเคราะห์หนึ่งในงานวิจัยนี้

การนำประสบการณ์ด้านชื่อพรรณดอกไม้ เป็นองค์ความรู้ที่มนุษย์สะสมในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่ พรรณดอกไม้ทั้งสองประเภท ได้แก่ “สร้อยทอง” “รักเร่” “ดอกรัก” สะท้อนมุมมองความคิดที่มีต่อลักษณะของดอกไม้ดังกล่าว ได้แก่ ดอกสร้อยทองพวงระย้าเป็นช่อย่อยลงมาอย่างสวยงามทำให้เกิดความรู้สึกอึ้งอึ้งใจ หรือกลีบซ้อนแผ่บานของดอกรักเร่ทำให้เบิกบานใจตาม รวมถึงสีของกลีบดอกที่สดใสฉูดฉาด รุ้งสีที่อ่อนคลายคล้ายคลึงตามเช่นกัน ประการสำคัญ คือ การเคลื่อนไหวของกลีบดอกที่คลี่ออกผลิบานเป็นอาการกิริยาของดอกไม้ในรูปแบบของคำกริยา “เบ่งบาน” ซึ่งเป็นการเผยออกมาอย่างครบถ้วนชัดเจน สำหรับดอกรักก็มีกลีบเป็นลวดลายคล้ายลายกระหนกไทย สีขาว สีม่วง เป็นลักษณะที่เด่นชวนมองเช่นกัน ดังนั้น คุณสมบัติเหล่านี้ที่นำเสนอถูกนำถ้อยคำเข้ากับความหวังที่รอคอยประชาธิปไตยที่กำลังเบ่งบาน

ภาพประกอบ 7 ดอกสร้อยทอง (https://www.wildflower.org/gallery/result.php?id_image=49512)

ภาพประกอบ 8 ดอกรักเร่ (<https://medthai.com/รักเร่>)

ภาพประกอบ 9 ดอกรัก (<https://medthai.com/รัก>)

โครงสร้างประโยคในบทกวี “วันว่าง” นี้มีอนุพากย์หนึ่งที่โดดเด่น ได้แก่ “มือต่อมือ มาลี
ไมตรีริน สดและน้ำชีวิต ชื่นยินดี” กลุ่มคำ “มือต่อมือ” อยู่ในรูปคล้ายสำนวนเช่นเดียวกับ “ใจต่อ
ใจ” (การแสดงความจริงใจให้กันไม่หลอกลวง) ส่วน “มือต่อมือ” หมายถึงการให้ความช่วยเหลือ
ประสานงานอย่างเต็มที่เต็มกำลัง กลุ่มคำ “มือต่อมือ” เป็นการจำลองเค้าโครงภาพจำ ดังภาพ
ข้างล่าง

ภาพประกอบ 10 คำโครงการภาพจำของมือต่อมือ (<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vectors/cutout-paper-people-holding-hands-vectors>)

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ตัวบทข้างต้นได้รับการวิเคราะห์เชิงความงดงามทางกายภาพของดอกไม้มานานาพันธุ์ เป็นการนำสิ่งที่เป็นรูปธรรมจับต้องง่าย ได้แก่ ผิวพรรณกลีบดอกไม้บรมสีสันและสัมพันธ์กับสสาร เช่น กลิ่นหอม นำมาถ่ายทอดเรื่องราวของความหวังอย่างมีสติ ทำให้เกิดกำลังใจในการใช้ชีวิตและความอดทนสู้ต่อสถานการณ์เลวร้าย ตรงกับหลักการของการทนสู้ (resistance) ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคแบบกระบวนการสัมพันธ์ตามทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ มีความโดดเด่นในกวีนิพนธ์ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการใช้อุปลักษณ์เพื่อเปรียบเทียบ คุณลักษณะระหว่างมโนทัศน์ที่ต่างวงความหมายกัน พิจารณาจากบทแรกของบทกวี “วันว่าง” ที่เป็นตัวบทแหล่งข้อมูล ดังนี้ บทแรกมี 4 วรรค โดยที่ 3 วรรคแรก เป็นหน่วยนามวลีที่มีส่วนขยาย บอกสีสันและรูปทรง “พวงสร้อยทอดตัดดอกออกสะพรั่ง เหลืองมั่งเมื่องแซมแต่แต้มสี แดงรักเร่และใบเรียวเขียวขจี” วรรคสุดท้ายมีคำกริยาเชื่อมสัมพันธ์ “คือ” ใน “คือมณีอนรรฆมา มาสู่มือ” เพื่อประสานระหว่างอรรถลักษณะของ 2 มโนทัศน์ ตัวระบุลักษณะเป็น “มณีอรรฆมา” หมายถึง อัญมณีล้ำค่าที่คุณสมบัติเกี่ยวกับความงาม แวววาว ราคาสูง ใช้เป็นหลักประกันด้านทรัพย์สินได้ ถูกถ่ายโยงไปสู่ตัวถูกระบุ ได้แก่ ดอกไม้มานานาชนิดใน 3 วรรคแรก การเทียบระหว่างองค์ประกอบทางความหมายของทั้งสองมโนทัศน์สร้างความสัมพันธ์ตามการเปรียบเทียบความคิดของอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์กับประเภทกระบวนการสัมพันธ์อย่างลงตัว โดยที่แสดงอุปลักษณ์ว่า [ดอกไม้คืออัญมณี] แต่การสร้างสรรคของการนำดอกไม้มาเป็นภาพแทนของความหวังสามารถตีความอุปลักษณ์ต่อกลายเป็น [ความหวังคืออัญมณี] เมื่อความหวังได้รับการนำมากระทำปฏิบัติให้เกิดผลจริงไม่ต่างจากการครอบครองของมีค่าสวยงามและได้มาด้วยความพากเพียรและมีคุณธรรม

กลุ่มคำ “มือต่อมือ” แสดงได้ทั้งโครงสร้างปริชานกับโครงสร้างทางภาษาได้อย่างสมดุล ในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์กล่าวถึงลักษณะของการใช้รูปภาษาซ้ำในโครงสร้างที่มีขอบเขตเดียวกัน ว่า “ประพจน์ซ้ำความ” ซึ่งมาจากหลักการของคำภาษาอังกฤษว่า “tautology” ในโครงสร้าง <X is X> โดยมีคำสัมพันธ์กริยาเชื่อมความซ้ำ เช่น “Boys are boys.” “War is war.” (Sakai, 2012) ในภาษาไทยมีการใช้คำกริยาดังกล่าวเหมือนกัน เช่น “แม่(ก็)คือแม่” “คน(ยัง)เป็นคน” สำหรับผลวิเคราะห์ของ “มือต่อมือ” พิจารณาเป็นประพจน์ซ้ำความเช่นกัน และในทางคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ Baumgarten (2017) อธิบายว่าประพจน์ซ้ำความต้องแสดงค่าความจริงเสมอ ดังนั้น “มือต่อมือ” มีความจริงตามรูปภาษากับความจริงของความหมายเชิงบริบทว่ามือที่เป็นอวัยวะของมนุษย์ใช้แสดงอาการ ประพฤติปฏิบัติได้ โดยมีนัยให้เข้าใจได้ว่าเป็นความคิดบวกเพื่อการพัฒนาช่วยเหลือสังคม

ผลวิเคราะห์เกี่ยวกับประพจน์ซ้ำความที่ปรากฏในบริบทของกวีนิพนธ์เป็นความท้าทายอีกประการหนึ่งในการนำหลักคิดทฤษฎีทางวากยสัมพันธ์รวมถึงทางอรรถศาสตร์/วัจนปฏิบัติศาสตร์ใช้วิเคราะห์ ดังนั้น รูปภาษาในโครงสร้างประพจน์ซ้ำความที่มีคำเชื่อมสัมพันธ์ ไม่จำเป็นต้องเป็นสัมพันธ์กริยา (copula) “เป็น, คือ” ในภาษาไทย (คล้ายกับ “is, am, are, was, were” ในภาษาอังกฤษ) แต่ยังมีคำกริยาหรือคำไวยากรณ์อื่นๆ เช่น “ต่อ” ใน “มือต่อมือ” หรือ “สู่” ใน “ใจสู่ใจ” เป็นต้น ในทางทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ แสดงหลักการที่นำมาวิเคราะห์ “มือต่อมือ” คือ หน่วยแวดล้อม (circumstance) เพราะประพจน์ซ้ำความ “มือต่อมือ” เป็นการอธิบายและให้ความหมายของส่วนเสริมขยายความบอกลักษณะ/วิธีการ (manner) ให้แก่ข้อความในบทกวี “มือต่อมือ มาลี ไมตรีริน” หมายถึงการส่งยื่นดอกไม้ให้แก่กันเป็นการมอบมิตรภาพอย่างมีน้ำใจช่วยเหลือ(=มือต่อมือ)

2. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “นาฏกรรมบนลานกว้าง” ของคมทวน คันธนู ปี 2526

2.1 บทกวี “คำถาม-คำตอบร่วมสมัย”

ชื่อบทกวี “คำถาม-คำตอบร่วมสมัย” เป็นการสร้างสิ่งคู่กันหรือสภาวะคู่ขนานแบบต้องมีส่วนร่วม ระหว่างความสงสัยข้องงกับการทำให้กระจ่างชัดเจน มีเนื้อหาเป็นคำตอบแห่งคำถามของชีวิตซึ่งสะท้อนวาทกรรมสังคมเมืองกับสังคมชนบทที่เป็นคู่ขนานกัน โดยรอหวังการประสานให้ลดความเหลื่อมล้ำและชนชั้น ดังนี้

(6) ในตึกที่กตึกตั้ง	ตระหง่านตา
เหนือแห่งใครไหลคา	คล้ำทัว
ทุกสิ่งก่อสร้างมา	เก่าใหม่

เลือดแห่งใครไหลกลั้ว	เกลื่อนพร้อยพรางผสม
สังคมแก่งแย่งยื้อ	นานยาว
ใครใคร่สาวยอมสาว	เสพขย้า
ทางเดินสู่ดวงดาว	คูตีบ ตันนา
ใครพลาดเป็นเหยื่อข้า	สัตว์ร้ายรุมเถื่อ
เหงื่อเลือดไหลสร้างโลก	ใครหรือ
โลกแห่งผีกระสือ	สูบไล่
ฤๅโลกผู้ใช้มือ	สมานชีพ
คำตอบคือแสงใต้	ส่องต้องต่อสมัย
ใครเล่าที่เลือดทัน	ท่วมดิน
ใครเล่าที่เหงื่อริน	ราดพื้น
ใครเล่าที่ถูกกิน	ถูกกด
ใครเล่าที่สะอึกสะอื้น	โอดร้องล้าเค็ญ
คือชีวิตกรรมกรสะท้อนภาพ	มีเหงื่ออาบต่างน้ำล้าเค็ญเข็ญ
สร้างบ้านโตโอฬารเลือดตากกระเด็น	แต่ต้องเร้นนอนหลับกว้างคับเดียว
โดยช่องว่างสังคมที่จมต่ำ	พวกหนึ่งหนานอนสบายกิน ‘ถ่าย’ เทียว
กระดกลิ้นเลียแผลขึ้นแลบเลียว	ก็ออกกฎเก็บเกี่ยวกตกรรมกร
เข้าสูยเลเหล่เล่เหล่สูย	ผิวที่ขุยมือที่ด้านแต่กาลก่อน
ยังคงอยู่คู่ฟ้าอย่างถาวร	ไม่ว่าโลกหนาวร้อนหรือพังทลาย
มีแต่พวกกินแรงต้องแห้งเหือด	มีแต่ทากทะเล็ดต้องเหือดหาย
ด้วยชีวิตกรรมกรมีร่างกาย	สะท้อนฉายเป็นพลังบีบสังคัม

(คมทวน คันธนู, 2557, น. 28-30)

บทกวีนี้ใช้คำชื่อแสดงอาชีพว่า “กรรมกร” อย่างตรงไปตรงมา และการนำเสนอภาพของการทำงานที่แสนเหน็ดเหนื่อยหนักของกรรมกร มีการใช้กลวิธีแบบอติพจน์ในข้อความ “ใครเล่าที่เลือดทัน ท่วมดิน” คำว่า “เลือด” นั้น แท้จริง คือ “เหงื่อ” ในข้อความถัดมาที่ว่า “ใครเล่าที่เหงื่อริน ราดพื้น” สภาวะของการเปรียบเทียบ “เหงื่อ” กับ “เลือด” เป็นกลวิธีทางภาษาของนามนัย เนื่องจากมีการใช้สิ่งที่มีคุณสมบัติร่วมกัน คือ สารคัดหลั่งหรือของเหลวจากร่างกายมนุษย์มาแทนที่กัน ผล

ของการใช้นามนัย “เลือด” ก่อเกิดความรู้สึกต่อความยากลำบากแห่งอาชีพกรรมกรอย่างแสนสาหัสและเข้มข้น เป็นการตอกย้ำถึงชนชั้นกรรมกรอาชีพ และเป็นการแบ่งชนชั้นไปในตัว ซึ่งปรากฏข้อความที่แสดงความรันทดจากการแบ่งชนชั้น ดังนี้ “สร้างบ้านโตโอพาร์เลือดตากระเด็น แต่ต้องเร็นนอนหลับกว้างคืบเดียว โดยช่องว่างสังคมที่จมต่ำ พวกหนึ่งหนานอนสบายกิน ‘ถ่าย’ เทียว” ภาษานี้เป็นวรรณคดีในบทกวี หมายถึง กรรมกรมีหน้าที่สร้างบ้านเรือนอาคารที่พักให้แก่ผู้ว่าจ้าง ส่วนกรรมกรเองพักอาศัยในเพิงพัก/ค่ายกรรมกร วิธีการแสดงภาวะแย่งดังกล่าวเป็นคู่ความคิดให้เห็นสภาวะที่แตกต่างกันของ 2 ชั่ว เรียกว่า “ปฏิทรรศน์” คู่ความคิดนี้ทำให้เกิดการสร้างคู่สภาวะของชนชั้นล่างและชนชั้นสูง อีกทั้งเป็นการนำเสนอแนวโน้มเสี่ยงของกวีที่มีการสร้างการประชันขึ้นในตัวบทดังกล่าว ซึ่งให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางสังคมในประเทศไทย

ในตัวบทกวีข้างต้น พบการใช้นามนัยผ่านคำศัพท์อวัยวะว่า “มือ” มีความถี่สองครั้ง ในวรรณคดี “ฤๅโลกผู้ใช้มือ สมานชีพ” และ “ผิวที่ขูดมือที่ด้านแต่กาลก่อน” เป็นรูปภาษาที่มีคำขยายเพื่อระบุวิธีการใช้มือซึ่งเชื่อมโยงไปสู่อาชีพที่ประกอบอยู่ [ผู้ใช้มือ=ผู้ใช้แรงงาน] [สมานชีพ=ทำมาหากินประกอบอาชีพ] และ [ผิวที่ขูดมือที่ด้าน=ใช้แรงงานมาหนัก] การนำรูปภาษาที่เกิดซ้ำของคำว่า “มือ” มาอธิบายการกระทำที่เกิดผลเพื่ออธิบายความเหลื่อมล้ำในสังคมแห่งชนชั้นอาชีพตามตัวบทกวี เป็นวิธีคิดสำคัญที่มีความนิยมนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ดังที่ Evan and Green (2014, p. 314) แสดงประเภทของนามนัยกับการใช้พร้อมหน้าที่ยกตัวอย่างเช่น “Lend me a hand.” (ยืมมือหน่อย) หมายถึงขอความช่วยเหลือ เพราะมือของมนุษย์สามารถหยิบจับแบกหามหิ้วถือวัตถุสิ่งของได้ เมื่อพิจารณาความเป็นสมาชิกแบบนามนัยจะเป็น “มือ” เป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์และชีวิต ดังนั้น การใช้เพียงอวัยวะส่วนเดียวเป็นการแทนที่ศักยภาพของมนุษย์ทั้งหมดเพื่อสื่อสารที่มากกว่าความหมายตรงตัว ลักษณะของการตีความที่นี้ยกย่องไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งพื้นฐานให้เชื่อได้ว่าเป็นเช่นนั้น คือ กลวิธีนัยบ่งชี้ กลวิธีนี้เกิดจากการใช้ภาษาที่ต้องตีความ โดยไม่ใช่ความหมายตรงตัว และความหมายที่ตีความของแต่ละคนอาจแตกต่างกัน แต่จำเป็นต้องอาศัยบริบทกับความเป็นไปได้ต้องมีเหตุผล (Culpeper & Haugh, 2014, p. 88) วาทกรรมชนชั้นกรรมกรอาชีพ/แรงงานจึงถูกผลักดันออกมาเพื่อให้ผู้อ่านรับสารอย่างเปิดกว้างในการเรียนรู้ชนชั้นทางสังคม อุดมการณ์ที่มีอยู่สะท้อนความเป็นคนผ่านอาชีพที่ถูกจัดไว้ในชนชั้นล่าง และการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียม กวีผ่านประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้คนแห่งอาชีพแรงงานจึงนำมาเล่าเรื่องอย่างเห็นคุณค่าชีวิตของมนุษย์ กลายเป็นโลกที่ซ้อนระหว่างโลกของมนุษย์ที่มีพื้นที่เชิงอาชีพแตกต่างกัน ก่อให้เกิดการรักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของทุกชนชั้น โดยการเคารพซึ่งกันและกัน

Fairclough (2010, p. 380) วิจัยการใช้ภาษาเกี่ยวกับแรงงาน โดยการเสริมคำแต่งความเพื่อกำหนดนิยามใหม่ของแรงงานเป็น “New Labour” (แรงงานใหม่) ซึ่งสนับสนุนจิตใจของสมาชิกในกลุ่มชนชั้นดังกล่าวให้ทันสมัยพร้อมรับมือกับสถานการณ์ และยังเป็นกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงของพรรคแรงงาน (Labour) ของอังกฤษ ที่มีชื่อเดียวกับกลุ่มชนชั้นแรงงานซึ่งเป็นพลเมืองจำนวนมากที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจประเทศ จึงเป็นการซ่อนอุดมการณ์ของการรวมพลังสามัคคีให้ลงคะแนนเสียงแก่พรรคการเมืองดังกล่าวได้ชนะการเลือกตั้งและจัดตั้งรัฐบาล ในปี ค.ศ. 1997 หรือ พ.ศ. 2540 ก่อเกิดวาทกรรมกับสถาบันแรงงานที่มีอัตลักษณ์ระดับมหัพภาค เมื่อนำเหตุการณ์นี้เปรียบเทียบกับผลวิจัยในที่นี้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างห่างไกลมาก เนื่องจากชนชั้นแรงงานในบทกวีเป็นภาพแทนแห่งความทุกข์ยาก และพยายามปลดปล่อยชนชั้นที่ถูกกดขี่มานาน แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การกระทบความหมายทางภาษาต่อความหมายของการใช้ชีวิตที่ต้องทำตนเป็นประโยชน์แบบส่วนรวมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมด้านมวลชนเพื่อช่วยเหลือและขับเคลื่อนองค์กรไปด้วยกัน ผ่านการมองไปที่ “พวกกินแรง” และนำมาเป็นฐานแก่กลุ่มเพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่ตรงข้าม คือ การมีน้ำใจประสานความร่วมมือ เป็นการคิดสร้างสรรค์ตรงกับแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยคำปรากฏในบท “มีแต่พวกกินแรงต้องแห้งเหือด มีแต่ทากแทะเลือดต้องเหือดหาย” กล่าวคือ กระบวนการแบบมีปรากฏด้วยภาคแสดงที่มีคำกริยา “มี” นำเสนอของการมีอยู่ การปรากฏของสิ่งที่ต้องการนำเสนอ หรือการหลงเหลือของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง กล่าวคือ การมีอยู่ของกลุ่มคนประเภทเอาประโยชน์ส่วนตนไม่ช่วยเหลือผู้อื่น จากรูปภาพ “พวกกินแรง” และการมีอยู่ของกลุ่มคนประเภทเห็นแก่ตัวเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น จากถ้อยอุปลักษณ์ของคำว่า “ทาก” อาศัยการถ่ายโยงลักษณะการดูดเลือดของทากและการเกาะผิวเนื้อมนุษย์ กรณีที่ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยคำ-วากยสัมพันธ์ คือ การปรากฏร่วมของคำว่า “แต่” ที่เป็นคำบุพบทบอกความเจาะจงหรือการกำหนดขอบเขต (ไม่ใช่คำสันธาน (conjunction) ที่ใช้เชื่อมประโยคแบบปฏิเสธ/ขัดแย้ง) กับคำว่า “มี” กลายเป็น “มีแต่” ให้ความหมายเฉพาะส่วนมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างภาษาพูดสื่อสารทั่วไป “นักการเมืองทุจริตคดโกงไม่ว่าสมัยไหน มีแต่ประเทศจะเสียหาย” เป็นต้น โครงสร้างของกระบวนการมีปรากฏกับการเกิดร่วมดังกล่าว ทำให้เกิดความรู้สึกเสียดแทงใจเป็นวัจนกรรมประชด หากใช้มุมมองความคิดบวกพบว่า

“มีแต่” เป็นโครงสร้างเฉพาะในตัวแล้ว เกิดขึ้นในกรณีเน้นส่วนที่ประสงค์เจาะจงเท่านั้น ดังนั้น การเจาะจงว่ามีกลุ่มคนประเภทเอาประโยชน์และเห็นแก่ตัวอย่างเดียวเป็นกลุ่มเฉพาะก็มีเพียงแค่นั้น ยังมีคนประเภทที่ดีมีคุณธรรมอยู่ในสังคมและโลก การนึกถึงคนดีจากภาวะคู่ขนานของคนไม่ดี ตามการนำเสนอของบทกวี เป็นการสร้างขวัญกำลังใจ

2.2 บทกวี “กึ่งชดก็กตชี้”

ภาพของการข่มเหงทางชนชั้นได้รับการเปิดเผยผ่านบทกวีในตัวอย่าง (7) เป็นการวิเคราะห์ด้วยบทกวีหนึ่งชื่อ “กึ่งชดก็กตชี้” ใน “นาฏกรรมบนลานกว้าง” (คมทวน คันธนู, 2557, น. 128)

- (7) ไตโนเสาร์เฝ้ายโสवादโด้สี
 คอยแยกเขี้ยวเคี้ยวแล้วชี้ขึ้นตีขลุุ่ม
 แบ่งชมรมก้มซ้ำเราเข้าขุมรุ่ม
 มือเขย่าเท้าขยุ้มปากรุ่มยัด
 หน้าก็ทนก้นก็ถ่างพุงกางเถือก
 ดินไหวเอือกเมือกตัมหาทวมสาหัส
 ขนอาวุธชุดจากเวียงแว้งเหวียงวัด
 บ้านแสนเคืองเมืองแสนขัดคนพัดคน
 ..... เคลื่อนรถถังคลังไล่เทียบเหยียบกระที่บ
 ผลัดกันसानผ่านกันสืบคืบกันส่วย
 เถื่อนจอนอ้มทิมจนเอ่อแตกเอออวย
 เสี่ยงคนแซ่แย้และชวยห่วยและเซ็ง
 ชาตินักสู้บูปานสิงห์กระทิงเสื่อ
 สยามเหยื่อเนื้อมันหยดมันซดเหยียง
 บินอย่างครุฑทุตทั้งครอกออกเส็งเคริง
 นอกบ้านไ้ในบ้านเบ่งเก่งบวมบอ
 มุดการมุ้งมุงการเมืองมาดเซื่องมาก
 มือถือศีลตีนถือสากน้ำปากสอ
 คีอโคนคุ่มคุ่มขุนขุนเคยคุ่นคอ
 ร่วมกันกอบลอบกันก่อล่อกันโกง

รัฐทหารอ่านประหารรัฐประหาร
 ล้มลงคลุกคลีขึ้นคลานพลาทั้งโขลง
 คล้ายหุ่นยนต์คนชักใยหวังใช้โยง
 คำฐานะตะตั้งโห่งอ้อโง่งนาน

จากตัวอย่าง (7) มีการคำศัพท์ที่เป็นชุดคำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน (Collocation) ได้แก่ “อาวุธ รถถัง ทหาร รัฐประหาร” เป็นวงคำศัพท์ที่แสดงวงความหมายที่เข้าข่ายการแสดงอำนาจของกลุ่มผู้ปกครอง คือ ทหาร ที่มีการยึดอำนาจและจัดตั้งรัฐบาลเอง ประโยชน์ของชุดคำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันสามารถบ่งบอกแนวโน้มของลักษณะสภาวะ และหรือหน่วยความคิดที่แสดงเหตุการณ์ของวงการใดวงการหนึ่งได้อย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการอธิบายของ Cruse (1987, pp. 40-41) นำเสนอความสำคัญของการใช้ชุดคำศัพท์ที่ไปในทิศทางเดียวกันว่า เกิดปรากฏการณ์อย่างเข้าคู่กัน เช่น “fine weather (อากาศดี, อากาศสบาย) torrential rain (ฝนกระหน่ำ) high winds (ลมพัดแรง, ลมกรรโชก)” ซึ่งเป็นวิธีวิเคราะห์ทางสาขาอรรถศาสตร์คำศัพท์ (Lexical Semantics) โดยใช้ทำความเข้าใจและเข้าถึงภาษากับความคิดในแต่ละบริบทวัฒนธรรม ในส่วนของชุดคำศัพท์ที่ไปในทิศทางเดียวกันสาขา วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวัจนปฏิบัติศาสตร์ มีการดัดแปลงหลักการดังกล่าวจำเพาะเจาะจงว่า การใช้ชุดคำศัพท์ที่ปรากฏในตัวอย่างหลากหลาย กระจายไปตามตัวบท ไม่จำเป็นต้องเข้าคู่หรือเกาะกลุ่มกัน แต่พิจารณาให้ได้ว่า เป็นคำจำพวกเดียวกันและสื่อสารความหมายในวงความหมายเดียวกันได้ ดังผลวิเคราะห์ของผู้วิจัยที่ปรากฏข้างต้นว่า “อาวุธ รถถัง ทหาร รัฐประหาร” นำเสนอการปกครองประเทศแบบการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนของคณะ/กองทัพทหาร ซึ่งตีความได้ต่อว่าเป็นการกระทำที่ละเมิดเสรีภาพประชาธิปไตยในมุมมองของผู้ต่อต้านรัฐทหาร แต่อาจสะท้อนความคิดอีกชุดหนึ่งได้ว่า รัฐบาลพลเรือนมีมูลแห่งคดีของการทุจริต มีประชาชนออกมาชุมนุมขับไล่ เกิดเหตุการณ์ร้ายแรงอาจมีผู้เสียชีวิต กองทัพจึงจำเป็นต้องปฏิวัติรัฐประหาร อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบริบทด้านประวัติศาสตร์เข้าร่วมกับประสบการณ์ของกวีที่ผลิตกวีนิพนธ์ที่บรรจุบทกวีชื่อ “กึ่งชดกึ่งดขี่” ได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2526 ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นหลักฐานให้เชื่อได้ว่ามีร่องรอยผ่านเหตุการณ์ประชาธิปไตยกับทหาร พ.ศ. 2516 – 2519 เกิดนัยบ่งชี้ว่าเป็นการใช้ชุดคำศัพท์ในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับรัฐประหาร เป็นสิ่งชั่วร้าย อาศัยเหตุการณ์ยุคเดือนตุลาคม ประชาธิปไตย สร้างวีรชนที่เรียกว่า “คนเดือนตุลาคม” จำนวนมาก ออกมาขับไล่รัฐบาลทหาร อุดมการณ์ความหวังเสรีภาพประชาธิปไตยกับวาทกรรมทหาร/

รัฐประหาร/เผด็จการก่อให้เกิดการโต้เถียงทางวิชาการ แม้กระทั่งการพูดคุยแบบชาวบ้านมาโดยตลอด การเล่าประวัติศาสตร์ผ่านตัวบทวิีนี้เป็นช่องทางของการสืบทอดเรื่องเล่าให้ดำเนินต่อและซ่อนเจตนาให้แก่ผู้รับสารเพื่อค้นหาความจริงในเหตุการณ์แห่งเดือนตุลาฯ ประชาธิปไตยที่ให้ความหมายของการตีความของแต่ละคนที่ไม่ตรงกัน

ในตัวบทข้างต้นพบรูปภาพ “แบ่งชมรมกัมขำเราเข้าชมรม” “สยามเหยื่อเนื้อมันหยดมันชดเหยียง” และ “รัฐทหารว่านประหารรัฐประหาร” แสดงถ้อยอุปลักษณะที่ชัดเจน คือ “ขำเรา” เป็นคำกริยาที่สื่อความหมายของการล่องละเมิดทางเพศ “ว่าน” เป็นคำกริยาแสดงสภาวะอารมณ์ หมายถึง “อยาก ใคร่ (มักใช้ในทางกามารมณ์)” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ส่วนผู้ที่ถูกละเมิด คือ “สยามเหยื่อ” หมายถึงประเทศไทยรวมถึงชาวไทย ดังนั้น รูปภาพ “ขำเรา” “เหยื่อ” และ “ว่าน” เป็นชุดคำศัพท์ที่มีความหมายในทำนองเดียวกัน ช่วยให้การวิเคราะห์ที่แคบเข้าเหมาะสมยิ่งขึ้น กรณีนี้ซ่อนหลักการนามนัยไว้ ได้แก่ การเรียกชื่อรวมของสมาชิกทั้งประเทศด้วยชื่อประเทศ “สยาม” แทนประชาชนของชาติ ดังนั้น อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์กลายเป็น [คนไทยคือเหยื่อ/โสเภณี] ซึ่งย้อนกลับไปหาตัวการ (agent) ที่เป็นผู้กระทำความชั่วร้ายได้ คือ ผู้ปกครองประเทศ ณ เวลาร่วมสมัยของวิีที่มีคณะทหารบริหารบ้านเมือง อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ต่อมาเป็น [คณะทหารคืออาชญากร] กลวิธีทางภาษาแบบอุปลักษณะนี้สร้างความชอบธรรมให้แก่ประชาชนและผู้ชุมนุมขับไล่รัฐบาลทหารในสมัยนั้น และเป็นภาพลักษณะที่เลวร้ายของคณะทหารโดยปริยาย

รูปภาพถัดมา “ไดโนเสาร์เฝ้าไสวดไอ้สี คอยแยกเขี้ยวเคี้ยวแล้วขี้นตีขลุ้ม” เป็นสองวรรคในหนึ่งบาทที่มีสัญลักษณ์ของความน่ากลัว คือ “ไดโนเสาร์” ที่มุ่งกระทำกีดกันไม่เลือกพิจารณาจาก “แยกเขี้ยวเคี้ยว” และ “ตีขลุ้ม” เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงนามธรรมของไดโนเสาร์ที่เคยมีชีวิต กล่าวคือ มีรูปร่างเป็นรูปธรรม ได้แก่ สภาวะสูญพันธุ์แล้ว และการเคยมีชีวิตเมื่อหลายล้านปี ดีความได้ว่า มีสภาวะเก่าคร่ำครึและล้าหลัง หรือไม่มีการพัฒนา มีแต่ความล้ำช้า คุณสมบัติที่ชัดเจนถูกนำมาถ่ายโยงให้แก่คณะทหารที่ปกครองประเทศช่วงเวลาดังกล่าวเป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่ว่า [คณะทหารคือไดโนเสาร์/การถ่วงความเจริญ] สอดคล้องกับความคิดเปรียบเทียบเชิงสากลในงานวิจัยของ Semonin (1997, pp. 171-182) นำเสนอภาพแทนของไดโนเสาร์ว่าเป็นอุปลักษณะมุ่งเปรียบกับการกดขี่ของทรราชหรือผู้ปกครองขาดคุณธรรม (tyrants) โดยเฉพาะประเภทไดโนเสาร์กินเนื้อ (carnivores) ที่สร้างอาณาจักร (empire) ของพวกมัน โดยแสดงอำนาจเหนือแบบป่าเถื่อนต่อสิ่งมีชีวิตที่ด้อยกว่า อีกทั้ง Semonin นำเสนอภาวะตรงข้ามของชื่อ เรื่องวิจัยของเขาเอง คือ “Empire and Extinction: The Dinosaur as a Metaphor for Dominance in Prehistoric Nature” หมายถึง (อาณาจักร=)ความรุ่งเรืองเรื่องการสูญพันธุ์ สะท้อน

ให้เห็นถึงวงจรของอำนาจที่ยึดครอง หากหลงในอำนาจนั้นก็จะถูกครอบงำให้โหยหิวและไม่ยอมออกจากตำแหน่งตามวาระปกติที่สมควรเป็น ผลในการปฏิบัติกับนักศึกษาที่พึงยึดถือตามเกี่ยวกับการบริหารอำนาจและปกครองบ้านเมืองเป็นเรื่องจิตสำนึกและศีลธรรมด้วย มิเช่นนั้น การใช้ภาษาในการเปรียบเทียบของสมาชิกในสังคมนำไปสู่การต่อต้านอำนาจร้ายของคณะปกครอง

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ความคิดบวกในทวิบทวิข้างต้นไม่ปรากฏพบ เป็นเพียงการเปรียบเทียบเชิงตลกล้อให้ เกิดความขบขันแบบประชด เพียงแค่นำเสนอบทเรียนของความโหดร้ายจากคณะทหารปกครอง สมควรทบทวนการจัดสรรอำนาจ บทบาทหน้าที่ตามยุคสมัยที่เหมาะสม

ข้อสงสัยที่น่าสนใจเชิงวิชาการสำหรับโครงสร้างวากยสัมพันธ์ของ “แบ่งชมรมก้มข้าเรา เข้าชุมนุม มือเขย่าเท้าขยุ้มปากชุมยัด” เนื่องจากมีนักวิชาการ 2 กลุ่มระบุว่าแตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มแรกกล่าวว่าเป็นโครงสร้างกริยาเรียงแบบมีหน่วยนามวลีคั่น ส่วนกลุ่มที่สองพิจารณาว่าถ้ามีหน่วยนามวลีคั่นไม่เป็นสภาวะของกริยาเรียง อย่างไรก็ตาม อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา (2555, น. 58-59) วิจัยโครงสร้างกริยาเรียงพบว่ามีการเรียงประเภทลดความเป็นต้นแบบ โดยหนึ่งในลักษณะนั้นมีการคั่นด้วยหน่วยนามวลี และมีการกำหนดประเภทย่อยซึ่งผู้วิจัยพิจารณาว่านำมาประยุกต์อธิบายในผลวิเคราะห์ของโครงสร้างกริยาเรียงในบทกวีได้ คือ ประเภท “กริยาเรียงที่เป็นประโยค ลูกโซ่” เช่น “เขาชักผ้าตาก” และประเภท “กริยาเรียงที่เป็นกลุ่มประโยคสัมพันธ์” เช่น “เขากินเหล้าสุบнуหรี” เมื่อนำโครงสร้างกริยาเรียงของ อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา มาเทียบเคียงพบว่า วากยสัมพันธ์ของ “แบ่งชมรมก้มข้าเรา เข้าชุมนุม มือเขย่าเท้าขยุ้มปากชุมยัด” มีผู้แสดงกระบวนการในฐานะประธานคนเดียวกัน คือ “ไดโนเสาร์” ที่เป็นสัญลักษณ์แทนคณะทหารปกครองช่วงสมัยของกวี ได้แสดงกระบวนการของเหตุการณ์ที่เป็นหน่วยความคิดจำนวน 6 เหตุการณ์อย่างต่อเนื่องคล้ายลูกโซ่และสัมพันธ์กัน สามารถสรุปเป็นตารางผังความคิดดังนี้

ตาราง 5 โครงสร้างกริยาเรียงในบทกวีที่แสดงความหมายเชิงอุปลักษณ์

วรรคที่ตีบทที่มีมาก่อนแสดงผู้กระทำ “ไดโนเสาร์เผ่ายโสไอ้อวดสี”					
ไดโนเสาร์ = คณะทหารปกครอง = ผู้แสดงกระบวนการ = ผู้กระทำ(ประธาน)					
ประเทศและประชาชนไทย = ผู้แสดงกระบวนการ = ผู้รับผล(กรรม)					
บาทที่มีกริยาเรียง “แบ่งชมรมก้มข้าเรา เข้าชุมนุม มือเขย่าเท้าขยุ้มปากชุมยัด”					
1แบ่งชมรม	2ก้มข้าเรา	3เข้าชุมนุม	4มือเขย่า	5เท้าขยุ้ม	6ปากชุมยัด

โครงสร้างกริยาเรียงแบบลูกโซ่และสัมพันธ์กันข้างต้น ทำให้เกิดการลำดับเหตุการณ์ซึ่งสะท้อนต่อความรู้สึกที่โหดร้าย ผลกระทบเชิงวิพากษ์ต่อสังคมช่วงสมัยของกวีมีแต่ความทุกข์ร้อนอันเกิดจากการบริหารปกครองของคณะอำนาจชุดหนึ่งที่ได้ความชอบธรรมและได้ความสามารถเป็นการแบ่งผลประโยชน์ระหว่างผู้รับผลประโยชน์ทางการเมืองด้วยตนเอง โครงสร้างกริยาเรียงดังกล่าวช่วยสะท้อนภาพให้เป็นบทเรียนต่อเหตุการณ์ร่วมสมัยเชิงเปรียบเทียบ

2.3 บทกวี “ด้านพายุ”

การเริ่มต้นอุดมการณ์ของการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมปรากฏตั้งแต่ชื่อเรื่องของบทกวี “ด้านพายุ” (คมทวน คันธนู, 2557, น. 12-13) โดยตีความลักษณะของพายุที่พัดพาทำลายสรรพสิ่งให้ล่มจมเป็นความเลวร้าย เป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [การปกครองที่กดขี่คือพายุ] ผ่านถ้อยอุปลักษณะที่ปรากฏการณ์ธรรมชาติว่า “พายุ” และ [การอยู่รอดคือสงคราม] โดยมีถ้อยอุปลักษณะของคำกริยา “ด้าน” เมื่อเกิดภัยพิบัติวาตภัยใหญ่เช่นการเกิดพายุ ทำนายได้ว่ามีการทำลายเชิงกายภาพและชีวิตซึ่งเป็นนัยบ่งชี้แนวความหมายของอันตรายและการสูญเสียในเหตุการณ์หนึ่งและการคาดการณ์รู้พิษภัยของพายุแล้ว ย่อมนำมาสู่การดิ้นรนคิดแก้ไขหาทางออก เป็นความคิดบวกท่ามกลางความเลวร้าย เมื่อตีความเชิงบริบทในบทกวีข้างล่าง จึงเกิดการต่อต้านในสนามรบด้านประชาธิปไตย

(8)

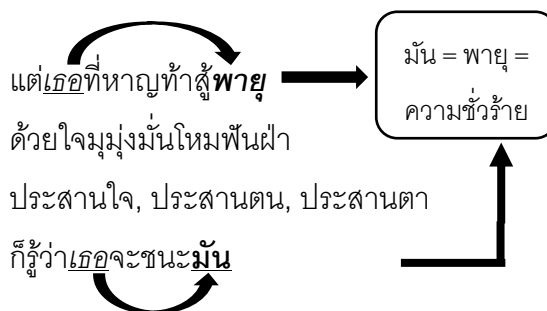
เมื่อสังคมเส็งเคร็งและโศโครก
 ความเศร้าโศกมิใช่เครื่องปลดเปลื้องได้
 ถ้าเธอกล้าฝ่าพันโดยมั่นใจ
 เธอก็ก้าวต่อไปโดยไม่ท้อ
 ร้องให้เกิดถ้าจะร้องเพื่อจะลูก
 แต่อย่าร้องเพื่อจะทุกข์เกิดร้องขอ
 ซึ่งน้ำตาแต่ละหยดที่รดขอ
 จะเหมือนตรวนแต่ละข้อคอยยึดยึด
 ไม่มีดอกทเวดาบนพ้านี้
 ป่วยการหมายบารมีมายึดถือ
 มีแต่ตัวมีแต่ตีนมีแต่มือ
 ที่จะลงที่รื้อที่จะทำ
 ... ไม่มีใครไม่เคยไม่ผิดพลาด

ไม่มีใครไม่พลาดมาแต่ต้น
 เมื่อมีเมฆย่อมมีความมืดมน
 หลังพายุผ่านพ้นจึงสว่างซา
 แต่เธอที่หาญทำสู้พายุ
 ด้วยใจมุ่งมั่นโหมพินฝ้า
 ประสานใจ, ประสานตน, ประสานตา
 ก็รู้ว่าเธอจะชนะมัน

ทั้งชื่อบทกวีและในเนื้อหาปรากฏคำว่า “พายุ” เป็นกระบวนการอุปลักษณ์ดังที่วิเคราะห์ข้างต้น โดยนำคุณสมบัติเกี่ยวกับความรุนแรง ความหนักหน่วง การถาโถม มาอธิบายถ้อยคำที่สื่อความหมายปลายทางของความชั่วร้ายในสังคม และต้องดำเนินชีวิตให้อยู่รอดผ่านเหตุการณ์ โดยมีการสอนผ่านข้อความที่ว่า “ไม่มีดอกเทวดาบนฟ้านี้ ป่วยการหมายบารมีมายึดถือ” เป็นการปฏิเสธความเชื่อเชิงคติชนเรื่องเทวดา และตอกย้ำว่าหากเชื่อถือว่ามีและรอคอยให้เทวดามาช่วยเหลือเป็นเรื่องไร้สาระ กวีจึงแสดงแนวทางการแก้ไขให้ดังข้อความที่ว่า “มีแต่ตัวมีแต่ตีนมีแต่มือ ที่จะลงที่มือที่จะทำ” รูปภาพของ “ป่วยการหมายบารมีมายึดถือ” เป็นนัยบ่งชี้ถึงความคิดที่มีอยู่ก่อนว่าไม่มีความเชื่อต่อสิ่งลึกลับหรือสิ่งอัศจรรย์ที่บันดาลให้สำเร็จ เพราะคำว่า “ป่วยการ” หมายถึงไม่มีประโยชน์ที่กระทำเช่นนั้น ดังนั้นการที่คิดเชื่อนับถือเทวดาเป็นเรื่องไร้ประโยชน์ และบ่งชี้เป็นนัยต่อได้ว่ามีเพียงความเพียรพยายามร่วมกับจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดประชาธิปไตยให้หลุดออกจากมือคณะผู้ปกครองที่กดขี่ควบคุมประเทศ ณ เวลานั้น

ในบทกวีดังกล่าวปรากฏตัวบ่งชี้บุคคลผ่านคำสรรพนาม 2 คำ คือ “เธอ” และ “มัน” คำว่า “เธอ” ปรากฏ 4 ครั้ง ในตำแหน่งดังนี้ “ถ้าเธอ1กล้าฝ่าฟันโดยมันใจ เธอ2ก็ก้าวต่อไปโดยไม่ท้อ” “แต่เธอ3ที่หาญทำสู้พายุ” และ “ก็รู้ว่าเธอ4จะชนะมัน” คำว่า “มัน” ปรากฏ 1 ตำแหน่งใน “ก็รู้ว่าเธอจะชนะมัน1” โดยตัวบ่งชี้บุคคลทั้ง 2 คำมีหน้าที่ทางการแทนบุคคลแบบภาพรวมและเจาะจง โดยที่คำว่า “เธอ” แทนบุคคลใดก็ตามในสังคมที่ผ่านเหตุการณ์เลวร้ายในชีวิต และคำว่า “มัน” เป็นคำอื่นที่นำมาใช้ให้หมายถึงอีกคำของคำว่า “พายุ” ซึ่งสามารถแสดงการเชื่อมโยงของความสัมพันธ์แบบแทนกันได้ดังนี้

(9)

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การใช้คำศัพท์ “ประสาน” เป็นหัวใจของการร่วมมือพัฒนาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น เข้าลักษณะของการมองโลกบวกต่อการกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น เจตนาของการถ่ายทอดตัวบทข้างต้นเป็นการตระหนักคุณค่าและความสำคัญของการทำงานร่วมกันระดับมวลชน

รูปภาพของบาท “เมื่อมีเมฆย่อมมีความมืดมน หลังพายุผ่านพ้นจึงสร้างซา” มีการใช้สัมผัสบทต่อสำนวนที่ให้กำลังใจเมื่อเทียบกับ “ฟ้าหลังฝน(ย่อมสวยงามเสมอ)” (ซึ่งคาคาการณ์ว่ารับอิทธิพลมาจากสำนวนภาษาอังกฤษ “After every storm, there is a rainbow” (Alder, n.d.) หมายถึง ความทุกข์โศกและเจ็บปวดซึ่งเปรียบกับช่วงเวลาที่ฝนตก หลังฝนหยุดแล้ว มีแสงดวงอาทิตย์ส่อง ท้องฟ้าสว่างงดงามอีกครั้ง การอธิบายเหล่านี้นำมาสู่การสถาปนาประชาธิปไตยตามที่คาคาการณ์ด้วยความหวังให้เกิดขึ้น หลังจากการรวมตัวชุมนุมต่อสู้กับอำนาจชั่วร้าย

ภาพรวมของอุดมการณ์ที่ได้จากตัวบทดังกล่าว คือ ความเป็นประชาธิปไตยกับการเรียกร้องต่อสู้กับเผด็จการ วาทกรรมสำคัญที่นำมาสู่การสื่อสารผ่านรูปภาพของกวีนิพนธ์สามารถตีความได้ว่าวาทกรรมอำนาจทหาร ในกรณีของการปกครองและครองอำนาจโดยคณะทหารที่ไม่มีความชอบธรรมเมื่อได้บริหารบ้านเมืองแล้ว กลายเป็นภาพหลอนสะท้อนความบอบช้ำในใจของประชาชน ซึ่งถูกส่งผ่านมายังคนรุ่นหลัง รวมถึงเยาวชนที่มีความคิดก้าวหน้าตามกาลเวลา โดยมีปัจจัยด้านเสรีภาพและเทคโนโลยีเข้ามาร่วมตัดสินใจมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ถ้ามีการปฏิวัติรัฐประหารภายหลังอีก แม้มีเจตนาดีและคณะทหารนั้นพร้อมบริหารประเทศด้วยความดีเท่าใดก็ตาม แต่อาจถูกภาพจำในอดีตของคณะทหารว่าเป็นสิ่งไม่ดี ภาพแทน (representation) ดังกล่าวจึงมีพลังสันตะเทือนความคิดความเชื่อที่รู้สึกแยเป็นลบต่อภาพลักษณ์ทหารเสมอมา กระบวนการและหน้าที่ของภาพแทนมีผลกระทบอย่างสูงต่อการปฏิบัติและแสดงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ภาพแทนเป็นการเชื่อมโยงทัศนคติและความรู้สึกต่อสิ่งที่ต้องพิจารณา และนำมามุมมองกับการแบ่งพื้นที่ออกเป็นฝ่ายมาแบ่งแยก ซึ่งเป็นภาพที่คิดไว้ (mental representation) ของกระบวนการแรก ต่อจากนั้นเป็นกระบวนการที่สองสุดท้าย โดยการนำภาพที่คิดไว้มาเผยแพร่ผ่าน

การใช้ภาษาออกมา ซึ่งแสดงสัญลักษณ์ความหมายต่อสิ่งที่พิจารณา เกิดการตีความหมาย การให้คุณค่า การลดคุณค่า การประเมินค่าและตัดสินใจว่าดีหรือร้ายไปยังภาพแทนของสิ่งที่พิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวมนุษย์จึงมีความสัมพันธ์กับการใช้วาทกรรม และการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญ (Hall, Evans, & Nixon, 2013)

ในตัวอย่างพบการใช้กลวิธีทางภาษาแบบโครงสร้างคู่ขนาน (parallelism) ในวรรค “ประสานใจ, ประสานตน, ประสานตา” การใช้คำกริยา “ประสาน” ปรากฏ 3 ครั้ง โดยมีคำนามอวัยวะ “ใจ, ตน, ตา” ประกอบท้ายเพื่อสื่อความหมายของการหลอมรวมองค์ประกอบให้เป็นหนึ่งเดียว เกิดการตีความด้านความสามัคคีและการรวมอยู่อาศัยกับเพื่อนมนุษย์ที่มีอุดมการณ์เดียวกัน หรือที่เรียกว่า “สหาย” ตามยุคเรียกร้องประชาธิปไตยจากคณะทหารที่ปกครอง ในที่สุดผลที่คาดหวังจากการประสานพลังของการต่อสู้เกิดการทำนายผลแห่งชัยชนะ ซึ่งปรากฏในวรรคถัดมา “ก็รู้ว่าเธอจะชนะมัน” รูปภาษานี้เป็นกลวิธีทางภาษาแบบการคาดการณ์จากบริบท โดยอาศัยความคิดที่มีอยู่ก่อนชนิดแสดงข้อมูลจริง (factive presupposition) มีรูปภาษาประเภทคำกริยาแสดงความตั้งใจ แสดงสภาพอาการ และหรือแสดงการรับรู้ (Yule, 1996, pp. 27-30) ได้แก่ [ก็รู้ว่า...] พบคำกริยา “รู้” ตามด้วยตัวนำส่วนเติมเต็ม²¹ (complementizer) “ว่า” อนุภาคยัติเติมเต็ม [...เธอจะชนะมัน] เป็นผลลัพธ์ที่น่าชื่นชมจากการคาดหวังรอคอย การคาดการณ์จากบริบทจึงเป็นสิ่งที่พื้นฐานของการอ่านตีความของลักษณะการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมาย ประชาธิปไตยที่คอยหวังมานานพอสมควรทำให้ผู้ร่วมชุมนุมต้องประสานการติดต่อกการทำงานเพื่อต่อต้านรัฐบาลทหารในยุค พ.ศ. 2516-2519

3. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ปี 2529

3.1 บทกวี “บุพการี”

ที่อบทกวีนี้มีความชัดเจนของพระคุณที่ยิ่งใหญ่ของบุพการีที่แปลว่าผู้เกิดก่อน หมายถึงเกิดก่อนลูกและเป็นผู้ให้กำเนิดลูกนับได้ทุกรุ่น เช่น ปู่ย่าให้กำเนิดลูก คือ พ่อแม่ และพ่อแม่ให้กำเนิดลูก และลูกให้กำเนิดลูก ลูกจะกลายเป็นบุพการีต่อไป ในตัวบทของกวีมีการเน้นพ่อแม่เนื่องจากมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นอบอุ่นกับลูก ดังเนื้อหาที่เสนอต่อไปนี้

(10)	ใครแทนพ่อแม่ได้	ไปมีเลยท่าน
	คือคุณจันทร์สุรีย์ศรี	สว่างหล้า

²¹ สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560) บัญญัติศัพท์ภาษาไทยคำนี้

สิ้นท่านท่วปฐพี	มีดหม่น
หมองมิ่งขวัญช่อนหน้า	นึ่งน้ำตาไหล ฯ
พ่อแม่เสมอพระเจ้า	บนสวรรค์
ลูกนึ่งนมมิ่งขวัญ	กราบไหว้
น้ำตาต่างรสสุคันธ์	อบร่ำ หอมฤา
หอมค่าน้ำใจไซรั	ท่านให้หมดเสมอ ฯ
ถึงตายเกิดใหม่ซ้ำ	ไฉนสนอง
คุณพ่อแม่ทั้งสอง	สังฟ้า
น่านมที่ลูกกรอง	ดูดดื่ม
หวานใหม่ในชาติหน้า	ก็หล้าฤาสลาย ฯ
รอยเท้าพ่อแม่ได้	เหยียบลงใดแล
เพียงแค่ฝุ่นธุลีผง	ค่าไร
กราบรอยท่านมิ่งมง	คลคู่ใจนา
กายสิทธิ์ใส่เกล้าไว้	เพื่อให้ขวัญหลัง ฯ

บทกวีข้างต้นมีการนำเสนอวาทกรรมผู้ให้กำเนิด (พ่อแม่) และวาทกรรมความเป็นแม่ (maternity) อย่างสูงส่ง เป็นการผลิตซ้ำอุดมการณ์ของความกตัญญูรู้บุญคุณและการทดแทนพระคุณของสตรีผู้ให้กำเนิด การผลิตซ้ำอุดมการณ์เกิดจากกิจกรรมที่ทำซ้ำ (reproductive activities) ในวงชีวิตที่ผลิตซ้ำ (reproductive realm) ตามวิธีคิดของ Jaggar and McBride (1985) ในตัวบทที่วิเคราะห์มีการผลิตซ้ำของกิจกรรมในชีวิต คือ การเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอนลูก พ่อแม่สร้างแนวทางชีวิตแก่ลูก ล้วนเป็นการปฏิบัติเป็นกิจกรรม โดยมีการสร้างความชอบธรรมและความยิ่งใหญ่แห่งพระคุณแม่ผ่านคุณค่าของน่านมมารดาที่ให้ลูกได้ดื่มเป็นอาหารเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกาย ดังข้อความที่ว่า “น่านมที่ลูกกรอง ดูดดื่ม หวานใหม่ในชาติหน้า ก็หล้าฤาสลาย ฯ” หมายความว่า ลูกดื่มน่านมจากอกแม่มีรสชาติหวานยาวนานถึงในภพชาติต่อไป ซึ่งเป็นการกล่าวเกินจริงหรืออติพจน์ แต่เป็นการนำความเชื่อเรื่องโลกใหม่และชีวิตหลังความตาย ความผูกพันกลายเป็นการผูกมัดกับพระคุณของมารดาที่ยิ่งใหญ่ แม้อันชีวิตจากกันไป

มีการเปรียบคุณลักษณะที่ถ่ายโยงจากดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ไปสู่ผู้ให้กำเนิด หน้าที่ของดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ส่องแสงสว่างนำทางทั้งกลางวันและกลางคืน เมื่อดวงอาทิตย์ดวงจันทร์ถูกบดบังทำให้เกิดความมืดมิด ตรงข้ามกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดได้เลี้ยงดูอุ้มชูเติบโตใหญ่และนำพาสู่ความสุข

สำเร็จอย่างไม่หยุดพักยอมเหนื่อยเพื่อลูก ดังข้อความที่ว่า “ใครแทนพ่อแม่ได้ ไปมีเลยท่าน คือคุณจันทร์สุรีย์ศรี สว่างหล้า” ซึ่งข้อความดังกล่าวมีวิธีการแบบอุปนิเสธ (litotes) จากคำว่า “ไป” ในภาษาไทยดั้งเดิมแปลว่า “ยังไม่” มีการณ์ลักษณะแบบปฏิเสธความไม่สมบูรณ์หรือเหตุการณ์ยังไม่สิ้นสุด (imperfective aspect) (นิตา จำปาทิพย์, 2557, น. 62) และสูญเสียการณ์ลักษณะตามกาลเวลา ในปัจจุบันมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงบ้างกับเพิ่มความหมายว่า “ไม่, ไม่มี” การตรวจสอบความหมายเชิงประวัติพบว่า “ไป” ในตัวบทของกวีทำหน้าที่เพียงการแย้งเพื่อให้เกิดสิ่งตรงข้ามที่ต้องการนำเสนอเท่านั้น คือ พระคุณแม่ ผลของการปฏิเสธทำให้ผู้ให้กำเนิดได้รับการยกย่องอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ Szczygłowska (2020) วิเคราะห์รูปแบบของอุปนิเสธในภาษาอังกฤษ พบรูปแบบที่หลากหลาย จำเป็นต้องพิจารณารูปภาษาอย่างถี่ถ้วน และหน้าที่สำคัญของอุปนิเสธที่ปรากฏในตัวบทด้านสังคมศาสตร์กับชีวิต (life and social sciences) เพื่อเข้าถึงลักษณะของตัวบทที่สื่อสถานะเป็นวาทกรรมเชิงบูรณาการ เช่นเดียวกับงานของผู้วิจัย พบวาทกรรมผู้ให้กำเนิดที่มีพระคุณต่อลูกสร้างอุดมการณ์ของความกตัญญู ถือเป็นปรัชญาคำสอนของการเป็นลูกที่ดีในสังคมไทย ผ่านการใช้ภาษาวิพนธ์ที่สะท้อนชีวิตกับสังคม ทั้งนี้การอธิบายอุปนิเสธเพื่อใช้ในการปฏิเสธหรือทำให้เป็นสิ่งที่ตรงข้ามในงานวิจัยที่อ้างอิง ผู้วิจัยนำมาใช้ต่อยอดเพื่อวิเคราะห์รูปภาษาของคำว่า “ไป” แต่เดิมเป็นแสดงการปฏิเสธมาแต่โบราณ ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงทางภาษาไม่นิยมใช้ แต่ปรากฏในวรรณกรรมเก่าที่ถือว่าใช้จริงในยุคนั้น และวรรณกรรมปัจจุบันสำหรับทกวีผู้ที่มีคลังคำศัพท์ของคำนี้ ดังนั้น ในบทกวีมีการใช้วัจนกรรมปฏิเสธเพื่อไม่แสดงการยอมรับความยิ่งใหญ่จากสิ่งอื่นใด นอกจากบิดามารดา/บุพการี วาทกรรมทั้งความเป็นแม่ และรวมบิดามารดาผู้ให้กำเนิด และเป็นผู้เกิดก่อนลูก ย้อนกลับไปต้นทางแห่งชีวิตของตระกูลกลายเป็นการคำนึงถึงบรรพบุรุษไปพร้อมกัน

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ตัวบทข้างต้นเป็นให้ฝึกคิดพัฒนาลำดับแห่งการกำเนิดและสร้างความหวังของความคิดสร้างสรรค์ เอื้อประโยชน์แก่การมองโลกบวกเพื่อรักษาความเคารพ ความกตัญญู การรู้และสำนึกบุญคุณด้วยเหตุผล

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ในบทกวี “บุพการี” ที่สำคัญ คือ การใช้อนุพากย์ปฏิเสธผ่านกระบวนการมีปรากฏที่มีคำกริยา “มี” เกิดร่วมกับหน่วยปฏิเสธ “ไป” เมื่อเกิดรวมกันซึ่งมีค่าความถี่สูงตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาทำให้กลายเป็นการใช้คำคู่ เนื่องจากการปรากฏเดี่ยวของคำว่า “ไป” ไม่มีใช้ในภาษาไทยปัจจุบันแล้ว โครงสร้างของการเกิดร่วมกันของกลุ่มคำ “ไปมี” ทำให้ความหมายเต็ม

ดั้งเดิมของคำว่า “ไป” สูญเสียไป จากความหมายดั้งเดิมว่า “ยังไม่” แสดงความไม่สมบูรณ์ของเหตุการณ์เหลือเพียงการเป็นปฏิเสศที่เกิดร่วมกับคำว่า “มี” ดังนั้น การอธิบายโครงสร้างวากยสัมพันธ์นี้เชิงประวัติใช้วิธีการวิเคราะห์ทางภาษาศาสตร์เชิงประวัติ (Historical Linguistics) เข้าร่วมเพื่อเป็นเติมเต็มส่วนที่ขาดหายไปของความหมายที่มีการเปลี่ยนแปลง

3.2 บทกวี “ปณิธานกวี”

บทกวีนี้ หน้า 10-12 เป็นชื่อเดียวกับชื่อเรื่องกวีนิพนธ์ว่า “ปณิธานกวี” เนื้อหาของบทกวีและชื่อบทกวีส่วนหนึ่ง คือ “ปณิธาน” เป็นความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่ามีความมุ่งมั่นและการวางแผนสำคัญบางอย่างไว้แล้ว ตามเนื้อหาของบทกวีดังนี้

(11) จะไม่ไปแม้แต่พระนิรพาน
จะนวนว้ายวิญญูะสังสารหลากหลาย
แปลค่าแก้้ดาราจักรมากมาย
ไว้เป็นบทกวีแต่จักรวาล
เพื่อลบทุกขโศก ณ โลกมนุษย์
ที่สุดสุขุสุขเกษมศานต์
วารนั้นฉันจะป่นปดินดาน
เป็นฟอสซิลทรมานอยู่จ้องมอง
สิ้นเส้นหวัรรณศิลป์ชีวิตเสนอ
ละเมอหาค่าทิพย์เ็นสนอง
อนเจนาถชีวีทุกฤดีละออง
สยดสยองแก่ถ่านเ้าเศร้าโศกนัก
แล้งโลกกวีที่หิ้ววูปฟ้าไหว
จะไปจรณารุ่งมณีเกียรติศักดิ์
อ่ำลาอาลัยมมนุษย์ชาติน่ารัก
จักมุ่งนฤมิตจิตจรจักรวาล
ให้ซึ่งซาบกาพย์กลอนโคลงฉันท์
ไปทุกชั้นอินทรพรหมพิมานสถาน
สร้างสรรค์กุศลศิลป์ไว้อนันตกาล
นานชั่วอมตะอกาลิโก

ในตัวของทมิ้อความ “เป็นฟอสซิลทรมานอยู่จ้องมอง” แสดงถึงการเปรียบเทียบผ่านถ้อยอุปลักษณ์ว่า “ฟอสซิล” ซึ่งมีคุณสมบัติ คือ การกำหนดรูปร่าง รูปแบบ รูปลักษณ์ที่ตายตัวหรือถูกกาลเวลาทำให้สิ่งนั้นแข็งเป็นหิน และนำมาถายโยงให้กับสิ่งที่ประสงค์ให้อยู่คงที่คงทนนานในชีวิต เป็นนวัตกรรมสร้างสรรค์ภาษากับความคิดในบทกวีร่วมสมัยของไทยอย่างโดดเด่นเนื่องจากความเข้าใจแรกเกี่ยวกับ “ฟอสซิล” เป็นคำศัพท์ที่ถูกนำมาใช้เปรียบเทียบกับสิ่งที่อยู่นานเก่าล้ำค่าแต่ไม่พัฒนาจึงสูญพันธุ์หลงเหลือแต่ซากกระดูกเป็นของแข็งตามชื่อของ “ฟอสซิล” อย่างไรก็ตามกวีนำคำศัพท์ทางชีววิทยานี้มาใช้กับความรู้สึที่ต้องการให้จิตวิญญาณกับความกล้าหาญอยู่อย่างยั่งยืน จึงเป็นการอุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ว่า [ความพึงพอใจที่เป็นอยู่คือฟอสซิล] มากกว่าการกำหนดเป็น [ความทุกข์คือฟอสซิล] ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นประโยชน์ของการนำบริบทที่สนับสนุนการตีความร่วมวิเคราะห์กับถ้อยอุปลักษณ์ที่พบ กวีพร้อมที่จะปลดปล่อยโดยไม่เลือกไปนิพพานซึ่งเป็นอุดมคติสูงสุดในพระพุทธศาสนา ดังข้อความ “จะไม่ไปแม้แต่พระนิพพาน” แต่ยอมเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งไม่ใช่หนทางแห่งความหลุดพ้นตามคติคำสอนของพระพุทธศาสนาเช่นกัน กวีประกาศกล้าว่าขอให้ได้เกิดเป็นกวีก็ภพชาติที่เกิดใหม่

บทกวีนี้กวีแสดงเจตนาอย่างชัดเจนและแจ่มก่าวอย่างหนักแน่นเกี่ยวกับความเป็นกวีและความเป็นกวีนิพนธ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการธำรงรักษาสถาบันหนึ่งในสังคม ดังที่ Eagleton (2016, p. 39) นำเสนอสถานะและความยิ่งใหญ่ของกวีนิพนธ์ว่าเป็นสถาบันทางสังคมอีกลักษณะหนึ่ง (Poetry is a social institution) ท่ามกลางการสร้างและการมีอยู่ของสถาบันอื่นๆ ในการตีความเช่นนี้ทำให้เกิดวาทกรรมของพื้นที่การดำรงอยู่(รอด)ของกวีนิพนธ์ เนื่องจากกวีนิพนธ์ มีความสัมพันธ์กับการมีอยู่ของวัฒนธรรมต่างๆ การตั้งสถานะของภาษาที่ไม่ได้สัมพันธ์กับสถานการณ์เชิงวัตถุโดยตรง เรียกร้องความเข้าใจของผู้อ่านให้ตีความออกมา

อุดมการณ์ของกวีที่ถ่ายทอดลงสู่ตัวบทนั้นสะท้อนศักดิ์ศรีและจิตวิญญาณแห่งความเป็นกวีอย่างสูงสุด ผลักดันให้เกิดวาทกรรมศักดิ์ศรีแห่งกวี ท่ามกลางกระแสทางการเมืองและประชาธิปไตยช่วงเวลา ปี พ.ศ. 2516-2519 และรวมถึง ช่วงหลังจากเหตุการณ์เดือนตุลาคม ของทั้งช่วงสองปี พ.ศ. ดังกล่าว กวีผ่านประสบการณ์ร่วมมา แต่ไม่ได้นำเสนอเหตุการณ์คุกรุ่นรุนแรงของการปกครองของกลุ่มทหารและพลังปัญญาชนของนิสิตนักศึกษาที่เดินขบวนต่อต้าน กวีเลือกนำเสนอความคิดเชิงปรัชญาและวิถีชีวิตหนึ่งผ่านการเล่าเรื่องสถาบันแห่งกวี/กวีนิพนธ์ สิ่งที่กวีหยิบยกขึ้นมาตั้งเป็นประเด็นด้านการประพันธ์การเป็นกวีนั้น เอกลักษณ์ในความเป็นตัวเองของบทกวีนี้เป็นตัวเปรียบเทียบกับบทกวีต่างๆ ในกวีนิพนธ์ 2 เล่มแรกที่วิเคราะห์แล้ว ได้แก่ “เพียง

ความเคลื่อนไหว” พ.ศ. 2523 ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ และ “นาฏกรรมบนลานกว้าง” พ.ศ. 2526 ของคมทวน คันธนู โดยที่ทั้งสองเล่มดังกล่าวมุ่งเน้นภาพแทนการเคลื่อนไหวแห่งการต่อสู้ ประชาธิปไตยกับกลุ่มเผด็จการ คณะทหารที่ครองอำนาจอยู่ เมื่อนำปัจจัยด้านความเป็นอยู่ร่วมสมัยของกวีกับเหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์พบว่ากวีเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีคมทวน คันธนู และ กวีอังคาร กัลยาณพงศ์ ผ่านประสบการณ์เหตุการณ์ทางการเมืองร่วมกัน เกิดคำถามว่าทำไมกวี อังคาร กัลยาณพงศ์ถึงนำเสนอแก่นปรัชญาในกวีนิพนธ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกรเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย และการเมืองเท่าใดมากนัก กลับมุ่งเน้นโลกุตระธรรมหรือทางศาสนา คุณธรรม และ จิตวิญญาณมากกว่าโลกียวิสัยหรือทางแห่งชีวิตสามัญทั่วไปที่มีรัก โลภ โกรธ หลง รวมถึงอำนาจ กิเลส ซึ่งผลักดันให้เกิดการครอบงำ (hegemony) ผลวิเคราะห์เบื้องต้น คือ การนำเสนอความคิด ความรู้สึก และองค์ความรู้ผ่านการใช้ภาษา ภาษากายที่แตกต่างกัน อยู่คนละวงการสาขาย่อมสื่อ ความหมายออกมาไม่เหมือนกัน กวีอังคาร กัลยาณพงศ์คัดเลือกภาษา (language choice/selection) ด้านศาสนากับอารมณ์แสดงถึงการเลือกหัวข้อเรื่อง (theme) ของเรื่องราว/ปรากฏการณ์ทางสังคมที่แตกต่างอย่างมีความโดดเด่น ประเด็นนี้กลายเป็นหน่วยวัจนลีลาเฉพาะ บุคคล (idiolect styleme) คำว่า “หน่วยวัจนลีลา” และ “styleme” เป็นคำศัพท์เฉพาะทางในสาขา วัจนลีลาศาสตร์ที่หมายถึง คุณภาพของการใช้ภาษาเชิงวัจนลีลาของแต่ละคนที่ยื่นอยู่กับวัจน ปฏิบัติ(การใช้ภาษาจริง)กับปริชาน(ระบบรับรู้จำรวมประสบการณ์) หลักการนี้เกิดจากการ ประมวลของ Mistrík, Findra, Miko, Horecký, Dolník และคนอื่นๆ (as cited in Slančoková, 2011, abstract) ในวิธีการเลือกผลิตใช้ภาษาของกวีอังคาร กัลยาณพงศ์จึงเป็นประสบการณ์ที่ สะสมมา

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การมุ่งหวังและความพยายามของกวีที่นำเสนอเจตนาอันเป็นปณิธานแห่งชีวิตว่ามีความ ประสงค์สืบสานรักษาผลงานที่สร้างสรรค์ในรูปแบบทกวีนิพนธ์ แม้ในสังคมจะไม่ได้รับความนิยม ก็ตาม แต่ยืนหยัดอยู่ได้ด้วยจิตวิญญาณ การรักษาความสมดุลดังกล่าวเป็นการสร้างทัศนคติในทาง ที่ดีเป็นบวกต่อสิ่งที่ต้องการดำรงอยู่เพื่อสันติภาพเชิงมนุษยธรรม จึงเป็นแนวทางของวาทกรรม วิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของ 2 วรรค ได้แก่ “แปลค่าแท้ดาราจักรมากมาย ไว้เป็นบทกวีแต่ จักรวาล” เป็นกระบวนการสัมพันธ์โดยมีคำกริยา “เป็น” เป็นตัวนำสื่อกลางระหว่างความคิดที่ สร้างสรรค์ ผ่านการอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ว่า [การเปลี่ยนสภาพดวงดาวคือความคิดสร้างสรรค์]

หลงตัวว่าประลัยกัลป์ขึ้นนำ

ระห่ำอำมหิตคิดระยำทำไป

หมายหมกไหม้ให้สลายหมดโลก

ว่าล้างโคกวิปโยคทุกซี้ใหญ่

ระงมรำสัตว์ประชาธิปไตย

วิญญูณไหลไหวหวาดสังเวย

บทกวีนี้ หน้า 44-45 เป็นการแสดงพรรณนาของกวีที่หลากหลายรวมกัน ได้แก่ การโอง
 คุณภาพสินค้าที่วางขายครั้งสมัยที่สนามหลวงยังให้จัดเป็นตลาดนัดหรือประมาณกึ่งศตวรรษที่
 ผ่านมา การสะท้อนปัญหาการเรียนการสอนระดับมหาวิทยาลัยซึ่งคุณภาพเริ่มด้อยค่าลง กวีถึงขั้น
 แสดงการประชดผ่านรูปภาพที่ว่า “รับปริญญา นานาสัตว์อัศจรรย์ หุหุหุหุ กิ่งก่าก็ปริญญาตรี”
 ในรูปภาพดังกล่าวสามารถค้นหาสัมพันธบทของสำนวน “กิ่งก่าได้ทอง” หมายถึงบุคคลหยิ่ง
 ผยองเชิดหน้าชูตาด้วยอำนาจ ซึ่งได้รับการนำมาเปรียบเทียบกับบุคคลที่ได้รับปริญญาและคิดว่า
 ตนเองเก่งกล้าแล้วทำกร่างหรือประชดว่าการศึกษาไร้คุณภาพเพราะบุคคลที่รับปริญญาถูกเปรียบ
 เป็นสัตว์นานาชนิด การคำสารเสพติดประเภทกัญชาและฝิ่น รวมถึงสิ่งที่กวีพิจารณาว่าเป็น “สอน
 วิธีดูดเลือดแดกอธรรม” หมายถึง วิธีการคดโกงเอาไรต์เอาเปรียบสมาชิกในสังคมด้านศีลธรรมและ
 เป็นป้อนทำลายความเจริญอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม พบการกระทบกระทั่งกับผู้นำในสมัยนั้นร่วม
 เหตุการณ์ทางการเมืองช่วงปี พ.ศ. 2516-2519 ผ่านกลวิธีทางภาษาแบบการใช้คำศัพท์กลุ่มวัตถุ
 ของแข็งและของมีคม “สาก, อีโต้, พั่ว, ขวาน” ซึ่งเป็นกระบวนการนัยนำคำอื่นมาแทน
 ความหมายของอีกคำที่สัมพันธ์กัน ตีความหมายได้ว่าเป็นเครื่องมือใช้ในการทำมาหากินของ
 ชาวบ้าน/เกษตรกร แต่มีคุณสมบัติร่วมกับอาวุธของทหาร คือ การใช้ปาด หั่น บาด ช้ำแหล่ซึ่งอาจ
 ทำให้เสียชีวิตได้ ดังนั้น กวีกล่าวถึงเครื่องมือของมีคมทั่วไปแต่ประชดประชันคนะทหารที่ปกครอง
 ประเทศ เนื่องจากปรากฏคำศัพท์ทางตำแหน่งทหาร คือ “เสนาริการ” ซึ่งเป็นยศตำแหน่งของทหาร
 กลวิธีทางภาษาแบบการประชดเป็นการกล่าวสิ่งหนึ่งแต่ให้ความหมายตรงข้าม สร้างความคิดให้
 ทบทวนเรื่องราวได้อย่างลึกซึ้ง Dynel (2014, pp. 544-545) สังเคราะห์การประชดด้วยถ้อยภาษา
 (verbal irony) ว่าเกิดจากการตีความถูกหรือพลาดแล้วแต่บริบทกับข้อมูลที่ได้รับ อันมีผลต่อการ
 เข้าใจเรื่องราว เช่นเดียวกันกับเหตุการณ์ที่ถูกนำเสนอในบทกวีสำหรับการวิเคราะห์พบว่าการ
 ล้อเลียนระหว่างของมีคมของชาวบ้านกับอาวุธทหารสร้างความขบขัน แต่ซ่อนเรื่องราวที่อันตราย
 กับความตายผ่านคนะทหารที่ควบคุมบ้านเมืองอย่างไร้คุณธรรม ประเด็นถัดมาการปกครอง

ประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ในยุคนั้นคิดว่าเป็นยุควิปโยคเลวร้าย และบุคคลเกี่ยวกับประชาธิปไตยรู้สึกหวาดกลัว ดังข้อความว่า “ระงมร่ำสัตว์ประชาธิปไตย วิญญาณไหลไหวหวาดสังเวย” ในบทดังกล่าว แสดงรูปภาพที่เชื่อมโยงความคิดอื่นที่เคยมีมา ได้แก่ “สัตว์ประชาธิปไตย” นำไปสู่การเปรียบเทียบตัวของ “สัตว์สังคม” (Man is by nature a social animal) ดังคำกล่าวของ Aristotle (1999, translated by Jowett, 1999) เป็นสัมพันธบทในลักษณะการเปรียบลือคู่ขนานว่าในสังคมมีระบอบการปกครองที่ได้รับการยอมรับว่าเท่าเทียมกันคือ ประชาธิปไตย ดังนั้น “สัตว์ประชาธิปไตย” จึงเป็นการประชดเชิงการเรียกร้องประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น มิฉะนั้นจะเป็นสัตว์ดิรัจฉานมากกว่ามนุษย์ เป็นการสร้างคำในภาษาและความคิดเชิงคู่ขนานของคำว่า “สัตว์ประชาธิปไตย” คู่ขนาน คือ “สัตว์ป่าเถื่อน” จึงเป็นความคิดความเปรียบระหว่างมนุษย์ที่สมองในการจัดระบอบของการปกครอง และสัตว์ดิรัจฉานที่มีเพียงแต่การรวมกลุ่มรวมฝูงรวมโขลงเท่านั้น ไม่พัฒนาถึงขั้นการบริหารปกครอง

อุดมการณ์ที่ถูกถ่ายทอดออกมาเป็นจิตวิญญาณของการสร้างประชาธิปไตยที่ต้องทำความเข้าใจกับวาทกรรมด้านการเสียดความหรรษาและฟุ่มเฟือย และวาทกรรมหลงตนเองยกตนขึ้นสูงกว่าผู้อื่น ดังนั้น ประชาธิปไตยจากตัวบทนี้ ก็ไม่ได้หมายถึงระบอบการเมือง แต่เป็นการใช้ชีวิตด้วยระบบและวิธีที่เหมาะสม อยู่ในลู่ทางจำเป็นและสำคัญเท่านั้น

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การสื่อสารผ่านตัวบทข้างต้น แม้นำเสนอสถานะของความเป็นสมาชิกแบบสัตว์สังคมก็ตาม แต่ไม่พบความพยายามหรือความสร้างสรรค์ด้านการมองโลกบวก เป็นการปะทะต่อสู้เชิงอำนาจในการเรียกร้องมากกว่า จึงมีลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

โครงสร้างประโยคจากวรรค “หลงตัวว่าประลัยกัลป์ขึ้นนำ” มีคำกริยาแสดงความรู้สึกนึกคิด “หลงตัว” โดยมีการละผู้แสดงกระบวนการในฐานะที่เข้าใจได้ว่าเป็นการสมมุติประธานของประโยคที่หมายถึงทุกคนซึ่งเป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทรับสัมผัส สิ่งที่ได้รับสัมผัส คือ “...ว่าประลัยกัลป์ขึ้นนำ” หมายถึงภาวะความรู้สึกที่หลงตัวเองในลักษณะสูงสุดซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคม ดังนั้น กระบวนการรับสัมผัสในบทกวีนี้กระตุ้นเตือนผู้มีอำนาจอย่าหลงบ้าอำนาจ เพราะผลลัพธ์สุดท้ายของชีวิต คือ ความตาย ตามสังสารวัฏแนวคติพุทธ “เกิดแก่เจ็บตาย” ที่กวีประสงคนำเสนอ

4. การวิเคราะห์ทวินันท์ซีไรต์ “ใบไม้ที่หายไป” ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปี 2532

4.1 บทกวี “จุดหมาย”

เมื่อย้อนกลับไปประมาณ 40 ปี พบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น การแบ่งความสูง-ต่ำของมนุษย์มีมานานแล้ว ดังตัวอย่าง (13) ในบทกวี “จุดหมาย” จากทวินันท์ซีไรต์เรื่อง “ใบไม้ที่หายไป” ปี พ.ศ. 2532 ของจิระนันท์ พิตรปรีชา

- (13) ลบช่องว่างทางชนชั้นแก้ปัญหา
โดยมาตราความพอดีถ้ามีอยู่
จะปรับหมุดยุติธรรมค้ำตราชู
เกมต่อสู้ก็สุดสิ้นหมดกลืนคาว

ตัวอย่าง (13) มีการนำเสนอความเป็นไปได้ของการแก้ไขปัญหาทางชนชั้นในสังคม โดยการพิจารณาความพอดี แม้กวีไม่ได้กล่าวว่าเป็นความพอดีในเรื่องใด แต่คาดการณ์ได้ว่าเป็นประเด็นของคุณธรรมที่ไม่สร้างความต้องการเกินกว่าสภาพที่เป็นอยู่ และกวีมีการเผื่อความคิดของความเป็นไปได้ผ่านโครงสร้างทางภาษาที่แสดงเงื่อนไข คือ “โดยมาตราความพอดีถ้ามีอยู่” คำแสดงเงื่อนไข “ถ้า” เป็นการแสดงความคิดความเชื่อในรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาแบบความคิดที่มีอยู่ก่อน (presupposition) Levinson (1983, p. 184) อธิบายว่าโครงสร้างความคิดที่มีอยู่ก่อนแบบเงื่อนไขที่ไม่จริง (counterfactual presupposition) แสดงความหมายตรงข้าม เช่น “If Hannibal had only had twelve more elephants, the Romance languages would/would not this day exist.” (ถ้าฮานิบัลมีช้างเป็นโขลงสัก 12 เชือก ภาษากลุ่มโรมานซ์อาจจะมี/ไม่มีอยู่ในปัจจุบัน) จากรูปภาษานี้มีความคิดที่มีอยู่ก่อน คือ >> “Hannibal didn't have twelve more elephants” (ฮานิบัลไม่มีช้างเลย) ดังนั้น โครงสร้าง “โดยมาตราความพอดีถ้ามีอยู่ จะปรับหมุดยุติธรรมค้ำตราชู” แปรเป็นรูปภาษาทั่วไปได้ว่า “ถ้าความพอดีสมดุลมีอยู่ จะสร้างความยุติธรรมให้เท่าเทียมกัน” ปรากฏเป็นความคิดที่มีอยู่ก่อน >> “ไม่มีความพอดีที่สมดุล ก็ไม่มีความยุติธรรม” ความคิดที่มีมาก่อนเช่นนี้เป็นความเชื่อในคลังสมองของกวี และถูกผลักดันออกมาเป็นความคาดหวังว่าประสงฆ์ให้ความสมดุลแก่ทุกคน ชนชั้นจะไม่เหลื่อมล้ำต่อไป และในตัวบทของบทกวีข้างต้นกล่าวอีกว่าความไม่พอดีของมนุษย์หรือความต้องการที่มากเกินไปเป็นการใช้อุปลักษณ์ว่ากิเลสความอยากคือสงคราม เพราะมีถ้อยอุปลักษณ์ว่า “เกมต่อสู้” เมื่อผู้คนมีความพอดีการต่อสู้แย่งชิงจะหมดสิ้น ซึ่งปรากฏในข้อความ “เกมต่อสู้ก็สิ้นสุดหมดกลืนคาว” อุปลักษณ์สงครามที่พบไม่เพียงแต่ “เกมต่อสู้” ถ้อยอุปลักษณ์ “กลืนคาว” แสดงให้เห็นเลือด/ความตายของศพในสงคราม

ของความไม่พอดี ซึ่งเป็นสิ่งที่กวีไม่ประสงค์ และส่งสารให้ผู้อ่านรับรู้ว่าการณ์ในช่วงเวลาของกวี หรือประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา มีประเด็นของการแก่งแย่งผลประโยชน์ทำให้เกิดการกดขี่คนที่อยู่ในชนชั้นที่ต่ำกว่า ไม่อาจต่อสู้กับชนชั้นสูงกว่าได้ อย่างไรก็ตามการเปิดเผยการกดขี่และชนชั้นปรากฏความพยายามของการเปลี่ยนความคิดในทางที่ดี ดังการอธิบายข้างล่างนี้

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

กวีมีความคิดบวกต่อปัญหาของความเหลื่อมล้ำด้วยการค้นหาวีธีคิดแก้ไขจากวรรค “ลบช่องว่างทางชนชั้นแก้ปัญหา” เมื่อช่องว่างระหว่างกลุ่มบุคคลประชิดหน้าเข้าหากัน ความห่างทางสังคมที่สร้างความเห็นต่างจนบาดหมางกันก็เริ่มใกล้ชิดดีขึ้น มุมมองที่ดีนี้ทำให้ตัวบทที่วิเคราะห์สะท้อนความทุกข์เศร้าและความรู้สึกอัดอั้นได้พลิกเปลี่ยนด้วยความพยายามมองโลกบวกเพื่อการอยู่รอดตามหลักการของการทนสู้ (resistance) ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของกริยาเรียงแบบสัมพันธ์กันของวรรค “ลบช่องว่างทางชนชั้นแก้ปัญหา” เป็นกระบวนการสร้างผลซึ่งมีเจตนาให้เกิดผลลัพธ์ตามรูปภาพด้วยเช่นกัน คือ ผู้แสดงกระบวนการที่ถูกละไว้ในฐานะผู้สร้างผลของคำกริยา “ลบ, แก้ปัญหา” โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกเป้าหมาย คือ “ปัญหา” ความสัมพันธ์ของกระบวนการทั้งสองเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องผ่านโครงสร้างกริยาเรียง ทำให้ตระหนักถึงผลร้ายที่อาจเกิดขึ้น จึงต้องแก้ไขเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่ดีแทน

4.2 บทกวี “อหังการของดอกไม้”

ชื่อบทกวีมีคำว่า “อหังการ” แปลว่าการเน้นตัวเอง หรือถือตัวเป็นใหญ่ แต่เป็นไปตามศักดิ์ศรี สิทธิเสรีภาพ และความสามารถของผู้แสดงอหังการ นั่นคือ สตรี ดังเนื้อหาของบทกวี

(14)

สตรีมีสองมือ

มันยึดถือในแก่นสาร

เกลียวเอ็นจักเป็นงาน

มิใช่ร้านหลงแพรพรรณ

สตรีมีสองตีน

ไว้ป้ายปันความไฝฝืน

ยื่นหยัดอยู่ร่วมกัน
มีหมายมั่นกินแรงใคร

สตรีมีดวงตา
เพื่อเสาะหาชีวิตใหม่
มองโลกอย่างกว้างไกล
มิใช่คอยชม้อยช้วน

สตรีมีดวงใจ
เป็นดวงไฟไม่ผันผวน
สร้างสมพลังมวล
ด้วยเธอล้วนก็คือคน

สตรีมีชีวิต
ล้างรอยผิดด้วยเหตุผล
คุณค่าเสรีชน
มิใช่ปรนการามรณ์

ดอกไม้มีนามแหลม
มิใช่แย้มคอยคนชม
บานไว้เพื่อสะสม
ความอุดมแห่งผืนดิน!

บทกวีนี้ (หน้า 28-29) มีการใช้ตัวบ่งชี้บุคคล คือ “สตรี” ขึ้นต้นทุกบท ยกเว้นบทสุดท้าย มีรูปแบบของการซ้ำคำในตำแหน่งเฉพาะเป็นลักษณะของการเน้นซ้ำคำ (anaphora) ที่ต้นวรรคแรก สังกัดให้เห็นถึงเจตนาของการจัดวางคำดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ มุ่งเน้นถึงสตรีเพศ นำไปสู่วาทกรรมสตรีนิยม คือ การยกย่องกล่าวถึงผู้หญิงในมุมมองของความรู้ความสามารถที่มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย แสดงให้เห็นถึงสภาวะของผู้หญิงที่ได้รับการนำเสนอสิทธิในช่วงเวลาที่ผ่านมา การกระทำปฏิบัติของผู้หญิงที่มุ่งให้เชื่อได้ว่าผู้หญิงเป็นเพศที่ไม่ได้ด้อยค่ากว่าเพศชาย คือ การแสดง

การมีปรากฏสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านการใช้คำกริยา “มี” หลังตัวบ่งชี้บุคคลหรือต่อจากคำว่า “สตรี” และผลของสภาวะแห่งการมีปรากฏอวัยวะต่างๆ แสดงเป็นผลลัพธ์ถัดมา กล่าวได้ว่า สภาวะที่แสดงว่ามีหรือดำรงอยู่เป็นหน้าที่ที่ดีของสตรี ได้แก่ “สตรีมีสองมือมันยึดถือในแก่นสาร” “สตรีมีสองตีนไว้ป่ายป็นความไฝ่ฝัน” “สตรีมีดวงตาเพื่อเสาะหาชีวิตใหม่” “สตรีมีดวงใจเป็นดวงไฟไม่ผันผวน” และ “สตรีมีชีวิตล้าวยรอยผิดด้วยเหตุผล” สำหรับบทสุดท้าย มีการใช้คำศัพท์และคำขยายว่า “ดอกไม้มีหนามแหลม” เป็นการนำคำอื่นมาอธิบายอีกความหมายเป็นลักษณะของการใช้กลวิธีทางภาษานามนัย ซึ่งมีการถ่ายโยงคุณสมบัติของดอกไม้มาสู่ความเป็นผู้หญิง ได้แก่ ความสวยงาม กลิ่นหอมและความนุ่มนวลชวนดม การหีบจับสัมผัสหักกิ่งก้านดอกไม้ได้ง่าย เป็นต้น คุณสมบัติเหล่านี้นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิง ดังนั้น การกล่าวด้วยคำอื่นมุ่งความหมายของอีกคำเป็นวิธีการชอมนัยของการใช้ชื่อนามอื่น ตรงตามคำศัพท์ของกลวิธีทางภาษานามนัยอย่างชัดเจน การวิพากษ์กลวิธีนามนัยมีความน่าสนใจเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ใหม่ในแง่มุมของการตีความ เนื่องจากการใช้คำศัพท์ “ดอกไม้” เป็นอีกชื่อที่มีนัยความหมายของผู้หญิง ก็สามารถวิเคราะห์เป็นอุปลักษณะด้วยการถ่ายโยงคุณสมบัติให้แก่วงความหมายระหว่างต้นทางและปลายทาง แต่จุดเด่นของการปรากฏในตัวบทในรูปแบบของการเชื่อมโยงไปสู่สิ่งที่ต้องการอธิบายมีการแยกส่วนพื้นที่ Benczes (2011) นำเสนอหลักการพินิจลักษณะนามนัยว่า วงความหมายมีความหลากหลายมากกว่าการกำหนดให้อยู่ในวงความหมายเดียวกัน และก่อให้เกิดการเรียกชื่อนามอีกอย่างไร้แทนความหมายเดียวกันของชื่อเรียกอื่น เช่น “couch potato” แปลตรงตัวว่า “เบาะที่นั่ง มันฝรั่ง” เป็นการเรียกชื่ออื่นที่ต่างวงความหมายแต่นำมาใช้เรียกแทนบุคคลที่นั่งประจำหน้าโทรทัศน์พร้อมอาหารรับประทาน หากใช้ภาษาปากในการแปลเอาความหมายจะหมายถึง “โอบ้าทีวี/คนติดทีวี” หรือพอเทียบเคียงกับนามนัยภาษาไทยอีกชื่อหนึ่งได้ว่า “โอบ้ารกอก” ดังนั้น การอธิบายดังกล่าวนำมาปรับใช้กับ “ดอกไม้” ที่แทนผู้หญิงในบทกวีที่วิเคราะห์ได้เช่นกัน

วิธีคิดข้างต้นถูกปรับประยุกต์ในงานวิจัยนี้จึงสามารถถอดความหมายของ “ดอกไม้มีหนามแหลม” ได้ว่า “ผู้หญิงมีหนามแหลม” แต่ส่วนขยาย “หนามแหลม” ต้องตีความให้สอดคล้องกับการใช้คำศัพท์ กลวิธี และบริบท พบว่า ความท้าทายของการสร้างอัตลักษณ์สตรีเพศเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับวิถีปฏิบัติของสังคมไทยที่มีผู้ชายเป็นใหญ่มาอย่างช้านาน ความคิดที่มีอยู่ก่อน คือผู้หญิงมีหน้าที่รับใช้ฝ่ายชาย ได้แก่ พ่อตนเอง สามี หรือแม้กระทั่งพ่อของสามี เป็นต้น กวีเลือกคำศัพท์ที่เป็นส่วนขยายว่า “มีหนามแหลม” หมายถึง การมีองค์ความรู้และความสามารถที่ปฏิบัติงานไม่แตกต่างจากผู้ชาย ดังนั้น การมีส่วนขยายดังกล่าวเป็นนวัตกรรมทางความคิดเพื่อนำมาสร้างบุคลิกภาพและลักษณะของความเป็นผู้หญิงในรูปแบบการเปรียบของกวี

ความเปรียบ (trope) ข้างต้นในบทกวีที่มีวาทกรรมสตรีนิยม (feminist discourse) เกิดจากการใช้กลวิธีทางภาษาแบบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ มีถ้อยอุปลักษณ์ปรากฏในบทสุดท้ายของบทกวี “ดอกไม้มีหนามแหลม มีไซ้แยมคอยคนชม บานไว้เพื่อสะสม ความอุดมแห่งผืนดิน!” ได้แก่ “ดอกไม้, หนาม, แยม, บาน” เป็นกลุ่มคำศัพท์เกี่ยวกับพืชพรรณดอกไม้ คุณสมบัติที่ถูกนำมาเปรียบเทียบสะท้อนถึงการเบ่งบานเติบโตอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น สตรีในสังคมผ่านประสบการณ์ทางการเมืองในบทกวีเป็นภาพแทนของผู้หญิงยุควิทยาคารก้าวหน้าที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาผู้ชายฝ่ายเดียว สตรีมีความพร้อมที่เรียนรู้สรรพสิ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ในอดีต สังคมส่วนใหญ่ไม่ได้จัดสรรอำนาจและการตัดสินใจให้แก่ผู้หญิง Janusz (1994) วิจารณ์วาทกรรมสตรีนิยมหลายช่วงสมัยพบการใช้ภาษาที่เปรียบเทียบสตรีกับสิ่งต่างๆ ที่ทำให้ดูแยร้าย ไร้ค่า เป็นรอง อยู่ชั้นล่างกว่าบุรุษเพศ (a patriarchal, phallocratic system) ในทางกลับกัน ผลลัพธ์การนำเสนอภาพแทนสตรีในบทกวีที่ผู้วิจัยค้นพบ แสดงให้เห็นถึงการผลักจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้ของผู้หญิง รวมถึงศักยภาพในการใช้ชีวิตและการทำงานอย่างเปี่ยมล้นพลัง ซึ่งตรงข้ามกับมุมมองของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ผลวิจัยว่าผู้หญิงต่ำต้อยกว่า

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

มุมมองของสถานะสตรีเพศในสังคมไทยร่วมสมัยผ่านบทกวีที่วิเคราะห์ สร้างแรงผลักดันของการสถาปนาสถาบันผู้หญิงให้เท่าเทียมกับพวกผู้ชายอย่างมีเหตุผล และเป็นที่ประจักษ์ด้วยความสามารถ สติปัญญา มากกว่าการใช้ชนบธรรมเนียมที่ถูกกำหนดให้เป็นแบบตายตัวด้วยความคิดของเพศชายว่า ผู้หญิงต้องทำหน้าที่รับใช้ผู้ใช้ เมื่อการนำเสนอความรู้ความสามารถของผู้หญิงได้รับการตีแผ่ผ่านการมองโลกในแง่ดี ย่อมสร้างอุดมการณ์เพศสภาพกับความเท่าเทียมผ่านวาทกรรมกับอุดมการณ์สตรีนิยมที่เกิดขึ้นมาเพื่อรักษาสสมดุล ไม่ใช่การแข่งขันต่อสู้ระหว่างเพศ การสร้างสรรค์ผ่านการเสริมสร้างพลังชีวิตและจิตใจแห่งความเป็นผู้หญิงให้เปิดเผยว่ามี ความรู้ความสามารถไม่ต่างจากผู้ชายเป็นการมองโลกบวกด้วยการสร้างสมดุลของความเท่าเทียม อีกทั้งสตรีเพศมีความอดทนสูงมาแต่อดีตภายใต้สังคมไทยที่ให้บุรุษเพศเป็นผู้นำ ก่อนการทำความเข้าใจความเท่าเทียมของเพศสภาพในช่วงยุคร่วมสมัยของกวีเป็นต้นมา การอดทนอย่างยิ่งเป็นสิ่งหลักการของการทนสู้ (resistance) ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้านำเสนอไว้

โครงสร้างประโยคที่โดดเด่นสำคัญ คือ ทูกรวรรคแรกของทุกบทซึ่งมีการใช้กระบวนการมีปรากฏ แสดงความเป็นเจ้าของกับสิ่งที่ครอบครองอยู่ในสภาพของอำนาจที่พืงนำมาใช้อย่างถูกต้องผ่านอวัยวะร่างกายและสิ่งกำเนิด ได้แก่ “สตรีมี...(สองมือ, สองตีน, ดวงตา, ดวงใจ, ชีวิต)”

การวิเคราะห์กระบวนการมีปรากฏ พบผู้มีปรากฏ (existant) จากคำนาม “สตรี” ที่เป็นผู้แสดงกระบวนการของคำกริยา “มี” ดังนั้น โครงสร้างกระบวนการมีปรากฏต่อกัยสิ่งที่มีร่วมกันระหว่างเพศสภาพจึงต้องสร้างความเท่าเทียมตามเนื้อหาในบทกวีที่น่าเสนอ

4.3 บทกวี “ดอกไม้จะบาน”

ชื่อบทกวีนี้เป็นโครงสร้างประโยค โดยมีทัศนภาวะของการคาดการณ์อนาคตจากคำกริยาช่วย “จะ” และเป็นกลวิธีของการคาดการณ์จากบริบทประเภทความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่ามีสิ่งใดหรือเหตุการณ์ใดเกิดขึ้นเชิงเปรียบเทียบที่ดีผ่านการอุปลักษณณ์กับดอกไม้ ดังเนื้อหาข้างล่าง

(15) ดอกไม้	ดอกไม้จะบาน
บริสุทธิ์กล้าหาญ	จะบานในใจ
สีขาว	หนุ่มสาวจะไฝ
แนวแน่แก้ไข	จุดไฟศรัทธา
เรียนรู้	ต่อสู้มายา
ก้าวไปข้างหน้า	เข้าหามวลชน
ชีวิต	อุทิศยอมตน
ฝ่าความสับสน	เพื่อผลประชา
ดอกไม้	บานให้คุณค่า
จงบานซ้ำซ้ำ	แต่ว่ายั่งยืน
ที่นี่	และที่อื่นอื่น
ดอกไม้สดชื่น	ยืนให้มวลชน

ในบทกวีนี้ (หน้า 18) มีการใช้คำศัพท์ “ดอกไม้” เช่นกัน แต่ไม่ได้เป็นคำแทน/เรียกบุคคล แม้อยู่กวีนิพนธ์เรื่อง “ไปไม่ที่หายไป” เรื่องเดียวกันก็ตาม แต่ “ดอกไม้” ในที่นี้ คือ “ความหวัง” ผ่านกระบวนการนามนัย ซึ่งเป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้เรียกความหวังด้วยชื่ออื่น โดยการเชื่อมโยงถ้อย โอนคุณสมบัติของคำว่า “ดอกไม้” ได้แก่ การผลิบาน การออกดอกออกใบ ความสะพรั่งสวยงาม มาสู่ความหวังที่ประสงค์ให้เกิดขึ้นเหมือนดอกไม้ที่เบ่งบาน น่าเสนอน่าชม ดังบาทสุดท้ายที่กล่าวว่า “ดอกไม้สดชื่นยืนให้มวลชน” ความหวังของการเบ่งบานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อมีการเปรียบเทียบเชิงบริบทพบว่าเป็นความหวังที่สืบสานประชาธิปไตย ทำให้เกิดการเปรียบเป็นอุปลักษณณ์เชิงมโนทัศน์ว่า [ประชาธิปไตยคือดอกไม้] หมายถึงความหวังว่ารูปแบบประชาธิปไตยต้องเบ่งบานเหมือน

ดอกไม้ และงอกงามสำเร็จในประเทศไทย ดังข้อความของบทที่ 5 คือ “ดอกไม้ บานให้คุณค่า จงบานซ้ำซ้ำ แต่ว่ายั่งยืน” ผลผลิตของกวีที่มีต่อบทนี้สร้างนวัตกรรมใหม่ให้แก่วงการกวีนิพนธ์ไทย เพราะแทบไม่มีการใช้อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [ดอกไม้] เพื่ออธิบายมโนทัศน์ [ประชาธิปไตย] โดยส่วนใหญ่ นำวัชพืชรต้นหญ้าที่ถูกเหยียบย่ำซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในการเพิกขาทประชาธิปไตย ผลวิจัยของ Belkhasher (2011, pp. 7-9) นำเสนอการเปรียบเทียบประชาธิปไตยผ่านถ้อยอุปลักษณะของคำศัพท์ “grass” (หญ้า) ซึ่งเป็นงานวิจัยกวีนิพนธ์เรื่อง “Leaves of Grass” (เรียวใบหญ้า – ผู้วิจัยแปล) ปี ค.ศ. 1855 ของ Walt Whitman ซึ่งผลงานชิ้นนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระคัมภีร์แห่งประชาธิปไตย (Bible of democracy) เมื่อนำความคิดเชิงเปรียบเทียบแบบอุปลักษณะในงานของ Belkhasher กับของผู้วิจัยมาแสดง พบหลักการใหญ่เหมือนกัน คือ การนำมโนทัศน์ [พืช] มาฉายภาพประชาธิปไตย แต่ระดับวิธีคิดย่อยพบว่าใช้พืชต่างสายพันธุ์กัน บทกวี “ดอกไม้จะบาน” นี้ในงานของผู้วิจัยยังพบนามนัยและอุปลักษณะเพิ่มเติม ได้แก่ การใช้คำศัพท์ “สีเขียว” เป็นนามนัยของการนำคำศัพท์อื่นมาแทนความหมายของอีกคำ คือ “ความยุติธรรม” วาทกรรมแห่งความถูกต้องและความเท่าเทียมทางการปกครอง ซึ่งช่วงสมัยของกวีปกครองด้วยรัฐบาลทหารที่มีการใช้อำนาจที่ผิด การกระทำผิดเป็นธรรมดาของมนุษย์ แต่หากไม่แก้ไขปรับปรุงจะทำให้เกิดความหลงผิดหลงอำนาจมากกว่าการอ้างเข้าปกครองเพื่อแก้ไขอะไรบางอย่างที่ถูกกล่าวหาว่าไม่ดี และจะเข้ามาบริหารแก้ไข การรู้ตนว่ากระทำผิดและพร้อมปรับปรุงให้เกิดความยุติธรรมที่เหมาะสมเป็นวิธีคิดของประชาชนหนุ่มสาว ดังข้อความของบทที่ 2 คือ “สีเขียว หนุ่มสาวจะไฟ แน่วแน่มแก้ไข จุดไฟศรัทธา” ในข้อความนี้เองพบอีกหนึ่งอุปลักษณะคือ [ความศรัทธาคือไฟ] มีถ้อยอุปลักษณะของคำกริยาว่า “จุด” ซึ่งเป็นการกระทำให้เกิดแสงเปลวของไฟ เช่นเดียวกันการมีความศรัทธาให้ปรากฏเสมือนการจุดไฟให้แสงสว่างโชติช่วง สะท้อนถึงความคิดและความกล้าหาญของปัญญาชนที่เป็นนิสิตนักศึกษาในสมัยนั้น เนื่องจากการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาออกมาต่อต้านรัฐบาลทหาร การใช้กลวิธีทางภาษาทั้งนามนัยและอุปลักษณะที่วิเคราะห์มาทำให้เห็นถึงความหนักแน่นทางความคิดของกวีรวมถึงปัญญาชนที่เป็นช่วงวัยเดียวกับกวี ในมุมมองพลังปัญญาชนที่ต่อต้านการปกครองโดยกลุ่มทหารที่ไร้คุณภาพ

ประการสำคัญ การนำคู่สภาวะตรงข้ามระหว่าง “ทหาร” กับ “ปัญญาชน” ที่ถูกถ่ายทอดผ่าน “นิสิตนักศึกษา” อีกทอดหนึ่ง เป็นการสร้างภาพลักษณ์แก่ทั้งสองสถาบันดังกล่าว กลายเป็นภาพแทนที่ตรงข้าม คือ “นิสิตนักศึกษา” มีภาพแทนของการต่อสู้เรียกร้องความถูกต้อง ส่วน “ทหาร” ถูกติดฉลากของภาพแทนของความชั่วร้าย ไม่เป็นประชาธิปไตย อีกทั้งถูกส่งมาถึงปัจจุบันกลายเป็นภาพจำฝังใจ เมื่อมีข้อขัดแย้งทางการเมืองและเกิดปฏิวัติรัฐประหารขึ้น ทหารถูกเกลียด

ซึ่งโดนทำลายภาพลักษณ์ไปแล้ว เพราะภาพแทนที่ถูกทำให้เชื่อกันมาว่าชั่วเลวถูกดึงออกจากภาพจำฝังใจให้คิดเป็นเช่นนั้นแต่แรก โดยปราศจากการทบทวนแรงจูงใจ เหตุผล น้ำหนักหลักฐานของการรัฐประหาร

อุดมการณ์แห่งความหวังและพลังขับเคลื่อนของนิสิตนักศึกษากลายเป็นสัญลักษณ์แห่งความชอบธรรม วาทกรรมการต่อสู้ด้วยความสามัคคีของปัญญาชนเกิดขึ้น ถูกนำมาใช้ในการสร้างความชอบธรรมของอุดมการณ์อีกครั้ง เป็นการผลิตวาทกรรมซ้ำในเหตุการณ์ที่เชื่ออำนาจให้ผลิตซ้ำและใช้สู้กับอำนาจเผด็จการ

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

มุมมองความคิดบวกของอุดมการณ์ข้างต้น เป็นการเปรียบเทียบความสวยงามน่าชมของมโนทัศน์ของดอกไม้กับการรวมตัวของมวลชนที่มุ่งหวังเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ก่อเกิดการต่อสู้ด้วยใจตรงกับหลักการทนสู้ (resistance) ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของบาท “บริสุทธิ์ก็กล้าหาญ จะบานในใจ” แม้มีคำกริยา “บาน” บอกการแผ่ผลิของกลีบดอกไม้ แต่บริบทมีผลต่อการเปลี่ยนหน้าที่ของชนิดของคำกับการตีความ คำว่า “บาน” ได้รับอิทธิพลจากหน่วยแวดล้อมบอกสถานที่เชิงนามธรรมของบุพพทวลี “ในใจ” เป็นการสร้างผลลัพธ์ของความกล้าหาญที่บริสุทธิ์ซึ่งเป็นผู้แสดงกระบวนการ ดังนั้น จากความหมายตรงตัวของคำกริยา “บาน” ที่เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของดอกไม้ เมื่อความหมายของคำกริยา “บาน” เปลี่ยนเป็นความหมายเชิงบริบท กลายเป็นกระบวนการสร้างผล

5. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “มีอนันต์สีขาว” ของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ ปี 2535

5.1 บทกวี “ทางเข้า”

การศึกษาวเคราะห์วาทกรรมผู้ตี ผู้ได้รับการศึกษา จากบทกวีชื่อ “ทางเข้า” หน้า 75 ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ พ.ศ. 2535 เรื่องมีอนันต์สีขาว ของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ ซึ่งเป็นการประชดประชันกฎกติกาบางประการในสังคม ดังนี้

(16)

เชิญปวงเทวดาและมนุษย์
สู่แดนวิสุทธิสุคติพิเศษ

มาเสพสุขมิรู้สร้าง

ตริงทรวงมิรู้ซา

กาลเวลามิรู้สุด

เทศะมิรู้สิ้น

รสล้นมิรู้ลา

รสตามิรู้เลื่อน

รสหุมิรู้เพื่อน

ผู้มาเยือนมิรู้ขาด

ผ่านประตูมิรู้เรื่อง

ถูกเคืองมิรู้แหละ

โง่งมิรู้แหงะ

รองเท้าแตะะห้ามเข้า

รองเท้าแตะะห้ามเข้า

ตัวอย่าง (16) นำเสนอภาษาที่มีนัยบ่งชี้ (implicature) ของความรุนแรงที่แฝงอยู่ ได้แก่ “มิรู้เรื่อง” เป็นคำที่แสดงสภาพของคนไม่สมประกอบ ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือมักเป็นคำกล่าวถึงคนที่มีลักษณะป่าๆ เปื้อๆ นอกจากนี้กลุ่มคำที่เล่นเสียง “มิรู้แหละ” และ “มิรู้แหงะ” เสียงของคำลงท้ายของอนุพากย์ทั้งสองปรากฏเสียงสระสูง/ต่ำ (open/close²²) ตามระดับการยกลิ้นออกเสียง คือ /แ-ะ/ Shot and Archer (2005) กล่าวว่า “สัทสัญลักษณ์”²³ (sound symbolism) ของเสียงสระลักษณะแบบนี้สื่อความหมายเกี่ยวกับความกว้าง ความใหญ่ และปริมาณมาก แม้รูปภาษาคำว่า “แหละ” กับ “แหงะ” เป็นสระเสียงสั้นก็ตาม แต่ยังคงมีลักษณะของตำแหน่งการออกเสียงที่ลิ้นแบระนาบเปิดกว้างอยู่ จึงสื่อสัญลักษณ์ที่ให้เข้าใจคำลงท้าย “แหละ” มีความหมายเน้นย้ำคำที่ปรากฏข้างหน้าและใช้เพื่อบอกแจ้งข้อมูล (นววรรณ พันธุเมธา, 2559, น. 127) และ “แหงะ” มีความหมายของความไม่พึงพอใจอย่างมาก ในทิศทางกลับกัน ทั้งหมดเป็นการประชด โดยอาศัยการตีความร่วมกับรูปภาษาปฏิเสธ “มิรู้แหละ” จึงหมายถึง ถึงรู้แต่ไม่ตอบรับว่ารู้อย่างหนักแน่น และ “มิรู้แหงะ” มีความหมายว่า ถึงรู้ก็แกล้งไม่รู้อย่างทำเป็นไม่

²² การใช้คำศัพท์เฉพาะทางแสดงระดับการยกลิ้น (height) ของ Shot and Archer (2005) ระหว่างคำว่า “open” หมายถึงลักษณะลิ้นแบ คือ ลิ้นอยู่ระดับล่างระนาบหรือต่ำลง ตรงกับคำศัพท์เฉพาะทาง “low” และคำว่า “close” ลักษณะของลิ้นยกสูงขึ้น ตรงกับคำศัพท์เฉพาะทาง “high” ตามการอธิบายของ Ogden (2009, p. 59)

²³ คำแปลบัญญัติ “สัทสัญลักษณ์” มาจาก สิริศิริระ โชคทวีกิจ (2560)

เจริญ แต่กระนั้นกวีใช้รูปภาษาตั้งแต่วรรคที่ 1 – 9 แสดงการเสียดสี ประชด (Irony) ก่อนการเฉลยคำตอบของเรื่องที่แท้จริง

ความที่ปรากฏข้างต้นเป็นการใช้ความเจริญผ่านการใช้ชีวิตและการกินอยู่เป็นหลักฐานว่าโลกมนุษย์นี้ดีหนักหนา กลับกลายเป็นเรื่องน่าละอายที่มนุษย์ยังยึดขนบธรรมเนียมบางประการที่ล้าหลัง ไม่พัฒนาไปตามโลกสังคมของมนุษย์

การนำกฎข้อบังคับที่ไม่เหมาะสมมาใช้ผ่านมนุษย์ที่เหมือนจะรักษากฎตามหน้าที่นั้น จะทำให้เกิดการแบ่งแยก “เรา” (we-ness) และ “เขา” (otherness) โดยที่ไม่พิจารณาความเหมาะสมด้านวิชาการ คือ การมาเยือนหอสมุดเพื่อหยิบยืมอ่านหนังสือ

ทุกสังคมในทุกระดับถิ่นที่อยู่และหน่วยงานองค์กรมีกฎกติกา ซึ่งอาจถอดแม่บทมาจากกฎกติการะดับมหภาค เช่น รัฐธรรมนูญ ธรรมเนียมปฏิบัติ ฯลฯ และได้นำมาปรับให้เข้ากับสังคมตนเอง อย่างไรก็ตาม บางกรณี กฎกติกาเป็นสิ่งที่ถ่วงความเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาตามยุคสมัยที่เปลี่ยน ยิ่งปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์และดิจิทัล (Globalization & Digital Era)

วาทกรรมความเป็นมนุษย์ปรากฏที่ 6 บาท (บรรทัด) สุดท้าย แสดงให้เห็นถึงการไม่อนุญาตให้ผู้สวมใส่รองเท้าแตะเข้าสถานที่ราชการ เช่น หอสมุด กฎกติกานี้เป็นที่ยอมรับในช่วงร่วมสมัยของกวี และถึงปัจจุบัน หากแต่กฎนี้คลายตัวมากขึ้น ขอเพียงความสุภาพจากการรักษาความสะอาด และมีการเน้นองค์ความรู้จากการใช้หอสมุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ความคิดแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในบทกวีที่วิเคราะห์เป็นการประชดประชันถึงขั้นแดกดัน (lampoon) กฎกติกาในสังคมที่ล้าหลังมากกว่าการนำเสนอการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ชัดเจน

โครงสร้างประโยคของวรรค “รองเท้าแตะห้ามเข้า” เทียบได้กับภาษาพูดทั่วไปที่ใช้จริงด้วยแนวคิดทางภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ พิจารณาโครงสร้างรูปภาษาที่ปรากฏตาม ดังนั้น คำศัพท์ “รองเท้า” เป็นคำนามในฐานะผู้รับผลจากการกระทำของคำกริยาปฏิเสธสั่งห้าม “ห้ามเข้า” การไม่อนุญาตให้เข้าพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นกระบวนการสร้างผล กล่าวคือ ผลของการสั่งห้ามการเข้ามาปรากฏบุคคลถูกสั่งห้าม โดยไม่สามารถเข้าภายในพื้นที่ได้ กรณีของคำว่า “รองเท้า” เป็นนามนัยใช้เรียกแทนมนุษย์ผ่านหลักการส่วนหนึ่งแทนส่วนทั้งหมด คือ อวัยวะเท้าสวมรองเท้าเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ และ “รองเท้าแตะ” เป็นประเภทหนึ่งของรองเท้าที่สวมใส่ลำลองไม่เป็นทางการหรือเพื่อความสะดวกสบาย แต่รองเท้าแตะถูกสั่งห้ามในบริบททางการ ดังนั้น “รองเท้าแตะ” เป็นนามนัยของมนุษย์ผู้สวมรองเท้าแตะที่ถูกมองพิจารณากำหนดคุณค่าว่า

พ่อมาเคื่องแทนแค้นชู้
 เข้าวรบ้องหูเจ้าตัวแกลิ่ง
 แล้วย่างหักปิ่นไม้ที่เด็กยิง
 ไม่รู้ว่าปิ่นไม้ที่หักทิ้ง
 เขาเห็นเป็นปิ่นจริง จริงจริงแล้ว
 น่นมือเขาเริ่มเติบโตใหญ่
 เห็นปิ่นจริงเป็นปิ่นไม้สนุกมือ
 แค้นเคื่อง ที่คุณปลูกไว้
 ได้เปลี่ยนปิ่นไม้ที่เขาถือ

การเล่นเกมกรรมของเด็กๆ กลับมีปัญหาเมื่อไม่เข้าใจกัน เพราะรูปภาพามีการใช้กลวิธีทางภาษาประเภทสัญลักษณ์ ได้แก่ “โป๊ง” หมายถึง ความโกรธ อารมณ์ร้อน ตัดขาดความสัมพันธ์ จาก “เด็กโกรธชูโป๊ง” และ “ก้อย” หมายถึง การคืนดี การกลับมาพูดคุยอีกครั้ง จาก “พันชั่วโมงดีกันพลันชูก้อย” แม้จะมีการใช้ส่วนหนึ่งที่เป็นอวัยวะจากร่างกายมนุษย์ นิ้ว “โป๊ง” กับ นิ้ว “ก้อย” แต่ไม่มีการแสดงความสัมพันธ์ที่ร่วมผลิตนามนัย (metonymy-producing relationships) Evans and Green (2014, p. 316) นำหลักการความสัมพันธ์ที่ร่วมผลิตนามนัยของ Kövecses and Radden (1998) มาวิเคราะห์นามนัย ดังนี้ 1) นามนัยต้องมีความสัมพันธ์ในวงความหมายร่วมกัน วงความหมายนั้นก็มีหลายส่วน โดยที่ส่วนใดส่วนหนึ่งแทนทั้งหมด และ 2) ส่วนใดส่วนหนึ่งแทนอีกส่วนหรือส่วนอื่นของทั้งหมด ดังนั้น ความสัมพันธ์ของการใช้อวัยวะ “โป๊ง” กับ “ก้อย” ไม่ได้แทนการตัดขาดกับการคืนดีอย่างมีความสัมพันธ์ของหน่วยทั้งหมดกับส่วนแทน (part-whole organisation) แต่มีความสัมพันธ์แบบอุปลักษณ์ กล่าวคือ พฤติกรรมชีวิตถูกนำมาใช้อธิบายนามธรรมของสภาวะแห่งอารมณ์ ได้แก่ การเกี่ยวก้อย มีคุณลักษณะของการสัมผัสผัสขื่อนิ้วก้อยเกี่ยวรัดกัน เกิดการใกล้ชิด บุคคลที่เกี่ยวข้องแสดงอาการยิ้มแย้ม อารมณ์สุขใจ จึงถูกนำมาใช้ถ่ายโยงให้แก่การคืนดี ส่วนการยกนิ้วโป๊ง มีคุณลักษณะของการผลักแยกออกจากกัน เนื่องจากต้องยกนิ้วโป๊งให้แก่อีกฝ่ายในรูปแบบของการเผชิญหน้าแบบปะทะ ลักษณะดังกล่าวถูกถ่ายโยงให้แก่การตัดขาด การทะเลาะต่อสู้ เมื่อถูกนำไปใช้ในพฤติกรรมทั่วไป โดยเฉพาะวัยเด็ก พบว่าเป็นการตีความของสัญลักษณ์จากการเคลื่อนไหวและการจัดทำทางของร่างกาย รูปร่างที่เกิดจากการแสดงอาการกลายเป็นสัญลักษณ์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นอุปลักษณ์เชิงสัญลักษณ์ (symbolic metaphor)

ส่วนตัวละครที่กวีกำหนดอีกตัวละคร คือ “พ่อ” ของเด็กที่ร้องไห้จากการเล่นกิจกรรมกับเด็กคนอื่น ๆ เมื่อพ่อไม่รู้เรื่องต่อเหตุการณ์ แต่มีอารมณ์เดือดดาล หุนหันพลันแล่น มาสะสางคดีแทนลูก มาyacติที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์นี้ คือ “ผู้ใหญ่เก่งกว่า” ทว่าอุดมการณ์ของชุดความจริงคือ เด็กอยู่ในวัยเรียนรู้ ผู้ใหญ่ควรสอนแก้ไข ทำให้เกิดมายาคติมาแย้งว่า “ผู้ใหญ่หลงอำนาจและบ้าอำนาจ” ความเป็นมนุษย์จึงแสดงพัฒนาการผ่านตัวละคร 2 ช่วงวัย เจตนาของกวีให้มุ่งมองว่าเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นดังกระจกสะท้อนหน้าตา อารมณ์ และความคิด

ความคิดแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในบทกวีนี้อาจไม่มีการแสดงความคิดแบบ นอกจากการย้อนรำลึกช่วงวัยเด็กกับความสนุกสนาน และการแทรกแซงตัดสิน แต่ไม่ได้มีผลกระทบต่อการทำงานสู่เพื่อให้เกิดผลแบบก้าวหน้า เป็นการนำเสนอลักษณะเชิงลบของการไม่ดำรงความยุติธรรมของผู้ใดที่ผู้ใหญ่ ซึ่งวุฒิภาวะต้องสูงกว่าเด็ก จึงเป็นแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ หากการรำลึกวัยเด็กและสร้างเป็นบทเรียนพร้อมกับตระหนักการอดทนสู่มาอาจเป็นความคิดเชิงบวกได้

โครงสร้างประโยคจากวรรค “นั่นมือเขาเริ่มเติบโตใหญ่” มีกระบวนการปฏิบัติผ่านคำกริยาที่แสดงพฤติกรรมแบบมีพัฒนาการทางกายภาพของคำว่า “เริ่มเติบโตใหญ่” ซึ่งตีความว่ามีพัฒนาการทางจิตวิญญาณได้ว่ารับประสบการณ์และเรียนรู้ชีวิตกับโลกที่อาศัยอยู่ ผู้ประพจน์คือ “มือ” นามนัยแทนเด็กในบทกวีที่ถูกกระทำจากอีกเหตุการณ์ก่อนหน้าของพัฒนาการเติบโตด้วยการแทรกแซงของผู้ใหญ่ที่ตัดสินการเล่นทะเลาะของเด็กด้วยกัน ดังนั้น กระบวนการปฏิบัติแสดงพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ซ่อนเจตนาว่า ผู้ใหญ่ที่ใช้อารมณ์เข้าข้างคนของตนเองไม่ต่างจากพฤติกรรมเด็ก เป็นการประชดว่าสติปัญญาด้อยค่า

5.3 บทกวี “หลับ”

มนุษย์เราได้รำเรียนเพียรศึกษามาโดยตลอด การยกระดับจิตใจให้สูงกว่าสัตว์ดิรัจฉาน เช่น การเช่นฆ่า/การรักษาดูแล การแก่งแย่ง/การแบ่งปัน ฯลฯ ดังนั้นจึงมีการสร้างคุณธรรมผ่านวิธีการรักษาศีลธรรมของแต่ละศาสนาและวิถีความเชื่อแต่ละชุมชน กวีนำเสนอความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง การเสียสละและคติธรรมเรื่องน้ำใจ เมตตา กรุณา กลับถูกเก็บไว้ข้างในแม้ทั้งรู้แก็ใจก็ตาม ดังตัวบทกวีเรื่อง “หลับ” หน้า 76

(19)

ขึ้นรถโดยสาร

มันคลานโคลงเคลง

คำรามคร่ำเคร่ง
 ครวญครางครืนครืน
 เหงื่อไคลคร่ำไคล
 โหยงเหยียดตึงยื
 หลับหลับตื้นตื้น
 ผงกฟั่นสลับซบ

.....

ท้องแก่แย้เหยียบ
 ท้องเรียบนั่งจอง
 คนแก่เหลือบมอง
 คนหนุ่มแก้งเมิน

กวีเปิดเรื่องเกี่ยวกับรถโดยสารประจำทางที่แล่นบนท้องถนน คาดการณ์สภาพรถและเครื่องยนต์ได้ว่ามีสภาพเก่า พิจารณาจากรูปภาษา “มันคลานโคลงเคลง” และมีการใช้อุปุลักษณะเชิงมโนทัศน์จากถ้อยอุปุลักษณะว่า “คำราม” ใน “คำรามคร่ำเคร่ง” เป็นคำกริยาอาการของสิ่งใต้นำมาใช้กับรถโดยสาร แสดงความน่ากลัวน่ารำคาญจากเสียงเครื่องยนต์ ซึ่งนำไปสู่การตีความได้ว่ารถโดยสารใช้การมานาน อาจมีสภาพชำรุดได้ และบรรยายบรรยากาศภายในรถว่า มีผู้คนที่งีบหลับและนั่งโดยสาร และบางคนกั้นนอน (เนื้อหาจากบทที่ 1 - 8)

ใจความสำคัญปรากฏที่ 4 บทสุดท้าย มีการใช้นามนัยแทนกล่าวบุคคลอย่างครบถ้วน สะท้อนคุณลักษณะเด่น ณ ขณะนั้น ผ่านคำศัพท์อวัยวะ “ท้อง” ทำหน้าที่ส่วนหนึ่งแทนทั้งหมด คือร่างกายของมนุษย์ และตีความได้เพิ่มเติมว่ามนุษย์ที่มีจิตใจในสังคมเดียวกันเพื่อให้เห็นสภาวะและรูปุลักษณะของคน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์เรื่องของอำนาจ สถานะ ชนชั้น และการปฏิบัติต่อสมาชิกในสังคมด้วยกันได้ ตามแนวคิดวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมของ Fairclough (ดังที่ผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎีที่นำมาใช้) นามนัยที่แสดงสถานะและการปฏิบัติต่อกันได้แก่ “ท้องแก่” มีนัยของสตรีตั้งครรภ์ใกล้คลอด และ “ท้องเรียบ” มีนัยของคนร่างกายปกติ แข็งแรง รูปภาษาทั้งสอง “ท้องแก่” กับ “ท้องเรียบ” พบการใช้คำขยายเพื่ออธิบายลักษณะของอวัยวะท้อง นั้นหมายถึงการอธิบายลักษณะของมนุษย์ที่แทนด้วยส่วนหนึ่งของอวัยวะ “ท้อง” เช่นกัน Evans and Green (2014, pp. 313-314) แสดงตัวอย่างของนามนัยแบบส่วนหนึ่งแทนทั้งหมดด้วยรูปภาษาอวัยวะที่

มีคำขยาย เช่น “She’s not just a pretty face²⁴.” (เธอหน้าฉลาด/หน้าเธอดูฉลาด) เมื่อนำมาเปรียบเทียบในงานของผู้วิจัยพบว่า รูปภาพ “ท้องเรียบ” และ “ท้องเรียบ” แทนบุคคล/มนุษย์โดยปราศจากคำสรรพนามในวรรค “ท้องเรียบนี่จ้อง” ไม่ได้ให้สตรีมีครรภ์ได้นั่งพักตามสิทธิสาธารณะที่พึงมี และในวรรค “ท้องแก่แย่เหยียบ” หญิงตั้งครรภ์ใกล้คลอดยื่นโหนรถโดยสารประจำทางท่ามกลางสายตาของผู้โดยสารที่นั่งอยู่ ดังนั้นเรื่องของคุณธรรมเป็นเรื่องเฉพาะบุคคล แต่การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นพฤติกรรมที่ฉายภาพความเป็นมนุษย์

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบทที่วิเคราะห์สะท้อนความซับซ้อนของความเป็นจริงในสังคมไทยเป็นประเด็นทางสังคมด้านคุณธรรม ความมีน้ำใจ หรือเมตตาธรรมที่นิยมวิพากษ์กันมาอย่างยาวนาน แต่ยังเกิดขึ้นเหมือนผลลัพธ์ของการกระทำดังเรื่องราวในบทกวี โดยบทกวีนี้ไม่แสดงความรู้สึกลับวกเพื่อเปลี่ยนความคิด ยังเป็นการนำเสนอภาพลบของผู้ผู้อ่าน หากพิจารณาเจตนาการส่งสารนี้มายังผู้อ่านว่าให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่กันจะเป็นความคิดบวกได้บ้าง ลักษณะของต้วบทนี้มีทั้งความคิดเชิงลบและเชิงบวก

โครงสร้างประโยคของวรรค “คนหนุ่มแก้งเมิน” มีคำกริยา “แก้ง” ที่สามารถนำทั้งความหมายปัจจุบันและความหมายเชิงประวัติมาอธิบาย กล่าวคือ ความหมายปัจจุบัน “แก้ง” แปลว่าลวงให้เชื่อเป็นอย่างอื่นที่ไม่ดี และความหมายเชิงประวัติ แปลว่าตั้งใจ (ก่อนเกิดการประสมคำของ “ตั้งใจ” และมาแทนที่ “แก้ง” ในความหมายเดียวกัน) อย่างไรก็ตามไม่ว่าเป็นความหมายทางใด สามารถวิเคราะห์เป็นกระบวนการสร้างผลของการตั้งใจหรือลวงให้เชื่อว่าผู้แสดงกระบวนการ “คนหนุ่ม” แทนคนวัยทำงานที่ยังแข็งแรงไม่สนใจคนที่อ่อนแอกว่า เช่น สตรี คนชรา ที่ขึ้นรถโดยสารประจำทาง ทำให้เกิดการทบทวนการใช้ชีวิตกับน้ำใจเอื้อเฟื้ออารีย์

โครงสร้างประโยคดังกล่าวที่มีผู้แสดงกระบวนการจากคำนามประสมว่า “คนหนุ่ม” เป็นนามนัยของกลุ่มคนที่มีปัจจัยด้านอายุสำหรับทุกเพศ โดยใช้คำกริยาคุณศัพท์ (adjectival verb) “หนุ่ม” เป็นตัวแทนของคำแสดงความหมายว่ายังแข็งแรงเป็นวัยรุ่นช่วงอายุ 15-25 ปี และอาจรวมบุคคลวัยทำงานที่ดูหนุ่มสาวหรือสดใสแข็งแรง วัยระหว่างมากกว่า 25-45 ปี

²⁴ การนำอวัยวะมาอธิบายลักษณะของคนในภาษาอังกฤษของสำนวน not be just a pretty face หมายถึง ไม่ได้แค่สวยอย่างเดียว แต่ยังฉลาดด้วย สืบค้นจาก <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/not-be-just-a-pretty-face>

6. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ม้าก้านกล้วย” ของไพวรินทร์ ขาวงาม ปี 2538

6.1 บทกวี “ตะวันออก-ตะวันตก”

บทกวีนี้มีตัวบ่งชี้ผ่านการใช้ชื่อบอกทิศ และเป็นคู่ตรงข้ามขนานกัน ซึ่งรักษาความสมดุลของแต่ละทิศหรือแต่ละฝากฝ่าย ผู้วิจัยนำเสนอตัวอย่างจากบทกวี “ตะวันออก-ตะวันตก” ในกวีนิพนธ์ “ม้าก้านกล้วย” (ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2560, น. 152-153)

(19)	ตะวันออกดอกแดดแต่้ม	แต่งสวน
	สวนแดดระดะลดาววล	คุ่นหอม
	หอมแดดยิ่งหอมนวล	เนียนแดด
	แดดแต่งตะวันออกอ้อม	อกพร้อมผกาชាយ
.....		
	ตะวันตกนกขมิ้น	หนาวจร
	ดวงแดดโรยกลีบรอน	ร้อนลี้
	ตักไครไครขอนแก่น	หนุนตัก
	ขวัญนกตระหนกฉะนี้	ค่านั่นนอนไหน

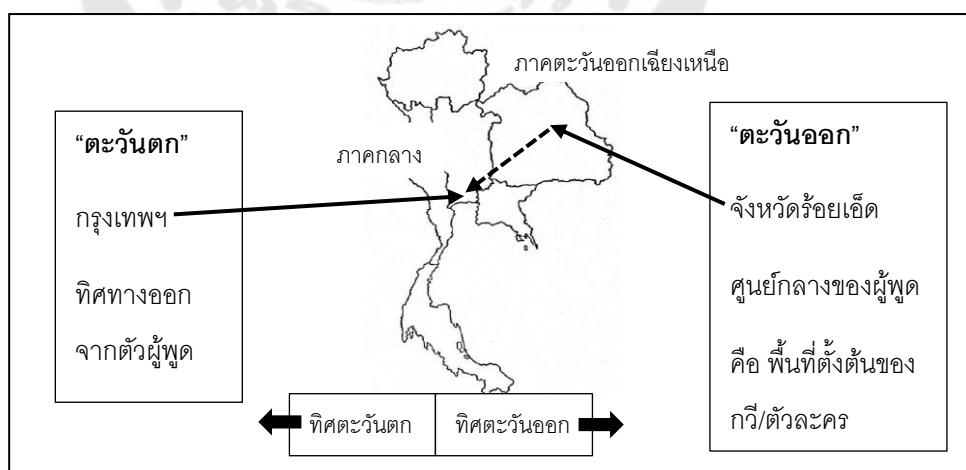
ตัวอย่าง (19) เป็นตัวบทที่มีการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านตัวอักษร คือ ภาษาเขียน โดยมีประเภทตัวบทเป็นโคลงสี่สุภาพ ซึ่งจัดอยู่ในร้อยกรอง รูปภาษาที่นำมาเล่าเรื่องราวไม่ได้มีความหมายตรงไปตรงมาทั้งหมด จำเป็นต้องพิจารณาร่วมกับกลวิธีทางภาษา ได้แก่ “ตะวันออก” และ “ตะวันตก” เป็นชื่อทิศทางอันเป็นการนำชื่ออื่นมาเรียกแทนชื่อที่มีอยู่แล้ว คือ “ตะวันออก” คือ ภูมิลำเนาเดิมหรือบ้านเกิดของตัวละครที่เดินทางมายังกรุงเทพฯ ส่วน “ตะวันตก” คือ กรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศไทย และคำว่า “นกขมิ้น” เป็นสัญลักษณ์ของตัวละครนี้ที่เดินทางอย่างยากลำบาก

สำหรับวิถีปฏิบัติทางตัวบท/วาทกรรม กวีเป็นผู้ผลิตกับตัวละครที่ได้รับการนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ “นกขมิ้น” เป็นผู้ผลิตเจตนาในการเล่าเรื่องสู่ผู้รับสาร คือ ผู้อ่านบทกวี ผู้อ่านเข้าสู่กระบวนการอ่านตีความเนื้อหา กวีต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงความยากลำบากในการดำรงชีวิต

วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมส่งเสริมการอ่านตีความให้เนื้อหามีน้ำหนักน่าเชื่อถือ เช่น คำว่า “ตะวันออก” และ “ตะวันตก” เกิดจากการที่กวีแสดงจุดศูนย์กลางการบ่งชี้ (deitic center) อยู่ที่กวี ซึ่งได้ถ่ายโอนศูนย์กลางการบ่งชี้ไปที่ตัวละครในเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Culpeper and Haugh (2014, pp. 21-22) ที่ระบุประเด็นของจุดการอ้างอิงต่างๆ ว่าอยู่ที่พื้นที่ของผู้ผลิตการบ่งชี้

เป็นสิ่งสำคัญ แต่ให้คำนึงถึงทิศทางโดยรอบ ดังนั้น มุมมองของการแสดงทิศทางของตัวละคร คือ “ตะวันออก” และอาศัยมิติสังคมวัฒนธรรมด้านประวัติของกวีมารองรับ ได้แก่ ภูมิลำเนาของกวี นาม “ไพวรินทร์ ขาวงาม” คือ จังหวัดร้อยเอ็ด (ไพวรินทร์ ขาวงาม, 2560, น. 205) เมื่อตัวละคร อาศัยอยู่จังหวัดร้อยเอ็ด ทิศตะวันตกของพื้นที่ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ภาคกลาง และสามารถระบุเฉพาะได้เพิ่มเติมว่าเป็นกรุงเทพฯ ทั้งนี้อาศัยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเดินทางเข้าเมือง หลวงเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ ดังนั้น คำว่า “ตะวันออก” จึงเป็นพื้นที่ของศูนย์กลางของผู้พูด ในที่นี้ คือ ตัวละคร “นกขมิ้น” ซึ่งตีความได้ว่าหมายถึงกวีหรือตัวแทนชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

จากการทบทวนเพื่อตีความด้านตัวบ่งชี้ข้างต้น เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เนื้อหาของ บทกวี เพราะการกล่าวถึงความเป็นอยู่สุขสบายใจ พื้นที่ตะวันออกไม่ได้หมายถึงกรุงเทพฯ ตามภูมิ หลังความรู้เดิมทั่วไปที่ผู้คนมักคิดและเชื่อตามเช่นนั้น พื้นที่ตะวันออก คือ จุดศูนย์กลางของผู้พูดที่ พบคำตอบว่าเป็นจังหวัดร้อยเอ็ด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิธีคิดวิเคราะห์นี้สร้างผลลัพธ์เกี่ยวกับการสถาปนา “ท้องถิ่นภูมิมิ/ชนบทภูมิมิ” (localization) เพื่อตั้งรับ ต่อสู้ หรือเดินเคียงคู่กับ โลกาภิวัตน์ (globalization) (Robertson & White, 2003) หมายถึงการยกย่องพื้นที่ภูมิลำเนา ชุมชนท้องถิ่นของตนเองอย่างภาคภูมิใจ เนื่องจากการไหลเข้าสู่ส่วนกลางเป็นการรวมศูนย์อำนาจ ไว้ที่เดียว แสดงให้เห็นถึงความต่างทางภูมิทัศน์ทางการเมืองด้านสังคมเมืองกับสังคมชนบท เป็น การตอกย้ำจุดมองของสมาชิกในสังคมว่าไม่ได้มีเพียงสังคมเมืองที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก แต่ยังมีสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์มิตรไมตรี

ภาพประกอบ 11 ศูนย์กลางบ่งชี้ของผู้พูดเพื่อวิเคราะห์ “ตะวันออก-ตะวันตก” (ผู้วิจัยผลิตวาดเอง)

ประเด็นถัดมา การเชื่อมโยงเกี่ยวกับการเดินทางเข้าเมืองหลวงของตัวละครเกิดจากการใช้สัญลักษณ์ “นกขมิ้น” ซึ่งนกชนิดนี้บินล่องลอยอย่างรวดเร็ว อยู่สันโดษไม่ได้เกาะกลุ่มรวมฝูง (Encyclopedia.com, n.d.) หมายความว่า ไม่ได้อาศัยแหล่งพักพิงใดอย่างถาวร จึงนำมาเป็นตัวแทนมนุษย์ที่มีความจำเป็นจักต้องเดินทางมายังเมืองหลวง อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการอธิบาย คือ วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมด้านเพลงดนตรีที่เล่าเรื่องของนกขมิ้นเช่นกัน คือ “เพลงนกขมิ้น” มีใจความสำคัญเกี่ยวกับตัวละครที่เดินทางค้ำแรม ยามค่ำคืนตัวละครจะนอนสักแห่ง รอรุ่งเช้าเดินทางต่อ บทเพลงนกขมิ้น (พยางค์ มุกดา, 2507) ปราภูก่อนบทกวี “ตะวันออก-ตะวันตก” ของไพโรวรินทร์ ชาวงาม แสดงว่ากวีมีประสบการณ์รับสารเพลงนกขมิ้นมาก่อน จึงเกิดการเชื่อมสัมพันธ์ทางความคิดเกี่ยวกับสัญลักษณ์นกขมิ้นมายังตัวบทของตนเอง วิธีการนี้เรียกว่า “สัมพันธ์บท” ความหมายที่ซ่อนอยู่กลายเป็นวาทกรรมชนชั้นกรรมมาชีพผ่านสัญลักษณ์ของนกขมิ้นที่ต้องอดทนยอมรับสถานภาพของตนเอง และมีอุดมการณ์การสร้างอัตลักษณ์ขึ้นมาต่อสู้

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวาทกรรมสัมพันธ์

ในตัวบทที่วิเคราะห์นี้มีความคิดบวกให้ความรู้สึกของการทนสู้ (resistance) ตามแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าผ่านการสร้างอัตลักษณ์ของสถาบันชาวนบทที่เข้ามาต่อสู้ในสังคมเมืองหลวง

โครงสร้างประโยคของบท “แดดแดงตะวันออกอ้อม ออกพร้อมผกาขยาย” ประโยคนี้มีนามนัยของคำว่า “ออก” แทนบุคคลซึ่งเป็นผู้แสดงกระบวนการสัมพันธ์ผ่านคำกริยา “พร้อม” เป็นสภาวะที่สั่งสมจนครบเต็ม จึงเป็นการระบุคุณลักษณะด้านกำลังใจที่เต็มเปี่ยม โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกสถานที่บรรยายจากหน่วยนามวลี “แดดแดงตะวันออกอ้อม” และหน่วยแวดล้อมบอกการเปรียบเทียบ “ผกาขยาย” หมายถึง มีความพร้อมที่ได้รับการถ่ายทอดคุณสมบัติของดอกไม้แบ่งบานหรืออุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ว่า [ความพร้อมคือดอกไม้บาน]

6.2 บทกวี “เจ้าต้นกล้าไปรบ”

อัตราค่าครองชีพในประเทศไทยสูงขึ้น โดยเฉพาะเมืองหลวง เมืองใหญ่สำคัญ แต่ในชนบทชาวบ้านยังคงทำอาชีพเกษตรกรรมและได้รับการจัดลำดับเป็นชนชั้นล่าง ชาวนาเป็นตัวแทนกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมในการต่อสู้กับทุนนิยมทางการเมือง ดังการนำเสนอเนื้อหาในบทกวี “เจ้าต้นกล้าไปรบ” หน้า 31-32

- (20) ขึ้นชื่อเจ้าต้นกล้า
 เลือดเนื้อชาวนาต้องกล้าหาญ
 คราเคียวสนิมกร่อนรอนราน
 คราจำจากบ้านไปรบ
 ไปกับกองทัพเศรษฐกิจ
 หน้าที่ไม่คิดเลียงหลบ
 พรรคพวกเคลือบพลสมทบ
 ถนนฝุ่นคลุ้งตรลบกลบตา

บทกวีนี้พบชุดคำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน (collocation) ได้แก่ “รอนราน” “รบ” “กองทัพ” และ “เคลือบพล” ซึ่งเป็นชุดคำศัพท์กลุ่มสงคราม Cruse (Ibid.) กล่าวว่า ชุดคำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกันใช้เพื่ออ้างถึงช่วงขอบเขตของรายการคำศัพท์ซึ่งมีลักษณะเกิดร่วมกัน แต่ต้องได้รับการพิจารณาตีความผ่านหน่วยประชิดทางอรรถศาสตร์ (semantic constituent) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ความหมายเชิงบริบทที่สัมพันธ์กันของความหมายเฉพาะคำนำมาผูกรวมเป็นหน่วยความคิดของการสื่อสารเฉพาะ ในที่นี้มีการปรับหลักการดังกล่าวซึ่งหมายถึงคำศัพท์ต่างๆ ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน คล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเป็นกลุ่มวงคำศัพท์สามารถบ่งชี้เนื้อหาหรือแนวโน้มของลักษณะเหล่านั้นได้ อย่างไรก็ตาม ตัวบทของบทกวีนี้มีการนำเสนอผ่านอาชีพสำคัญของชาวนาซึ่งได้รับการอธิบายจากชุดคำศัพท์เดียวกันในกลุ่มวงความหมายของสงคราม ทำให้เกิดกระบวนการอุปลักษณ์ผ่านถ้อยอุปลักษณ์ที่ว่า “กองทัพเศรษฐกิจ” ดังนั้น อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ได้ [เศรษฐกิจคือสงคราม] กลวิธีทางภาษาแบบอุปลักษณ์จึงเป็นประโยชน์ในการรองรับสนับสนุนความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจเชิงการเมืองกับเนื้อหาที่นำเสนอออกมาจากความคิดจิตใจของชาวนา ในที่สุด ผลแห่งการสื่อสารตัวบทนี้แสดงให้เห็นถึงวาทกรรมเศรษฐกิจในช่วงการอ้างประชาธิปไตย

อุดมการณ์แห่งการสร้างอัตลักษณ์ของสถาบันเกษตรกรหรือชาวนาได้รับการส่งทอดแก่สมาชิกกลุ่มอย่างมั่นคง พิจารณาได้จากการใช้ตัวบ่งชี้ (deixis) “เจ้า” ซึ่งใช้นำหน้าคำที่แสดงนามนัย “ต้นกล้า” รวมเป็น [<เจ้า> + <ต้นกล้า> = <เจ้าต้นกล้า>] เป็นตัวบ่งชี้บุคคลทางสังคมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพ อำนาจ กับการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มอัตลักษณ์ชาวนากับผู้กำกับนโยบายทางเศรษฐกิจในการรับซื้อพืชผลของเกษตรกร โดยเราสามารถพบเห็นข้อมูลตามข่าวสารเกี่ยวกับการประกันราคาข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ปาล์ม สุกกร ไก่ ไข่ เป็นต้น ตัวบ่งชี้ที่กวีนำมาใช้

เพื่อปลูกอารมณ์ฮึกเหิมและการแสดงความเป็นปึกแผ่นหรือพวกพ้องเดียวกัน (solidarity) เพื่อเสริมกำลังใจระหว่างมิตรภาพแห่งสมาชิกและไม่ให้รู้สึกอ่อนแอเมื่อต่อสู้กับผู้มีอำนาจด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รัฐบาล พ่อค้าคนกลาง เป็นต้น การต่อรองระหว่างสถาบันเกษตรกรกับคู่ตรงข้ามจึงเป็นความพยายามลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมผ่านการแสดงตัวตนของการใช้รูปภาษาแบบตัวบ่งชี้ สำหรับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ให้ความหมายของคำว่า “เจ้า” นอกเหนือจากความหมายที่เข้าใจทั่วไปว่าเชื้อพระวงศ์แล้ว ยังพบในความหมายเกี่ยวกับ “...คำใช้แทนผู้ที่เราพูดด้วย สำหรับผู้ใหญ่พูดกับผู้น้อยอย่างสุภาพหรือเอ็นดู เป็นสรรพนามบุรุษที่ 2 เช่น เจ้ามานี่ คำใช้แทนผู้ที่เราพูดถึง เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 มักใช้เข้าคู่กับคำ นั้น เป็น เจ้านั้น เช่น เจ้านั้นจะไปด้วยหรือ คำนำหน้าที่ใช้ผู้ใหญ่เรียกเด็กหรือผู้น้อย เช่น เจ้าหนู เจ้าแดง เจ้านี่” แต่ในผลวิเคราะห์ของผู้วิจัยพบหน้าที่ของการใช้ที่เฉพาะ กล่าวคือ เป็นการกำหนดเรียกสมาชิกทั้งหมดโดยมีน้ำเสียงของความเป็นเพื่อนพี่น้องผองพวกเดียวกัน ซึ่งนำมาใช้เพื่อเรียกร้องสิทธิ และป้องกันจากการถูกทำลายให้แตกแยกออกจากกัน คำว่า “เจ้า-” ทำหน้าที่คล้ายหน่วยเติมหน้าหรืออุปสรรค (prefix) ประกอบคำนาม ซึ่งเป็นการบ่งชี้อัตลักษณ์ของบุคคลที่มีปัจจัยด้านสถานภาพและเหตุการณ์ทางสังคมเข้ามาร่วมวินิจฉัย ลักษณะของการใช้รูปภาษาของตัวบ่งชี้ “เจ้า-” สอดคล้องกับการจัดแบ่งประเภทตัวบ่งชี้ของ Levinson (1983, p, 90) ที่นำเสนอตัวบ่งชี้ทางสังคมที่เกี่ยวข้อง (relational social deixis) โดยพิจารณาผู้ใช้รูปภาษา/ผู้พูดกับบริบท ดังนั้น “เจ้าต้นกล้า” ถกบริบทของภาวะราคาผลผลิตทางเกษตรตกต่ำ เกษตรกรได้รับความเสียหายจากการกำหนดนโยบายราคาข้าว ฯลฯ จึงมีความจำเป็นต้องออกมาเดินขบวนเรียกร้องขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ ประเด็นเพิ่มเติมที่เหมาะสม ได้แก่ ตัวบ่งชี้ “เจ้า-” มีลักษณะแทนจำนวนได้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ กล่าวคือ แทนบุคคลคนเดียวหรือแทนทั้งกลุ่มสมาชิก เมื่อตีความทางพฤติกรรมศาสตร์สำหรับเหตุการณ์ชุมนุมประท้วง พบว่า มีมวลชนจำนวนมากเข้าร่วม จึงควรแก่การพิจารณาว่า “เจ้า-” แสดงความเป็นพหุชน (massive) ทั้งนี้มีผลวิจัยของ Amin and Jukil (2019) แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของการใช้สรรพนามพหูพจน์แทนบุคคลให้เป็นตัวแทนของกลุ่มสถาบัน สะท้อนเรื่องอำนาจและความเป็นปึกแผ่น (power and solidarity) ของกลุ่มตัวอย่างแน่นอน

คำที่แสดงนามนัย “ต้นกล้า” เป็นการวางลำดับของการพัฒนาให้สอดคล้องกับการต่อรองอำนาจ เนื่องจากต้นกล้าของนาข้าวเป็นส่วนหนึ่งของอาชีพเกษตรกร จึงถูกนำมาแทนบุคคลที่ทำมาหากินด้านเกษตรกรรม ต้นกล้ามีคุณสมบัติของการเจริญเติบโตจากเมล็ดพันธุ์ มีการงอกเงยเป็นต้นอ่อน พร้อมนำไปปลูกในแปลงนากลายเป็นต้นข้าวออกรวงให้ผลผลิตเป็นข้าวที่ออก

งาม ดังนั้น ชื่อบทกวี “เจ้าต้นกล้าไปรบ” เป็นรูปภาษาระดับอนุพากย์หรือประโยคที่แสดงการเคลื่อนที่ออกจากทิศทางแหล่งถิ่นอาศัยไปสู่สถานที่ใหม่ โดยเป็นพื้นที่ศูนย์ราชการหรือเมืองหลวง เนื่องจากมีผู้มีอำนาจด้านเศรษฐกิจปฏิบัติหน้าที่ จำเป็นต้องมีการเรียกร้องต่อรอง อีกทั้งชื่อบทกวีมีถ้อยอุปลักษณะของคำกริยา “รบ” ซึ่งเป็นมโนทัศน์ของวงสงคราม ดังนั้น อุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ที่ปรากฏ ได้แก่ [ชาวนาคือทหาร] [การเจรจาประกันราคาคือสงคราม] [ผู้กำหนดการประกันราคา คือข้าศึก] และ [เคียวเกี่ยวข้าวคืออาวุธสู้] ทำให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของชาวนาที่เดินทางเป็นกลุ่ม ขบวนที่ถูกพิจารณาว่าเป็นชนชั้นล่างกับบุคลากรด้านการออกนโยบายของเกษตรกรรมที่มีปัจจัยของเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นชนชั้นปกครอง วาทกรรมชนชั้นจึงถูกแฝงซ่อนผ่านบทกวี ดังนั้น วาทกรรมเศรษฐกิจกับวาทกรรมชนชั้นเป็นโซ่ที่ผูกมัดรวมกันไว้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลระดับชาวบ้าน ชาวนา ฯลฯ มาอย่างช้านาน

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

แม้มีการปะทะผ่านการชุมนุมดังกวีถ่ายทอดออกมา แต่มีการสร้างความคิดบวกแห่งสถาบันชาวนาด้วยมิติภาพผ่านการใช้คำศัพท์ที่เป็นตัวบ่งชี้กับคำนามที่แสดงอัตลักษณ์ว่า “เจ้าต้นกล้า” นำไปสู่การต่อสู้ทางชนชั้นกับประเด็นทางเศรษฐกิจอย่างอดกลั้น ตรงกับหลักการของการทนสู้ (resistance) ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคสำคัญจากวรรค “เลือดเนื้อชาวนาต้องกล้าหาญ” มีผู้แสดงกระบวนการผ่านกลวิธีนามนัยด้วยชื่อเรียก “เลือดเนื้อ” แทนชาวนา (ซึ่งคำนี้ก็ปรากฏร่วม) บ่งบอกสถานการณ์ที่จำเป็นต้องอดทนอย่างสูง เป็นผู้แสดงกระบวนการเป็นประเภทผู้แสดงคุณลักษณะตามคุณสมบัติของการใช้คำกริยาคุณศัพท์ (adjectival verb) ของคำว่า “กล้าหาญ” ดังนั้น กระบวนการสัมพันธ์ของประโยคนี้อ่อนความกล้าหาญของชนชั้นชาวนา

6.3 บทกวี “คำร้องทำนองของความรัก”

(21)

เกิดเพื่อรัก เราจะพักบทเพลงรบ

หลังชากศพแต่ละศพ ผ่านกลบฝัง

เกิดเพื่อเอย เราจะเผยสิ่งเคยพลั้ง

ทบทวนเพลงความหลัง ฟังอีกเพลง

...

หมิ่นสนาม แสนนามของความฝัน

สมรภูมิเหล่านั้ช่มชานลี
 ละเลงเลือด แดงเดือดสดุดี
 วีรชน ซึ่งไม่มีวีรกรรม

...

ใช่ใหม่เล่า ก็เราแหละเคยรบ
 ราชากศพแต่ละศพทบและถม
 ถมวิถี ทุกวิถีถูถูระทม
 ถมถูลีวิถีถมแห่งอาลัย

บทกวีข้างต้น (หน้า 119-120) นำเสนอความสูญเสียในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 เป็นการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่เสียชีวิตในครั้งนั้น บทกวีนี้ ปรากฏวาทกรรมประชาธิปไตยแบบนองเลือดและวาทกรรมเผด็จการของทหาร เนื่องจากพบชุด คำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ “ศพ สนาม สมรภูมิ เลือด วีรชน วีรกรรม รบ” และมีการใช้ภาษาแบบประชด ดังข้อความที่ว่า “ละเลงเลือด แดงเดือดสดุดี วีรชน ซึ่งไม่มีวีรกรรม” เหล่าผู้ช่มช่มเพื่อนร่วมอุดมการณ์กลายเป็นวีรชน คือ บุคคลกล้าหาญในการต่อสู้/สงคราม แต่มีการปฏิเสธการกระทำที่ก่อให้เกิดวีรชน คือ “ไม่มีวีรกรรม” เป็นการประชดเหตุการณ์ที่คร่าชีวิตผู้ บริสุทธิจำนวนมาก แต่บุคคลเหล่านั้ช่มไม่ได้รับการยกย่องว่าได้สร้างวีรกรรมหรือการกระทำที่กล้าหาญ การประชดดังกล่าวสะท้อนถึงอำนาจของการปกครองสมัยนั้นอย่างชั่วร้ายที่สามารถกดทับ วีรกรรมของวีรชนไม่ให้ได้ชื่อว่ามีผู้กล้าอีกต่อไป

รูปภาพของวรรณคดี “เกิดเพื่อนรัก เราจะพักบทเพลงรบ” “หลังซากศพแต่ละศพ ผ่านกลบฝัง” “เกิดเพื่อนเอ๋ย เราจะเผยสิ่งเคยพลัง” และ “ทบทวนเพลงความหลัง ฟังอีกเพลง” พบคำที่ แสดงความคิดที่มีอยู่ก่อนประเภทการใช้คำศัพท์ (lexical presupposition) ตามวิธีคิดของ Yule (1996, p. 28) เนื่องจากความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ทำให้เกิดการนึกย้อนเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเป็นไปได้หรือเกิดขึ้นเช่นนั้นแล้ว ได้แก่ “พัก” เป็นคำกริยาบอกสภาวะการหยุดชั่วคราว ทำให้คิดว่า>>มีการรบเกิดอยู่ก่อน “หลัง” เป็นคำสันธาน/คำบุพบทบอกสภาวะหนึ่งที่เกิดก่อนและตามมา ด้วยเหตุการณ์ที่ต่อเนื่อง ทำให้คิดว่า>>มีผู้คนปะทะต่อสู้จนล้มตาย “ผ่าน” เป็นคำกริยาบอก สภาวะของเหตุการณ์ที่ล่วงเลยไป ทำให้คิดว่า>>มีคนตายในเหตุการณ์แล้วนำมาฌาปนกิจ “เคย” เป็นคำแสดงทัศนภาวะ (modality) บอกสภาวะที่ได้กระทำในอดีตและหยุดปฏิบัติแล้ว ทำให้คิด ว่า>>มีการกระทำที่ทำผิดพลาดมาก่อน และ “ทบทวน” เป็นคำกริยาบอกสภาวะของการกระทำซ้ำ

ทำให้คิดว่า>>มีการทวนนี้ถึงเหตุการณ์ของความสูญเสียอีกครั้ง ซึ่งนำมาสู่การดำรงรักษาอุดมการณ์แห่งการเรียกร้องประชาธิปไตยและยังคงส่งความคิดนี้สืบทอดต่อไป

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบที่ข้างต้นพบว่าพลังของการผลักดันให้เกิดการทบทวนเหตุการณ์ด้วยความหวังและกำลังใจ เป็นสภาวะความรู้สึกที่ดีหรือการมองโลกบวกขึ้นมาแทนอาการเศร้าผิดหวังในอดีต จึงเป็นไปตามลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของวรรค “วีรชน ซึ่งไม่มีวีรกรรม” เป็นกระบวนการมีปรากฏจากกริยาวลีแบบปฏิเสธ “ไม่มี” ผู้แสดงกระบวนการเป็นประเภทผู้มีปรากฏผ่านคำนาม “วีรชน” รูปภาษาของคำศัพท์ “วีรชน” กระตุ้นนึกเกี่ยวกับความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่ามีการกระทำที่ยิ่งใหญ่สร้างคุณูปการ แต่เกิดนัยความหมายพลิกผันของการไร้วีรกรรม กลายเป็นวัจนกรรมประชดกระบวนการมีปรากฏแบบไม่มีอยู่ของสิ่งที่สมควรได้รับการยกย่อง เพราะมีการทำให้ไม่ปรากฏด้วยอำนาจมิชอบธรรมในเนื้อหาบทกวี

สรุปผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“ก่อน”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540

ผลสรุปสำคัญในบทที่ 4 ด้านกลวิธีทางภาษาพบว่ามีการใช้อุปลักษณ์และนามนัยเชิงมนทัศน์มากที่สุด โดยที่อุปลักษณ์มีความหมายต้นทางที่หลากหลาย แต่พบวงความหมายต้นทางที่เด่น ได้แก่ [สัตว์] เช่น หอยทาก ไตโนเสาร์ และ [พืช] เช่น ดอกไม้ และชื่อเฉพาะของดอกไม้ ส่วนนามนัยสื่อความหมายผ่านการแทนด้วยอีกชื่อเรียกหนึ่ง ปรากฏการใช้คำนามชื่อวิยะ โดยเฉพาะ “มือ” มาแทนมนุษย์ในเชิงของการพัฒนาเปลี่ยนแปลง สำหรับกลวิธีลำดับถัดมาที่เน้นเด่นด้านการสร้างจินตนาการ คือ “อติพจน์” ที่มีการนำความเกินจริงมาอธิบายเพื่อกระทบต่อลักษณะการต่อสู้เรียกร้องด้านประชาธิปไตยที่ยังไม่สำเร็จ กลายเป็นการประชดด้วยความคิดเกินจริงของเหตุการณ์บางเหตุการณ์ในเนื้อหาของต้วบที่กวีเจตนาสื่อสาร

ในส่วนของผลสรุปเชิงวาทกรรมกับช่วงเวลาแรกของกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ผู้วิจัยประมวลนำเสนอด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

ในช่วงแรกของกาลเวลาแห่งผลผลิตทางกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เล่มแรกที่ได้รับรางวัล คือ “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ มาถึงกวีนิพนธ์เรื่อง “ม้าก้านกล้วย” ของไพโรจน์ ฆางาม ปี พ.ศ. 2538 เป็นเวลาประมาณสองทศวรรษ ก่อนเกิดปรากฏการณ์ทางสังคมเชิงเศรษฐกิจกับอุตสาหกรรมล่มสลายในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 ที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” หรือ “เศรษฐกิจฟองสบู่แตก” และกลายเป็นวิกฤตการเงินในภูมิภาค

เอเชีย (เสาวณี จันทะพงษ์ & นิธิสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์, 2560) พบว่าเนื้อหาในกวีนิพนธ์จำนวน 6 เล่มดังกล่าวนำเสนอประเด็นทางสังคมเกี่ยวกับการเมือง ประชาธิปไตย อำนาจเผด็จการของคณะทหาร ปรัชญาชีวิตกับความเชื่อทางศาสนา ซึ่งมีพื้นฐานด้านอุดมการณ์ของการพัฒนา กล่าวคือ มีความประสงค์ให้ระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย การจัดการเลือกตั้งแทนคณะอำนาจที่ไม่มี ความชอบธรรมของคณะทหารช่วงเหตุการณ์ทางการเมืองปี พ.ศ. 2516-2519 และพฤษภาคมปี พ.ศ. 2535 การนำคุณธรรมมาเป็นรากฐานของการกำกับดูแลประเทศ การเสริมสร้างจิตวิญญาณ ของการใช้ชีวิตสังคม เหล่านี้พบในกวีนิพนธ์ “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปี พ.ศ. 2523 และกวีนิพนธ์ “นาฏกรรมบนลานกว้าง” ของคมทวน คันธนู ปี พ.ศ. 2526 เช่นเดียวกับ ทกวีนิพนธ์ “ไปไม่ที่หายไป” ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปี พ.ศ. 2532 อีกทั้งยังพบอุดมการณ์การ สร้างความเท่าเทียมทางเพศ โดยปรากฏแนวคิดสตรีนิยม/ศึกษา (feminism) ซึ่งนำเสนอพลังแห่ง ผู้หญิงที่มีศักยภาพไม่แพ้เพศชาย ดังนั้น เป็นการกระทบความเชื่อเดิมในสังคมไทยที่ว่า “ผู้ชายเป็น ช้างทำหน้า” มีนัยบ่งชี้ให้เข้าใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ผู้หญิงก็สามารถก้าวไปพร้อมกับ ผู้ชายได้เพื่อก้าวทันความสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และมีความก้าวหน้าในรูปแบบกับวิถี ครอบครัวยุคใหม่ให้เกิดสมดุลและความเท่าเทียมจริง ปัจจัยภายนอกที่สอดคล้องกับกรอบมิติรอบนอกสุด ของ Fairclough (2010; 1989) พบว่ากวีของกวีนิพนธ์ “ไปไม่ที่หายไป” เป็นสตรี มีแนวโน้มของ การนำภาพแทนแห่งสถาบันสตรีเพศเข้ามากำกับดำเนินเรื่อง

ความเชื่อความศรัทธา แรงปรารถนาที่แรงกล้าเชิงศาสนาได้รับการถ่ายทอดผ่านเนื้อหา ในกวีนิพนธ์ “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ปี พ.ศ. 2529 ความโดดเด่นของกวีนิพนธ์เล่มนี้ เป็นเพียงเล่มเดียวที่นำเสนอวาทกรรมศาสนาอย่างตรงไปตรงมา แต่เมื่อพิจารณาข้อคิดคติคำสอน และธรรมะแล้วสามารถจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งของวาทกรรมปรัชญาชีวิตได้ เอกลักษณะทางความคิด ด้านศาสนาที่กวีดำเนินการผ่านการใช้ภาษามีความเรียบง่าย เนื่องจากนำรูปภาพทางศาสนา กับ รูปภาพแห่งอารมณ์ของมนุษย์ปุถุชนมาประสานกันเพื่อการชำระและความใสสะอาดใจจิต วิญญาณที่ต่ำทรามของคนในสังคมที่กำลังแปรเปลี่ยนตามปัจจัยของกิเลสที่ชวนให้ลุ่มหลงยึดติด กับวัตถุ สิ่งอำนวยความสะดวก และความง่ายสบายของการไม่อยู่ในกฎกติกา ดังนั้น กวีจึง ผลักดันประเด็นทางสังคมด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมสู่ตัวบทเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักและ พร้อมรับมือกับสถานการณ์โดยหวังให้มีการพัฒนาจากความเสื่อมทรามดังกล่าว

ปรัชญาชีวิตที่เป็นวาทกรรมเพื่อจรรโลงรักษาอุดมการณ์แห่งวิถีปฏิบัติทางสังคม วัฒนธรรมผ่านการถ่ายทอดเล่าเรื่องในภาษาที่กวีใช้ โดยนำเสนอประเด็นในวัยเด็ก เหตุการณ์การปะทะ เผชิญหน้าของสมาชิกในชุมชนมาฉายให้เห็นภาพ ทำให้ผู้อ่านได้ทบทวนเรื่องราวและความคิด

อย่างแนบเนียน รอยต่อแห่งความฝันกับความจริงระหว่างการต่อสู้ปัญหาอาชญากรรม การประกอบอาชีพ และการเข้าสู่สังคมปรากฏในกวีนิพนธ์ “เมื่อนั้นสี่ขาว” ของศักดิ์ศิริ มีสมสืบ ปี พ.ศ. 2535 ปรัชญาชีวิตยังคงเป็นวาทกรรมในกวีนิพนธ์ “ม้ำก้านกล้วย” ปี พ.ศ. 2538 ของไพวรินทร์ ขาวงาม แต่มีการเพิ่มเติมวาทกรรมชั้นในในรูปแบบของสังคมเมืองกับสังคมชนบท และอัตลักษณ์ อีสานกับการต่อสู้กับมายา แสงสี และการเอาวัดเอาเปรียบในเมืองหลวง ทำยที่สุดเกิดการมุ่งแสวงหาตัวตนแห่งท้องถิ่นด้วยศักดิ์ศรีและความยินดีในสถานภาพ จึงก่อเกิดอุดมการณ์การรักษา และสืบทอดภูมิปัญญาแห่งบรรพชนอย่างไม่ละอายใจ

หลังจากนี้เป็นกาลเวลาเข้าสู่สภาวะแห่งปัญหาทางเศรษฐกิจ หลังปี พ.ศ. 2540 ส่วนช่วง ผลลัพธ์เชิงสรุปของกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยก่อนปี พ.ศ. 2540 ได้รับบริบทจากการเมือง การทหารที่ ปกครอง ช่วงปี 2516-2519 และ 2535 และการพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (newly industrialized countries: NICs) ในช่วง 2531-2534 โดยมีนโยบายเศรษฐกิจนำการทหารผ่านการสื่อสารวาทะว่า “เปลี่ยนสนามรบเป็นตลาดการค้า” (สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร, 2539) ประเทศไทย เริ่มโดดเด่นทางกิจการอุตสาหกรรมและการค้าพาณิชย์

การสรุปข้างต้น ทำให้เราเข้าใจความคิดของสมาชิกแห่งสังคมในภาพรวมก่อนช่วงปี พ.ศ. 2540 ที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจฟองพินาศ ทำลายความเชื่อมั่นด้านการเงิน การคลัง การธนาคาร รวมถึงส่งผลกระทบต่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ดังนั้น กวีนิพนธ์หลังภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมีการดำเนินเรื่อง นำเสนอวาทกรรม แสดงอุดมการณ์ และใช้ภาษาเพื่อผลิตรูปแบบของบทกวีเพื่อส่งข้อมูลข่าวสารแก่ผู้คนอย่างไร เป็นประเด็นที่ติดตามต่อไปในบทที่ 5 ผลวิจัย “กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ที่สื่อสารวาทกรรมหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540”

บทที่ 5

ผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“หลัง”วิกฤตเศรษฐกิจ

ปี พ.ศ. 2540

บทที่ 5 ผู้วิจัยนำเสนอผลวิจัยช่วงต่อเนื่องจากบทที่ 4 โดยมีเกณฑ์ของวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 ที่ตกต่ำอันมีผลกระทบต่อวิถีคิดสร้างวาทกรรมโดยอิงอาศัยปรากฏการณ์ทางสังคม เพราะความหลากหลายทางชีว-วัฒนธรรม (bio-cultural diversity) สร้างสถาบัน อัตลักษณ์ และ วิถีปฏิบัติจำนวนมาก ดังนั้น ความน่าสนใจของการใช้ภาษาของกวีที่ผลิตสร้างวาทกรรมในตัว บทประเภทกวีนิพนธ์หลังเกณฑ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญดังกล่าวมีวาทกรรมอะไร ซึ่งเหมือนต่าง เปลี่ยนแปลงจากอดีตหรือไม่ และมีกระบวนการปรากฏเป็นวาทกรรมอย่างไร ผู้วิจัยจึงดำเนินการ ตามทฤษฎี จุดประสงค์ และระเบียบวิธีวิจัย ปรากฏผลลัพธ์ของกวีนิพนธ์จำนวน 7 เล่มหลังวิกฤต เศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 โดยเรียงลำดับหมายเลข 7-13 ต่อจากลำดับที่ 1-6 ของบทที่ 4 ได้แก่ 7) “ในเวลา” พ.ศ. 2541 ของแรคำ ประโดยคำ 8) “บ้านเก่า” พ.ศ. 2544 ของโชคชัย บัณจิต 9) “แม่น้ำรำลึก” พ.ศ. 2547 ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ 10) “โลกในดวงตาข้าพเจ้า” พ.ศ. 2550 ของ มนตรี ศรีรงค์ 11) “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” พ.ศ. 2553 ของชะการีย์ยา อมตยา 12) “หัวใจห้องที่ ห้า” พ.ศ. 2556 ของอังคาร จันทาทิพย์ และ 13) “นครคนนอก” พ.ศ. 2559 ของพลัง เพียงพิรุฬห์ ดังนี้

7. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ในเวลา” ของแรคำ ประโดยคำ ปี 2541

7.1 บทกวี “บัลลังก์ไถว”

ชื่อบทกวีมีความน่าสนใจเกี่ยวกับคุณสมบัติของสิ่งวัตถุของบัลลังก์ที่แข็งแรง หนักแน่น ตั้งวางบนพื้น แต่มีคำกริยา “ไถว” ประกอบ เกิดเป็นนัยบ่งชี้ให้ตีความได้ว่า บัลลังก์เป็นเก้าอี้ที่นั่ง สำหรับกษัตริย์ถูกขยายการนำมาใช้กับผู้มีอำนาจ เช่น นักการเมือง แต่มีความสั่นไหว จึงเป็น หัวข้อของเนื้อหาที่สมควรได้รับการวิเคราะห์ดังตัวบทข้างล่างนี้

(22)	...	ชวนชิงอายชิงบัลลังก์ไถว
จึงเอื้อมมือไขว้ใจคว่า		เหนียวกระดานตรงหน้ามาชิดใกล้
หยุดนิคินิดหนึ่งครั้งอึดใจ		ทะยานตัวขึ้นไปในทันที
เพียงทำพ่นพ่นตื่นตื่น		ลอยหลังวาบเย็นใจแต่นั้นนี้
นั่งกำเชือกมันไหวหวั่นหวี		เกร็งแข็งแกว่งฤดูผีเสื้อลา
บัลลังก์ลอยเฉยเฉยเบี่ยงทิศ		ไถวผิตครรลองช่องกังขา

เอื้อมแรงแกว่งขวัญพรันชะตา	จะใจนองก็ละล้าละลังตน
เนิ่นนานเจียนบัลลังก์ยั้งนั่ง	ยังหยิ่งโล่ใจให้สับสน
แต่แล้วบัลลังก์ก็ไหวในบันดล	ด้วยมือคนคู้หน้ามาไกว
มีอนี่มือนั้นบันแกว่ง	บ้างเต็มแรงมือหนักเหมือนผลัดไค
บ้างมือเบาหย่อนแรงคอยแกว่งไป	บันดาลให้สร้างหวังดังปอง
ลอยสูงขึ้นไปใจหวิว	พาขวัญประหวั่นปลิวลิวเย็นผยอง
โอดระเห่เอกาพริบตามอง	บัลลังก์ต้องวูบต่ำหวากมล
ต่ำลงเสมอประเดมิเมื่อเริ่มแรก	ก่อแหวกอากาศผงดวงน
สูงขึ้นไปอีกทางเว้งว่างตน	วูบวอนลงใหม่ไวเช่นเดิม
...	
หวังลอยสูงสุดจุดใจเคลิ้ม	สุขเสริมอารมณ์ปานสมคะนึ่ง
วิบไวไม่ระวังพลังพลาด	ร่วงอากาศงาย่างงายหงายหลังผลึ่ง
วูบไวในอกตกตะลึง	ตกถึงพื้นดินสิ้นบัลลังก์

บทกวีดังกล่าว (หน้า 32-35) เป็นการใช้คำว่า “บัลลังก์” เป็นกระบวนการอุปลักษณ์สื่อความหมายถึงอำนาจ เนื่องจากคุณสมบัติของบัลลังก์ ได้แก่ การนั่งประจำ ความสง่างาม ภาระหน้าที่ของตำแหน่งและขอบเขตการบริหารงาน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมายังคำว่า “อำนาจ” โดยส่วนใหญ่เป็นอำนาจในทางมิชอบ วิเคราะห์รูปภาษาที่ว่า “บัลลังก์ลอยเฉยเสียงเบี่ยงทิศ ไกวผิดครรรลองข้องังขา” และมีการช่วงชิงอำนาจผ่านการนามนัยของคำเดิมว่า “บัลลังก์” การอธิบายอุปลักษณ์ด้วยนามนัย (the motivation of metaphor by metonymy) เป็นหลักการของ Steen (2005, p. 3) ที่ลำดับการเชื่อมสัมพันธ์แนวทางของโครงสร้างนิยาม (Structuralism) เข้ากับภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ทำให้เห็นถึงการตีความที่เป็นไปได้หลายทางอย่างเหมาะสม และทำให้ผู้อ่านผู้เรียนรู้เข้าใจวจนลีลาภาษาของผู้ผลิตใช้สื่อสารผ่านนามนัยมากยิ่งขึ้น โดยหลักการของนามนัยที่สนับสนุนอุปลักษณ์นั้น ผู้วิจัยพบนอกเหนือจากคุณสมบัติของบัลลังก์ที่ใช้อธิบายความเป็นอุปลักษณ์แล้ว ยังวิเคราะห์ต่อยอดได้ว่าบัลลังก์เป็นเครื่องราชูปโภคสำหรับกษัตริย์ หรือกล่าวโดยทั่วไปว่าเป็นที่นั่งของเจ้าผู้ปกครอง มีการถ่ายทอดนามนัยเชิงขนบ (conventionalized metonymic mappings) (Steen, Ibid.) ผ่านส่วนใดส่วนหนึ่งเพียงส่วนเดียว มาอธิบายครอบคลุมทั้งหมด นั้นหมายถึง บัลลังก์แทนผู้มีอำนาจปกครองไม่ว่าจะเป็นกษัตริย์ รัฐบาล คณะทหาร หรือคณะพลเรือนก็ตาม แต่ในบทกวีสื่อความหมายย้อนกลับที่เหตุการณ์

ปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ Roman Jakobson, A. J. Greimas, David Lodge, Umberto Eco, Paul Grice, John Searle, Donald Davidson, David Rumelhart, Raymond Gibbs, I. A. Richards, Max Black, Paul Ricoeur, George Lakoff, Mark Johnson และ Gerard Steen (as cited in Steen 2005, pp. 1-2) เป็นผู้ประสานการใช้อุปลักษณ์และนามนัยเพื่อใช้ศึกษาระหว่างสหสาขา กวีศาสตร์ ภาษาศาสตร์ และปรัชญาซึ่งหมายถึงการตีความจากบริบทจึงเกี่ยวข้องกับอรรถศาสตร์ และวัจนปฏิบัติศาสตร์ (the pragmatic account of metaphor and metonymy seemed to hold the best cards in poetics, linguistics, and philosophy) อีกทั้งนำเสนอว่าภาพพจน์ที่ซ่อน ความหมายไม่ใช่มาจากความหมายตรงจากรูปภาษา (อรรถศาสตร์) แต่อาศัยเจตนาผู้ผลิตใช้ ภาษา ประสบการณ์ ประวัติความเป็นมา วิถีวัฒนธรรม ผลกระทบเชิงจิตวิทยา รูปแบบเฉพาะของแต่ละองค์กร ฯลฯ (วัจนปฏิบัติศาสตร์) ร่วมพิจารณา ดังนั้น บทกวีดังกล่าวจึงเป็นการนำเสนอ ความต่อเนื่องของการขับเคลื่อนทางประชาธิปไตยในช่วงเวลาประสบการณ์ของกวี คือ การทำ รัฐประหาร ปี พ.ศ. 2534 และประชาชนออกมาชุมนุมขับไล่รัฐบาลทหาร โดยกล่าวอ้างว่ากระทำ การเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีเค้าของเหตุการณ์ว่ามีการแก้ไขรัฐธรรมนูญว่าด้วย นายกรัฐมนตรีไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งหรือเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาเหตุการณ์ พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 เป็นการชุมนุมเรียกร้องการเลือกตั้งต่อจากการรัฐประหารนั้น (The Editors of Encyclopaedia Britannica, Ibid.) กลายเป็นเหตุการณ์รุนแรงมีประชาชนเสียชีวิต จำนวนมาก ดังนั้น การยังคงครอบครองอำนาจของกลุ่มทหารในฐานะหัวหน้าคณะบริหารประเทศ ได้รับการถ่ายทอดผ่านคำศัพท์ของคำว่า “บัลลังก์” และซ่อนฉากหน้าแห่งความสวยงามของภาพ จำของบัลลังก์ แต่แท้จริงเป็นชิงช้าที่แกว่งไกวสั่นไหว และสั่นคลอนจนล้มลงหรือสิ้นสูญอำนาจ

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในตัวบทนี้มีการขัดเกลาจิตใจให้ทราบถึงการขึ้นสูงและตกลงสู่ที่ต่ำจากการเปรียบเทียบ ของการนั่งบัลลังก์ไกวหรือชิงช้า ถ้ามีความประมาทรวมถึงไม่มีคุณธรรม อาจพลัดตกจนเจ็บตัว และเสียชีวิตหรือหมดอำนาจได้ ความคิดที่พัฒนามโนธรรมและมโนวิญญาณดังกล่าวสนับสนุน การฝึกให้เกิดการทนสู้ (resistance) ซึ่งเป็นหลักการหนึ่งของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบ ก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของวรรค “วูบไวในอกตกตะลึง” แสดงกระบวนการสัมพันธ์ผ่าน คำกริยาคุณศัพท์ (adjectival verb) “วูบไว...ตกตะลึง” ที่เป็นโครงสร้างกริยาเรียง โดยมีคำนาม อวัยวะ “อก” นามนัยแทนมนุษย์เป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ทรงสภาพที่มีอาการดังกล่าว

หมายถึง มนุษย์ที่หวาดหวั่นจนกลัวเกิดอาการค้างไม่สามารถควบคุมตนเอง สะท้อนสภาวะจุดจบของการตร่วงหล่นจากที่สูง ถูกเปรียบเทียบว่ามีการครองอำนาจสูงสุดแล้วหมดสิ้นอำนาจแล้ว การใช้กระบวนการสัมพันธ์แสดงสภาพที่เป็นอยู่สอดคล้องกับหลักธรรมของชีวิตว่ามีเกิด-มีดับ

7.2 บทกวี “เพียงจำเพาะเจาะจง”

ที่ขอบทวิมีการใช้คำคุณศัพท์ในวงความหมายจำกัด “เพียง” “จำเพาะ” และ “เจาะจง” ประกอบรวมกันเป็นหน่วยวิเศษณ์วลีเพื่อใช้ขยายความของเนื้อหาที่มีความจำกัดเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังตัวบทข้างล่างนี้

(23) พิศโลกอีกครั้งหวังรู้โลก
เป็นโชคแค่ว่าตาแลเห็น
ยากรู้จักโลกใกลำเค็ญ
เขลาเข็ญเกินคาดอนาคต
แต่โลกนิ่งนานดลฉาย
โลกจริงรอบกายเป็นสีหม่น
เทาที่มซึมเศร้าเข้าครองกมล
วิปโยคโลกกลโลกมายา

บทกวีนี้ (หน้า 132-135) มีความคิดใคร่ครวญชีวิตซึ่งเป็นวิถีคิดเชิงปรัชญา โดยเริ่มการมองโลกและการใช้ชีวิตแบบยังไม่เรียนรู้และก่อให้เกิดความเข้าใจวิถีชีวิตในโลก พิจารณาจาก “ยากรู้จักโลกใกลำเค็ญ” เมื่อการเรียนรู้โลกเป็นประสบการณ์ ทำให้ทบทวนความเข้าใจต่อโลก ผ่านการวิเคราะห์ข้อความ “โลกจริงรอบกายเป็นสีหม่น” กวีนิพนธ์ “ในเวลา” ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี พ.ศ. 2541 ซึ่งผ่านประสบการณ์ร่วมเหตุการณ์เศรษฐกิจประเทศชาติล้ม ที่เรียกว่า “วิกฤตต้มยำกุ้ง” (Tom Yum Kung Crisis) ใน ปี พ.ศ. 2540 Wechsler (2018) กล่าวว่าวิกฤตต้มยำกุ้งของประเทศไทยเป็นจุดเริ่มต้นของภาวะเศรษฐกิจตกต่ำแบบขยายตัวไปยังรอบนอกในภาคพื้นทวีปเอเชีย และกระทบต่อไปยังละตินอเมริกา รัสเซีย และยุโรปตะวันออก สำหรับกิจการอสังหาริมทรัพย์ การว่างงาน การใช้แรงงาน บริษัทจำนวนมากต้องเลิกกิจการไป ผลกระทบนี้ทำลายวิถีทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เคยรุ่งเรืองซึ่งอยู่ในกลุ่มประเทศเศรษฐกิจรุ่งหน้าหรือเสือแห่งเอเชียอีกหนึ่งประเทศ (an Asian tiger economy) จากการขึ้นสูงสู่ยอดของรายได้และการพัฒนาเศรษฐกิจลงสู่สภาวะตกต่ำ ทำให้กวีตระหนักถึงวงจรชีวิตและการหมุนเวียนวัฏสงสาร เนื่องจากมีผู้คนฆ่า

ตัวตายเป็นจำนวนมาก และบางครั้งถึงขั้นนำพาชีวิตครอบครัวทั้งหมดตายพร้อมกัน อุดมการณ์ในสถานการณ์ของชีวิตจริงช่วงเวลาวิกฤตต้มยำกุ้งยังคงมีอยู่ คือ การสร้างเศรษฐกิจไทยให้เป็นหนึ่งในเสือแห่งเอเชีย แต่ถูกทำลายลงราบคาบเผยอุดมการณ์ผ่านรูปภาพของกวีว่า “วิปโยคโลกกลโลกมายา” ซึ่งเป็นการให้ยอมรับโลกความจริง วาทกรรมปรัชญาชีวิตจึงเด่นกว่าวาทกรรมเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ลักษณะของสภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่กวีแฝงไว้ในปรัชญาชีวิตหลังจากประสบปัญหาเศรษฐกิจที่ล่มสลายแล้ว สามารถพิจารณาพร้อมกับการนำเสนอวาทกรรมทุนนิยมใหม่ (New Capitalism) ของ Fairclough (2002, pp. 163-166) ที่แสดงคุณลักษณะของความ เป็นวาทกรรมดังกล่าวว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลหรือรับทราบองค์ความรู้ (knowledge- or information- based) เพื่อปรับตัวเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) แต่ต้องก้าวเท่าทันและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอย่างครบถ้วนโดยไม่ประมาท มิฉะนั้นการบริหารงานที่ไม่รอบคอบจะล้มพังครืน วาทกรรมทุนนิยมใหม่ส่งผลกระทบต่อระดับชุมชนโลกหรือนานาชาติ (world or international community) ไม่เพียงแต่ภาวะวิกฤตต้มยำกุ้งของไทยเป็นหลักฐานของความล้มเหลวในการบริหารงานด้านการเงิน การคลัง และการธนาคารเป็นหลัก แต่ส่งผลกระทบแบบล้มทับไล่เรียงหรือโดมิโน (Domino effect) ในระดับโลก ดังนั้น ความเจ็บซ้ำของกวีที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นตัวแทนของสมาชิกในสังคมร่วมสมัย ณ ขณะนั้น ถูกระบายออกมา ซึ่งให้เห็นถึงการบริหารจัดการของคณะ/องค์กร/หน่วยงานที่ไร้ประสิทธิภาพ รวมถึงความเหลื่อมล้ำที่เกิดภายหลังเศรษฐกิจวิกฤตเลวร้ายนั้น

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การรับรู้สัมผัสความเป็นไปในโลกชีวิตผ่านวรรณคดี “โลกจริงรอบกายเป็นสีหม่น” แม้เป็นการเผชิญความโศกเศร้า แต่เป็นการยอมรับความจริง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการคิดบวกและสร้างกำลังใจให้กล้าหาญเผชิญโลกต่อไป แม้เป็นวาทกรรมการใช้ชีวิต แต่มีการสร้างสรรค์ความคิดให้กล้าต่อสู้ตรงกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของวรรณคดี “พิศโลกอีกครั้งหวังรู้โลก” มีคำกริยา “หวัง” เป็นกระบวนการรับรู้สัมผัสซึ่งกระตุ้นจิตใจให้เกิดการเรียนรู้โลก ผู้แสดงกระบวนการเป็นประเภทผู้รับสัมผัส (sensor) คือ มนุษย์ที่ถูกละไว้ตามเจตนาของกวีเพื่อครอบคลุมพลังความคิดให้แก่มนุษย์คิดบวกและคำนามคำว่า “โลก” ที่มีความหวังในการรับรู้เป็นผู้ถูกสัมผัสหรือปรากฏการณ์ให้สัมผัส (phenomenon) ในการค้นหาความหมายในโลกของแต่ละคน

7.3 บทกวี “เป็นที่สุดปองสม”

ชื่อบทกวี “เป็นที่สุดปองสม” หมายถึงความต้องการที่ให้ได้มาหรือครอบครองบางสิ่ง เป็นความคิดที่มีอยู่>>ว่ามีสิ่งที่ต้องการอยากได้จากคำศัพท์ “ปองสม” ให้เกิดความสนใจที่หมายปองอยู่ก่อนแล้ว สิ่งที่คาดหมาย คือ ความสำเร็จ อำนาจทั้งทางลบและทางบวก และมีการเล่นคำแบบสลับหน่วยในคำศัพท์ เนื่องจากเป็นการสร้างสรรค์แบบกวีนิพนธ์ คือ “ปองสม” กับ “สมปอง” ที่ให้ความหมายของความสำเร็จตั้งใจปรารถนา ตามเนื้อหาของตัวบทดังนี้

(24)	ขึ้นลงอลวน	คือผู้คนแห่งบันได
	บ้างขึ้นอย่างตั้งใจ	ทีละขั้นตามจำนง
	บ้างก็ก้าวข้ามขั้น	บ้างเบียดดันไม่พะวง
	บ้างเหยียบขั้นมั่นคง	ยากขยับเขยื้อนกาย
	บ้างลงอย่างยินดี	ใบหน้ามียิ้มระบาย
	บ้างแข็งชังกะตาย	บ้างรวดร้าวก้าวลงมา

บทกวีนี้ (หน้า 107) มีการนำขั้นบันไดมาเป็นการฉายภาพสะท้อนให้เห็นถึงความอยากได้อะไรในอำนาจ และอยู่ที่การถือครองอำนาจว่าเดินขึ้นลงบันไดได้อย่างมั่นคงหรืออย่างพลาดพลั้ง แสดงการมีขั้นมีลงที่ประสงค์ได้อำนาจผ่านถ้อยอุปลักษณ์ “ขึ้น-ลง” “ขึ้น” “บันได” กลายเป็นอุปลักษณ์ที่ว่า [อำนาจคือบันได] ในบทกวีมีการเน้นข้อความของการใช้คำศัพท์แสดงปริมาณแบบแบ่งส่วนแบ่งฝ่าย คือ “บ้าง” ทำให้เห็นถึงบุคคลที่มีอำนาจและอีกส่วนหมดอำนาจตามการก้าวขึ้นและก้าวลงบันได อย่างไรก็ตาม บทกวีนี้ไม่ได้เพียงแค่นำเสนอวาทกรรมการมีอำนาจ หากแต่แสดงวาทกรรมการยอมรับในโชคชะตาชีวิต วิเคราะห์จากรูปภาษาที่ว่า “บ้างลงอย่างยินดี ใบหน้ามียิ้มระบาย” แสดงให้เห็นถึงความปล่อยวางเป็น ไม่ได้ยึดติดและลุ่มหลงอำนาจ โดยมีงานวิจัยหนึ่งของ Hejnal (2017, p. 87) นำเสนอผลเกี่ยวกับการนำบันไดมาเปรียบเทียบการมุ่งสู่ความสำเร็จของมนุษย์ และกล่าวว่าการใช้บันไดถ่ายโยงมโนทัศน์เป็นวิธีคิดที่มีมานานเป็นศตวรรษ ซึ่งในทางชีววิทยานั้น มีการพลาดพลั้งตกลงพื้นได้ จึงต้องตระหนักถึงตำแหน่งจุดยืนในโลกที่ดำรงอยู่อย่างปลอดภัย ดังนั้น แม้มีการเชื่อมโยงความคิดให้เห็นถึงความก้าวหน้าสำเร็จ แต่ต้องไม่ประมาทและไม่ยึดติดในสิ่งที่ครอบครองเกินเวลา

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในตวับทมีการกำหนดความมุ่งหมายที่เสมือนการวางแผนสู่ความคิดความสำเร็จจึงเป็นการสร้างความคิดที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการไปสู่เป้าหมายใดด้วยความคิดที่พลิกเปลี่ยนไม่ยอมพ่ายแพ้ต่อความทุกข์ การเรียนรู้ชีวิตผ่านการพลาดพลั้งนำมาเป็นบทเรียนชีวิตเพื่อรู้เท่าทันและปรับปรุงให้ดีกว่าเดิม สอดคล้องตามแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างของ 2 วรรค “บ้างขึ้นอย่างตั้งใจ ทีละขั้นตามจํานง” มีการใช้คำแสดงจํานวนนับแบบแบ่งฝ่าย “บ้าง” รูปภาษานี้ในวรรณ พันธุเมธา (2559, น. 33) กำหนดชนิดของคำว่าเป็นคำแทนมีชนิดย่อยว่าคำบอกการแยก ซึ่งคำว่า “บ้าง” ในบทกวีหมายถึงกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจกระทำบางประการผ่านคำกริยา “ขึ้น” ซึ่งแสดงกระบวนการปฏิบัติ คือ พฤติกรรมของการขึ้นที่สูง โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกลักษณะในการลำดับตามเจตนาของหน่วยกริยาวิเศษณ์วลี (adjunct) ของ “อย่างตั้งใจ” และ “ทีละขั้นตามจํานง” แม้เป็นการคาดหวัง แต่มีเป้าหมายของการพัฒนาเพื่อเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ดังนั้น โครงสร้างประโยคกับความหมายที่สื่อสารออกมา มีความสอดคล้องต่อการสร้างลักษณะนิสัยของการก้าวขึ้นตามกระบวนการปฏิบัติกับความกับความสำเร็จที่ดีความถึงความก้าวหน้า

8. การวิเคราะห์วินิพนธ์ซีไรต์ “บ้านเก่า” ของโชคชัย บัณฑิต ปี 2544

8.1 บทกวี “ดิน น้ำ ลม ไฟ : ความเป็นไปในชีวิต”

ที่อบทวินิพนธ์เป็นการนำเสนอธาตุ สสารของธรรมชาติและเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบเป็นร่างกายตามความคิดแห่งศาสตร์ชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะคติแบบจีน ความเชื่อแบบไทยก็มีความคล้ายคลึงเช่นกัน อันมีผลการไตร่ตรองชีวิตกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตามตวับทข้างล่างนี้

(25)

อาทิตย์เทพบุตรไม่หยุดรถ

เมฆาปรากฏเป็นกลุ่มก้อน

พายุแห่งยุครุกชอกซอน

ซามูไรไหวว่อนโลกอ่อนฤทธิ์

สุดฝั่งเอเชียแปซิฟิก

ซามูไรกระดิกสิ่งประดิษฐ์

ฮอลลีวู้ดว่านโลกหมุนทิศ

เหมือนตะวันปริตเปลี่ยนทิศทาง

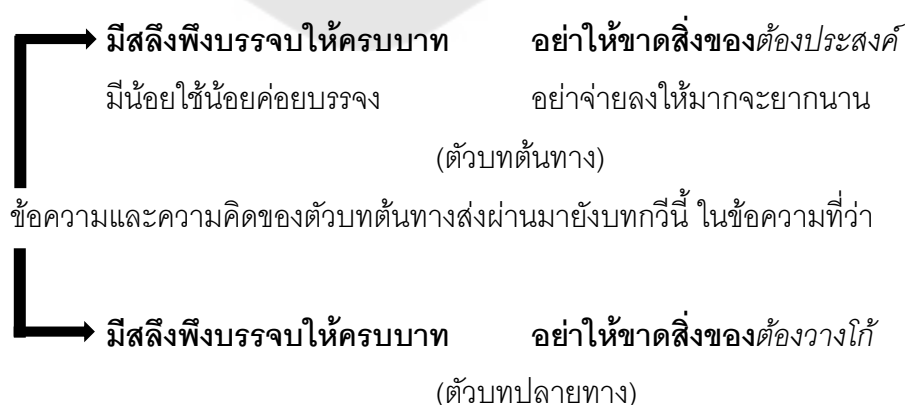
เจาะจงสงครามการค้าขาย

อุตสาหกรรมซื้อไฟสร้าง

นิคมล้มหายซีพวยวาง
 ของชายหลายอย่างเร่งวางราย
 เคยนอนผึ่งพุงผ้าขาวม้า
 ตู้นั้นโตชิบาเร่งมาขาย
 ฮิตาชิซิลมพรางพรมสบาย
 จับจ่ายไฟฟ้าจากอาโป
 มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท
 อย่าให้ขาดสิ่งของต้องวางไว้
 ในเมืองนอกเมืองล้นเขื่องโต
 แต่หิวโซพดงานผลาญพิภพ

บทกวีที่วิเคราะห์ (หน้า 22-23) มีชุดคำศัพท์ที่ปรากฏ ได้แก่ “ซามูไร” “ฮอลลีวูด” เป็นการแทนด้วยชื่ออื่นหรือนามนัย “ซามูไร” คือ ประเทศญี่ปุ่น และ “ฮอลลีวูด” คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของสองฝั่งซีกโลก จึงเกิดการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศจนเกิดการต่อสู้ช่วงชิงพื้นที่ประเทศคู่ค้าทางเศรษฐกิจให้ได้มากที่สุด ก่อให้เกิดการอุปถัมภ์ [การค้าคือสงคราม] ดังข้อความที่เป็นถ้อยอุปถัมภ์ว่า “เจาะจงสงครามการค้าขาย”

บทกวีดังกล่าวพบสัมพันธ์กับตัวบท “สุภาสิตสอนหญิง” ที่เชื่อว่าเป็นของสุนทรภู่ ส่วนอีกทางหนึ่งกล่าวว่าเป็นของนายภู จุลละภมร ศิษย์ของสุนทรภู่ (เทพ สุนทรสารทูล, 2536) ต้นทางสัมพันธ์กับตัวบทที่เชื่อมสัมพันธ์แสดงได้ดังนี้

การเชื่อมโยงการผลิตซ้ำรูปภาษาที่แสดงความคิดทางการเงินของคำสอนของไทยในอดีตได้รับการปรับเปลี่ยน เนื่องจากสินค้าวัตถุที่ค้าขายเป็นสิ่งที่ซ่อนนัยาคติด้านความเป็นผู้มีเงินทอง มีหน้าตาทางสังคม เป็นสัญลักษณ์หนึ่งของสถานะ ทำให้ผู้คนนิยมซื้อสินค้าแบบฟุ่มเฟือย ความคิดเดิมของตัวบทที่มีมาก่อนเพื่อให้เก็บออมทรัพย์เพิ่มมูลค่านำมาใช้ในยามจำเป็น ส่วนความคิดใหม่ของตัวบทที่เกิดขึ้นเป็นการกล่าวประชดของรูปแบบการออมเงินเพื่อให้ได้จำนวนครบถ้วนแล้วนำไปใช้จ่ายทันทีตามกระแสนิยมของการบริโภควัตถุ ดังนั้น วิธีการสัมพันธ์บทดังกล่าวก่อให้เกิดการเสียดสีในสังคมด้านวัตถุนิยม (materialism) Smart (n.d.) กล่าวว่ววัตถุนิยมมีความหมายพื้นฐานเกี่ยวกับความหลงใหลเงินทองหรือสิ่งของวัตถุว่ามีความสำคัญที่สุดในชีวิต ก่อให้เกิดกิเลสความอยากได้อย่างมีและความสะดวกสะบาย การล้อเลียนผ่านสัมพันธ์บทในประเด็นวัตถุนิยมทำให้เกิดวาทกรรมวัตถุนิยมอย่างชัดเจน

นอกจากนั้น พบการใช้ชื่อนัยจากชื่อยี่ห้อผลิตภัณฑ์สินค้า “โตชิบา” และ “ฮิตาชิ” แทนอำนาจของญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมและเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างชัดเจน กล่าวคือชื่อเรียกสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า “โตชิบา” และ “ฮิตาชิ” เป็นภาษาญี่ปุ่นการนำส่วนย่อยส่วนหนึ่งมาแทนความเป็นชาติมหาอำนาจด้านเทคโนโลยีที่ผลิตสินค้าอย่างประเทศญี่ปุ่น

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวาทกรรมสัมพันธ์

การใช้ภาษาที่รองรับวาทกรรมวัตถุนิยมข้างต้นไม่ได้แสดงความคิดบวก แต่พบว่าควมมีเจตนาสร้างตัวบทนี้เพื่อสื่อสารสู่ความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่านผู้เรียนผู้ให้ตระหนักถึงอันตรายจากการยึดติดลุ่มหลงการบริโภคและความนิยมทางวัตถุ ความสวยงามหรูของสินค้า ความสะดวกสบายจากการใช้ผลิตภัณฑ์มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น จะก่อให้เกิดผลร้ายภายหลัง ความคิดเชิงพัฒนาเช่นนี้เป็นลักษณะของการทนสู้ (resistance) ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมยาวนานมีผลต่อการเข้าใจต่อผลลัพธ์เมื่อปรับตัวตามเหตุการณ์กับกระแสได้ทัน จึงเกิดความคิดบวกซึ่งสอดคล้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคที่สัมพันธ์กับการใช้หน่วยคำที่มีการค้นหาความหมายของคำศัพท์ก่อนการถอดความ คือ “จับจ่ายไฟฟ้าจากอาโป” มีคำกริยา “จับจ่าย” เป็นการปฏิบัติของการใช้ประโยชน์จากกระทำผ่านพลังงานทั้ง “ไฟฟ้า” และ “อาโป” ที่แปลว่า พลังงานทั้งสองประการเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสาธรรณูปโภคผ่านการสื่อความของกระบวนการปฏิบัติ ดังนั้น มีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ประพจน์ที่ละไว้แต่เข้าใจได้ว่าเป็นมนุษย์ มีหน่วยแวดล้อมบอกวิธีการ “ไฟฟ้าจากอาโป”

8.2 บทกวี “นครเมฆา”

บทกวี “นครเมฆา” แปลว่าเมืองเมฆ หรือเมืองท้องฟ้า เป็นการตีความแบบการเทียบความเชิงแปลความหมายของคำศัพท์และมีความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่าอยู่ไกลเกินเอื้อมสัมผัส หรือไม่มีความเป็นจริงได้ตั้งการสมมุติเมืองลอยบนฟ้าในอากาศ โดยมีเนื้อหาดังนี้

(27)

เขาพระสุเมรุเป็นหลักโลก

ดิสนีย์แลนด์อุปโลกน์เป็นไตรภวา

ทิมกลางห้างสรรพสินค้า

ลดชั้นหล่นมาเมฆาลัย

วาณิชธนกรคือสักกะ

ทรัพย์คือสรณะแห่งสมัย

ทวยเทพเที่ยวเหาะด้วยเหมาะใจ

บันไดช่วยเลื่อนบ้างเคลื่อนลิฟท์

...

บัดเดียวรหส์นัยใกล้โศกณี

เช่นบัณเฑาะว์โคะตีที่เบื่องบัน

โทรสรรพรบส่งถึงองค์พลัน

ให้ภาพสวรรคค์พอบันเทิง

...

ออกห่างย่างเท้าเหย้าชาวฟ้า

กรุงเทพอนาธาประดาสัตว์

รถเมล์-รถแก่งต่างเร่งรัด

ออกไปแออัดยัดโลกันตร์

ตราบพระสุเมรุไม่เอนโยก

บริโภคนิยมไม่เคยย่น

ต่างอยู่ร่วมยุคอยู่ทุกวัน

แต่เหมือนต่างกัลป์ต่างชั้นฟ้า

ตัวบทวิข้างต้น (หน้า 54-56) สะท้อนวาทกรรมวัตุนิยมเชิงประชดประชัน เนื่องจากมีการนำคติความเชื่อทางศาสนาเข้าประกอบการประพันธ์ ได้แก่ “เขาพระสุเมรุ” เป็นศูนย์กลางจักรวาล อุดมคติแห่งความสูงสุดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และมีผลบางประการต่อศาสนาพุทธเช่นกัน แต่นำชื่อสถานที่ท่องเที่ยว “ดิสนีย์แลนด์” และห้างสรรพสินค้าต่างๆ เป็นต้นปรากฏรายล้อมเขาพระสุเมรุ หมายถึง ก่อนการเข้าถึงศูนย์กลางสุดเส้นทางของชีวิตและธรรมะ ต้องปะทะพบเจอความอยากต้องการอย่างหลากหลาย

ในตัวบทวิมีการผลิตสร้างคำใหม่ คือ “วาณิชธนกร” หมายถึง ผู้สร้างเงินสร้างรายได้จากการค้าขาย (มีแนวโน้มในทุนนิยมและวัตุนิยม) เกิดจากศัพท์ <วาณิช> (ค้าขาย) + <ธน- (เงิน) + -กร (ผู้กระทำ)> ปรากฏในข้อความ “วาณิชธนกรคือสักกะ” เป็นการเปรียบเทียบในทัศนระหว่างทรัพย์และเทวดาผู้ยิ่งใหญ่ เกิดอุปลักษณ์ว่า [เงินคือพระอินทร์] เป็นการนำคุณสมบัติของเจ้าแห่งปวงเทวดาชื่อว่า สักกะเทวราชหรือพระอินทร์ที่มีอิทธิฤทธิ์ดลบันดาลทุกอย่างได้ ถ้ายิงมาสู่เงินตราที่นำมาใช้ซื้อขายแลกเปลี่ยน ทำให้เกิดการยึดมั่นแบบหลงผิดตั้งข้อความที่ว่า “ทรัพย์คือสรณะแห่งสมัย” คำว่า “สรณะ” แปลว่าที่พึ่ง การยึดถือตาม เกิดอุปลักษณ์อีกชุดหนึ่งที่ว่า [เงินคือบ้าน] เนื่องจากการพักพิงพึ่งอยู่อาศัยแปลงเป็นรูปธรรม คือ บ้าน มีคุณสมบัติให้มนุษย์ได้อยู่อย่างปลอดภัย จึงเกิดการถ้อยให้แก่เงินว่ามีหรือครอบครองแล้วมีความปลอดภัยแก่ชีวิต ซึ่งนำเงินไปแลกเปลี่ยนสิ่งที่ต้องการได้ตามความเชื่อ มายาคติที่ไม่สามารถลบเลือนออกไปได้ถูกฝังลึกลงในใจของมนุษย์ คือ “เงินคือพระเจ้า” เงินมีอำนาจในตัวและนำพาไปสู่การกระทำความสำเร็จได้ วาทกรรมของชุดความคิดดังกล่าวตอกย้ำสังคมแห่งวัตุนิยมและการบริโภคทางทุนนิยมมากกว่าศีลธรรมและจิตวิญญาณ

ประเด็นการสร้างคำศัพท์ใหม่ “วาณิชธนกร” เป็นการถ่ายแปลจากภาษาอังกฤษคำว่า “investment banker” มีหน้าที่ให้คำปรึกษาทางการเงินและธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง แม้มีคำบัญญัติว่า “วาณิชธนกร” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) แต่กวีใช้รูปสะกด “วาณิชธน~~ก~~กร” จึงวิเคราะห์เป็นการสร้างคำศัพท์ใหม่ในลักษณะวัจนลีลาเฉพาะ สะท้อนวิถีคิดและการใช้ในวงจำกัดด้านการสร้างขอบเขตอำนาจและหน้าที่ของการทำงานซึ่งมีประเด็นชนชั้นเข้ามาเกี่ยวข้อง ผ่านการกำหนดใช้รูปภาพของคำศัพท์ใหม่ ศักยภาพแห่งการสร้างคำใหม่เกิดจากการตั้งใจสร้างให้ใหม่จริง หรือการดัดแปลงจากคำศัพท์ที่มีอยู่ในคลัง/ระบบภาษาอยู่แล้ว แต่การสร้างใหม่ย่อมแสดงเจตนาหรือจุดมุ่งหมายสำคัญออกมาตามแต่ละบริบท

ความคิดแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

กรณีการสร้างคำศัพท์ใหม่ด้วยรูปแบบ (variant) “วาทนิชชนกร” เป็นการอธิบายความ หุรหรัส่างามของอาชีพในวงการเศรษฐกิจตลาดหุ้น ทำให้รู้สึกห่างและเป็นทางการ ซึ่งเป็นการ ก้าขั้บในอำนาจที่มีอยู่ ตั้งแต่รูปภาษาที่ผลิต เนื่องจากเป็นคำศัพท์ที่เข้าใจยากทำให้คนทั่วไปเข้าไม่ ถึงบริบทของการทำธุรกิจผ่านตลาดหุ้น จึงมีการแบ่งพื้นที่กลายเป็นชนชั้น ได้แก่ ชนชั้นสูง คือ กลุ่ม คนมีสถานะทางการเงินพร้อมลงทุน ชนชั้นกลาง คือ กลุ่มคนที่แสดงตนคล้ายพ่อค้าคนกลางหรือ วาถนิชชนกร และชนชั้นล่าง คือ คนจน คนทั่วไปที่ไม่สามารถเข้ามาในวงการตลาดหุ้นได้อย่าง เข้มแข็ง ก่อให้เกิดการวิพากษ์ประเด็นทางสังคมด้านอำนาจเศรษฐกิจกับชนชั้น ซึ่งไม่ปรากฏ ความคิดเพื่อพัฒนาตามแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า แม้รูปภาษาของ คำศัพท์ใหม่มีความโดดเด่นของก็ตาม

โครงสร้างประโยคของวรรค “แต่เหมือนต่างกัลป์ต่างชั้นฟ้า” มีคำกริยาว่า “เหมือน” แสดงอุปลักษณะในการเทียบเคียงเชิงปฏิเสธผ่านการระบุภาวะแย้งจากคำสันธานเชื่อมประโยค “แต่” และความหมายของรูปศัพท์คำว่า “ต่าง” วรรคที่แสดงข้อความดังกล่าวเป็นกระบวนการ สัมพันธ์ โดยระบุความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันระหว่างการบริโภควัตถุนิยมในสังคมเดียวกัน แต่มี ความห่างเหิน จุดเด่นของการใช้คำศัพท์ในโครงสร้างประโยคดังกล่าว มีการเล่นคำที่มีการออก เสียงเดียวกัน คือ “ต่างกัลป์” ทำให้รู้สึกเทียบเคียงกับคำว่า “ต่างกัน” ซึ่งมีความหมายว่าแต่ละคน แต่ละครั้งไม่เหมือนกัน และ “ต่างกัลป์” แปลว่าช่วงเวลาแตกต่างกัน โดยมีนัยความหมายว่าแต่ละ คนอยู่ในสังคม แต่กลายเป็นว่าแสดงพฤติกรรมเหมือนอยู่คนละยุคสมัย กระบวนการสัมพันธ์แบบ แสดงความขัดแย้งนี้ กวีเล่นภาษาให้ผู้อ่านผู้เรียนรู้ได้ตระหนักและตีความถึงวัตถุนิยมที่ต่างฝ่าย บริโภคอย่างผิดลักษณะปราศจากคุณธรรม

8.3 บทกวี “ในนามของความเชื่อ”

การใช้โครงสร้างของบุพพทวลี “ในนาม...” จะตามด้วยบุคคลหรือองค์กร แต่ในชื่อบทกวี นี้ตามด้วยความคิดความรู้สึกเชิงนามธรรมของคำว่า “ความเชื่อ” ที่เป็นประเด็นเปราะบางในทุก สังคมวัฒนธรรม โดยกวีนำเสนอความเปราะบางแห่งศรัทธาความเชื่อด้านศาสนา ในเนื้อหา ดังนี้

(28)

พระพุทธรูปเศียรหัก

นางกวีก็หวาดหายนช้ายหลุด

พันความต้องการเกรงบ้านทรุด

เป็นสิ่งชำรุดสิ้นราคา

เป็นสิ่งชำรุดวิปริต

เกรงอิทธิฤทธิ์-สิ้นสง่า
 อุบาทว์ก็อุบัติสิ้นศรัทธา
 นำมาทิ้งวัดจัดแก้เคล็ด
 สุมท้าวบัวหงายรายวิหาร
 ศรัทธาร้าวรานไ้งานเสร็จ
 แปรอุปมงคลตั้งต้นเท็จ
 ปลายถึงระเห็จแค่เศษดิน
 เจดีย์ต่างคำชอกชำระ
 พระพุทธรูปก็ร่วงป็น
 ลูกเจ้าเขาเขี้ยวยิงราคิน
 ดาบ-มีดโกมินทร์ก็สิ้นมนตรี
 เคยอยู่อย่างหึ่งเป็นมิ่งขวัญ
 คืบสู่สามัญมิ่งขวัญหล่น
 จากหิน ดิน ทราย หมายมงคล
 กลับไปตั้งต้นมงคลมลาย
 วัดคือที่พึ่งประหนึ่งเว็จ
 ค่าแก้แก้เคล็ดสำเร็จหมาย
 พระไตรปิฎกเหมือนตกกระจาย
 จากต้นจนปลาย ฤ คลายเท็จ

ตัวบทกวีนี้ (หน้า 120-121) กล่าวถึงวัดอุนิยมเชิงพุทธรพาศิษย์ หมายถึง ความนิยมซื้อ
 ขายพระพุทธรูปและศาสนวัตถุเพื่อนำไปประดับบารมีของผู้รักรวย โดยพิจารณาความสมบูรณ์ของ
 วัตถุเหล่านั้น หากเป็นพระพุทธรูปปั้น บุษ บุษ แดก ร้าว หรือมีร่องรอยเสียหายไม่สวยงาม ราคาไม่
 สูง การสร้างศาสนวัตถุแต่เดิมมาเพื่อรักษาสมดุลทางจิตวิญญาณ การเก็บบูชาเพื่อความมงคล
 และการทบทวนพระธรรมคำสอนผ่านวัตถุที่สร้าง ภายหลังการเป็นการค้าพาณิชย์สร้างเม็ดเงิน
 รายได้มหาศาล โดยไม่ตระหนักรับรู้ทางความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป (หิริโศตตปปะ)
 ภาพลักษณ์ของพุทธศาสนสถาน เช่น วัด กลายเป็นที่สถานทีระบายความเศร้าทุกข์ชั่วคราวเท่านั้น
 ไม่ใช่แหล่งพักพิงทางจิตวิญญาณที่มั่นคงอย่างอดีตที่ผ่านมา วิเคราะห์จาก “วัดคือที่พึ่งประหนึ่ง
 เว็จ ค่าแก้แก้เคล็ดสำเร็จหมาย” คำว่า “เว็จ” หมายถึง ห้อยส้วม (ตามรากศัพท์ของรูปภาษานี้มา

จากคำบาลี <วจฺจ> เปลี่ยนเสียงสระและสะกดเป็น “เวจ” หรือ “เว็จ” ซึ่งเป็นรากศัพท์ให้แก่คำว่า “อุจจาระ” ดังนั้น ความหมายเดิมแปลว่ามูลที่ขับถ่าย (ชานปวิซซ์ ทัดแก้ว, 2561)) เกิดการอุปลักษณะเชิงลบที่ว่า [วัดคือส้วม] โดยการถ้อยของคุณสมบัติของการถ่ายอุจจาระขับออกจากร่างกาย แล้วรู้สึกโล่งสบายให้แก่วัดที่รองรับความทุกข์ใจของมนุษย์ บทกวีนี้ยังตอกย้ำว่าทกรรมวัตถุนิยม และวาทกรรมจิตวิญญาณไปพร้อมกัน การใช้ภาษาดังการวิเคราะห์นี้จึงเป็นวัจนกรรมประชิดให้ความรู้สึกชอกช้ำใจต่อความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนากับกระแสวัตถุนิยม

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้นบทกวีที่วิเคราะห์ พบความคิดเพื่อการพัฒนาจากข้อความของวรรค “คืนสู่สามัญมิ่งขวัญหล่น” รูปภาษาที่สืบมาจากสำนวนเตือนสติที่นิยมใช้ว่า “จากสูงสุดคืนสู่สามัญ” ซึ่งเป็นกลวิธีสัมพันธ์เพื่อตระหนักเตือนสภาวะของมนุษย์กับสังขารม กล่าวคือ เมื่อมีอำนาจตำแหน่งแห่งที่สูญเสียได้ เพราะไม่มีความแน่นอนก่อให้เกิดการรู้จักคิดปลดปลงปล่อยวาง แม้เป็นเพียงรูปภาษาส่วนหนึ่งในบทกวีก็ตาม ความคิดที่พลิกเปลี่ยนให้ชีวิตและจิตใจมีการยกระดับขึ้นสอดคล้องกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคที่สำคัญจากวรรค “พระไตรปิฎกเหมือนตกรกระจาย” มีคำกริยา “เหมือน” แสดงกระบวนการสัมพันธ์เพื่อระบุลักษณะที่เปลี่ยนแปลงสภาพกับการเปรียบเทียบระหว่าง “พระไตรปิฎก” คัมภีร์บรรจุมหาสารในศาสนาพุทธกับสภาพที่กระจัดกระจาย กล่าวคือการละเลยโดยไม่ใส่ใจในการศึกษาพระธรรมคำสอนหรือพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้เปลี่ยนแปลงสภาพและเป็นนามนัยของพระพุทธศาสนา เนื่องจากการกล่าวส่วนหนึ่ง คือ คัมภีร์คำสอนเป็นส่วนย่อยองค์ประกอบของระบบความเป็นศาสนาหรือส่วนทั้งหมด กระบวนการสัมพันธ์นี้ก่อสร้างมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งวัตถุที่ถูกพัดกระจายหรือแตกตกรกระจาย เช่น กระดาษ แก้ว ผ่านถ้อยอุปลักษณะ “ตกรกระจาย” เกิดอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ว่า [ศาสนาพุทธเสื่อมถอยคือแก้วที่แตกตกรกระจายที่ถูกพัดกระจาย] สะท้อนภาพจริงของสังคมที่ได้รับการวิพากษ์และเตือนสติประชาชนหรือที่เรียกว่าพุทธศาสนิกชนให้ดำรงสติเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณมากกว่าการเสพบริโภควัตถุอย่างมกมายหรือเกินศักยภาพ

9. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “แม่น้ำรำลึก” ของเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ ปี 2547

9.1 บทกวี “เรือ”

ชื่อบทกวี “เรือ” เป็นการสร้างสภาวะให้รู้สึกโคลงเคลงตามการล่องเรือและท้องสายน้ำ แต่เมื่อได้อ่านตัวบทแล้วแสดงความไม่ต่อเนื่อง เจตนาของกวีเพื่อสร้างความตระหนักรู้เรื่องราว อย่างคติวิพากษ์ความสัมพันธ์ระหว่างชื่อบทกวีกับเนื้อหาในตัวบท ดังนี้

(29)

ก็รางก็ลำได้ทำสู

ก็หนองคลองคูยั้งบึงใหญ่

ตาข่ายซึ่งปักดักลอบไซ

ลำเลียงพีชไว้รับใช้คน

หมดงานที่ทำชักนำสู

อีกแล้งฤดูแดดถนน

จุงลูกผูกยามข้ามตำบล

ข้ามถิ่นดินร่นทุกหนทาง

ไต่หนอบึกบานอยู่ด้านใน

ท่ามหม่นหมองไหม้รายรอบข้าง

ลูกร้องท่องหิวฝุ่นปลิวคว้าง

ก้าวมุ่งสะตั้งพลางกลางแดดร้อน

หยุดเยือนเรือนใหญ่ไม่ร่ำลาน

กราบไหว้ไซขานถึงกาลก่อน

วณิพกร่อนเร่พเนจร

รักรับขยับกลอนอยู่กราวเกรียว

“ขอข้าวหักหัก

ขอผักเหี่ยวเหี่ยว

ขอเกลือน้อยเดียว

เถิดหนาแม่นา

ผ้าผวยเก่าเก่า

เอาไว้คลุมป่า

ตุ๊กตุ่นตุ๊กตา

ให้ลูกข้าเอ๋ย...”

บทกวีนี้ (หน้า 64-65) นำเสนอภาพวิถีที่ท้องทุ่งนา เกษตรกรรม สะท้อนความเป็นชนบท ซึ่งแย้งกับสังคมเมือง กวีดำเนินเรื่องถ่ายทอดภาพของความเป็นอยู่ตามทุ่งนาและการดำเนินชีวิต เลี้ยงโค-กระบือ ลากจูงไปกินหญ้าหรือเป็นอาชีพของชาวนา ภาพทุ่งนาและการเลี้ยงสัตว์เป็นภาพที่สะอาดตา สร้างสมดุลของการใช้ชีวิตในวิถีชนบท โดยไม่มีความน้อยเนื้อต่ำใจเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมเมือง เป็นการผลิตวิธีคิดด้านความพึงพอใจใฝ่สภาพที่เป็นอยู่ของความเป็นชนบทเพื่อต่อสู้กับความเป็นเมืองในสังคมแห่งการบริโภควัตถุ การสร้างชุดความคิดอีกชุดมาแข่งขันผู้เพื่อ บ่งชี้ความสมบูรณ์เพียงพอในวิถีเดิมมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทางความเป็นเมือง เรียกได้ว่าเป็น การใช้วาทกรรมการต่อต้านสังคมเมือง

ความโดดเด่นของบทกวีข้างต้น มีการใช้คำศัพท์เรียกอาชีพหนึ่งในสังคมที่เป็นตัวบ่งชี้บุคคลทางสังคมในสถานะชนชั้นล่าง คือ “วณิก” หมายถึง คนขอทาน ในวรรค “วณิกกร่อนเร่ พเนจร” และมีนัยความหมายของสภาวะไร้บ้านไปในตัว ก่อให้เกิดความหมายอีกความหมายว่าเป็นคนไร้บ้าน (the homeless) แต่ในความจริง ตัวละครที่กวีสร้างขึ้นเป็นภาพแทนของคนชนบทที่มีบ้านอาศัย เพียงแต่เมื่อสิ้นสุดฤดูกาลของการทำนา ทำให้ต้องเดินทางเข้าเมืองหลวงเพื่อหางานทำ จึงเป็นความเปรียบของการใช้กลวิธีทางภาษาแบบอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ว่า [ชาวชนบทคือขอทาน] และยังเชื่อมสัมพันธ์ของสถานภาพคนชนบทส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมจึงสร้างอุปลักษณ์ได้ต่อว่า [ชาวนาคือขอทาน] ไม่ว่าจะเป็นคนชนบท เกษตรกร หรือวณิกก็ตาม ล้วนถูกจัดอยู่ในชนชั้นล่างทั้งสิ้น สภาพที่น่าอนาถกับความรู้สึกที่รันทดใจเกิดขึ้นในใจผู้อ่าน กวีสามารถผลิตศักยภาพของการใช้รูปภาษาเพื่อเล่าเรื่องของเหตุการณ์ที่น่าสงสารได้อย่างดี พิจารณาจากสองวรรคที่ว่า “จงดูผู้ยามข้ามตำบล” และ “ข้ามถิ่นดินร่นทุกหนทาง” ปราบฏกการ คาดการณ์จากบริบทได้ว่ามีนัยบ่งชี้ของความเป็นครอบครัว เนื่องจากปรากฏคำนาม “ลูก” ที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้บุคคล ดังนั้น บุคคลที่เคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำเป็นพ่อหรือแม่หรือทั้งพ่อและแม่ของ ลูกที่น่าพามาด้วย การเปรียบเทียบครอบครัวชนบทที่เข้ามาเมืองหลวงและซบถล่มลูกเพื่อสร้าง กำลังใจตามรูปภาพที่กวีนำมาคำผญาหรือถ้อยคำพูดที่เป็นคำคม ภาษิต ปรัชญา เพื่อใช้สอนสั่ง ในชุมชนท้องถิ่นอีสาน (ศิริพร ณ ถลาง, 2543; 2539) (ธวัช ปุณโณทก, 2522) (วิสุทธิ บุญกุล, 2520) มาประกอบกับตัวบทของตนเองจึงมีการใช้กลวิธีทางภาษาแบบสัมพันธ์ด้วย ดังนี้ “ขอ ข้าวหักหัก ขอผักเหี่ยวเหี่ยว ขอเกลือน้อยเดียว เกิดหนาแม่นา ผ้าผวยเก่าเก่า เอาไว้คลุมบา ตูกตุ่นตูกตา ให้ลูกข้าเอย...” มักนิยมใช้เป็นหนึ่งในการขบร้องของวณิกเพื่อรับความช่วยเหลือ และการบริจาค การใช้รูปภาษาอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีเนื้อหาโศกเศร้า อ้างว้าง ชวนให้สงสาร สื่อ เจตนาของการอ้อนวอนเห็นใจจากผู้คนที่พบเห็น วิธีการดังกล่าวตรงกับผลวิจัยของ Esan (2009,

p. 10) ที่ศึกษาการใช้ภาษาของวณิกในไนจีเรีย พบรูปภาพประเภทคำลงท้ายและอื่นๆ ที่สร้างอารมณ์แห่งความทุกข์โศกอำมหอง (grief) ซึ่งเป็นการยืนยันสถานภาพที่ตกทุกข์ได้ยากและเป็นชนชั้นล่างที่น่าเห็นใจ ในส่วนของผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยค้นพบเป็นการใช้รูปภาพประเภทคำพญาหรือบทร้อยกรองท้องถิ่น/พื้นบ้าน (สุพรรณ ทองคล้าย, 2524) เพื่อเล่าเรื่องแก่ผู้ที่ได้รับฟังอย่างน่าเวทนา

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในตัวตนที่วิเคราะห์ปรากฏวาทกรรมที่นำมาต่อต้านสภาพการณ์ของความเป็นเมือง รวมถึงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต และจิตใจที่วุ่นวาย เห็นแก่ตัว ขาดน้ำมจช่วยเหลือ คือ การทนสู้ (resistance) ในหลักการของวาทกรรมวิเคราะห์คิดบวกแบบก้าวหน้า ดังนั้น ในบทกวีมีความคิดสร้างสรรค์เชิงธรรมชาติมากกว่าความทันสมัยของภูมิทัศน์สถาปัตยกรรมแห่งเมือง

โครงสร้างประโยคของวรรค “วณิกอ่อนร่พเนจร” มีกระบวนการปฏิบัติจากคำกริยา “อ่อนร่พเนจร” โดยมีนัยความหมายว่าไม่มีจุดหมายปลายทางอันเกิดจากโชคชะตาชีวิตที่อัปจนหนทาง สอดคล้องกับคำศัพท์ “วณิก” ที่เป็นผู้แสดงกระบวนการซึ่งถูกอุปถัมภ์โดยโยงให้แก่มนต์ศน์ของชาวนา/ชาวชนบท ที่ต้องเดินทางระหว่างบ้านเกิดกับการเข้าสู่เมืองหลวงเพื่อหางานทำ แต่ยังไม่เห็นโอกาสที่ดี ผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ประพุดิจจากถ้อยอุปถัมภ์ “วณิก” สร้างแนวทางการทบทวนชีวิตและหันกลับไปสู่บ้านเกิดเมืองนอนด้วยใจหวังที่ให้ธรรมชาติฟื้นฟูจิตวิญญาณอีกครั้ง

9.2 บทกวี “สวน”

ชื่อบทกวีนี้สามารถพิจารณาได้ทั้งเป็นคำนามและคำกริยาให้ความหมายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญให้เกิดการคิดวิเคราะห์ “สวน” ที่เป็นสถานที่ให้พักผ่อนหย่อนใจเพื่อบอกการคลายทุกข์ของผู้เกี่ยวข้องที่มุ่งหาทางออกและความสุข กับ “สวน” ที่ย้อนเส้นทางกัน หรือตอบโต้กลับ และในบทกวีมีการสวนความคิดกับอำนาจระหว่างกันในสวนสาธารณะที่สวยงาม กวีเล่นคำได้อย่างโดดเด่นน่าสนใจ โดยมีเนื้อหาดังนี้

(30)

ระหว่างเรานานานผ่านทางดิน

ระหว่างเราได้ยินความไฝ่ฝัน

ระหว่างเราขับแสงแห่งตะวัน

ระหว่างเราแบ่งปันธารน้ำใจ

เราจึงรู้แม่เราต่างเห่าเรื่อน
 เราจึงเหมือนมิ่งมิตรอันชิดใกล้
 เราต่างรู้ต่างเห็นความเป็นไป
 สายน้ำในชีวิตล้วนชิดเชื้อ

...

เราต่างไปต่างเป็นต่างเส้นทาง
 สายน้ำดูอ่างว่างคล้ายหยุดนิ่ง
 เหมือนไม่เคยเข้าใจอะไรจริง
 เมื่อเธอทิ้งลงแล้วแก้วชีวิต

บทกวีนี้ (หน้า 136-139) มีความคิดทางปรัชญาชีวิตด้านการดำรงชีวิตในสังคมผ่านความสัมพันธ์ของมนุษย์ โดยการใช้ตัวบ่งชี้บุคคล “เรา” ซึ่งเป็นพหูพจน์มาตั้งแต่ระบบภาษาไทยดั้งเดิม คือ มีจำนวนสามคนขึ้นไป เนื่องจากแต่โบราณมา ภาษาไทดั้งเดิม (proto-Tai) มีรูปภาษาแสดงพจน์ (number) จำนวนทวิพจน์ (duality) หรือจำนวนนับสองของคำว่า “เรา” ก่อนเกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายด้านจำนวน (Li, 1977) (Strecker, 1984) แต่ในบทกวีพบว่าความหมายของคำว่า “เรา” กวีตั้งใจนำเสนอจำนวนสองคน เนื่องจากบริบทปรากฏการสื่อสารระหว่างบุคคล 2 คน และมีการใช้ “เรา” ทั้งความหมายเราทั้งสองกับเราคนเดียวในกรณีแยกอำนาจ/ความคิดที่ไม่ตรงกัน ในส่วนของการใช้ “เรา” ในบทกวีแบบจำนวนสองคนจะตรงกับความหมายดั้งเดิม ในส่วนแรกของบทกวีพบการใช้คำว่า “ระหว่าง” ขึ้นต้นเป็นการเน้นย้ำความของการปฏิบัติต่อกัน อุปลักษณะผ่านมนทัศน์กระแสน้ำตามธรรมชาติถ่ายโยงมาสู่การดำเนินชีวิตที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์จากรูปภาษา “สายน้ำในชีวิตล้วนชิดเชื้อ” ก่อเกิดอุปลักษณะที่ว่า [ชีวิตคือสายน้ำ] ทำยที่สุด กวีนำเสนอความเป็นเรา (we-ness) ผ่านทั้งรูปภาษา “เรา” และพฤติกรรมเชิงสังคม วิทยาว่ามีความผูกพันอย่างไร แต่กลับกลายเป็นอื่น (otherness) พิจารณาจากรูปภาษาคำว่า “ต่าง” ใน “เราต่างไปต่างเป็นต่างเส้นทาง” และมีการแบ่งแยกด้วยความตายดั่งข้อความที่ว่า “เมื่อเธอทิ้งลงแล้วแก้วชีวิต” ตัวบ่งชี้บุคคล “เธอ” เคยเป็นหน่วยนับรวมในคำว่า “เรา” และสิ้นสุดสภาพของความเป็นหนึ่งความเป็นเราเป็นที่เรียบร้อย มีอุดมการณ์ปรากฏเกี่ยวกับความสัมพันธ์แห่งชีวิตของมนุษย์ด้วยกัน วาทกรรมที่สะท้อนออกมาเป็นการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ สิ่งเหล่านี้เกิดจากการตีความผ่านรูปภาษาของตัวบท พิจารณาการผลิตเป็นตัวบท และปัจจัยสังคมวัฒนธรรมที่ผลักดันความหมายดังกล่าวออกมา แม้ LaBelle (2011, pp. 176-181) กล่าวว่า

การใช้สรรพนาม “we” (เรา, พวกเรา) สร้างอำนาจกลุ่มในการต่อรองได้ ซึ่งสามารถจำแนกความเป็นพวกเดียวกันกับคนต่างพวก หรือ “คนในกลุ่ม” (in-group) และ “คนนอกกลุ่ม” (out-group) แต่คำว่า “เรา” ในงานของผู้วิจัยทำหน้าที่ประสานรอยร้าวระหว่างสมาชิกเพื่อยังคงให้เป็นอัตลักษณ์เดียวกัน แต่ไม่สามารถรวมสมานกลับคืน เพราะรูปภาษา “ต่าง” ให้ความหมายจัดแบ่งและแยกออกจากกัน ดังนั้น ผลวิเคราะห์บางประการเป็นผลลัพธ์เฉพาะหรือใหม่ในบริบทที่แตกต่างหลากหลายอย่างมีนัยสำคัญ กรณีของการใช้ “เรา” เป็นหัวข้อเรื่องหนึ่งในวิถีคิดของ Fairclough (2003, p. 162) ที่วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวัจนลีลา กับอัตลักษณ์ (styles and identities) ผ่านการเลือกใช้ภาษาประเภทสรรพนาม โดยเฉพาะประเด็นของปัจเจกชน (individuality) ซึ่งมีความเป็นเอกเทศส่วนตัว คือ รูปภาษา “I” (ฉัน, ผม, กู, ข้าพเจ้า) หรือพหุชน (collectivity) ซึ่งเป็นการรวมหมู่ คือ รูปภาษา “we” (เรา, พวกเรา) โดยที่สรรพนามแบบพหุชนมี 2 ประเภท ได้แก่ 1) “inclusive ‘we’ -community” (เราแบบนับรวมผู้ฟัง/คู่สนทนา/ฝ่ายตรงข้าม) และ 2) “exclusive ‘we’ -community” (เราแบบเฉพาะกลุ่มผู้พูด) เมื่อทบทวนคำศัพท์ที่สื่อความแตกแยกที่ปรากฏในตัวบทของกวีข้างต้น ได้แก่ “เรา” “ระหว่าง” “ต่าง” และเนื้อหาประกอบ ทำให้ตีความสรรพนาม “เรา” อีกครั้ง โดยผู้วิจัยเองพัฒนาความคิดตามหลักการของประเภท “exclusive ‘we’ -community” (เราแบบเฉพาะกลุ่มผู้พูด) เป็นสรรพนาม “เรา” ที่แตกแยก และกำหนดคำภาษาอังกฤษเพื่ออธิบายผลลัพธ์ดังกล่าวว่า “discriminative ‘we’ -communication” ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรม/ผลวิจัยใหม่ที่ต่อยอดจากแนวคิดทฤษฎีที่ดีชัดเจนนำมาเป็นฐานของการพัฒนา

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

แม้ในบทกวีที่วิเคราะห์มีความหมายของการประสานอัตลักษณ์ของกลุ่มเดิมที่เคยร่วมปฏิบัติการชุมนุมให้คืนดี แต่ไม่เกิดผลสำเร็จจึงเป็นการเล่าเรื่องผ่านเนื้อหาที่กวีเพียงนำมาสอนเป็นคติแห่งความบาดหมางเท่านั้น จึงไม่มีความความคิดที่สร้างมุมมองบวกตามหลักการของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคที่สำคัญของวรรค “ระหว่างเราเนานานผ่านทางดิน” พบผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ประพจน์จากคำว่า “เรา” ที่มีคำบุพบท “ระหว่าง” วางข้างหน้าขยายความบ่งบอกสภาวะร่วมกัน ผ่านการปฏิบัติของคำกริยา “ผ่าน” หมายถึงการขับเคลื่อนไปยังพื้นที่ต่างๆ แสดงพฤติกรรมของกระบวนการปฏิบัติ โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกสถานที่จากคำว่า “ทางดิน” เป็นการใช้นามนัยแทนความหมายของคำว่าโลก ซึ่งซ่อนนัยความหมายของประสบการณ์ของการใช้ชีวิต และหน่วยแวดล้อมบอกเวลาจากคำว่า “นานเนา” เพื่ออธิบายประสบการณ์ที่มีส่วนร่วมใน

การดำเนินกิจกรรมในอดีตของผู้แสดงกระบวนการ “เรา” อย่างเห็นลำดับเวลาและความสัมพันธ์ระหว่างกัน

9.3 บทกวี “ลานดิน”

ชื่อบทกวี “ลานดิน” นำเสนอความกว้างของพื้นที่ที่กระทบจิตใจ การใช้ชีวิตอย่างกว้างขวางและกว้างไกล ทำให้ผู้อ่านฉุกคิดนึกถึงความน่าจะเป็นเกี่ยวกับลานดิน โดยที่มีความถูกต้อง ความใกล้เคียง หรือความประหลาดใจที่คิดตามแล้วไม่ตรงกับภาพลานดิน ลานดินจึงมีความหมายเชิงบริบท โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาของตัวบท ดังนี้

(31) ด้วยผืนดินมีใจเอื้อไอรุ่น
เป็นอ้อมอันละมุนด้วยห่วงหวง
มือเปื้อนเปราะจึ่งป้ายน้ำตาปวง
หัวเราะให้ในห้วงกะพริบตา
ใช้ชีวิตแตกช่อต่อชีวิต
ให้หยั่งรากเต็มสิทธิ์แสวงหา
เจ้าอยากได้สิ่งใดไขว่คว้ามา
ด้วยแขนขาของเจ้าเพียงเท่านั้น
เพียงเจ้ามีสองมือที่ซื่อสัตย์
มีหนึ่งใจใสซัดมีความฝัน
แต่ละก้าวละก้าวเท่าเท่ากัน
ดินจึงปั้นเป็นไปเป็นใจเรา
...
เฝ้าแต่คิดร้ายลุ่มตกตรมอยู่
จึงลืมหัดหัดสู้สู่วิถี
แห่งการงานรักสู้สู่อเสรี
ทุกขณะวินาทีคือท่วงธรรม

ตัวบทข้างต้น (หน้า 176-178) พบกลวิธีทางภาษาแบบนามนัยผ่านการนำส่วนอวัยวะมาแทนค่าความหมายต่างๆ ได้แก่ “เพียงเจ้ามีสองมือที่ซื่อสัตย์ หนึ่งใจใสซัดมีความฝัน” คำว่า “มือ” เป็นนามนัยของการลงมือปฏิบัติ ส่วนคำว่า “ใจ” เป็นนามนัยของความคิดจินตนาการเพื่อสร้าง

ความสำเร็จ พิจารณาเชิงเปรียบเทียบกับความคิดทางลบ คือ “เฝ้าแต่คิดร้ายลุ่มตกรมอยู่” อุดมการณ์ของการทำงานที่ต้องมองโลกในแง่บวกจะสร้างสรรค์ผลงานจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผ่านรูปภาพ “จึงลี้มขัดหัดสู้สู่วิถี แห่งการงานรักสู้สู่อเสรี ทุกขณะวินาทีคือท่วงธรรม” วาทกรรมของการดำเนินชีวิตผ่านการอุปถัมภ์ด้วยมนต์ศน์ของต้นไม้ที่ยืนต้นแกร่งสู้ลมแดดลมฝนมาถ่ายโยงให้แก่นามธรรมของคำว่า “ชีวิต” กลายเป็น [ชีวิตคือต้นไม้] ผ่านรูปภาพ “ใช้ชีวิตแตกข้อต่อชีวิตให้หยั่งรากเต็มสิทธิ์แสวงหา” ซึ่งเป็นการระบุงวาทกรรมความมั่นคงของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของความคิดทางปรัชญาเช่นกัน

ความสำคัญของนามนัยในรูปภาพ “...สองมือที่ชื่อสัตย์” เป็นการเลี่ยงการกล่าวถึงมนุษย์ที่มีร่างกายครบ 32 ประการ อวัยวะ 2 มือจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของทั้งหมด แต่คุณสมบัติของมือ คือ การหยิบจับ ถ้อยยกหัว หรือใช้ส่ง-ยื่นรับคืน รวมถึงการปฏิบัติงาน ดังที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลของนามนัยที่มีคำขยายไปก่อนแล้ว ในการวิเคราะห์ของตัวบทนี้ก็พบกลวิธีดังกล่าวเช่นกัน ได้แก่ [<สอง + มือ> + <ที่ + ชื่อ + สัตย์>] เมื่อสองมือแทนบุคคลมนุษย์ทุกคน คำขยายจึงนำมาใช้อธิบายคุณธรรมของมนุษย์ที่ตรงไปตรงมาไม่คดโกงหรือหลอกลวงผู้อื่น ไม่เพียงแค่มือที่กวีถ่ายทอดความหมายออก แต่ยังซ่อนนัยบ่งชี้ผ่านการคาดการณ์ตามบริบทของรูปภาพ “แต่ละก้าวละก้าวเท่าเท่ากัน ดินจึงปั้นเป็นไปเป็นใจเรา” ปรากฏคำศัพท์ของคำกริยา “ก้าว” และคำนาม “ดิน” ที่ทำให้ชวนนึกถึงอวัยวะอีกประเภท คือ ขา/เท้า ที่ใช้เดิน คำว่า “ก้าว” ก็พิจารณาเป็นนามนัย เนื่องจากการก้าวเดินเป็นการกระทำที่เกิดจากกลไกกล้ามเนื้อของขาและเท้า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายมนุษย์ กระบวนการนามนัยของการก้าวเดินนำไปสู่การตีความว่าเป็นตัวบุคคลหรือมนุษย์ เมื่อนำวรรค “แต่ละก้าวละก้าวเท่าเท่ากัน” มาปรับเป็นภาษาทั่วไปจะได้ว่า “แต่ละก้าวเท่ากัน” สามารถแสดงโครงสร้างของนามนัยที่มีส่วนขยายดังนี้ [<ก้าว> + <เท่า + กัน>] การใช้การเคลื่อนไหวของท่าทางมาอธิบายตัวบุคคลที่แสดงท่าทางออกมา Forceville (2009, pp. 56-74) วิเคราะห์ว่าเป็นวิธีการประเมินของพฤติกรรม โดยมองเห็นเพียงอาการ/ท่าทางที่แทนภาพรวมของมนุษย์ (GESTURE for PERSON PERFORMING THE GESTURE) ดังนั้น “ก้าว” นามนัยในตัวบทที่ผู้วิจัยศึกษาเป็นการนำเสนอวิธีคิดที่ปฏิบัติตามธรรมชาติ เข้ากับวิถีความประพฤติเพื่อการดำรงชีพอยู่อย่างเป็นปกติสุข เผยอุดมการณ์ของการสร้างความเท่าเทียมของแต่ละชีวิตที่มีขอบเขตแตกต่างกัน การใช้ชีวิตที่ไม่เอาัดเอาเปรียบและไม่สร้างความเหลื่อมล้ำเพิ่มเติมจึงเป็นวาทกรรมที่ถูกต้องจริง ท้ายที่สุดกวีเปิดเผยผ่านการอ่านตัวบทอย่างลึกซึ้ง

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

บทกวีข้างต้น (หน้า 96-97) มีสัมพันธบทเชื่อมโยงไปยังตัวบทที่มีมาก่อน คือ วรรณคดี “ขุนช้างขุนแผน” (มีรัชกาลที่ 2 และคนอื่นๆ ร่วมประพันธ์ อ้างถึงใน รื่นฤทัย สัจพันธุ์, 2559) ชื่อ บทกวีคำว่า “พลาญงาม” เป็นลูกของพลาญแก้วหรือขุนแผนกับพิมพิลาไลยหรือนางวันทอง สะท้อนถึงอำนาจแห่งความเป็นแม่ (maternity) และความเป็นพ่อ (paternity) กวีสร้างการเน้น (attention) ของคุณสมบัติน้ำที่ของแม่อย่างโดดเด่น คือ การเลี้ยงดู การอุ้มชู การบ้วนนม การกล่อมนอน กระนั้น น้ำที่ของพ่อก็มีความหนักแน่นไม่แพ้กัน เนื่องจากแม่ไม่ได้ให้นมลูกจากอก แต่การปฏิบัติลงแรงเพื่อเลี้ยงดูลูก การปกป้องเป็นหน้าที่ของพ่อ อุดมการณ์จากบทกวีเพื่อสร้างความตระหนักในใจของผู้เป็นลูกว่าพระคุณบิดามารดายิ่งใหญ่และเป็นมงคลแก่ชีวิต ผลิตสร้างวาทกรรมความกตัญญู และวาทกรรมพระคุณพ่อแม่

นอกจากสัมพันธบทในรูปแบบวรรณคดีแล้ว ยังพบการใช้สัมพันธบทแบบเพลงขับกล่อมลูกพื้นบ้าน พิจารณาได้จากรูปภาพของสองวรรณคดี ดังนี้ “โยกเยกเอ๋ยโยกเยกเจ้าเมฆฟอง กระต่ายล่องลอยเมฆโยกเยกมา” เชื่อมตัวบทสัมพันธกับเนื้อเพลงที่แปรเปลี่ยนไปตามท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานของเนื้อเพลง คือ “...โยกเยกเอ๋ย น้ำท่วมเมฆ กระต่ายลอยคอ อ้ายหมาหางอ กอดคอโยกเยก...” (มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, ม.ป.ป.) เป็นการเสริมพลังให้แก่สายใยรักกับความผูกพันระหว่างพ่อแม่และลูก แม้ว่าทกรรมบุพการีไม่ได้แสดงความเหลื่อมล้ำหรือความทุกข์ยากโดยตรง แต่สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของสมาชิกเดียวกันเพื่อความอยู่รอด โดยเฉพาะครอบครัวที่มีลูกหลาน จำเป็นต้องผูกสมัคความรักเมตตาอย่างอบอุ่น เพราะผลแห่งพิษภัยของเศรษฐกิจไทยที่ล้มสลายตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 กล่าวได้ว่า กวีมีประสบการณ์ร่วมสมัยแห่งความยากลำบากมาจึงนำเสนอเรื่องราวเพื่อเป็นตัวแทนและให้กำลังใจแก่พ่อแม่ที่ต้องเลี้ยงลูกผ่านบทกวีนี้ที่เป็นส่วนหนึ่งของกวีนิพนธ์ “โลกในดวงตาข้าพเจ้า” ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2550 ช่วงกาลเวลาที่ต่อเนื่องมีลักษณะของความเป็นประวัติศาสตร์ หากไม่ใส่ใจศึกษาจะเป็นการละเลยให้ผ่านพ้นโดยไม่มีบททบทวนความคิด Wodak (2001, p. 9) แสดงทรรศนะว่าหน้าที่ของแนวทางการวิพากษ์สนับสนุนการจดจำเรื่องราวอดีต โดยมีประโยชน์ของการป้องกัน การหลงลืม การดิ้นรนอยู่รอด การปลดปล่อยความรู้สึก/จิตวิญญาณ ด้วยเหตุฉะนั้น การซ่อนปรากฏการณ์ทางสังคมเชิงประวัติซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และครอบครัว กวีนำทางของการปลดปล่อยผ่านวิถีปฏิบัติแห่งการเลี้ยงดูแลลูกกับสภาวะเศรษฐกิจที่เป็นวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมหรือปัจจัยของกรอบมิตีกรอบนอกสุดของ Fairclough (2010; 1989) เพื่ออธิบายรูปแบบและเนื้อหาที่เกิดขึ้นของเรื่องราวกับวาทกรรมในบทกวี ระยะเวลาที่ห่างร่วม 10 ปีของกวี

นิพนธ์เล่มนี้กับวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งยังคงเก็บสะสมความโหดร้ายจากพิษเศรษฐกิจดังกล่าวไว้
อย่างทรมาน

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบทข้างต้นมีทั้งการถ่ายทอดเชิงลบและเชิงบวกตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิง
วิพากษ์และความคิดที่ดีในการมองพินิจสภาพความทุกข์ร้ายให้เปลี่ยนแปลงดีขึ้นผ่านการขับ
กล่อมลูกเพื่อปลอบขวัญและสั่งสอนสิ่งดีงามให้ลูกเติบโตอย่างมีคุณธรรมสำหรับเตรียมรับมือกับ
ความยากลำบากตามวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างประโยคของบาท “ก็เพราะพ่อรักเจ้าถึงเท่านี้ จึงหน้าที่สูงส่งอันทรงค่า” เป็น
ประโยคความซ้อนที่มีกระบวนการรับรู้ แสดงการรับสัมผัสของความรักที่จริงแท้ของบุพการีผ่าน
คำกริยา “รัก” และมีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้รับรู้ของความรัก “พ่อ” ส่งผ่านไปยังผู้ถูกรับ
สัมผัส “ลูก” หน่วยแวดล้อมบอกลักษณะของความรักว่ายิ่งใหญ่มาจาก “จึงหน้าที่สูงส่งอันทรงค่า”
ขยายความของคำกริยา “รัก” ผ่านการเปรียบเทียบให้สูงกว่า กล่าวคือ เป็นการเปรียบเทียบ
ระหว่างมโนทัศน์ของบุพการีกับมโนทัศน์ของหน้าที่ เกิดเป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ว่า [ความรัก
ของบุพการีคือหน้าที่(ที่มีคุณค่าต่ำกว่า)]

อีกโครงสร้างประโยคหนึ่งที่น่าสนใจของวรรค “ควรแล้วเป็นการของมารดา” มีคำกริยา
“เป็น” เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างสองความคิด คือ ความเป็นแม่กับหน้าที่กิจวัตรที่กระทำโดยลูก
ไว้ โครงสร้างนี้เป็นกระบวนการสัมพันธ์ที่เทียบคล้ายประโยคไร้ประธาน (clause without subject)
เป็นลักษณะเด่นของภาษาตะวันออก เช่น ภาษาจีน ภาษาไทย เป็นต้น ดังนั้น โครงสร้างดังกล่าว
อาจนำเสนอความให้ครบถ้วนได้ว่า “สิ่งที่กระทำให้เกิดประโยชน์แก่ลูกเป็นหน้าที่ของแม่” หาก
เปรียบเทียบกับโครงสร้างภาษาอังกฤษที่ใกล้เคียงจะได้ว่า “It is a burden of mother” โดยมีการใช้
คำสรรพนาม “it” (dummy subject) แทนความคิดที่ถูกขมวดซ่อนไว้ และผลประโยชน์ต่อเนื่องแม่
ไม่ตรงกับงานวิจัย แต่เป็นลักษณะวิชาการ คือ การศึกษาเปรียบเทียบประโยคระหว่างภาษาไทย
กับภาษาต่างประเทศ และเป็นจุดเด่นของการพัฒนาความคิดด้านการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือ
ภาษาต่างประเทศ หรือเป็นการแปลถ่ายทอดเนื้อหาของความรู้ของไทยให้ชาวต่างชาติด้าน
วรรณกรรมและกวีนิพนธ์อันเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรม

10.2 บทกวี “หลับตาเถิดเธอ”

ที่ชื่อบทกวี “หลับตาเถิดเธอ” เป็นวัจนกรรมประชด เพราะมีเจตนาให้ลืมตาดูสถานการณ์ และร่วมสร้างการต่อสู้ไปด้วยกัน แต่มีภาวะย้อนแย้งเกิดขึ้น วัจนผลที่หวังเป็นการเตือนตำหนิ แต่มีความประสงค์ให้เกิดการร่วมมือร่วมใจตามเนื้อหา ดังนี้

(33)

1. เธอดูสิ - โลกปลายฤดูร้อน

ฟ้าบางตอนเด็ดพลุ่งช่วงรุ่งสาง

แดงนั้นสาดแสงชั้นลงหนทาง

แต่ตื่นฟ้าเบื้องล่างวางวางมา

แผดเผาหยาดน้ำค้างระเหยเหิด

ไล่เปิดฉากโลกทั้งออกหล้า

จึงภาพหนึ่งซากซ้าก็ดำตา

หนึ่งศพอนาถาที่ท่ารถ

2. เธอดูสิ - โลกต้นฤดูฝน

เคঁาหม่นทะมึนมาได้ปรากฏ

ในเงื่อมงำจ้ำน้มน้มนล้นลด

กางบดบังปิดจนมืดฟ้า

ให้มีดมนอนธกาลอยู่นานวัน

โลกมีแต่หวาดหวั่นขวัญผวา

จึงนามหนึ่งนามธรรมดา

ก็โพลงตาฟุบดินเมื่อสิ้นนาม

3. เธอดูสิ - โลกรุ่งเหมือนมุงมีด

แดงพืดเป็นถือกอกอยู่เทือกท่าม

ศพนั้นดวงตาพยายาม

บอกความบางอย่างแห่งกลางร้าย

จึงเมฆรูปร่างอันพิลึก

แน่นปีกตีกด้าทั้งคว่าหงาย

เสียดขบแล้วลากเส้นเป็นประกาย

ก็ผ่าเบรียงวอดวายด้วยไฟฟ้า

4. เธอดูสิ - หนึ่งศพยามอรุณ

รอยกั้งหลุนนั้นเห็นมิเป็นท่า
 ดาวสุดท้ายหรือรูปแล้ววูบล่า
 รับเข้าด้วยทาสีเลือดแดง
 แดงนั้นสาดแสงคว้าวัวตัวถื่น
 แผ่นดินเหม็นคว้าวัวตัวแหล่ง
 วันนีดวงตาราคาแพง
 นอนโพลงแฉ่งแม้งอยู่แทบเท้า

5. หลับตาเถิด - คนตายเขามองมา

หากเธอมีกลิ่นสู้ตาเขา
 ลางร้ายบางลางอันบางเบา
 คงตั้งเค้าแดงเถือกไปอีกนาน.

บทกวีนี้ (หน้า 110-111) นำเสนอความตายที่มีความกล้าหาญของคนตาย คำว่า “ศพ” เป็นรูปภาษาที่นำเสนอความสิ้นสุดหมดอำนาจหน้าที่หรือศักยภาพในการกระทำของความเป็นมนุษย์ หากแต่สื่อสารผ่านดวงตาของศพที่ปิดไม่สนิท เหมือนมองมายังผู้คนพบเห็นศพ วิเคราะห์จาก “ศพนั่นดวงตาพยายาม บอกความบางอย่างแห่งลางร้าย” คำว่า “ศพ” กลายเป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้และการเรียกร้องความยุติธรรม แม้ยังไม่ได้ความเท่าเทียมกลับคืนมา ถึงตายไป ดวงตายังเปิดมองเฝ้าหาความยุติธรรมต่อไป ภาวะแย้งเพื่อย้อนกลับไปสู่ผู้คนที่มิชีวิตซึ่งมีความหวังในการเรียกร้องความยุติธรรมเช่นกัน แต่ไม่กล้าต่อสู้เช่นเดียวกับศพ การประชันคำให้หลับตาตามสำนวนในสังคมไทยที่เชื่อกันว่า “นอนตายตาหลับ” เป็นการอ้างถึงสัมพันธบทดังกล่าว ให้กระทบกระเทือนใจของเพื่อนมนุษย์ที่พร้อมต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพ ผ่านข้อความเสียดสีที่ว่า “หลับตาเถิด - คนตายเขามองมา หากเธอมีกลิ่นสู้ตาเขา” การใช้คำคู่เคียง (appositive) เพื่ออธิบายบุรุษสรรพนาม “เขา” ที่เป็นตัวบ่งชี้บุคคล คือ “คนตายเขา” กลุ่มคำประสม “คนตาย” ทำหน้าที่คู่เคียงคำสรรพนาม “เขา” Literaryterms.net (n.d.) แสดงหน้าที่และประโยชน์ของคำคู่เคียงว่าสามารถปรากฏในตำแหน่งหน้าหรือหลังของคำที่ไปเคียงคู่ก็ได้เพื่อให้รายละเอียดหรือบ่งบอกอัตลักษณ์ของสิ่งที่ประสงค์ขยายความแบบคู่เคียง ซึ่งเป็นวิธีคิดทางวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับภาษาศาสตร์ของ Goldberg (1995) ที่กล่าวว่าโครงสร้างคู่เคียง (apposition) ที่เกิดจากการใช้คำคู่เคียงสร้างเครือข่ายผ่านหน่วยสร้างทางภาษาระหว่างกัน (constructions) ดังนั้น กลุ่มคำคู่เคียง “คนตายเขา” เป็นผู้กระทำแสดงเหตุการณ์ของการมองดูอย่างองอาจทำท่าย ส่วนตัวบ่งชี้บุคคล

“เธอ” เป็นผู้ฟังหรือบุรุษที่สอง อย่างไรก็ตาม ในบทกวีไม่ได้ใช้เป็นการเจาะจง แต่หมายถึงบุคคลที่มีความคิดทางสิทธิแห่งความยุติธรรมในสังคม และการรักษาสมดุลของความเท่าเทียมให้ได้มากที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดการเอาัดเอาเปรียบ วาทกรรมความยุติธรรมจึงปรากฏอย่างเข้มข้นผ่านวิธีการนำศพมาแล้วเรื่อง ประการต่อมา การใช้โครงสร้างที่มีคำคู่เคียงในงานของผู้วิจัยพบว่าเป็นประเภทโครงสร้างคู่เคียงชนิดหลวม (loose apposition) หมายความว่าปรากฏในโครงสร้างวากยสัมพันธ์แบบไร้ศูนย์กลาง (exocentric structure) เป็นการปรากฏที่ไม่มีคำหลักเด่น เพราะทุกคำมีน้ำหนักความหมายที่เด่นทุกคำ แต่เมื่อเด่นทุกคำแล้ว จะไม่สามารถระบุหัวข้อเรื่องที่เป็นส่วนหลักได้ จึงตีความได้ว่ากลุ่มคำคู่เคียง “คนตายเขา” ไม่มีสิทธิอำนาจในการเรียกร้อง เนื่องจากไม่สามารถระบุผู้กระทำได้อย่างชัดเจน เป็นเพียงการกล่าวแบบทั่วไปเท่านั้น ผลวิเคราะห์นี้ตรงข้ามกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ Acuña-Fariña (2009) ที่ศึกษาหน่วยประชิดของหน่วยสร้างคู่เคียงทางภาษาศาสตร์เพื่ออธิบายลักษณะการใช้คำคู่เคียงแก่ตัวละคร the poet Burns หรือ the writer Thomas Pynchon ซึ่งเป็นผลงานทางวรรณกรรม โดยมีผลที่ได้ คือ มีโครงสร้างคู่เคียงแบบตึงแน่น (close apposition) ซึ่งเป็นโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์แบบเข้าสู่ศูนย์กลาง (endocentric structure) ที่ปรากฏส่วนเด่นของหัวข้อเรื่องเพียงคำเดียว ส่วนคำที่เหลือเป็นส่วนขยายที่มีน้ำหนักไม่เท่ากัน สะท้อนให้เห็นถึงตัวละครดังกล่าวที่มีอัตลักษณ์ตามส่วนของคำคู่เคียงที่ใช้ขยาย อีกทั้งเป็นการระบุบุคคลอย่างชัดเจน ดังนั้น กลุ่มคำคู่เคียง “คนตายเขา” ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ทางสังคมในสถานภาพที่ไร้อำนาจการต่อรอง ซึ่งซ่อนนัยความหมายของการอุปถัมภ์ไม่ในตัวว่า [คุณค่าที่มองไม่เห็นคือคนตาย/ศพ] และไม่จำเป็นต้องใส่ใจให้ความสำคัญอีกต่อไป สอดคล้องกับความไม่ชัดเจนของโครงสร้างที่ใช้ คือ คำคู่เคียงชนิดหลวม ที่ไม่สามารถระบุบุคคล ทำได้เพียงให้ข้อมูลบางประการ

คำว่า “ศพ” เป็นรูปภาษาที่ผู้วิจัยตีความเบื้องต้นว่าเป็นการใช้กลวิธีทางภาษาแบบอุปสรรคเชิงมนทัศน์ โดยการถ่ายโยงคุณสมบัติของศพที่ไม่เคลื่อนไหว หมดลมหายใจ เซลล์ร่างกายหยุดการทำงาน มีการเน่าเปื่อย ฯลฯ เพื่อนำไปอธิบายการต่อสู้เรียกร้องความชอบธรรมบางประการที่ไม่ได้รับการตอบรับว่า มีการช่วยเหลือหรือการตอบสนองของการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นแต่อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการที่มีมุมมองหลากหลายไม่เหมือนกัน เช่น Schleifer (1990) นำหลักการนามนัยมาศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความตาย (death) โดยการอ้างอิงถึงส่วนหนึ่งให้ทำหน้าที่แทนทั้งหมดหรือทั้งหมดแทนส่วนหนึ่งเฉพาะก็ได้ (by reference to one of its parts, or vice-versa) โดยอธิบายตัวอย่างว่า ความรู้สึก/อารมณ์ของมนุษย์ที่ปรากฏแสดงออกมามีตัวแทนจากหัวใจที่ยังสูบฉีด (bleeding heart) ดังนั้น เมื่อหัวใจหยุดเต้น หมดลมหายใจสิ้นสุดลง สภาวะแห่งความตายมาแทนที่สภาวะแห่งอารมณ์ของชีวิต ซึ่งวิธีคิดวิเคราะห์ของ Schleifer ฟินิจบริบท

ระหว่างกันประกอบการศึกษาตีความนามนัย (inter-contextual interpretation of metonymy) จุดเด่นดังกล่าวมีความเหมือนคล้ายกับแนวทางวาทกรรมเชิงสัมพันธ์กับประวัติ (The discourse-historical approach) ของ Wodak (2001, pp. 63-70) โดยจำเป็นต้องรับทราบและรับสารของตัวบทที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ดังนั้น กาลเวลาเป็นปัจจัยที่พัฒนาตัวบทจำนวนมากให้เป็นวาทกรรมเชิงประวัติ อีกทั้งต้องอาศัยสหวิทยาการอย่างมีลำดับและต่อเนื่องเข้าร่วมวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสกัดความหมายออกมาอย่างเด่นชัดที่สุด ดังนั้น การวิเคราะห์ผลลัพธ์ของอุปลักษณ์ที่มีมโนทัศน์ [ศพ] เป็นความคิดที่ใช้เปรียบเทียบมโนทัศน์ [การเรียกร่องสิทธิ] ที่ไม่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานองค์กรที่สำคัญใดๆ อาจได้รับการพิจารณาว่าเป็นนามนัย เนื่องจากการนำเสนอหนึ่งของความเป็นชีวิตของมนุษย์ หนึ่งในสภาพของชีวิต คือ ความตายที่กลายเป็นศพมาอธิบายได้เช่นกัน

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

รูปภาษา “คนตายเขา...” เป็นการแสดงโครงสร้างคู่เคียง (apposition) (คำภาษาอังกฤษเฉพาะทาง “apposition” สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2560) ในสาขาศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป บัญญัติว่า “หน่วยอ้างถึงสิ่งเดียวกัน, สมานาธิกรณ์”) ดังการวิเคราะห์ข้างต้น อย่างไรก็ตาม โครงสร้างคู่เคียงของ “คนตายเขา...” สามารถวิเคราะห์ด้วยหลักการของการทำให้เป็นแก่นความ (topicalization) (ศัพท์บัญญัติของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา, อ้างแล้ว) โดยการนำส่วนที่ต้องการเน้นย้ายมาอยู่ที่จุดเริ่มของประโยค (Prince, 1986 as cited in Speyer, 2005) ดังนั้น “คนตาย” จึงเป็นแก่นความที่ถูกเน้นให้เด่นด้วยการเรียกขาน (vocative) ตามที่ Halliday (1994) จัดไว้ในประเภท “ใจความหลักที่ตั้งขึ้นมา” (impersonal themes) เพื่อแสดงความหมายในการเรียกร่องเชิงย้อนแย้ง เนื่องจากสภาวะคนตาย คือ ศพ ไม่มีการเคลื่อนไหวแล้ว ดังนั้น จึงเกิดวัจนกรรมประชดในบริบทของการสร้างสิทธิ์เสรีภาพผ่านการเปรียบเทียบกับคนตาย

การนำเสนอวิธีการนำ “คนตาย” มาเล่าเรื่องเพื่อการเรียกร่องในสถานการณ์แห่งการต่อรองอำนาจระหว่างผู้ชุมนุมกับฝ่ายปกครองเป็นความคิดสร้างสรรค์ที่นำภาวะหยุดนิ่งจากความตายมาขับเคลื่อนสิทธิอย่างขบขันเพื่อรับรองความรู้สึกให้เป็นบวก ไม่หุดหู่ว่าแม้คนตายลาจากแล้วยังสามารถเคลื่อนไหวได้ผ่านคนเป็นคนที่ยังมีชีวิตอยู่ที่ยังกล้าต่อสู้สอดคล้องกับหลักการของการทนสู้ (resistance) ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์แบบโครงสร้างคู่เคียงและโครงสร้างจากการทำให้เป็นแก่นความที่อธิบายแล้วข้างต้น ยังพบอีกโครงสร้างที่น่าสนใจ คือ “หากเธอมีกล้าสู้ตาเขา ลางร้ายบางลางอัน

บางเบา คงตั้งเค้าแดงเถือกไปอีกนาน” เป็นโครงสร้างแสดงเงื่อนไข โดยมีอนุพากย์รองเป็นการกำหนดเงื่อนไขว่า “หากเธอมีกล้าสู้ตาเขา” หมายถึงถ้าคุณไม่กล้าสู้ตาเขา ซึ่งซ่อนนัยความหมายว่าถ้าคุณไม่กล้าเผชิญหน้ากับเขา และอนุพากย์หลักเป็นการบอกผลลัพธ์ “ล้างร้ายบางล้างอันบางเบา คงตั้งเค้าแดงเถือกไปอีกนาน” หมายถึงสายตามองของเขาซึ่งเริ่มแดงกำจวนกลายเป็นความโกรธอย่างสมบูรณ์ ซึ่งซ่อนนัยความหมายว่าเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อาจเกิดขึ้น ดังนั้น ในโครงสร้างแสดงเงื่อนไขนี้มีสองกระบวนการ ได้แก่ กระบวนการปฏิบัติผ่านคำกริยา “กล้าสู้ตา” ซึ่งเป็นพฤติกรรมกริยาใช้สยดาของมนุษย์ กับกระบวนการสร้างผลผ่านคำกริยา “ตั้งเค้า” ซึ่งเป็นการรวมตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นผลผลิตขึ้นมา โดยมีผู้แสดงกระบวนการ “เธอ” เป็นผู้กระทำ และ “เขา” เป็นถูกกระทำ การวิเคราะห์ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำนี้เป็นไปตามวิธีการของภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ เพื่อระบุชื่อหลักการแก่นหน่วยทางภาษาที่พบ ในทางบริบทเชิงวัจนปฏิบัติพบว่า แท้จริงแล้ว “เขา” เป็นผู้กระทำเพื่อแสดงเจตนาและความประสงค์บางประการ และถ้าไม่มีผลตามเจตนาที่คาดหวังอาจเกิดความร้ายแรงแก่ “เธอ” ผู้ถูกกระทำจากเจตนาของคู่สนทนา

10.3 บทกวี “พายุใหม่”

ชื่อบทกวี “พายุใหม่” มีถ้อยอุปลักษณ์คำว่า “พายุ” ที่สื่อถึงความเลวร้ายรุนแรง และมีความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่าเคยเกิดขึ้นแล้ว พิจารณาจากคำคุณศัพท์ “ใหม่” โดยมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับชื่อเรื่องของบทกวี ดังนี้

(34)

มันเป็นพายุฤดูก่อน
ที่สิ้นโลกโยกคลอนจนกร่อนหัก
เรายืนคนละขอบที่กรอบน้ก
แบ่งโลกเป็นฟากก็กะฟากลาน
ก็ก่ท่านคือก็อีกโลกหนึ่ง
ข้าพเจ้าจึงซึ่งเคียดโกรธเกลียดท่าน
ท่านก็จ้องทำลายข้าพเจ้ามายาวนาน
เราต่างล้างผลาญกันไป
...
ท่านจ้องดวงตาข้าพเจ้า
สงครามเก่าเริ่มใหม่จากหน้าต่าง

พายุโหมลุยมากฤษฎทาง

เหยียดหัวยึดหางมาแต่ไกล!

บทกวีข้างต้น (หน้า 115-117) มีชุดคำศัพท์ที่แสดงความหมายของการแบ่งกลุ่มพรรคพวก ได้แก่ “แบ่งโลกเป็นฟากก็กละฟากลาน ก็ก่ท่านคือก็อีกโลกหนึ่ง” เกิดการแบ่งเขา-แบ่งเรา แสดงให้เห็นถึงความบาดหมางหรือการแย่งผลประโยชน์หรือความคิดเห็นไม่ลงรอยกัน Fairclough (1994) กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับความแตกต่างทางสังคมที่สะท้อนตัวตนและทิศทางการสื่อสารแบบเผชิญหน้าผ่านการคัดเลือกใช้ภาษา กลายเป็นมุมมองเชิงวาทกรรม (discursive stance) สามารถบ่งบอกความคิดที่บรรจุความหมายของผู้ใช้ภาษาเข้าไปในตัวตน การรับสารผ่านการทำความเข้าใจจะทำให้เห็นภาพแทนของกลุ่ม กระนั้น การแยกกลุ่ม (Othering) เป็นผลมาจากการใช้ภาษาในตัวตนเช่นกัน ได้แก่ การใช้กลุ่มคำศัพท์ (lexicalization) ดังต่อไปนี้ “แบ่ง” “ฟาก” “ก็” “ก็” และ “อีก” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีอุดมการณ์ที่ไม่ตรงกัน van Dijk (1998, p. 8) นำเสนอลักษณะของอุดมการณ์ว่าเป็นพื้นฐานของภาพแทนทางสังคมที่สมาชิกมีส่วนร่วม นำไปสู่การเข้าใจสิ่งผิดสิ่งถูก และความรับผิดชอบที่ต้องตามมา แต่ทว่า ผลของการแตกแยกอุดมการณ์ในบทกวีทำให้เกิดการออกจากกลุ่มและแยกกลุ่มอย่างชัดเจนผ่านกลุ่ม “คือก็อีกโลกหนึ่ง” ซึ่งเกิดการเปรียบเทียบความขัดแย้งแบ่งฝ่ายผ่านมิติศรัทธาของภยพิบัติทางธรรมชาติของคำว่า “พายุ” กลายเป็นอุปลักษณะที่ว่า [การแบ่งแยกคือพายุ] เนื่องจากคุณสมบัติของพายุสามารถพัดถล่มทำลายบ้านเรือนและทำให้ผู้คนแยกหายจากกัน กวีแสดงนัยบ่งชี้ (implicature) ของเหตุการณ์ที่บาดหมางกันแค้นใจกันมาก่อนจากรูปภาษาที่ว่า “มันเป็นพายุฤดูก่อน ที่สิ้นโลกโยกคลอนจนกร่อนหัก” และยังคงมีเชื้อไฟของความเลวร้ายก่อให้เกิดการปะทะต่อสู้กันอย่างต่อเนื่องอีกจากรูปภาษาที่ว่า “สงครามเก่าเริ่มใหม่จากหน้าต่าง พายุโหมลุยมากฤษฎทาง” ข้อความนี้แสดงข้อมูลเก่า (given/old information) และการให้ข้อมูลใหม่ (new information) ทันทีเกี่ยวกับการแบ่งเขา-แบ่งเราว่าเป็นสงคราม วาทกรรมที่สะท้อนออกมา คือ การแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งเพื่อประโยชน์ที่แบ่งไม่ลงตัว

ลักษณะของการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลเก่า-ข้อมูลใหม่ ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ แต่หมายถึงพฤติกรรมกรทำให้ข้อมูลที่เป็นเนื้อหาเรื่องผ่านการใช้ภาษาของบทกวีให้แก่ผู้อ่าน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเชิงวากยสัมพันธ์กับวจนปฏิบัติ พบว่ารูปภาษา “สงครามเก่าเริ่มใหม่จากหน้าต่าง พายุโหมลุยมากฤษฎทาง” มีโครงสร้างของข้อมูลเก่าจาก “สงครามเก่า” ซึ่งแสดงความคิดที่มีอยู่ก่อนว่า>>เคยมีความขัดแย้ง และโครงสร้างข้อมูลใหม่จาก “เริ่มใหม่” และ

“ลุยมารุกยทาง” เป็นการแสดงเหตุการณ์รุนแรงที่เคยเกิดขึ้นกลับมาเริ่มอีกครั้ง Crystal (2008) กล่าวถึงการวิเคราะห์ด้านข้อมูลเก่า-ข้อมูลใหม่ว่ามีผลกระทบต่อการศึกษาเหตุการณ์อย่างทันที ด้วยข้อมูลเก่า และมีการแนะนำความจากข้อมูลใหม่

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบทนี้ไม่พบการเสริมสร้างกำลังใจให้เกิดความอดทนสู้ เป็นการวิพากษ์ภัยร้ายจากการแบ่งพรรคพวกเพื่อผลประโยชน์ โดยการนำภัยพิบัติธรรมชาติอย่างพายุมาเปรียบเทียบ เกิดภาพของความเสียหายอย่างหนักหน่วงและหม่นหมอง จึงเป็นลักษณะตามแนวความคิดของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อย่างชัดเจน

โครงสร้างวากยสัมพันธ์จากวรรค “ท่านก็จ้องทำลายข้าพเจ้ามายาวนาน” มีคำกลุ่มกริยาเรียง “จ้อง” แสดงความตั้งใจกระทำ และ “ทำลาย” ที่เป็นลำดับของการกระทำจากการจ้องและสร้างผลแห่งการทำลาย กลุ่มกริยาเรียงนี้นำเสนอกระบวนการสร้างผล โดยมีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้สร้างผล “ท่าน” และผู้รับผล “ข้าพเจ้า” มีหน่วยแวดล้อมบอกเวลา “มายาวนาน”

11. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ของชะการ์ียยา อมตยา ปี 2553

11.1 บทกวี “ความรู้”

บทกวี “ความรู้” เป็นคำนามที่ถึงขั้นวิจรรย์กรรมประชิด เพราะความรู้เป็นการคิดใคร่ครวญด้วยสติปัญญา แต่เนื้อหาในต้วบทเป็นการแสดงกระบวนการการผลิตหนังสือที่มีเนื้อหาของความรู้ กลายเป็นการเสียดสีเพื่อให้บททวนด้านทรัพยากรธรรมชาติและจิตวิญญาณ ดังนี้

(35) หนังสือหนึ่งเล่ม

ต้องใช้อักษรที่ล้านตัว

ต้องใช้ความรู้สักกี่แสนความรู้สัก

ต้องใช้เหตุผลที่หมิ่นเหตุผล

ต้องค้นคว้าที่พันชั่วโมง

ต้องกลั่นกรองที่ร้อยรอบ

ต้องขบคิดที่ค่าคืน

ต้องใช้กระดาษที่พันหน้า

ต้องตัดต้นไม้ที่ร้อยต้น

ต้องเสียดหยาดเหงื่อที่หยด

เพื่อบรรจุความว่างเปล่าของเรา

บทกวีนี้ (หน้า 115-117) นับเฉพาะบรรทัดแรกและสุดท้ายที่ขึ้นต้นคำศัพท์แตกต่างจาก บรรทัดที่เหลือ ได้แก่ บรรทัดที่ 2-11 ด้วยการขึ้นต้นคำศัพท์เดียวกัน คือ “ต้อง” ซึ่งเป็นคำกริยา แสดงทัศนภาวะ (modality) ในลักษณะของความจำเป็น (necessity) กึ่งการบังคับ (obligation) สอดคล้องกับเนื้อหาในการนำเสนอภาวะที่ถูกกำหนดจำนวนและการบีบคั้นที่แสดงผ่านการใช้คำ แสดงปริมาณ (quantifier) ประกอบกับคำลักษณนามบอกจำนวน (measuring classifier) ได้แก่ “กี่ล้านตัว, ก็แสนความรู้สึก, ก็หมื่นเหตุผล, ก็พันชั่วโมง, ก็ร้อยรอบ, ก็ค่าคืน, ก็พันหน้า, ก็ร้อยต้น, ก็หยด” Fairclough (2003, pp. 166-167) อธิบายทัศนภาวะว่าเป็นการถ่ายทอดโลกทัศน์หรือ ภาพแทนของใครคนหนึ่งผ่านการกระทำ ได้แก่ ระดับความเกี่ยวเนื่องกับความจริง ซึ่ง สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของบุคคลให้เปิดเผยออกมา และแสดงความเกี่ยวข้องกับการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในการสื่อสาร ดังนั้น การแสดงทัศนภาวะเป็นการเปิดเผยอัตลักษณ์ และวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เห็นความรู้สึกนึกคิดกับสถานการณ์ในการ ต่อรองอำนาจในสังคม ในกรณีของรูปภาพแสดงทัศนภาวะ “ต้อง” ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์นำเสนอเป็น การเฉลยความประสงค์ของกวีที่เป็นตัวแทนของอัตลักษณ์กลุ่มในสังคมว่าความรู้อัดอั้นที่ถูกบีบ บังคับผ่านผลผลิตสินค้าที่มนุษย์ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสิ่งที่โหดร้าย มุ่งแสวงหาสันติภาพเพื่อ ก่อให้เกิดความร่มเย็นและอยู่อย่างธรรมดา เป็นการลดความบาดหมางและการแข่งขันที่นำไปสู่ การชิงดีชิงเด่น อาจกลายเป็นการครอบงำอำนาจและมีการกดขี่ รูปภาพที่เป็นคำนามเชิงปริมาณ หรือจำนวนนับที่มีการใช้คำว่า “ก็” เป็นการกล่าวเกินจริงหรืออติพจน์ให้เห็นคล้ายตามว่าสภาวะที่ ฟุ่มเฟือย การใช้สิ่งแวดล้อมที่ไม่รู้จักวางแผน เป็นการทำลายธรรมชาติกับชีวิต ซึ่งเป็นการชอนฉวย กรรมปรัชญาชีวิตไว้นั่นเอง ผลวิจัยนี้มีหัวข้อเรื่องด้านทัศนภาวะให้เป็นประเด็นคิดวิเคราะห์ นอกเหนือจากการอธิบายของ Fairclough แล้ว พบว่ามีคำอธิบายที่ใกล้เคียงกันอีกของ Verchuren (1999, pp. 129-130) M. A. K. Halliday (1994, pp. 81-92) และ Hodge and Kress (1988, pp. 121-128) ที่บอกหน้าที่ของทัศนภาวะว่ามีลักษณะเป็นทัศนคติในการมองโลก อย่างคาดคะเน และมีการคาดการณ์สิ่งที่ปรากฏผ่านการใช้ภาษาซึ่งสื่อความหมายของความ น่าจะเป็นจริง ความเป็นไปได้ ความน่าสงสัย ความคลุมเครือ ความจำเป็น การบังคับ การอนุญาต การตัดสินใจ การบ่งชี้ขีดความสามารถ ความลังเลใจ ความแน่นอน และความไม่ชัดเจน เป็นต้น ดังนั้น รูปภาพที่มีความหมายเชิงอรรถศาสตร์ได้แสดงทัศนภาวะไว้เบื้องต้น เมื่อประกอบกับ

บริบท สถานการณ์ และเจตนาเชิงวัจนปฏิบัติศาสตร์ พบว่า “ต้อง” เป็นรูปภาษาที่แสดงวาทกรรมของการฝืนกระทำให้จำยอม ไม่ว่าจะได้รับการยินยอมจากผู้ถูกกระทำหรือไม่

กลวิธีทางภาษาเกี่ยวกับโครงสร้างทางภาษาในงานของผู้วิจัยเป็นการมุ่งวิเคราะห์รูปทางวากยสัมพันธ์ สามารถนำมาอธิบายการปรากฏในลักษณะวากยสัมพันธ์เฉพาะของการขึ้นต้นหน้าบรรทัดในตำแหน่งแรกของบรรทัดที่ 2-11 ว่าเป็นการเน้นซ้ำคำ (anaphora) เพื่อเน้นซ้ำความโดยมีคำว่า “ต้อง” ปรากฏซ้ำเดิม แต่ตอกย้ำความรู้สึกอย่างหนักแน่นเกี่ยวกับการกระทำบางประการว่าต้องเสียทรัพยากรเท่าไรจึงผลิตสร้างรวมเป็นเล่มหนังสือ จุดประสงค์ของการผลิตหนังสือไม่ใช่ความรู้ดังชื่อบทกวี กลับเป็นคำตอบในบรรทัดสุดท้ายว่า “เพื่อบรรจุความว่างเปล่าของเรา” กลายเป็นวาทกรรมที่ผ่านการอุปลักษณะว่า [ความรู้คือความว่างเปล่า] วาทกรรมเชิงปรัชญานี้ทำให้เห็นถึงสภาวะไม่มีอะไรให้ว่าอุ่นให้เหนื่อยหน่ายในชีวิต เป็นการเสียดสีย้อนกลับไปที่การกระทำต่างๆ ของบรรทัดที่ 2-11 ในมุมมองของความคุ้มค่า และการปะทะเชิงวาทกรรมทำให้พินิจตีความได้ต่อว่า มนุษย์ คือ ผู้ดิ้นรน กระเสือกกระสนอย่างกระหายโหยหิวในอำนาจจึงต้องกระทำปฏิบัติหลากหลายสิ่งอันส่งผลกระทบต่อผู้อื่น มนุษย์เอง คือ ผู้ไม่พอในสิ่งที่มีที่เป็นอยู่ ยังคงสร้างอำนาจครอบงำสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

รูปภาษาสุดท้ายของบทกวีที่วิเคราะห์ “เพื่อบรรจุความว่างเปล่าของเรา” นำเสนอการปล่อยวางซึ่งไร้ความหนักหน่วงของภาวะจำเป็นกับการบังคับจากพฤติกรรมต่างๆ มีนัยความหมายของการพัฒนาจิตวิญญาณให้สงบ และทบทวนชีวิตด้วยความเป็นสุขใจ มีความอดทนอดกลั้นต่อสถานการณ์สอดคล้องกับการทนสู้ (resistance) หลักการหนึ่งที่สำคัญในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของบทกวีทั้งตัวบทมีผู้แสดงกระบวนการสิ่งเดียวกัน คือ “มนุษย์” ที่ถูกละไว้ ซึ่งมีกระบวนการหลากหลายผ่านคำกริยาของแต่ละบรรทัด บรรทัดที่ 2, 3, 4 และ 8 มีคำกริยาคำว่า “ใช้” แสดงกระบวนการปฏิบัติ บรรทัดที่ 5 มีคำกริยา “ค้นคว้า” เป็นกระบวนการสร้างผลให้เกิดขึ้น บรรทัดที่ 6 มีคำกริยา “กลั่นกรอง” และ บรรทัดที่ 7 มีคำกริยา “ขบคิด” เป็นกระบวนการรับรู้ บรรทัดที่ 9 มีคำกริยา “ตัด” แสดงกระบวนการปฏิบัติ และบรรทัดที่ 10 มีกริยา “เสีย” ใช้กับคำนาม “หนังสือ” ในกริยาวลี “เสียหนังสือ” โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกจุดหมายของการนำไปผลิตเป็นหนังสือหนึ่งเล่ม ในบรรทัดที่ 1 “หนังสือหนึ่งเล่ม” และหน่วยแวดล้อมบอกจุดประสงค์ของการกระทำที่แท้จริงในบรรทัดสุดท้าย (บรรทัดที่ 11) “เพื่อบรรจุความว่างเปล่าของ

เรา” หน่วยความคิดที่แสดงเหตุการณ์หลากหลายหล่อหลอมมุมมองของชีวิต ดังการนำเสนอเนื้อหาของบทกวี

11.2 บทกวี “ที่รัก”

ชื่อบทกวี “ที่รัก” เป็นคำรื่นหูไพเราะ เบื้องแรกให้ความรู้สึกมิตรภาพและสัมพันธ์ภาพที่แนบแน่น โดยมีนัยความหมายแฝงของความกลมเกลียวและรักสมัคครสมาน เช่น คู่ชีวิต เพื่อนสนิท สมาชิกกลุ่มเดียวกัน เป็นต้น แต่กลับกลายเป็นวัจนกรรมประชดจากรูปภาษาตัวบ่งชี้หรือคำเรียกขาน “ที่รัก” เพราะการใช้ตัวบ่งชี้นี้ตรงข้ามกับเนื้อหาที่ประสงค์ให้ร่วมสร้างสันติภาพผ่านการสมมุติการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า โดยมุ่งหวังให้ตระหนักว่าสันติภาพไม่ใช่สินค้า จึงเกิดการนำมโนทัศน์ของวงความหมายธุรกิจด้วยถ้อยอุปลักษณะ “ตลาด” “ซื้อ” ในตัวบทข้างล่าง มาสร้างเป็นอุปลักษณะเชิงมโนทัศน์ [สันติภาพคือสินค้า] โดยมีรายละเอียดข้างล่างนี้

(36) ฉันไปตลาดมืดค้าอาวุธ

เพื่อซื้อนิวเคลียร์

มาฝากเธอ

ที่รัก

~

ฉันไปตลาดค้าไม้

เพื่อซื้อโรงศพ

มาฝากเธอ

ที่รัก

~

ฉันไปตลาดขายดอกไม้

เพื่อซื้อดอกไม้

มาฝากเธอ

ที่รัก

~

ฉันไปตลาดค้าอิสรภาพ

เพื่อซื้อสันติภาพ

มาฝากเธอ

ที่รัก

~
แต่มันไม่เคยมีชาย!

บทกวีนี้ (หน้า 45) มุ่งนำเสนอหลักการของความย้อนแย้งที่ถ่ายทอดความหมายผ่านสินค้าซื้อขาย ยกเว้น สันติภาพที่ไม่มีในตลาดการค้าพาณิชย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความหมายที่ขัดแย้งในบทสุดท้ายเป็นจุดสูงสุดและเป็นจุดจบของเนื้อหาในตัวบทไปพร้อมกัน ทุกสิ่งอย่างมีชายในตลาดประเภทต่างๆ แต่ถ้าประสงค์ซื้อสันติภาพ มนุษย์ไม่สามารถซื้อจากตลาดเหล่านั้นได้เลย เป็นการตักเตือนและกระตุ้นให้มนุษย์ร่วมสร้างสันติภาพด้วยกันด้วยมือของมนุษย์เองแทนการซื้อจ่ายหรือขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ด้วยเงินตราเสมือนทุนนิยม ประเด็นสำคัญด้านรูปแบบของการจัดวางอักษร/ข้อความมีความโดดเด่นแปลกตา ชวนอ่านให้ครุ่นคิดตาม และแต่ละบรรทัด/บาทมีความหมายในตัวและสามารถพิจารณาแต่ละบรรทัดเทียบเท่าอนุพากย์ โครงสร้างทางภาษายากต่อความเข้าใจ ผู้อ่านสามารถประมวลสรุปรวบยอดแต่ละบทให้เป็นหน่วยความคิดเดี่ยว ในทางภาษาศาสตร์ แต่ละหน่วยความคิดของเหตุการณ์เทียบเท่าได้หนึ่งประโยค ดังนั้น แต่ละบทที่มีจำนวน 4 บท จึงมีเหตุการณ์ที่แสดงหน่วยความคิดของเรื่องราวได้จำนวน 4 เหตุการณ์

การเล่นเสียงซ้ำในรูปแบบคู่ขนานสร้างสมาธิเพ่งเล็งไปที่การกระทำปฏิบัติที่ซ้ำเดิม ได้แก่ “ฉันไปตลาดที่ใดที่หนึ่ง เพื่อซื้อบางอย่างมาฝากให้บางคน” กรณีของการกล่าวสื่อสารว่ามีจุดสถานที่สักแห่ง มีนัยความหมายของการกระทำปฏิบัติบางประการ เกิดการตีความเพื่อให้ได้ความหมายที่ชัดเจนที่สุด Verschueren (1999, p. 22) กล่าวว่า การปฏิบัติทางวัจนะ (performative) เพื่อให้เกิดผ่านการตีความ เช่น “Go anyway today?” (วันนี้ไปไหนดี) แสดงว่าผู้ผลิตถ้อยวัจนะดังกล่าว มีเจตนาว่ากระทำสิ่งใดบางประการ ดังนั้น ประพจน์ “ฉันไปตลาด...เพื่อซื้อ...มาฝากให้...” ชอนเจตนาที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างระหว่างสภาวะแห่งการมีปรากฏหรือไม่ปรากฏของบางสิ่งเพื่อที่จะซื้อ มีปรัชญาชีวิตซ่อนลึกลอย นอกจากนั้น สถานการณ์ของการใช้บทกวีนี้เป็นการเรียกร้องสันติภาพในบริบททางการเมืองและสิทธิมนุษยชน ตัวบ่งชี้บุคคลทางสังคมคำว่า “ที่รัก” ไม่ได้ใช้เจาะจงใครเฉพาะ เนื่องจากถ้าเป็นกรณีเจาะจง ตัวบ่งชี้ “ที่รัก” ใช้กับคู่ชีวิต คู่รัก คู่สมรส คนรัก (ลูก, พี่น้อง) Culpeper and Haugh (2014, p. 25) กล่าวถึงรูปภาษาที่นำมาใช้ตัวบ่งชี้ทางสังคมเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม การใช้รูปภาษาที่แสดงความรักเอ็นดู (endearments) เช่น “my love” (ซึ่งเทียบแปลได้กับตัวบ่งชี้ “ที่รัก” ภาษาไทย) มีค่าความถี่ของความนิยมนำมาใช้เพียงร้อยละ 5 จากจำนวนของประเภทรูปภาษาอื่นๆ ที่นำมาใช้เป็นตัวบ่งชี้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่แนบแน่นใกล้ชิด ถึงสามารถนำมาใช้

เรียกกัน แต่ผลวิเคราะห์ของผู้วิจัยพบการนำตัวบ่งชี้ “ที่รัก” มาใช้แบบเหมารวมเพื่อเป็นการสร้างกลุ่มอัตลักษณ์ในลักษณะกันเองและไม่มีความเหลื่อมล้ำของชนชั้น การนำความรู้สึกที่ดีต่อกันของการใช้แบบสนิทสนมอย่างเจาะจง มาสู่การเรียกบุคคลทั่วไปเป็นการกล่าวโดยรวมเพื่อสร้างจิตสำนึกของมนุษย์ให้มีจิตวิญญาณมากกว่าวัตถุนิยม ซึ่งสิ่งของวัตถุต่างๆ สร้างความลุ่มหลงและไม่คิดไตร่ตรองได้ จิตวิญญาณที่รักษาสมดุลในสังคมจะสร้างความสงบสุข ดังการรณรงค์ร่วมสร้างสันติภาพในทุกสังคมของโลก ตัวบ่งชี้ทางสังคมที่มุ่งหมายกล่าวถึงบุคคลทั่วไป เท่ากับเป็นการไม่เจาะจง ลักษณะการใช้คำเรียกขาน “ที่รัก” เป็นบุรุษสรรพนามที่ 2 แทนบุคคลต้องการสื่อสารด้วยได้แก่ ผู้ฟัง ผู้อ่าน ผู้เรียนรู้ ผู้ผ่านมาได้ยินก็ตาม ถือว่าให้รับสารแห่งตัวบทที่กวีประสงค์ให้เข้าใจ และปฏิบัติตามเป็นวัจนกรรมปฏิบัติ (illocutionary act) จากรูปภาษาเพียงแต่คำนาม “ที่รัก” แล้ว และมีวิจณผล (perlocutionary act) หรือผลแห่งวัจนกรรมที่สื่อสารออกมา

การแสดงคุณสมบัติหน้าที่ของตลาด คือ การซื้อขาย แต่ทำที่ดีที่สุดไม่มีสินค้าซื้อสันติภาพขาย และค้นหาสันติภาพในตลาดเท่าใด ผลที่ได้คือ “แต่มันไม่เคยมีขาย!” เป็นการย้อนกลับไปตีความคาดหวังของมนุษย์ว่าประสงค์สิ่งใด แต่สิ่งนั้นไม่ได้อยู่ในวงแห่งการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตรา จำเป็นต้องผลิตสร้างขึ้นเองด้วยมนุษยธรรมของเรา กวีเน้นให้ตระหนักว่าหน้าที่หนึ่งในการดำเนินชีวิต คือ การทำงานหรือปฏิบัติในช่องทางสันติภาพ ไม่ควรดำเนินการความสัมพันธ์อย่างบาดหมางเช่นสงคราม

ลักษณะของการจัดวางอักษรและข้อความในบทกวีที่วิเคราะห์ ได้รับอิทธิพลจากวรรณศิลป์ร่วมสมัยและการใช้ภาษาสร้างสรรค์ของยุคหลังสมัยใหม่ ที่เรียกว่า “กวีนิพนธ์รูปธรรม” (concrete poetry) หรือภาวะกวีรูป โดยการนำอักษร คำ ข้อความมาเรียบเรียงเป็นภาพ ก่อเกิดเป็นรูปร่าง ยกตัวอย่างภาวะกวีรูปที่เด่นและโด่งดังในอดีต ซึ่งเป็นต้นแบบแก่กวีรุ่นหลังทั่วโลก จากบทกวี “A Leaf Falls with Loneliness” หรือ “[l(a)]” ของ E. E. Cummings (Itical, 2000) ซึ่งมีนัยความหมายของการจัดวางและจัดแบ่งรูปภาษาให้เป็นรูปร่างลักษณะการร่วงหล่นลงล่าง เพราะเนื้อหาบทกวีเกี่ยวกับใบไม้ที่ปลิดหลุดออกจากขั้วสูติวิถีธรรมชาติเดิม แสดงการลาจากแห่งชีวิตที่เดียวดายเมื่อตายไป ให้ข้อคิดเชิงสังขารธรรม เป็นการเปรียบเทียบมโนทัศน์ใบไม้ร่วงกับความตายของมนุษย์ ดังนี้

l(a

le

af

fa
ll
s)
one
l
iness

ผลแห่งการนำมิติทางศิลปะมาผลิตประกอบร่วมกันเป็นกวีนิพนธ์ นำมาสู่การสื่อสัญลักษณ์ให้ตีความเกี่ยวกับความคิดเชิงปลายเปิดในบทกวี “ที่รัก” ของงานวิจัยนี้ พิจารณาจากรูปทรงของบทกวีคล้ายรูปสามเหลี่ยมคว่ำที่มีปลายจรดลง กล่าวคือ สิ่งบางอย่างไม่จำเป็นต้องเป็นลักษณะปลายเปิดมากเกินไป เพราะบางประการเป็นสิ่งที่ไม่ดั่งงาม ไม่ถูกต้อง และเป็นภัยต่อชีวิต ความมั่นคง และเสรีภาพอย่างชัดเจน จึงไม่มีความสำคัญที่เปิดเวทีในการถกเถียงประเด็นดังกล่าวเกินความจำเป็น โดยเฉพาะภาวะกวีรูปของบทกวีสุดท้าย ได้แก่

ฉันไปตลาดค้าอิสรภาพ
เพื่อซื้อสันติภาพ
มาฝากเธอ
ที่รัก

แต่มันไม่เคยมีขาย!

วาทกรรมสันติภาพได้รับการเปิดเผยอย่างเห็นเด่นชัด และถูกวาทกรรมที่ซ่อนอีกชั้นหนึ่งเข้ามาสมทบด้วยรูปภาษา “แต่มันไม่เคยมีขาย!” ซึ่งเป็นการปลุกจิตสำนึกในการร่วมสร้างความสงบสุขให้แก่สังคม วาทกรรมความสามัคคีเพื่อสร้างสันติสุขจึงเกิดขึ้นเพื่อลบล้างมายาคติของอำนาจทุนเงินตรากับความละโมภจากการค้าที่ผิดกฎหมาย เช่น การค้ามนุษย์ การค้าอาวุธเถื่อน เพื่อก่อสงคราม เป็นต้น อุดมการณ์เงินซื้อทุกอย่างไม่ได้กลายเป็นความคิดที่ดีที่นำมาปลูกฝัง สอนสั่งลูกหลานในชุมชนประเทศชาติต่อไป

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

การนำเสนออุดมการณ์การสร้างสันติสุขก่อให้เกิดวาทกรรมสันติภาพดังผลวิเคราะห์ข้างต้นเป็นการสร้างสรรค์ความคิดผ่านการซื้อขายสินค้าและสรุปที่ลักษณะนามธรรมแต่ยิ่งใหญ่ว่าสันติภาพห้ามซื้อขาย ปรากฏในมนุษยชาติได้ด้วยการประสานความร่วมมือและใจกัน เป็นมุมมองที่สวองงามเข้ากับแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ทั้งสี่บทในหนึ่งบทกวีที่วิเคราะห์มานี้ มีโครงสร้างเดียวกัน มีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้กระทำหรือผู้ปฏิบัติ “ฉัน” ผ่านการใช้คำกริยา “ไป” แสดงกิจวัตรหรือการเดินทางของมนุษย์ โดยมีหน่วยแวดล้อมบอกสถานที่ “ตลาดมืดค้าอาวุธ” “ตลาดค้าไม้” “ตลาดขายดอกไม้” และ “ตลาดค้าอิสรภาพ” มีหน่วยแวดล้อมบอกจุดมุ่งหมายสองเป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายจากการซื้อ “เพื่อซื้อนิเวศลิษฐ์” “เพื่อซื้อโลงศพ” “เพื่อซื้อดอกไม้” และ “เพื่อซื้อสันติภาพ” และเป้าหมายของการส่งมอบ “มาฝากเธอ ที่รัก” อีกทั้งปรากฏผู้ถูกกระทำ “เธอ ที่รัก” ประการสุดท้าย มีข้อความสุดท้ายปิดดับทของบทกวีดังกล่าวว่า “แต่ฉันไม่มีขาย” มีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ดำรงอยู่ “มัน” เป็นอ้างถึงส่วนที่ถูกกล่าวนำเสนอไปแล้ว คือ “สันติภาพ” ผ่านการใช้คำกริยาปฏิเสธ “ไม่มี” ซึ่งเป็นกระบวนการมีปรากฏ โดยที่คำกริยา “ขาย” ไม่ใช่กริยาหลักซึ่งเป็นการบอกจุดประสงค์ของสันติภาพว่าให้ซื้อขาย จึงเป็นหน่วยแวดล้อมบอกจุดมุ่งหมาย

11.3 บทกวี “ผู้ถูกหลงลืม”

ชื่อบทกวี “ผู้ถูกหลงลืม” เป็นเพียงแค่นามประสมและมีความหมายว่าไม่สำคัญ แต่ผ่านกระบวนการถูกเปรียบเทียบอย่างหลากหลายและเข้มข้น จนก่อให้เกิดเป็นผู้ถูกหลงลืมอย่างน่าสนใจและมีเจตนาเชิงวิจณปฏิบัติและวาทกรรม ฐปภาษาของ “ผู้ถูกหลงลืม” มีความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่าไม่ใช่เจ้าตัวเองที่ประสงค์ให้มีการหลงลืม แต่ถูกกระทำตามบริบท สถานการณ์ กลายเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมประเด็นหนึ่งว่ามีลักษณะก่อเกิดสภาวะของบุคคลที่ถูกลืม ดังการทบทวนเอกสารงานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง van Dijk เสนอประโยคกรรมว่ามีการเน้นผู้ถูกกระทำเกี่ยวกับการกดขี่ การวางอำนาจ การปะทะ ที่เป็นเหตุให้เกิดโครงสร้างดังกล่าว

(37) ท่ามกลางอัญมณี ฉันคือก้อนหิน

ท่ามกลางเม็ดยา ฉันคือฝุ่นดิน

ท่ามกลางบุตรธิดา ฉันคือผู้ที่ตายตั้งแต่ยังเด็ก
 ท่ามกลางนักรบ ฉันคือผู้ขาดหนึ่งสงคราม
 ท่ามกลางคำตอบ ฉันคือคำถาม
 ท่ามกลางคู่รัก ฉันคือเพลิงริษยา
 ท่ามกลางนักปราชญ์ ฉันคือคนโง่
 ท่ามกลางกวี ฉันคือคนใบ้

ท่ามกลางพฤษชาติ ฉันคือวัชพืช
 ท่ามกลางบุปผชาติ ฉันคือดอกหญ้า
 ท่ามกลางดวงดาว ฉันคือดาวตก
 ท่ามกลางทรรราช ฉันคือขบถ

ท่ามกลางชายฝั่ง ฉันคือหินโสโครก
 ท่ามกลางมหาสมุทร ฉันคืออ่างน้ำตื้น
 ท่ามกลางความงาม ฉันคือความอัปลักษณ์
 ท่ามกลางนักบุญ ฉันคือคนบาป

ท่ามกลางบทเพลง ฉันคือบทสวดศพ
 ท่ามกลางสังฆกรรม ฉันคือความโกหกมดเท็จ
 ท่ามกลางเสียงอึกทึก ฉันคือความเงียบ
 ท่ามกลางวันวาร ฉันคือวันที่ยังมาไม่ถึง

ท่ามกลางศิลปะ ฉันคือกองขยะ
 ท่ามกลางความศิวิไลซ์ ฉันคืออนารยธรรม
 ท่ามกลางการสรรเสริญ ฉันคือการดูแคลน
 ท่ามกลางประวัติศาสตร์ ฉันคือผู้ถูกหลงลืม

บทกวีนี้ (หน้า 54-55) มีการใช้รูปแบบคู่ขนาน (parallelism) ผ่านคำนามในข้อความ
 ส่วนหน้ากับคำนามในข้อความส่วนหลังเป็นความหมายตรงข้ามกัน หรือการใช้คำที่แสดงภาวะ

ตรงข้าม (antonymy) หรือการเป็นคำตรงข้าม, การเป็นปฏิพจน์ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560) ในแต่ละบรรทัดอย่างเป็นระบบ โดยการเริ่มต้นด้วยคำบุพบทว่า “ท่ามกลาง” ในตำแหน่งแรกทุกบาท/บรรทัด ซึ่งเป็นวิธีการเดียวกับการเน้นข้อความ แต่อนุพากย์หลัง ปราบกฏตัวบ่งชี้บุคคลผ่านการใช้สรรพนาม “ฉัน” เป็นประธานของประโยคที่เป็นทั้งผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ และผู้ทรงสภาพ จากการใช้คำกริยาแสดงสภาวะ (stative verb) หรือกริยาสภาพ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560) คำว่า “คือ” ซึ่งปรากฏค่านามแสดงอาชีพ/สถานภาพในสังคมตามต่อหลัง “คือ” Halliday (1994, pp. 119-121) นำเสนอการใช้ระบบการส่งความหมาย (transitivity system) ที่อาศัยกระบวนการกริยา (processes) จำนวน 6 ประเภท หนึ่งในนั้นคือกระบวนการกริยาสัมพันธ์ (relational process) เช่น การใช้คำสัมพันธ์กริยา (copula) หรือสัมพันธ์กริยา, วิกตรกริยา (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2560) และกริยาเชื่อมสัมพันธ์ (linking verb) ในภาษาไทยคำว่า “คือ” ที่ปรากฏในตัวบทของการวิจัยนี้จัดอยู่ในกระบวนการดังกล่าว เพื่อใช้ระบุอัตลักษณ์ (identification) ผ่านการกำหนดให้มี/สร้างอัตลักษณ์ (identifying) เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์คุณค่าสรรพสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวบทและวาทกรรม ดังนั้น โครงสร้างคู่ขนานในทุกบาท/บรรทัดของบทกวี “ผู้ถูกหลงลืม” มีการใช้กระบวนการกริยาสัมพันธ์ทั้งหมด แสดงให้เห็นถึงความถี่ซ้ำเพื่อยืนยันคุณค่าของสภาวะแห่งการเป็น/ทรงสภาพเช่นนั้น ซึ่งตรงข้ามกับคู่สภาวะของอนุพากย์แรกที่อยู่ข้างหน้าทุกบรรทัด ด้วยความเหมาะสมของหลักการของ Halliday เกี่ยวกับกระบวนการที่แสดงให้เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น Fairclough (2003, pp. 141-150) พัฒนาวิธีคิดด้านกระบวนการกริยาของ Halliday เพื่อกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของบุคคลในสังคม (representations of social actors) ประเด็นนี้นำมาปรับใช้ในงานของผู้วิจัยพบว่า อำนาจของบุคคลผ่านสรรพนาม “ฉัน” ที่แสดงสภาวะผ่านกระบวนการกริยาสัมพันธ์ “คือ” เป็นการนำเสนอตัวตนออกมาในพื้นที่สังคมที่มีการควบคุมไว้แล้วอย่างท้าทาย ภาวะย้อนแย้งที่เกิดจากการสร้างอัตลักษณ์เป็นการตอบโต้ไปยังสิ่งที่มีอยู่ของคำบุพบท “ท่ามกลาง” แต่ท่ามกลางสิ่งที่กำหนดขึ้น กลับมีสิ่งหนึ่งที่มีบทบาทของการทรงสภาพ มีนัยความหมายของการมีตัวตนเพื่อต่อสู้ประเด็นทางสังคมบางประการ ผลลัพธ์ของการใช้กระบวนการกริยาสัมพันธ์นี้มีผลวิจัยที่เกี่ยวข้องของ van Leeuwen (1996, p.45) ที่กล่าวว่าการระบุความสัมพันธ์ของการให้คุณค่าบุคคลในเหตุการณ์เป็นการมุ่งเน้นผู้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะสภาวะที่ดำรงอยู่ แสดงให้เห็นถึงสภาพที่พึงได้รับการวิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงถูกกระทำให้อยู่ในสภาวะดังกล่าว

อนุพากย์ส่วนหลังเป็นการใช้การเน้นข้อความเช่นกัน แต่เมื่อพิจารณาทั้งอนุพากย์แรก ส่วนหน้าและส่วนหลังของทุกบรรทัด พบว่ามีโครงสร้างเป็นคู่เทียบขนานกันไป สะท้อนถึงความคิด

เกี่ยวกับคู่สภาวะในสังคมและวิถีโลก โดยได้รับคำตอบจากอนุพากย์ส่วนหลังที่ผลลัพธ์เชิงปฏิเสธ และตรงข้ามกับความคิดที่ปรากฏในอนุพากย์ส่วนหน้า แม้เป็นการแสดงสภาวะการขัดแย้ง แต่มีความกลมกลืนของความหมายได้อย่างแยบยล ซึ่งต้องวิเคราะห์ผ่านทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatic analysis) วาทกรรมของการกล่าวประเด็นคู่สภาวะเชิงขัดแย้ง ปรากฏให้เห็นถึงการปฏิบัติดีในสังคม แต่ไม่ได้รับความเป็นธรรม ท้ายที่สุดทำดีเท่าไรเป็นเพียงผู้ถูกลืมเสมอมา

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ความคิดสร้างสรรค์ด้วยการนำเสนอโครงสร้างประโยคคู่ขนานของทุกบรรทัดทำให้มีความโดดเด่น และประกอบด้วยทั้งการวิพากษ์เชิงลบกับการนำเสนอเชิงบวกไปพร้อมกัน เป็นการแสดงการมีสภาพหนึ่ง กล่าวคือ อำนาจอัตลักษณ์แปลกไม่เข้าพวกแต่ดีที่ถูกละเลยในบรรดาสังเกตในวงความหมายเดียวกัน แต่แสดงความหมายให้ตรงกันข้าม ความคิดที่มองโลกดีว่าแม้มีอยู่เพียงสิ่งเดียวท่ามกลางสิ่งมากมายก็ยังสามารถหยั่งยืนอยู่อย่างยิ่งใหญ่และยั่งยืน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างกำลังใจในการต่อสู้ท่ามกลางความเลวร้าย ตรงกับหลักการของการทนสู้ (resistance) ตามแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของตัวบทมีลักษณะเชิงศิลป์ด้วยรูปแบบการผลิตโครงสร้างคู่ขนานในบทกวี ทุกบรรทัดมีหน่วยแวดล้อมบอกความสัมพันธ์ปรากฏโครงสร้าง [ท่ามกลาง+ คำนามที่มีนัยความหมายพหูพจน์] มีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้ระบุบุคลิกลักษณะ “ฉัน” ผ่านการใช้กริยา “คือ” แสดงการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างผู้ระบุบุคลิกลักษณะกับลักษณะที่ระบุ กระบวนการที่นำมาใช้เป็นกระบวนการสัมพันธ์นั่นเอง ดังนั้นในบทกวีมีจำนวน 24 บรรทัด จึงมีกระบวนการสัมพันธ์ 24 กระบวนการหรือเป็นการแสดงหน่วยความคิดของเหตุการณ์ 24 หน่วย/เหตุการณ์ แม้เป็นประเภทกระบวนการเดียวกันก็ตาม แต่โครงสร้างประโยคที่ใช้กระบวนการซ้ำทั้งหมดมีนัยสำคัญต่อการเข้าใจสภาวะที่เป็นอยู่ ทำให้เกิดพินิจคุณค่าของคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้แสดงกระบวนการอย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น โครงสร้างในบทกวีนี้มีความโดดเด่นด้านหน่วยคำ-วากยสัมพันธ์ เนื่องจากมีการใช้คำบุพบท “ท่ามกลาง” ของบรรดาคำนามที่แสดงปริมาณมาก ก่อให้เกิดความคิดในการค้นหาความหมายเพียงหนึ่งเดียวจากจำนวนมหาศาลเพื่อสร้างมุมมองบวกมาใช้ถอดทนสู้

12. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “หัวใจห้องที่ห้า” ของอังคาร จันทาทิพย์ ปี 2556

12.1 บทกวี “ในมือกำหมัดหยัดขู ในเสียงกู่ก้องตะโกน”

บทกวี “ในมือกำหมัดหยัดชู ในเสียงกู่ก้องตะโกน” หน้า 181-183 ในกวีนิพนธ์ปี พ.ศ. 2556 เรื่อง “หัวใจห้องที่ห้า” ของอังคาร จันทาทิพย์ นำเสนอประเด็นทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อผู้คนในสังคม ผ่านการใช้คำ “ดัชนีชี้วัด” ที่กลายเป็นความคิดครอบงำผู้คนในการดำเนินชีวิต และการใช้จ่าย รวมถึงสถานะทางการเงิน ปัญหาทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดการจำแนกกลุ่มคนในสังคมตามเงื่อนไขของการเงินของกลุ่มคน คือ “ชนชั้นกลาง” “คนทุกขียาก” และ “คนรากหญ้า” ดังข้อความในตัวอย่าง (38)

(38) หลายหลากมากล้วนมีส่วนร่วม

มवलรวม รากเหง้า บอกล่าเรื่อง

ก่อน “ดัชนีชี้วัด” ว่าชัดเคือง

ด้านเดียวมุ่งแต่รุ่งเรือง ผันเฟื่องฟู

...

ทุกชีวิต ก่อนทุนเนืองหนุ่นกระซาก

“ชนชั้นกลาง – คนทุกขียาก – คนรากหญ้า”

ทิ้งให้แยก ถอนให้เย็น เกินเยียวยา

ด้วยมือ ปากสากหนา “โลกาภิวัตน์”

ตัวอย่าง (38) มีการใช้คำศัพท์ใหม่ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เนื่องจากได้รับมโนทัศน์ของคำภาษาอังกฤษมา คือคำว่า “grass roots/grassroots/grass-roots” หมายถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐาน พื้นฐานของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมความหมายจากความหมายตามรูปศัพท์ว่า “รากของต้นหญ้า/รากหญ้า” ช่วงเวลาที่มีการเสริมความหมายเข้ามาประมาณต้น ค.ศ. 1900 และมีการนำคำศัพท์ดังกล่าวไปใช้ในวงการเมืองที่เกี่ยวกับบุคคลระดับรากฐานของประเทศ (OnlineEtymologyDictionary, n.d.) คำว่า “รากหญ้า” ที่ได้รับการยืมแปลถูกใช้เป็นคำขยายเพื่ออธิบายสถานะพื้นฐาน ยิ่งไปกว่านั้นในบริบทไทยนิยมใช้ในความหมายชนชั้นล่าง ดังเช่นรูปภาษาแบบคำประสม “คนรากหญ้า” ที่ปรากฏในบทกวี “ในมือกำหมัดหยัดชู ในเสียงกู่ก้องตะโกน” ในมุมมองปริชาน พบการเปรียบเทียบของถ้อยอุปลักษณ์ “รากหญ้า” ว่ามีคุณลักษณะของการเกิดตามผืนดินที่ร่อยเท้าคนสามารถเดินเหยียบย่ำได้ การเหยียบย่ำจึงถูกเชื่อมโยงมาสู่สถานะของการกดขี่ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดไปยังบุคคลประเภทที่ไม่มีอำนาจในการต่อรอง อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์กลายเป็น [คนถูกกดขี่คือต้นหญ้า] แม้กระทั่งการนำเกณฑ์ทางเศรษฐกิจสถานะของความร่ำรวยมาใช้ พบว่าคนที่ไม่มีอำนาจในการต่อรองมักเป็นคนจน อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์ที่ต่อยอดได้เป็น [คน

จนคือรากหญ้า] ความหมายเชิงบริบทที่หนักแน่นและดูเลวร้ายเช่นนี้ กวีนำมาใช้ในวัจนลีลาของ ตัวบทที่ตนเองประพันธ์เพื่อสะท้อนความคิดที่นำอดสูดังกล่าวสู่ความคิดของผู้อ่าน Ekins (1992) พยายามนำเสนออัตลักษณ์กับกระบวนการรากหญ้า (grassroots movements) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีงานวิจัยที่สำคัญของ Nguyen (2016, p. 7) สังเคราะห์การใช้ภาษา เวียดนามที่เป็นตัวเลือกเพื่อนำมาใช้ต่อต้านกับการกำหนดตัวตนว่า “รากหญ้า” จากผู้อื่นที่มี อำนาจครอง โดยการผลิตรูปภาษาว่า “รากข้าว” (rice-roots) เพื่อสถาปนาอัตลักษณ์ของคน ท้องถิ่นและชาวนา อีกทั้งใช้ในการเรียกร้องสิทธิ์เสรีภาพแห่งชาติปีโตยในชุมชนของตนเอง การต่อสู้ผ่านการผลิตคิดใช้รูปภาษาดังกล่าวสะท้อนวาทกรรมความเป็นคนและมนุษยธรรม ซึ่งถูก ซ่อนในบทกวีที่ผู้วิจัยวิเคราะห์เช่นกัน โดยมุ่งไปยังรูปภาษาที่กวีจัดวางไว้ในวรรค “มวลรวม รากเหง้า บอกเล่าเรื่อง” คำที่นำเสนออุดมการณ์ตามภาษาปากว่า “ก็คนเหมือนกัน, เป็นคน เท่ากัน” คือ “รากเหง้า” มีนัยความหมายแห่งการกำเนิดจากบรรพบุรุษ กล่าวเสริมต่อได้ว่าคนเรา เกิดมาโดยพ่อแม่ในแต่รุ่นชีวิต แม้คำว่า “รากเหง้า” ไม่ได้เป็นคำที่ผลิตใหม่ แต่เป็นการสถาปนาอัต ลักษณ์ด้านมนุษยชนที่มีสิทธิ์แห่งมนุษยธรรมอย่างแน่นอน

นอกจากการกล่าวถึงชนชั้นตามสถานะการเงินแล้ว ยังมีการนำเสนอประเด็นของโลกาภิวัตน์ที่อ้างว่ามีความสำคัญ แต่อาจไม่สอดคล้องกับวิถีสังคมไทยตามความคิดเห็นของกวี เนื่องจากมีรูปภาษาที่ว่า “ด้วยมือ ปากสาทสนา “โลกาภิวัตน์”” พบว่า มีการใช้สัมผัสพันธไปยัง สำนวน “มือถือสาท ปากถือศีล” ซึ่งหมายความว่าภายนอกดูดี แต่ภายในไม่เป็นจริง สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2558, น. 65) กำหนดความหมายว่า “มักแสดงตัวว่าเป็นคนดีมีศีลมีธรรม แต่กลับประพฤติชั่ว” เป็นสิ่งช่วยยืนยันว่าเป็นการอ้างอิงโลกที่เปลี่ยนแปลง เศรษฐกิจไทยเป็นไปตาม เศรษฐกิจโลก แต่ไม่มีการจัดการแก้ไขความแตกต่างระหว่างชนชั้น โดยเฉพาะคนจน อีกทั้งผู้ ครอบงำอำนาจแต่ไร้ความสามารถหรือไร้คุณธรรมมากำกับพฤติกรรมควบคุมจิตวิญญาณ จึง ปลดปล่อยยอมให้ความโลภซึ่งเป็นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว เกิดการเอาวัดเอาเปรียบในกระแส เศรษฐกิจตกต่ำที่มีแต่ชนชั้นคนรวยที่กอบโกยอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงิน แต่ชนชั้นล่างกลับเสียหาย จากค่าสินค้าราคาของแพงขึ้น ตัวอย่าง (38) สะท้อนปัญหาทางสังคมกับเศรษฐกิจ ทำให้เห็น ความขัดแย้งของชนชั้น ซึ่งอนุมานได้ว่าชนชั้นสูงหรือกลุ่มบุคคลที่มีสถานะการเงินดีหรือชนชั้นสูง อาจไม่พบปัญหาการดำเนินชีวิตเหมือนชนชั้นกลางและชนชั้นล่าง รูปภาษา “เกินเยียวยา” มีนัย บ่งชี้ว่าที่ผ่านมาย่ำแย่ลำบากหนัก เป็นการแสดงอุปสรรคที่ว่าสภาวะเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ในกลุ่มชน ชั้นกลางและชนชั้นล่างเป็นโรค เพราะถ้อยอุปสรรค “เกินเยียวยา” ใช้ในสถานการณ์ขั้นวิกฤต อันตรายและวงการแพทย์จัดเป็นอุปสรรคเชิงมโนทัศน์ว่า [ความจนคือโรคร้าย] ผู้อ่านเกิดการ

ทบทวนทางความคิดว่าปัญหาทางเศรษฐกิจกับชนชั้นที่เกี่ยวข้องกับสถานะการเงินเป็นประเด็นที่ใครต้องมารับผิดชอบหรือช่วยพัฒนาให้ความเหลื่อมล้ำนี้ได้รับแก้ไข ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงวาทกรรมชนชั้นกับความเหลื่อมล้ำผ่านปัจจัยด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี อุดมการณ์ของการแบ่งปันและสร้างความเท่าเทียมอย่างเหมาะสมยังคงรอการสานต่อเสมอมา และการสานต่อนั้นผ่านรูปภาพ “รากหญ้า” และรูปภาพเทียบเคียงอื่นๆ เช่น “รากแก้ว” เพื่อเปลี่ยนอัตลักษณ์ของเกษตรกรและชาวบ้าน รวมถึงคนจน ให้กลุ่มผู้ปกครองได้ตระหนักถึงคุณค่า

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในต้วบทพบความคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนคนชั้นล่าง เช่น เกษตรกร กรรมกร รวมถึงคนทั่วไป มีความสอดคล้องกับการมองโลกแง่ดีซึ่งเป็นไปตามหลักการของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า อีกทั้งยังสร้างการยอมรับสถานภาพผ่านการเรียกกำหนดชื่อในสังคมว่า “รากหญ้า” โดยมุ่งต่อสู้ด้านการเรียกร้องสิทธิของความเท่าเทียมอย่างเหมาะสมมากกว่าการดำเนินการเปลี่ยนชื่อเรียก แสดงให้เห็นถึงแม้มีการเรียกชื่อที่สื่อความหมายระดับชนชั้นล่าง แต่อุดมการณ์ของกลุ่มอัตลักษณ์ของรูปภาพ “รากหญ้า” มีเจตนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้าดีต่อไป จึงไม่จำเป็นต้องติดกับดักอยู่ในวังวนของการใช้ชื่อที่ถูกเรียกแก่กลุ่มของตนเอง

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของวรรค “ทิ้งให้แยก ถอนให้เย็น เกินเหยียวยา” มีโครงสร้างกริยาเรียงแบบลำดับต่อเนื่อง มีผู้แสดงกระบวนการประเภทผู้สร้างผลที่ถูกละไว้ โดยเข้าใจได้ตามบริบทของต้วบทว่าเป็นผู้มีอำนาจในทางมิชอบ สร้างเหตุการณ์ผ่านคำกริยา “ทิ้งให้แยก” และ “ถอนให้เย็น” เป็นกระบวนการสร้างผล มีคนชนชั้นล่างผ่านคำนามแบบนามนัยว่า “คนรากหญ้า” เป็นผู้รับผล และกริยาเรียง “เกินเหยียวยา” เป็นกระบวนการสัมพันธ์ประเภทการใช้ระบุบุคลัษณ์ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร มีผู้ระบุบุคลัษณ์ คือ “คนรากหญ้า” อันเป็นผลของสภาพมาจากลำดับของกริยาเรียง 2 ชุดแรกของการถูกทำให้เกิดผลร้ายผ่านการทำลายแยกจนยับเย็น จนยากที่จะรักษาฟื้นฟู

12.2 บทกวี “มิใช่จินตนาการ”

บทกวีนี้มีการใช้โครงสร้างปฏิเสธของหน่วยกริยาปฏิเสธ “มิใช่” เป็นการแสดงภาวะตรงข้ามของสิ่งที่นำมาเสนอ คือ “จินตนาการ” ภาวะที่กวีประสงค์นำเสนอ คือ ความจริง และเป็นสิ่งที่มนุษย์หลบหนีไม่พ้น เพราะถ้าเป็นความจริงที่โหดร้ายน่ากลัว พยายามไม่เข้าใจแต่ต้องรับรู้ ดังเนื้อหาในต้วบทข้างล่างนี้

(39)

ด้วย ‘วิญญูญาณ’ เราใช่ไหม หรือใครอื่น?...

ปลุกตนตื่นจากห้วงยามความเสื่อมถอย

เรียนบทเรียนบทนี้ทีละน้อย

เลื่อนร่องรอยการอยู่คงของสงคราม...

ว่ากลางเมือง หรือป่าไหน ไม่ศักดิ์สิทธิ์

หากเลือดเนื้อ ชีวิตถูกมองข้าม

หากความตาย หยาดน้ำตา พยายาม

ทำลายนามรูปมนุษย์ - สิ้นจุดยืน!

ไม่เปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ความเศร้า

ครอบปวงเราไซ้ไหม หรือใครอื่น?

โหยอดีตโหดเหี้ยมอันเกรียมกลืน?

หมუნวนคืนวันทวยทำอนาคต?!...

บทกวีนี้ (หน้า 54) มีนำเสนอย้อนกลับอดีตแห่งเหตุการณ์สำคัญเพื่อรำลึกและตระหนักผู้
สอดคล้องกับชื่อบทกวีว่า “มิใช่จินตนาการ” สื่อความหมายตรงข้ามว่าเป็นความจริงหรือมี
ข้อเท็จจริงจากประสบการณ์ของกวี ซึ่งกวีไม่สามารถแก้ไขข้อผิดพลาดในอดีต หากนำบทเรียนมา
เตือนสติให้รู้จักสำนึกเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป และเป็นการสร้างวิถีการดำรงชีวิตในอนาคตให้
ได้ หลังเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่แสนเศร้าก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรง ความคิดนี้เป็นการ
ต่อสู้กับความรู้สึกกับจิตใจยังคงรำลึกหวนอดีตที่เป็นรอยบาดแผลลึก สะท้อนถึงวาทกรรมการต่อสู้
กับอำนาจร้าย ชุดคำศัพท์ที่มีความหมายไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ “สงคราม เลือดเนื้อ ความ
ตาย น้ำตา ความเศร้า โหดเหี้ยม” และชุดคำศัพท์ที่ใกล้เคียง คือ “บทเรียน ประวัติศาสตร์”
ผลักดันให้นึกย้อนเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีประชาชนเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก คือ เหตุการณ์
เดือนตุลาคม ปี พ.ศ. 2516 และ พ.ศ. 2519 วิเคราะห์จากรูปภาพ “ว่ากลางเมือง หรือป่าไหน ไม่
ศักดิ์สิทธิ์” เป็นการต่อต้านเผด็จการของทหารที่ปกครองบ้านเมืองช่วงเวลานั้นในกรุงเทพฯ และ
การสู้รบในป่า หลังถูกกลุ่มทหารควบคุมการชุมนุม เหล่าปัญญาชนจึงหลบหนีเข้าป่าเข้าร่วม
พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หลังจากการประกาศนโยบายเกี่ยวกับการให้ปัญญาชนที่เข้า
ป่าได้ออกมาใช้ชีวิตปกติตามเดิม คือ “นโยบาย 66/23 การเมืองนำการทหาร” ซึ่งปรากฏโดย
คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ และคำสั่ง
สำนักนายกรัฐมนตรีที่ 65/2525 เพื่อยุติการทำสงครามสู้รบระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล
และร่วมสร้างสันติภาพของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ อดีตนายกรัฐมนตรี ระหว่าง พ.ศ. 2523-

เหตุสลดรุนแรงหนึ่งแห่งที่
 หวาดระแวง ผิดพลาด ต่างบัตรพลี
 จำลองการณ์กลีหรือวีรกรรม?!

...

ส่งความเงิบบะเยียบเพียงเสียงเพรียกเศร้า
 จากสำนักเรา - เขา ต่างเล่าขาน
 ต่างสัมผัสเรื่องเล่าอันร้าวราน
 เบื้องลึกจากรากฐานอนุสาวรีย์!...

สัญญาะความรุนแรงเฝ้าแฝงเร้น
 ยังขบเน้นความหมายหลายพื้นที่
 จินตกรรมลุ่มตรึงถึงบัดนี้
 ยังบัตรพลีชีวิต ผลิตซ้ำ!

ความเป็นมาจึงทำลายที่หมายทุกเมื่อ
 ครอบความเชื่อเหนือความจริง มีดตั้งดำ
 ใต้สัญญาะกลีหรือวีรกรรม
 รวดร้าวทั้งเจ็บจำและลบเลือน!...

บทกวีนี้ หน้า (93-94) มีการนำคำว่า “อนุสาวรีย์” มาแทนความหมายของ พฤติกรรมการปฏิบัติก่อให้เกิดผลงาน และการกระทำอันทรงเกียรตินั้นเป็นการร่วมชบวนทาง การเมืองและประชาธิปไตย ผู้เข้าร่วมเหตุการณ์เสียชีวิตจนได้รับการกล่าวขานผ่านการสร้าง อนุสาวรีย์ในความทรงจำ รูปภาษา “อนุสาวรีย์” ดึงวาทกรรมการต่อสู้ทางประชาธิปไตยออกมา อย่างไรก็ตาม อนุสาวรีย์นั้นเห็นรูปปั้นร่างคน แต่ไม่ระบุชื่อ ดังข้อความที่ว่า “รูปปรากฏ นามกลาย ไม่ปรากฏ” กลวิธีทางภาษาแบบนามนัยโดยการนำส่วนหนึ่งของทั้งหมดมาแทนเหตุการณ์จากรูป ภาษา “อนุสาวรีย์” เพื่อบ่งบอกถึงเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในการชุมนุมขับไล่รัฐบาลทั้งที่เป็นคณะ ทหารปกครองอย่างเลวร้ายกับพลเรือนที่บริหารบ้านเมืองโดยทุจริต ความสัมพันธ์เชิงนามนัย ระหว่างสิ่งปลูกสร้างที่เรียกว่า “อนุสาวรีย์” ซึ่งเป็นสิ่งวัตถุ ถูกนำมาแทนการกระทำที่มีเหตุการณ์ ตรงกับรูปแบบหนึ่งของ Kövecses and Radden (1998, p. 55) ได้แก่ OBJECT INVOLVED IN THE ACTION FOR THE ACTION โดยเป็นส่วนหนึ่งของมโนทัศน์ [การกระทำ] ดังที่ Radden and Kövecses (1999, p. 37) แสดงให้เห็นบทบาทของผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์แก่กัน ดังนั้น

อนุสาวรีย์ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรำลึกวีรกรรมแห่งผองเพื่อนวีรชนที่ลาจากในการปราบปราม จราจลที่
เกิดขึ้นจึงอาจมีป้อเกิดมาจากความวุ่นวายของผู้ชุมนุมหรือความร้ายกาจของผู้มีอำนาจสั่งสลาย
การชุมนุม เมื่ออนุสาวรีย์ถูกกำหนดแทนเหตุการณ์ทางการเมือง รูปภาษา “อนุสาวรีย์” ได้รับการ
สื่อสัญลักษณ์แบบนามนัย

ประเด็นที่ผู้วิจัยเสนอผลลัพธ์ว่านามนัย “อนุสาวรีย์” แทนเหตุการณ์ของการขับไล่ทั้ง
รัฐบาลทหารและพลเรือน เนื่องจากกวีนิพนธ์เรื่อง “หัวใจห้องที่ห้า” ที่นำเสนอบทกวี “อนุสาวรีย์
ถูกปืน” ได้รับรางวัลซีไรต์ปี พ.ศ. 2556 ซึ่งผ่านการสะสมประสบการณ์ทางการเมืองทั้ง
ประสบการณ์ตรงและประสบการณ์เรียนรู้ จึงพิจารณาได้ว่ายุคสมัยแห่งการปกครองมีทั้งคณะ
ทหาร ปี พ.ศ. 2516-2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. 2535 ช่วงวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ปี
พ.ศ. 2540 การทุจริตคอร์รัปชันจนเกิดการชุมนุมขับไล่รัฐบาลพลเรือน ปี พ.ศ. 2548-2549 ซึ่ง
ก่อให้เกิดการรัฐประหาร ปี พ.ศ. 2549 ต่อมา มีการทุจริตระดับมหัพภาคจากโครงการจำนำข้าว
ของรัฐบาลพลเรือนที่ฉ้อฉลสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติ เริ่มต้นปี พ.ศ. 2554 โดยมี
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2557) เปิดเผย
ข้อมูลผ่านการศึกษา “พฤติกรรมกรรมการทุจริต ในโครงการรับจำนำข้าวปี 2554-2557” ภายหลังจาก
นำเสนอความประพฤติกดโกงของรัฐบาลพลเรือนผ่านในบทกวีร่วมสมัยนี้ มีผลวินิจฉัยของนิติ
ธรรมในสังคม คือ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีคำพิพากษาเมื่อ
วันที่ 27 กันยายน 2560 ว่าจำเลย คือ อดีตนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรีที่บริหารโครงการจำนำข้าวในสมัยนั้น
มีความผิดตามการสืบสวน สอบสวน วินิจฉัยที่มีหลักฐานพยานแสดงอย่างชัดเจน โดยปรากฏเป็น
คดีหมายเลขดำที่ อม. 22/2558 และคดีหมายเลขแดงที่ อม. 211/2560 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม
134 ตอนที่ 124 ก 14 ธันวาคม 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ดังนั้น การตีความที่อาศัยการ
คาดการณ์จากบริบทของผู้วิจัยมีความเป็นไปได้ที่วีรสื่อสารออกมาเช่นนั้น โดยเตือนสติผู้อ่านและ
เป็นแนวทางในการวิพากษ์วิจารณ์ปรากฏการณ์ทางสังคมด้านการเมืองและประชาธิปไตยว่า
ไม่ใช่เพียงแค่รัฐบาลทหารที่ชั่วร้ายซึ่งกลายเป็นภาพลักษณ์แล้วในความทรงจำของผู้คนส่วนใหญ่
แต่รัฐบาลพลเรือนก็กระทำประพฤติกทุจริต การตัดสินผู้ฉ้อฉลจึงเป็นภาพแทนแห่งพฤติกรรมและอาจมี
มายาคติซ่อนเร้นจนเกิดอคติ วาทกรรมที่ถูกซ่อนเชิงลึก จึงเป็นวาทกรรมทหารที่ถูกกล่าวหาว่า
เผด็จการไม่เป็นประชาธิปไตย แต่ขาดวิธีคิดว่าเพราะเหตุใดคณะทหารถึงยึดอำนาจ รัฐบาลพล
เรือนสมัยใดสมัยหนึ่งทุจริตโกงกินจริงหรือไม่ คำถามเหล่านี้ถูกปิดบังอำพรางคล้ายกับมายาคติ

บทกวีนี้เด่นในเรื่องของแนวความคิดการแบ่งเขา-แบ่งเราเป็นฝ่ายผ่านการนำเสนอใน
ข้อความที่ว่า “จากสำนักเรา - เขา ต่างเล่าชาน ต่างสัมผัสเรื่องเล่าอันร้ายราน” โดยแสดงเงื่อนไข

ทางความรู้สึกสำนึกกับผิดชอบของแต่ละฝ่ายต่อเหตุการณ์ทางการเมืองซึ่งส่งผลร้ายถึงแก่ความตายของประชาชนจำนวนมาก และยังคงถูกกดทับด้วยมายาคติประการหนึ่ง คือ “เบื้องลึกจากรากฐานอนุสาวรีย์!...” หมายความว่าไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดได้ว่าใครเป็นผู้ประพาศิถูกผิดในเหตุการณ์แห่งความเลวร้ายดังกล่าว เพราะความจริงดูเหมือนถูกซ่อนลึกลงไปกับความตายของเหล่าวีรชนที่ได้รับการจำลองหุ่นปูนปั้นเป็นอนุสาวรีย์ การมุ่งหมายไปยังพื้นที่ที่เคยผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองเป็นสิ่งที่สื่อความหมายที่อาจค้นหาความจริงต่อไปได้ ดังที่กวีนำเสนอในข้อความที่ว่า “สัญลักษณ์ความรุนแรงเฝ้าแผ่เงา ยังขับเน้นความหมายหลายพื้นที่” แต่เป็นเพียงร่องรอยของความคิด โดยไม่มีการลงพื้นที่ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องผ่านข้อความ “จินตกรรมล้ามตริงถึงบัดนี้” เสมือนกับเป็นการปล่อยผ่านเหตุการณ์ดังกล่าวให้ผ่านไป ทำให้ประชาชนที่เคยร่วมอุดมการณ์และเหตุการณ์ และมีชีวิตอยู่ออกมาเรียกร้องการสืบสวนสอบสวนความจริงอยู่ตลอด ผ่านการเฝ้ามองอนุสาวรีย์แห่งเลือดเนื้อของสมาชิกอุดมการณ์เดียวกัน

มายาคติที่นำมาใช้ปกปิดข้อเท็จจริงของฝ่ายผู้กระทำก่อการชั่วร้ายในเหตุการณ์อดีตพยายามทำทุกวิถีทางเพื่ออำพรางคดี โดยวิเคราะห์จากรูปภาษา “ครอบความเชื่อเหนือความจริงมืดดั่งดำ” และปรากฏรูปภาษาที่แสดงภาพลักษณ์หรือภาพแทนของเหตุการณ์ว่าเป็นกลีกรวม คือ การกระทำที่ชั่วร้ายของผู้ออกมาชุมนุมหรือเป็นวีรกรรม คือ การกระทำที่น่ายกย่องของผู้ชุมนุมผ่านข้อความทั้งสองข้อความดังนี้ “จำลองการณ์กลีหรือวีรกรรม?” และ “ได้สัญลักษณ์หรือวีรกรรม” กระนั้น ไม่ใช่ความดีที่สดุดีผู้ล่วงลับในเหตุการณ์ ไม่ว่าจะถูกกล่าวหาว่าเป็นกลีกรวมหรือวีรกรรมก็ตาม แต่ความทุกข์จากการสูญเสียทำให้จิตวิญญาณเสื่อมถอยลง ดังข้อความสุดในตัวบท “รูดร้าวทั้งเจ็บจำและลบเลือน!...”

ความคิดแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวาทกรรมสัมพันธ

ในตัวตนที่วิเคราะห์ข้างต้น ไม่พบวิธีการสร้างมุมมองบวกตามแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า มีการนำเสนอเชิงลบที่สามารถวิพากษ์เป็นประเด็นสังคมด้านการแบ่งแยกกลุ่มความคิดทางการเมืองที่ส่งผลต่อการปะทะบาดหมางนำมาสู่การสูญเสียทั้งทรัพย์สินและชีวิต บทกวีดังกล่าวมีความเข้มข้นทางการฉายภาพความโหดร้ายของเหตุการณ์การชุมนุมในช่วงเวลาการเรียกร้องประชาธิปไตยประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา

โครงสร้างวาทกรรมสัมพันธของวรรค “จำลองการณ์กลีหรือวีรกรรม” มีคำกริยา “จำลอง” เป็นกระบวนการสร้างผล มุ่งหวังให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่าง “การณ์กลี” แปลว่าการกระทำชั่วร้าย และ “วีรกรรม” แปลว่าการกระทำที่กล้าหาญ ซึ่งเป็นหน่วยแวดล้อมบอกผล (result)

สำหรับผู้สร้างผลจากการเป็นผู้แสดงกระบวนการนี้ คือ ภาพความทรงจำดีของผู้ผ่านเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง ผลของการจำลองเหตุการณ์กลายเป็นผลลัพธ์ 2 มุมมองหรือภาพจำของแต่ละคนที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ หากบุคคลนั้นยังยึดมั่นอุดมการณ์ที่ผ่านมาจะสร้างผลของภาพจำเป็นวีรกรรม ส่วนบุคคลที่เสียใจต่อเหตุการณ์และประสงค์ย้อนกลับไปแก้ไขจะสร้างผลของภาพจำเป็นกตัญญูหรือช่วงเวลาเสื่อมทรามในชีวิต

13. การวิเคราะห์กวีนิพนธ์ซีไรต์ “นครคนนอก” ของพลัง เพียงพิรุฬห์ ปี 2559

13.1 บทกวี “หน้าเหลือทางคด...รถเมล์”

กวีนิพนธ์ซีไรต์ที่มีการใช้ภาษาให้เกิดกับสิ่งแวดล้อมปัจจุัจัยทางสังคมมีความเกี่ยวข้อง เช่น กวีนิพนธ์ซีไรต์ พ. ศ. 2559 เรื่อง “นครคนนอก” ของพลัง เพียงพิรุฬห์ มีการใช้ชุดคำที่แสดงวาทกรรมผ่านบทกวี หน้า 21 ดังนี้

(41) รถเมล์เร่เรื่อยเปื่อยผุ
 เสาลิ้นพื้นทะเลพุใหม่
 โปะสีช้อนคราบภาพใน
 จำใจ จำยอม จำเจ
 กระเด็นกระดอนค่อนถนน
 ชีวิตค่อนคนชั้นหลอม
 กระเป๋ารถชราบ้าประนอม
 ตรากรตำผายผอมตรอมตรม
 ...
 ต้นสายปลายทางอย่างเก่า
 รอบแล้วรอบเล่าเฝ้าฝัน
 ชีวิตคงดีขึ้นสักวัน
 บนรถสายนั้น...สัญญา

ตัวอย่าง (41) ทำให้เห็นถึงสภาวะที่เกิดซ้ำและไม่มีทางหลีกเลี่ยงกับนัยบ่งชี้ได้ว่าต้องผืนทนกับสภาพที่เป็นอยู่และต้องการหลีกเลี่ยงหนีออกมา คำศัพท์คำว่า “จำ” เป็นคำกริยาช่วย/กริยาทัศนภาวะ (auxiliary/modality) หมายความว่า เป็นการผืนในการกระทำ เช่น “จำจากลา” หรือบางครั้งปรากฏร่วมกับกริยาทัศนภาวะคำอื่น เช่น “จำต้องสู้” และเป็นส่วนหนึ่งของคำกริยาวลี (phrasal verb) ดังตัวอย่างคำเดียวกันในบทกวี ได้แก่ “จำใจ จำยอม จำเจ” สภาวะของการผืน

เป็นการบังคับความเป็นอยู่ของชีวิต พบว่า “จำยอม” มีทัศนภาวะแบบความจำเป็นที่ต้องฝืนกระทำต่อไป ขณะที่ “จำใจ” และ “จำเจ” เป็นกริยาหลัก (main verb) แบบกริยาประสม แต่ยังให้ความหมายของความจำเป็น (necessity) สะท้อนวาทกรรมชนชั้นล่างของกระเป๋ารถเมล์และคนขับรถเมล์ในบทกวี van Dijk (2008, p. 181) นำหลักการทัศนภาวะมาสะท้อนวาทกรรมโดยวิเคราะห์จากรูปภาษาที่มีทัศนภาวะ เช่น การบังคับฝืนกระทำ “จำ” ในตัวบทข้างต้นเป็นการปรากฏซ้ำในลักษณะของวลี ซึ่งเป็นการเล่นคำ (pun) ได้แก่ “จำเจ” หมายถึงยอมทนในความซ้ำซาก “จำใจ” หมายถึงยอมทนในการถูกบีบคั้น และ “จำยอม” หมายถึงยอมทนในสิ่งที่ไม่ได้ชื่นชอบ นัยความหมายของทัศนภาวะนี้เป็นนัยบ่งชี้ก่อให้เกิดการคาดการณ์จากบริบท ทำให้ตีความได้ว่า อาชีพในตัวบทที่วิจัยเป็นการปฏิบัติที่ซ้ำวนเหมือนเดิมของแต่ละวัน เกิดความน่าเบื่อหน่ายไม่มีความสุขในการทำงาน มีแต่ความเจ็บปวด สอดคล้องกับกรอบมิติรอบนอกสุดของ Fairclough (2010; 1989) ที่นำปัจจัยของวิถีสังคมวัฒนธรรมมาร่วมอธิบาย คือ ลักษณะ รูปแบบ และพฤติกรรมแห่งอาชีพ อีกทั้งในตัวบทปรากฏวัจนกรรมผูกมัด (commissive speech act) ผ่านการสัญญาในวรรค “ชีวิตคงดีขึ้นสักวัน บนรถสายนั้น...สัญญา” ความเหลื่อมล้ำทางสังคมถูกฉายภาพออกมาผ่านชนชั้นกรรมอาชีพหรือผู้ใช้แรงงานของอาชีพพนักงานเก็บค่าโดยสารกับพนักงานขับรถประจำทาง

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในตัวบทข้างต้นที่วิเคราะห์แล้วมีแนวโน้มไปทางการวิพากษ์ชีวิตที่ลำบากจากการประกอบอาชีพแสดงชนชั้นที่เหนือล้ำว่าวุ่น อย่างไรก็ตาม พบการสร้างคำสัญญาเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตให้ดีขึ้นผ่านวัจนกรรมสัญญาที่เป็นข้อผูกมัดในใจตามผลวิเคราะห์ข้างต้น เป็นความคิดบวกเพื่อประคับประคองจิตวิญญาณให้รู้สึกยึดมั่นสู้ตามหลักการของการทนสู้ (resistance) ของแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของวรรค “บนรถสายนั้น...สัญญา” มีการละผู้แสดงกระบวนการแต่ปรากฏทราบจากบริบทก่อนหน้า คือ ผู้ประกอบอาชีพเป็นพนักงานขับรถโดยสารและพนักงานเก็บค่าโดยสาร แสดงเจตจำนงของการผูกพันบางอย่างผ่านการใช้คำกริยา “สัญญา” มีหน่วยแวดล้อมบอกตำแหน่งพื้นที่ “บนรถสายนั้น” ประโยคนี้ที่มีโครงสร้างแสดงความหมายของการสัญญาสะท้อนถึงความอดทนและการคาดหวังสิ่งที่ดีงาม

13.2 บทกวี “ปีเตอร์ รูท แมรี ทอมป์สัน และคนอื่นอื่น”

ข้อบทกวีเป็นการนำคำนามเฉพาะของคนสองคนที่เป็นชื่อภาษาต่างประเทศ ได้แก่ “ปีเตอร์ รูท” กับ “แมรี ทอมป์สัน” และคำนามทั่วไปของนามวลี “คนอื่นอื่น” เป็นการย้ำจุดเน้นเด่นของชื่อเฉพาะว่ามีความสำคัญอย่างไรในตัวตน ดังเนื้อหาที่วิเคราะห์ข้างล่างนี้

(42)

ในยามเสียงปืนเร่รวัเสียงระเบิดก็ก้องที่ทาจิกสถาน

พวกเขายังคงปั่นจักรยานอยู่อย่างหวาดหวั่น

...

บนถนนสายสามศูนย์สี่

ปีเตอร์กับแมรีแหวะที่นั่น

พวกเขาเหน็ดเหนื่อย

และกำลังอยู่ในห้วงแห่งการพักผ่อนอันยาวนาน

ผู้คนนำดอกไม้มามอบแต่ทั้งคู่มากมาย

...

บางคนตั้งปณิธานสานต่อความฝันของพวกเขา

“พักผ่อนให้สบายนะปีเตอร์กับแมรี”

บทกวีนี้ (หน้า 25) มีการใช้รูปประโยคแสดงเหตุการณ์ของสงครามที่เกิดขึ้นในตัวอย่าง (42) เห็นได้ชัดเจนว่าท่ามกลางการต่อสู้เช่นฆ่าแต่มีกลุ่มคนหนึ่งที่ยังขับเคลื่นความฝัน คือ เสรีภาพ ซึ่งมีการใช้สัญลักษณ์จักรยานแทนความฝันที่ต้องการ โดยอธิบายได้ว่าการขับเคลื่น จักรยานที่เรียกเป็นคำกริยาว่า “ปั่น” เป็นความพยายามมุ่งมั่นบากบั่นเพื่อไปสู่ความสำเร็จ คือ เสรีภาพที่มีเคารพในความเป็นมนุษย์แก่กัน ไม่ฆ่าล้างชีวิต ไม่ทำสงคราม ความโหดร้าย อ้ามิต ความเหลื่อมล้ำ อำนาจทางที่ผิด การละเมิดกฎเพื่อประโยชน์ส่วนตน การกระทำและการปฏิบัติหน้าที่ในทางมิชอบ และการลิดรอนสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เหล่านี้ล้วนเป็นวาทกรรมอำพรางซ่อนเร้นใน ตัวบทกวีนี้พจน์ที่ไม่แตกต่างจากตัวบทประเภท อุดมการณ์แห่งการสร้างความสงบสุขได้รับการ นำเสนอให้เห็นถึงจุดหมายปลายทางอย่างมั่นคงกับการปลงชีวิตในสถานการณ์ระดับชุมชน บ้านเมือง และโลก บุคคลที่กวีนำมากำหนดเป็นตัวละครในบทหรือยกองอิสระ (free verse)

ข้างต้น คือ ปีเตอร์และแมรีที่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุ ពីความจากบาท/บรรทัด “บนถนนสายสามศูนย์สี่” “ปีเตอร์กับแมรีพักที่นั่น” “ผู้คนนำดอกไม้มามอบแด่ทั้งคู่มากมาย” “ทุกคนจุดเทียน” และ “**พัก่อนให้สบายนะปีเตอร์กับแมรี**” รูปภาษาเหล่านี้เป็นนัยบ่งชี้ให้เข้าใจได้ว่าปีเตอร์และแมรีเสียชีวิตบนถนนเส้น 304 ในประเทศไทย ซึ่ง Fairclough and Wodak (1997, pp. 258-284) แสดงคุณลักษณะของความเป็นวาทกรรมไว้ 8 ประการ หนึ่งในนั้น คือ ประการที่ 5) วาทกรรมมีความสัมพันธ์เชิงกาลเวลากับประวัติ บ่งบอกถึงวาทกรรมที่เกิดขึ้นได้หรือเปลี่ยนแปลงแปรตามช่วงสมัย ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาบริบท สิ่งแวดล้อม และมูลเหตุสำคัญที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุดเพื่อตีความรูปลักษณ์กับเหตุการณ์ทางสังคม ดังนั้น ผู้วิจัยทำการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมเชิงประวัติ พบเนื้อหาข่าวของ Daily Mail Online สำนักข่าวอังกฤษรายงานโดย Duell (2013) เกี่ยวกับปีเตอร์ รุท และแมรี ทอมป์สัน (Peter Root and Mary Thompson) คู่สามีภรรยาที่เสียชีวิตจากการปั่นจักรยานเพื่อรณรงค์สันติภาพจากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน กลายเป็นวาทกรรมมนุษยชาติในวาทกรรมสันติภาพ การตายของปีเตอร์กับแมรีก่อร่างสร้างเป็นสัญลักษณ์แห่งการเพียรหาสันติภาพในช่วงยุคหลังสมัยใหม่ (post-modernism)

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์

ในทวิบทวิที่วิเคราะห์พบการสูญเสียบุคคลที่รณรงค์ผ่านกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อเรียกร้องสันติภาพระดับโลก แต่มีการทดแทนความเศร้าโศกอาดูรด้วยการมุ่งหวังสันติภาพอย่างต่อเนื่อง เป็นการสืบสานปณิธานของผู้เสียชีวิต สร้างแรงบันดาลใจในการดำเนินการอย่างมีกำลังใจ เข้าข่ายหลักการมีความคิดที่พัฒนาเพื่อสร้างสรรค์สิ่งสวยงามเป็นประโยชน์ของแนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของบรรทัด “พัก่อนให้สบายนะปีเตอร์กับแมรี” มีผู้สั่งบอกเป็นผู้สร้างผล คือ ผู้รับช่วงต่อในการสร้างสันติภาพ มีการเริ่มต้นคำกริยา “พัก่อน” คล้ายเป็นคำสั่งคำแนะนำ ตรงกับมาลาหรือเจตนาเพื่อการรำลึกอาลัยและเตือนสติกับการสืบทอดการปฏิบัติผ่านอุดมการณ์ในรูปประโยคสั่งแนะ (imperative) มีโครงสร้างกริยาเรียงของ “ให้สบายนะ” เป็นหน่วยแวดล้อมบอกจุดประสงค์ของการทำให้เกิดผล มีผู้รับผล คือ “ปีเตอร์กับแมรี” ตามกระบวนการสร้างผล

13.3 บทกวี “เคลม”

ที่บทยกเว้น “เคลม” เป็นคำทับศัพท์จากภาษาอังกฤษ “claim” ด้วยอักขรวิธีไทย หมายถึง การอ้างสิทธิ์ การเรียกร้องสิทธิ์ กวีประสงฆ์ใช้คำยืมดังกล่าว เนื่องจากในภาษาพูดก็เป็นที่ยอมรับใช้ ให้ความหมายได้กระชับ และมีเจตนาบางประการผ่านการใช้คำต่างประเทศ ดังรายละเอียดที่วิเคราะห์ต่อไป

(43) หลักการคือกรรมธรรม์ มั่นในหลัก
 แม่นกฎหมายแนใจนักแก้ปัญหา
 วึ่งเข้าออกบริษัทจนชินชา
 ชีรถเครื่องลุยแดดจำฝ่าผองคน

ตัวอย่าง (43) เป็นบทที่ 6 ของบทยกเว้น “เคลม” หน้า 27 แสดงอุดมการณ์ในวิชาชีพนายประกันอุบัติเหตุ ซึ่งมีการกล่าวถึงคุณสมบัติของอาชีพนี้อยู่ 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ องค์ความรู้ ด้านกฎหมายและกรรมธรรม์ และการปฏิบัติหน้าที่บริการลูกค้าทั้งภายในและภายนอกบริษัท อุดมการณ์ในวิชาชีพของนายประกันอุบัติเหตุสร้างความเชื่อให้แก่ลูกค้า อีกทั้งเป็นการเผยแพร่ อุดมการณ์ดังกล่าวในสังคมว่าการทำกรรมธรรม์อุบัติเหตุจากนายประกันมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อ ความเชื่อมั่นทางด้านความปลอดภัยในสินทรัพย์ ในกรณีเกิดอุบัติเหตุ โดยนัยความหมายบุคคลที่ ประกอบอาชีพนายประกันมีการเข้าข้างลูกค้ากรรมธรรม์ของตนเอง แต่ต้องยึดอุดมการณ์ความเป็น กลางและความชอบธรรมเพื่อรักษาสมดุลของความเป็นมนุษย์ไปพร้อมกัน การป้องกันไม่ให้เกิด ความเสียหายภายหลัง พิจารณาตามหลักการการคาดการณ์จากบริบทของรูปภาษา “เสียง” กับ “คำความ” เป็นความคิดที่มีอยู่ก่อน>>ว่าสื่อสัญลักษณ์ของการลดความบาดหมาง ยุติเรื่องราวที่ เลวร้าย จึงต้องเจรจาต่อรอง ตกลง และหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น

อย่างไรก็ตาม อุดมการณ์ที่เชื่อมั่นในวิชาชีพของนายประกันอุบัติเหตุถูกสั่นคลอนจากคน ในสังคม อุดมการณ์ถูกแทรกแซงด้วยอุดมการณ์อื่นของคนอื่น เป็นการกำหนดแบ่งแยกฝ่ายทาง ความคิด พิจารณาบทที่ 8 ของบทยกเว้น “เคลม” ที่ว่า

(44) ถูกตราน้ำว่าเขี้ยว วันยังคำ
 เสียดแทงแต่ละคำ ไม่เคยถาม
 เคลมต้องเขี้ยวเหลือเกินอย่าเดินตาม
 มาแต่ไหนไครนิยามคำทั้งปวง

ความคิดความเชื่อที่ปรากฏในตัวอย่าง (44) สร้างความเกลียดชังได้ เนื่องจากมีการใช้ คำศัพท์แสดงภาพแทน (representation) ของนายประกันอุบัติเหตุ คือ “เขี้ยว” “เสียดแทง” และคำ ขยายคำศัพท์ให้เกิดความหนักแน่นรุนแรงของลักษณะอาการที่ไม่ผ่อนปรน คือ “เขี้ยวเหลือเกิน” ความคิดเหล่านี้เป็นความเชื่อของคนในสังคมที่ต่อต้านการกระทำที่ตรงตามหน้าที่ของนายประกัน อุบัติเหตุ จึงเป็นความคิดที่มีอยู่ก่อนว่า>>นายประกันภัยเอารอดเอาเปรียบ เพราะเป็นการรักษา ผลประโยชน์ของตนเอง ซึ่งตัวบทของตัวอย่าง (44) มุ่งสื่อความหมายของการประชิดต่ออาชีพนาย ประกันอุบัติเหตุ เมื่อวิเคราะห์การรักษาพื้นที่ของตนเองโดยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีผ่านพฤติกรรม และการใช้ภาษา และกล่าวสื่อสารให้ร้ายอีกฝ่ายหนึ่งหรือกล่าวโทษตำหนิแก่ผู้อื่น กลวิธีนี้เป็นการ สร้างคู่ตรงข้ามเกิดการแบ่งเขา-แบ่งเรา (we-ness & otherness) ก่อเกิดวาทกรรมชนชั้น และวาท กรรมกลั่นแกล้งผ่านการแบ่งแยกฝ่ายกัน LaBelle (2011, pp. 180-181) กล่าวว่ารูปภาพแสดง อิทธิพลและอำนาจจากการครอบงำ (hegemony) ของผู้ถืออำนาจในมือ ดังนั้น รูปภาพตั้งแต่ชื่อ บทกวี “เคลม” และเนื้อหาในวรรค “เคลมมีอาชีพ รีบมาก่อน” “ไกลเกลียดโอบเอื้อเพื่อลงเอย” “หลักการคือกรรมธรรม์ มั่นในหลัก” และ “ฝึกฝนเฉพาะหน้าเลี้ยงค่าความ” แสดงอำนาจของผู้แทน ประกันภัยที่ครอบงำสถานการณ์

ความคิดบวกแบบก้าวหน้าและโครงสร้างทางวาทกรรมสัมพันธ์

ในตัวบทนี้มีความคิดที่ดี เนื่องจากมีการเรียนรู้หน้าในอาชีพที่เพื่อรับเหตุการณ์จริง ปฏิบัติตามองค์ประกอบของการเป็นอาชีพดังกล่าวสุดความสามารถ เป็นแรงผลักดันให้เกิดการ อดทนในการทำงานอย่างสูงภายใต้แรงกดดันอย่างหนักหนาหามทั้งมิติตามสัมพันธ์บุคคลและ สิ่งแวดล้อม การสร้างกำลังใจในการประกอบอาชีพให้หนักแน่นเพื่อป้องกันการถูกลดทอนกำลังใจ เมื่อเผชิญสถานการณ์ที่เลวร้าย เป็นแนวทางของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

โครงสร้างวาทกรรมสัมพันธ์ของทั้งวรรค “แม่กฎหมายแนใจนักแก้ปัญหา” และ “ชีวิตเครื่อง ลุยแดดจ้าฝ่าผองคน” ในวรรคแรกมีผู้รับสัมผัส คือ นายประกันภัยที่ปรากฏในบริบท ผ่านการใช้ คำกริยา “แม่น” เป็นการสัมผัสสิ่งที่ต้องเรียนรู้จดจำขึ้นใจ มีผู้ถูกสัมผัส คือ “กฎหมาย” มีหน่วย ล้อมแวดล้อมบอกอาการที่มั่นใจ “แนใจนัก” และหน่วยแวดล้อมบอกจุดมุ่งหมายในการแก้ไข “แก้ปัญหา” เป็นกระบวนการรับสัมผัส ส่วนวรรคที่สอง มีผู้กระทำหรือผู้ปฏิบัติคนเดียวกับวรรค แรก คือ นายประกันภัย กระทำเหตุการณ์ผ่านกริยา “ชี้” ซึ่งเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่ซับซ้อน ยานพาหนะ มีผู้ถูกกระทำ คือ “รถเครื่อง” หรือจักรยานยนต์ และมีหน่วยแวดล้อม “ลุยแดดจ้าฝ่า ผองคน” บอกจุดประสงค์จากการขับขี่ยานยนต์

สรุปผลวิจัยกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยที่สื่อสารวาทกรรม“หลัง”วิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540

ผลสรุปสำคัญในบทที่ 5 เกี่ยวกับกลวิธีทางภาษา ปรัชญาการใช้กลวิธีแบบอุปดักขันธ์และนามนัยเชิงมโนทัศน์เป็นลำดับหนึ่งเช่นเดียวกับการใช้กลวิธีทางภาษาในบทที่ 4 แต่กระนั้น ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยหลังเศรษฐกิจตกต่ำ ปี พ.ศ. 2540 มีการใช้กลวิธีแบบสัมพันธ์และการอ้างถึง (intertextuality and allusion) มากยิ่งขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ด้วยปัจจัยด้านการพัฒนาอย่างรุดหน้ากลายเป็นโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบต่อทุกด้านทุกมิติรวมถึงลักษณะที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม สังคมวัฒนธรรม ปรัชญา ฯลฯ กับลักษณะที่เกี่ยวข้องกับสังคมศาสตร์ ได้แก่ การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ การสื่อสารสังคม การต่างประเทศ ความหลากหลายและการใส่ใจทางชาติพันธุ์ เป็นต้น การมีอยู่และการมีส่วนร่วมของสิ่งเหล่านี้ในยุคเทคโนโลยีนำทุกสาขาองค์ความรู้ช่วงประมาณกึ่งศตวรรษกับสภาวะยุคดิจิทัลในช่วงสองทศวรรษหรือ 20 ปีที่ผ่านมา จึงมีการนำอิทธิพลด้านความก้าวหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างปรากฏการณ์ในสังคมมานำเสนอในตัวตนตามประสบการณ์ของกวี และมีการทบทวนอดีตในช่วงเวลาปัจจุบันของกวีที่รำลึกย้อนโดยมีปัจจัยด้านเหตุการณ์เศรษฐกิจที่ล้มละลายในปี พ.ศ. 2540 เป็นช่วงเวลาตัดแบ่งปรากฏการณ์สำคัญในชีวิต รวมถึงการนำความคิด ตัวบทที่เคยเกิดก่อน และเหตุการณ์อดีตที่ส่งผลต่อจิตใจมาประสานกับตัวตนของตนเองหรือตัวบทร่วมสมัยของกวี แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่มีการนำตัวแปรด้านกาลเวลากับเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่พังทลายระดับประเทศและส่งผลกระทบต่อภูมิภาคเอเชียและเกือบทั่วโลก มาเป็นสื่อกลางเพื่อมองพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการผลิตการใช้ภาษาในตัวตนประเภทกวีนิพนธ์ระหว่างช่วงเวลา

ในส่วนของผลสรุปด้านวาทกรรมท่ามกลางกระแสของความผันผวนทางสังคมกับเทคโนโลยีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 ปรากฏรายละเอียด ดังนี้

หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 กวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541-2559 มีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่มีต่อโลก เนื่องจากความหลากหลายของสังคมมีอยู่จำนวนมาก ทำให้กวีได้รับสัมผัสผ่านเป็นประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ยิ่งเทคโนโลยีก้าวหน้า ยิ่งมีการรับข้อมูลเนื้อหาซึ่งเป็นประเด็นทางสังคมเข้ามาเรียนรู้หรือร่วมพินิจต่อสิ่งต่างๆ เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบกับวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมบางประการยังคงได้รับการสืบทอดแม้มีปัจจัยอื่นๆ เข้ามาก็ตาม เนื่องจากลักษณะพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ในสังคมเดียวกัน มีการรักษา ส่งผ่าน ปรับต่อ ยอด จึงยังคงหลงเหลือร่องรอยเดิมเป็นรากฐาน

กวีนิพนธ์ “ในเวลา” ของแรคค่า ประโยคคำ ปี พ.ศ. 2541 สร้างคุณค่าการตระหนักในกาลเวลาที่นำพาย้อนอดีตรวมถึงการทบทวนการใช้ชีวิตในปัจจุบัน วาทกรรมปรัชญาชีวิตด้านการนึกถึงอดีต อาจก่อให้เกิดการจมปลักกับห้วงชีวิตที่ผ่านพ้นและแก้ไขไม่ได้ แต่ถ้านำมาเป็นบทเรียนจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และวาทกรรมปรัชญาชีวิตด้านการอาศัยอยู่ปัจจุบัน เป็นการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งเปรียบเทียบลักษณะของเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น อาจเป็นแนวทางการจัดการปัญหาต่อไป การส่งผ่านวาทกรรมปรัชญาชีวิตที่สัมพันธ์กับเวลา ปรัชญาในกวีนิพนธ์ “บ้านเก่า” ปี พ.ศ. 2544 ของโชคชัย บัณฑิต ที่มีการสร้างสัญลักษณ์ตั้งแต่ชื่อเรื่องว่า “บ้านเก่า” คือ สภาวะแห่งอดีต รวมถึงความตายที่เป็นธรรมดาของทุกคน เพราะรูปภาษาของชื่อเรื่องมีสัมพันธ์กับไปยังสำนวนว่า “กลับบ้านเก่า” ที่แปลว่าตายลาจากโลกแล้ว (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558, น. 3) เทคนิคด้านวรรณกรรมเป็นการสร้างสรรค์ภาษา จึงเกิดการสื่อความหมายอย่างหลากหลาย เป็นวิธีการหนึ่งสำหรับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ในศตวรรษที่ 21 แห่งการเรียนรู้และยุคโลกาภิวัตน์ อย่างไรก็ตาม กวีนำพาผู้อ่านไปสู่ภาพความฝันและร่องรอยความทรงจำที่ประทับใจเพื่อปลุกจิตวิญญาณแห่งการอยู่ร่วมในสังคมอย่างเป็นปกติสุข สะท้อนความโหดร้ายที่มนุษย์กระทำเนื่องจากหิวอำนาจในระบบทุนนิยม ดังนั้น วาทกรรมทุนนิยมใหม่ ซึ่ง (Fairclough, 1999, pp. 78-79) ให้ความสำคัญกับอิทธิพลของทุนนิยมใหม่สากล (global new capitalism) เพราะสร้างการตระหนักรู้ถึงการใช้ทรัพยากรอันเป็นประโยชน์แก่มนุษยชาติ ในช่วงแห่งการเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ (late modernity) การฉายภาพสะท้อนอัตลักษณ์มากยิ่งขึ้นผ่านการสะท้อนให้เห็นด้วยการใช้ภาษา จึงจำเป็นที่ผู้คนต้องเพิ่มองค์ความรู้ด้านวิถีปฏิบัติเชิงบูรณาการกับระบบการปกครอง เศรษฐกิจ และการวิพากษ์สังคมในการเข้าถึงรูปแบบที่ได้รับการออกแบบตามปัจจัยของสถานภาพทางสังคมที่มีแนวโน้มว่าเป็นสากล เนื่องจากมีลักษณะร่วมกันและเป็นฐานให้แก่การพัฒนาโลก ได้แก่ แรงงาน ลูกค้า พลเมือง สมาชิกในแต่ละสถาบันที่มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน เช่น สถาบันสตรี สถาบันผิวสี สถาบันเพศทางเลือก สถาบันสหภาพการค้า สถาบันนันทนาการ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่เมื่อไม่มีการใส่ใจตระหนักลักษณะทุนนิยมใหม่สากลอย่างถ่องแท้ กลับกลายเป็นดาบสองคมที่บาดเข้าเนื้อแทน เกิดความเจ็บปวดที่ก้าวตามไม่ทัน ดังนั้น วาทกรรมทุนนิยมที่หลงผิดจึงผลักดันให้วาทกรรมปรัชญาชีวิตโลดแล่นให้เด่นกว่าอำนาจเงินตราเพื่อกลบฝังความเห็นแก่ตัวที่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ เจ้าของกวีนิพนธ์ “แม่น้ำรำลึก” ปี พ.ศ. 2547 ดำเนินสานต่อวาทกรรมปรัชญาชีวิตที่ผูกพันกับกาลเวลา โดยกำหนดสัญลักษณ์ที่ชื่อเรื่องเช่นกันผ่าน “แม่น้ำรำลึก” ความสำคัญของกวีนิพนธ์ดังกล่าวสร้างวาทกรรมอดีตที่โหยหา แสดงให้

เห็นถึงความสุขที่ปรารถนาให้หวนกลับ แต่ไม่สามารถเรียกคืนมาได้ เป็นคำสอนที่เตือนให้ไม่ยึดติด และทำหน้าที่ปัจจุบันให้ดีที่สุด

กวีนิพนธ์ “โลกในดวงตาข้าพเจ้า” ของมนตรี ศรีียงค์ ปี พ.ศ. 2550 เป็นการนำเสนอโลก ความคิด โลกความจริง โลกความฝัน มาประสานรวมกัน กล่าวคือ มีการทบทวนเรื่องราว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับจินตนาการเพื่อหลีกเลี่ยงความเลวร้ายของทุนนิยมที่ทำลายโลกชุมชนที่เคยมีการช่วยเหลือแบ่งปัน แต่กลายเป็นการรุมกัดกินแย่งผลประโยชน์ ลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์ เป็นการรวบรวมประสบการณ์ผ่านวิกฤตเศรษฐกิจที่ตกต่ำมาตีแผ่เชิงผลกระทบที่เกิดขึ้น

ความรัก ความเมตตา และความเป็นมนุษย์สร้างอุดมการณ์แห่งชีวิตในกวีนิพนธ์ “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ปี พ.ศ. 2553 วาทกรรมมนุษยธรรมกับสันติภาพส่องแสงเป็นประกายราว ความหวังแก่มนุษยชาติ เนื่องจากกวีนิพนธ์ดังกล่าวบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการรณรงค์เรียกร้องความสงบสุข การต่อต้านภัยสงคราม เอกลักษณะของการใช้ภาษาที่กวีสื่อสารเป็นบทร้อยกรองอิสระ (free verse) ทั้งเล่ม ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับการเขียนข้อความในบรรทัด ไม่มีการเรียงร้อยข้อความ เป็นย่อหน้า แต่มีการจัดวางอักษร/ข้อความที่แปลกตาเหมือนรูปภาพ โดยการใช้คำที่มีเนื้อหาหนักแน่น ทรงพลัง ความสอดคล้องระหว่างรูปแบบทางภาษาที่สร้างสรรค์กับเนื้อหาที่เปี่ยมความหมาย สันนิษฐานวาทกรรมสันติภาพอย่างเต็มที่มีพลัง ลักษณะของการประสานระหว่างภาษาศาสตร์กับวรรณกรรมที่ถ่ายทอดโดยการแฝงวาทกรรมในลักษณะนี้กลายเป็นภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม หรือกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์

ต่อมา ปี พ.ศ. 2556 กวีนิพนธ์ “หัวใจห้องที่ห้า” ของอังคาร จันทาทิพย์ ก่อเกิดอุดมการณ์ รักเสรีภาพและรักษาอัตลักษณ์ทางการเมือง เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตของสมาชิกในสังคมไทยอย่างมาก อีกทั้งวิกฤตทางการเมืองตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 ที่หนักหน่วงเป็นส่วนหนึ่งในการบีบบังคับวิถีปฏิบัติเปลี่ยนแปลงผันไป เมื่อพิจารณา ชื่อเรื่อง “หัวใจห้องที่ห้า” พบว่าเป็นการกล่าวเกินจริงหรืออติพจน์ เพราะมนุษย์มีหัวใจสี่ห้องในทางชีววิทยา สำหรับในทางวรรณกรรมกับการใช้ภาษาของมนุษย์ถือว่าเป็นรูปภาพจริงที่สื่อสารให้หนักแน่น เสริมความหมายให้ชัดเจน โดยเป็นการเพิ่มความหมายของการเปิดพื้นที่ใหม่ตามรูปภาพ “ห้องที่ห้า” เพื่อหลีกเลี่ยงความบอบช้ำจากผลกระทบแห่งความร้ายกาจของภัยเศรษฐกิจและพิษการเมือง ซึ่งมีความใกล้เคียงกับบทกวีนิพนธ์ “นครคนนอก” ปี พ.ศ. 2559 ของพลัง เพียงพิรุฬห์ ที่เปิดพื้นที่และเปิดโอกาสให้แก่พลมุษย์ เนื่องจากมีการนำทางด้วยอุดมการณ์ของการอยู่ร่วมกันในความหลากหลาย และความเชื่อใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์ว่าแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ซึ่งผลิตสร้างวาทกรรมสิทธิเสรีภาพเพื่อแบ่งปันความเท่าเทียมกันในสังคม ชื่อเรื่องของกวีนิพนธ์ “นครคน

นอก” มีการแบ่งเขา-แบ่งเราผ่านรูปภาพของ “คนนอก” ตรงข้ามกับคนในกลุ่มหรือพวกพ้องเดียวกัน ทว่าการนำวิธีการจัดแบ่งลำดับชั้นชั้นไม่ได้สร้างวาทกรรมชนชั้น แต่เป็นการประชดยอกย้อนความหมายว่า “นครคนนอก” หมายถึงพื้นที่ของทุกคนไม่ว่าจะเป็นคนชายขอบ คนชาติพันธุ์ คนรักร่วมเพศ คนพิการ คนจน ซึ่งเป็นคนไม่แตกต่างจากคนชั้นสูง คนเฒ่าใหญ่ คนเพศกำเนิดชาย-หญิง คนปกติ คนรวย เพียงแค่เปิดโลกทัศน์และหยิบยื่นโอกาสอย่างเหมาะสม

สรุปผลวิจัยทั้งหมด

การศึกษาวิจัยโดยการคัดเลือกบทกวีจำนวน 3 เรื่องของแต่ละกวีนิพนธ์จำนวน 13 เล่ม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523-2559 พบว่าปรากฏวาทกรรมจำนวน 6 ประการ ได้แก่ 1) วาทกรรมประชาธิปไตย 2) วาทกรรมการเมือง 3) วาทกรรมทหาร-เผด็จการ 4) วาทกรรมสันติภาพ 5) วาทกรรมปรัชญาชีวิต และ 6) วาทกรรมชนชั้นและสิทธิเสรีภาพ โดยวาทกรรมทั้งหมดเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับอุดมการณ์และอำนาจ รวมถึงการครอบงำ

วาทกรรมทั้ง 6 ประการมีความเกี่ยวเนื่องกันของปรากฏการณ์ทางสังคม อย่างไรก็ตามมีวาทกรรมหนึ่งประการที่ถูกจัดเข้ารวมไว้ผ่านความทรงจำหรือการกำกับให้เชื่อแบบฝังหัวมาตลอดคือ วาทกรรมทหาร-เผด็จการ เนื่องจากภาพลักษณ์ของคณะทหารที่ปกครองประเทศมาร่วมถึงศตวรรษโดยสลับเปลี่ยนกับรัฐบาลพลเรือน ซึ่งมีการยึดอำนาจ การครองอำนาจ และการครอบงำอย่างไม่ชัดเจน หมายถึงไม่มีการนำเสนอความชอบธรรมหลังจากการยึดอำนาจได้ ทำให้ประชาชนเกิดข้อสงสัยว่าเป็นการรักษาอำนาจอย่างยาวนานที่เป็นส่วนหนึ่งของความล้มเหลว ไม่สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า คำว่า “ทหาร” จึงถูกเชื่อมโยงเข้ากับความเป็นเผด็จการ ในข้อวิพากษ์นี้ ผู้วิจัยได้อธิบายในผลวิเคราะห์แล้วว่า เป็นการนำเค้าโครงร่าง (schemata) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาเป็นภาพจำและสะสมเป็นประสบการณ์ แต่อาจไม่ถูกต้องทั้งหมด เนื่องจากรัฐบาลพลเรือนเป็นเผด็จการได้เช่นกัน ในรูปแบบของการออกนโยบาย มาตรการ โครงการที่แฝงการทุจริตคอร์รัปชัน วรวลัญช์ อิศรานุกพงศ์ (ม.ป.ป., น. 7) ชี้แจงว่า “ประชาธิปไตย (อำพราง) ในแบบไทยๆ ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ วิฤตของชาติบ้านเมืองได้เลย หรืออาจจะเป็นเพราะ ผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ ไม่ได้มาแบบประชาธิปไตย อย่างแท้จริง เพราะมีวิธีการที่ฉ้อฉล ขาดเสีย และมีการใช้อิทธิพล” มีทวรรณที่สอดคล้องกับ สุรชาติ บำรุงสุข (2541) แสดงเหตุของผลว่าป่อเกิดของความขัดแย้งทางการเมืองมาจากการทุจริตคอร์รัปชันของรัฐบาลและนักการเมือง การแย่งชิงผลประโยชน์ระหว่างนักการเมือง และกลุ่มสมาชิกผู้มาชุมนุมเรียกร้องที่ไม่ยอมรับอำนาจการบริหารของรัฐบาล เนื่องจากคิดเห็นว่าการคดโกงทำให้ประเทศชาติเสียหาย เป็นต้น

นั่นหมายถึงการเป็นประชาธิปไตยเพียงรูปภาษา เพียงชื่อ เพียงการออกเสียงใช้อ้างเป็นวาทกรรม ประชาธิปไตย เพื่ออำพรางสิ่งบางประการในสถานการณ์ปฏิบัติว่าทหารไม่ดี แต่ไม่ได้พิจารณาข้อขัดแย้งของรัฐบาลพลเมืองจากประชาชนที่ขอปรับใช้อ้างสิทธิ์ในความชอบธรรม วาทกรรมทหารจึงกลายเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงในภาพทรงจำภาพแรก หากมีการวินิจฉัยเชิงลึกจะพบข้อเท็จจริงต่อไป

ส่วนวาทกรรมปรัชญาชีวิตเป็นผลผลิตจากการวาดอุดมการณ์ให้สวยงามผ่านการคิดใคร่ครวญไตร่ตรองความหมายของการดำรงชีวิต จึงเป็นการทบทวนประเด็นทางสังคมตามแนวทางการคิดของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ข้อคิดเห็น การนำเสนอคำพูดเชิงวาทะสำคัญ รวมถึงเหตุการณ์ที่ประมวลสรุปเป็นคติคำสอนออกมา สร้างความศรัทธา ความรักเมตตา และการประสานกลมเกลียวเพื่อลดทอนความเหลื่อมล้ำและความเลวร้ายอันเกิดจากมืออำนาจที่ไร้ความชอบธรรม กลายได้ว่าเป็นนำแนวความคิดและแนวทางการวิเคราะห์ของทั้งวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามาประยุกต์เพื่อค้นหา สะท้อน และประเมินค่าปรากฏการณ์ทางสังคมกับการถ่ายทอดภาษาที่สื่อความหมายเชิงบริบทกับเจตนาในตัวบทประเภทกวีนิพนธ์

วาทกรรมการเมืองกับวาทกรรมประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มักปรากฏร่วมกัน เนื่องจากสภาพการณ์ของการปกครองอย่างกดขี่ หรือการทุจริตโกงกิน ทำให้ประชาชนต้องออกมารวมตัวชุมนุมเพื่อเรียกร้องการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองให้ใสสะอาด และจัดการเลือกตั้งใหม่เพื่อนำทุกสิ่งเข้าสู่ระบบประชาธิปไตย อีกวาทกรรมหนึ่งที่เกี่ยวข้อง คือ วาทกรรมชนชั้นและสิทธิเสรีภาพ เป็นการนำเสนอความเป็นอยู่ดำรงชีพของภาคประชาชนที่ไม่สมดุลกันในสังคม เกิดลำดับชนชั้นอย่างไม่ยุติธรรม ผลของการกระทำปฏิบัติต่อผู้อื่นและการถูกกระทำปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียม สร้างสภาวะของความเหลื่อมล้ำนำมาสู่การกำหนดเรียกชื่อสถานภาพผ่านรูปภาษา ชนชั้นจึงปรากฏผ่านการใช้อ้างเพื่อสื่อสารความคิดกับวัฒนธรรมออกมา ปัญหาที่สมควรได้รับการวิพากษ์ คือ ประเด็นทางสิทธิเสรีภาพที่สัมพันธ์กับระบบชนชั้น ความแตกต่างทางวิถีคิดของการแบ่งเขา-แบ่งเรา หรือตามภาษาปากที่ว่า “พวกใครพวกมัน” อาจเป็นมายาคติที่นำมาอ้างสิทธิเสรีภาพเข้าข้างตน โดยปราศจากการใส่ใจฟังพาอาศัยอีกฝ่ายอย่างเห็นใจกัน ดังนั้น เสรีภาพที่ใช้อ้างเกินขอบเขต อาจกลายเป็นวาทกรรมจอมปลอมเพื่อรับรองสิทธิของกลุ่มอัตลักษณ์ของตนเอง มากกว่าการจัดแบ่ง นำเสนอ เจรจาสื่อสารอย่างทั่วถึง

ประการสุดท้าย วาทกรรมสันติภาพ ภาพแห่งความสงบร่มเย็น สะท้อนภาวะที่มีสันติสุขร่วมกันของสมาชิกในสังคมเดียวกัน ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นภัยแก่มวลมนุษยชาติ คือ สงคราม ไม่ว่าจะปรากฏในรูปแบบใดก็ตามสามารถทำลายมิตรภาพ ทรัพย์สิน ชีวิต และจิตวิญญาณ

สันติภาพแห่งการรอคอยอาจกลายเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางความคิดที่นำมาถ่วงอ้าง การดำเนินการผ่านกิจกรรมเพื่อรณรงค์ให้ร่วมมือร่วมใจสร้างสันติภาพด้วยกัน จำเป็นต้องได้รับความสมัครใจเพื่อสร้างสรรค์โลกสังคมและชุมชนให้อยู่รอดปลอดภัย

วาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ระหว่างช่วงกาลเวลา พ.ศ. 2523-2559 ร่วมหลายทศวรรษได้สะสมวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมผ่านการใช้ภาษาของกวีที่มีประสบการณ์ ปริชาณ และประวัติศาสตร์เชิงบูรณาการ

บทที่ 6

ผลวิจัย องค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์

ในบทที่ 6 นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ ประมวล และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สำหรับการศึกษาวิชาญ ด้านภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรมในกวีนิพนธ์ทั้งวาทกรรมวิเคราะห์เชิง วิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ซึ่งเป็นไปตามความมุ่งหมายข้อที่ 3 อัน เป็นจุดประสงค์ของการวิจัยที่ถือว่าการประยุกต์อย่างรอบด้าน ได้แก่ ภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา ศาสตร์แห่งการวิพากษ์ และการสร้างสรรค์ต่อยอดวิธีคิดเพื่อการวิจัย ผลลัพธ์ที่ ผู้วิจัยได้จากบทที่ 4 และ บทที่ 5 นำมาสู่การกลั่นกรอง สังเคราะห์เป็นลักษณะและกระบวนการ เพื่อศึกษา เรียนรู้ และวิจารณ์ภาษา วรรณกรรม วาทกรรม ตัวบท วัฒนธรรม สังคม และสิ่งอื่นที่ เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายและนำทางองค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงการด้าน มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยแสดงผลวิจัยเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) **ระเบียบ รูปแบบ และ กลวิธีทางภาษาในการวิพากษ์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม** และ 2) **การพัฒนาการคิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์ผ่านกวีนิพนธ์** ดังนี้

1. ระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาในการวิพากษ์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม

ในผลวิจัยหัวข้อนี้ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการที่สัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้แกกัน คือ ระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษา คำว่า “ระเบียบ” หมายถึงขั้นตอน ลำดับ วิธีการที่เป็นแนวทางให้ดำเนินการศึกษาวาทกรรมในวรรณกรรม ถัดมา คำว่า “รูปแบบ” หมายถึงผลผลิตทางตัวบทที่ได้รับการนำเสนอออกมาว่ามีการจัดวางอักษร แสดง เสียง สื่อสัญลักษณ์อย่างไร ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับประสาธสัมพันธ์ด้านการมองเห็นในกรณีอ่าน วรรณกรรม และการได้ยินในกรณีรับฟังวรรณกรรม สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งเน้นตัวบทประเภทการ เขียนที่เปิดโอกาสทักษะการอ่านแก่ผู้สนใจเรียนรู้ ประการสุดท้าย คำว่า “กลวิธีทางภาษา” หมายถึงการใช้ภาษาอย่างมีนัยสำคัญต่อการสื่อสารความหมาย

1.1 ระเบียบแห่งการวิพากษ์วาทกรรมในกวีนิพนธ์

ระเบียบ (regulation) ในที่นี้หมายถึงการวางแผนในการดำเนินการวิเคราะห์ วิจัย และ หรือวิจารณ์ตัวบทวรรณกรรม โดยเฉพาะอย่างประเภทกวีนิพนธ์ ระเบียบมีลักษณะของความคิดที่ ได้รับการจัดการจัดแต่งให้มีลำดับขั้นตอนหรือแนวทางปฏิบัติสำหรับกิจการ กิจกรรม หัวข้อเรื่อง

ประเด็น และหรืออื่นใด ที่ประสงค์นำมาศึกษาด้วยระเบียบที่ตั้งไว้ กลายเป็นข้อกำหนดที่นำมาใช้ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ ศึกษา วิจัยให้เป็นไปตามแนวที่สร้างอย่างชัดเจนและไม่หลุดออกนอกเส้นทาง

ระเบียบแห่งการวิพากษ์วาทกรรมในวรรณกรรมสำหรับงานวิจัยมีการออกแบบแนวทางปฏิบัติเพื่อใช้ดำเนินการวิจัยให้สอดคล้องกับลำดับขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้ กระบวนการที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากลำดับขั้นตอนและวิธีการอ่านแบบลึกซึ้งหรือการอ่านแบบละเอียด ซึ่งเป็นระเบียบวิธีทางตะวันตกในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์ และเป็นจุดมุ่งหมายเชิงการศึกษาในประเทศไทยที่มีความประสงค์ศักยภาพผู้เรียนรู้ทุกศาสตร์ให้เกิดความคิดที่รู้จักนำมาวิเคราะห์เป็น ในงานวิจัยนี้เป็นการประสานความคิดด้านมนุษยศาสตร์เชิงบูรณาการระหว่างภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา กวีศาสตร์ และควบรวมกับสังคมศาสตร์ด้านวาทกรรมวิเคราะห์ทั้งเชิงวิพากษ์และเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

ดั่งการอธิบายลักษณะของระเบียบข้างต้นทำให้เกิดวิถีทางแบบเฉพาะในการศึกษาวิจัยสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างละเอียดลึกซึ้ง จึงเกิดการจัดรวมข้อกำหนดที่ใช้ควบคุมการดำเนินการอย่างเจาะจงต่อสิ่งที่ประสงค์วิจัย ก่อเกิดเป็นระเบียบวิธี (method) ดังนั้น ระเบียบวิธีในงานของผู้วิจัยจากการวิเคราะห์ผลมาทั้งหมดเป็นแนวทางของระเบียบวิธีหนึ่งที่มีความเฉพาะเจาะจงด้วยปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลเพื่อศึกษาเรียนรู้ คือ กวีนิพนธ์

ในเล่มกวีนิพนธ์แต่ละเล่มมีบทกวีจำนวนมากที่รวมเป็นเล่มหนังสือ จำเป็นต้องอ่านบทกวีแต่ละเรื่องภายในเล่มอย่างละเอียด ซึ่งกระบวนการนี้ตรงกับทักษะการอ่านประเภทหนึ่ง ที่เรียกว่า “การอ่านแบบลึกซึ้ง/การอ่านแบบละเอียด” (close reading/explication) ขั้นตอนของการอ่านแบบลึกซึ้งซึ่งดัดแปลงมาจาก Oczkus (2014) ที่ได้เสนอไว้ มีดังนี้ 1) เลือกตัวบทที่อ่านหรือตัวบทนั้นได้รับการทดสอบให้อ่าน 2) อ่านตัวบททั้งหมดเพื่อรับสารของเนื้อหา สกัดความคิดหลักหรือแก่นเรื่อง (main idea/theme) และเข้าใจเนื้อเรื่องกับจุดประสงค์ให้กระจ่างชัด 3) คัดช่วงข้อความ (chunk) ของตัวบทเพื่อทบทวน เปรียบเทียบ หรือสืบค้นกลับคืนได้ภายหลัง 4) ตั้งคำถามต่อประเด็นที่มุ่งเน้นและค้นหาคำตอบที่เหมาะสม 5) อ่านตัวบททั้งหมดหรือเฉพาะประเด็นที่สำคัญอีกรอบ ตรวจสอบคำตอบที่มีต่อประเด็นนั้นอย่างรัดกุม และ 6) วิเคราะห์ สังเคราะห์ อภิปรายอย่างมีเหตุผลและเพิ่มเติมหลักฐานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น Brummett (2010) นำเสนอหน้าที่สำคัญของการอ่านแบบลึกซึ้งว่า

“[c]lose reading is a mindful, disciplined reading of an object with a view to deeper understanding of its meanings.” ... “[c]lose reading is an exercise in linking special knowledge to experience, and theories, methods and techniques are kinds of special knowledge. Theories, methods and techniques give the close reading critic a structure, a discipline, in reading that allows meanings to be detected more powerfully and more efficiently.”

ความช่างค้นสามารถถอดความได้ว่า การอ่านแบบลึกซึ้งเป็นการกลั่นกรองเนื้อหาในตัวบทที่อ่านอย่างมีสติเพื่อเข้าใจความหมายของเนื้อหาอย่างครบถ้วน อีกทั้งการอ่านแบบลึกซึ้งช่วยพัฒนาการเรียนรู้ประสบการณ์ผ่านองค์ความรู้เฉพาะที่ได้จากการแหล่งข้อมูล โดยมีการเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างตัวบท ทฤษฎี วิธีศึกษา และเทคนิคเด่นที่ตรงต่อประเด็นเพื่อวิพากษ์โครงสร้างตัวบทกับความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำคัญและประโยชน์ของการอ่านแบบลึกซึ้งยังคงมีนักวิชาการแสดงข้อคิดเห็น โดยภาพรวมแล้วมีความสอดคล้องกัน ทว่าเอกลักษณ์ของการอ่านแบบลึกซึ้งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นข้อดีอย่างสูงและนำมาเป็นส่วนหนึ่งเพื่ออ้างอิงอธิบายองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม เนื่องจาก McLeish (2014) ที่แจ้งลักษณะของการอ่านแบบลึกซึ้งว่าสามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับทุกหลักการ ส่วนช่องว่างแห่งองค์ความรู้ใดที่ขาดหายไป การอ่านแบบลึกซึ้งสามารถนำพาประสานเปรียบเทียบกลับคืนมาได้ (De Castilla, 2017) สำหรับ Search, Gupta, Durão, and McDonough (2017) แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ที่การฝึกปฏิบัติของการอ่านประเภทดังกล่าว ในการปรับประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยนำลำดับขั้นตอนการอ่านแบบลึกซึ้งมาใช้ในการอ่านวิเคราะห์ตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ อย่างไรก็ตาม ลักษณะเด่นของกวีนิพนธ์มีการใช้ภาษาเชิงศิลป์อย่างสร้างสรรค์ เป็นการนำโลกจินตนาการที่ได้รับประสบการณ์จากโลกแห่งความเป็นจริงมาเรียบเรียงเล่าเรื่องให้เห็นเป็นภาพตาม (iconicity) ดังนั้น กวีนิพนธ์ คือ ภาษาที่สร้างโลกเสมือนจริง ประเด็นการใช้ภาษาที่เชื่อมประสานกันระหว่างระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาในการวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม ผู้วิจัยจะนำไปประมวลในหัวข้อเรื่องกลวิธีทางภาษาต่อไป

1.2 รูปแบบแห่งการวิพากษ์วาทกรรมในกวีนิพนธ์

ประการถัดมาเป็นเรื่องของรูปแบบ กวีนิพนธ์ผ่านการสร้างเป็นตัวบท (texture) ด้วยการนำภาษากับสื่อช่องทาง ยกตัวอย่างเช่น ภาษาในสุนทรพจน์เพื่อพูดต่อสาธารณชนมีสื่อช่องทางของ

การออกเสียงผ่านไมโครโฟน หรือพูดปากเปล่า ทั้งนี้ยังมีมวลและคลื่นอากาศเป็นสื่อช่องทางนำพาเสียงไปยังประสาทสัมผัสของการได้ยิน กรณีภาษาเขียนมีสื่อช่องทางของวัสดุที่ใช้เขียน/ประดิษฐ์/ผลิต/พิมพ์ หรือวิธีการอื่นใดที่ทำให้อักษรข้อความปรากฏ เช่น วิทยาการคอมพิวเตอร์ เป็นต้น แต่สาระสำคัญอยู่ที่การปรากฏเป็นตัวบทว่ามีลักษณะ รูปร่าง เส้นสี ลอยลวด การจัดวางอักษรข้อความออกมาเป็นอย่างไร Eggins (2004, p. 53) แสดงทรรศนะว่าการเชื่อมโยงความผ่านการใช้ภาษา (the internal cohesion) เป็นการผืนกระหว่างรูปภาษา (lexical) การอ้างอิงถึง (referential) และเหตุผล (logical) ซึ่งประสานสร้างตัวบทให้เกาะเกี่ยวความที่สื่อความหมาย (coherent, unified semantic units) เมื่อตัวบทมีข้อความเกาะเกี่ยวกัน จะเกิดเสถียรภาพของตัวบท วิธีทางของเนื้อหาที่เกาะเกี่ยวกัน (coherent ways) กลายเป็นมุมมองที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหมายกับหน้าที่ระหว่างตัวบทและจุดประสงค์ของการถ่ายทอดเชิงวัฒนธรรม (the functional-semantic relationship between a text and its generic purpose in the culture) เรียกว่ามิติของการเกาะเกี่ยวความ²⁵ (dimension of coherence) ซึ่งวิธีคิดเพื่อวิเคราะห์รูปแบบ โดยใช้หลักการของการเชื่อมโยงความและการเกาะเกี่ยวความสืบทอดมาจาก Halliday and Hasan (1976) ประเด็นนี้เองที่ผู้วิจัยนำมารับรองอ้างอิงว่าเป็นรูปแบบ ซึ่งนำมาใช้กับกวีนิพนธ์ ดังนั้น ตัวบทประเภทกวีนิพนธ์มีการเชื่อมโยงความที่มีเนื้อหาเกาะเกี่ยวกันเป็นระบบ ทั้งการเชื่อมโยงความและการเกาะเกี่ยวความจำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์รูปแบบภาษาเป็นสิ่งแรก ก่อนการนำปัจจัยหรือองค์ประกอบอื่นมาร่วมพิจารณา ประเด็นด้านรูปแบบของผู้วิจัยเป็นการใช้คำที่เป็นกลางเพื่อครอบคลุมความหมายของแบบต่างๆ ที่มีคำศัพท์กับมโนทัศน์อื่นที่ใกล้เคียง ดังที่ Biber and Conrad (2009) ได้วิจัยตามชื่อเรื่องหนังสือผลงานของพวกเขา คือ “Register, Genre, and Style” (ทำเนียบตัวบท²⁶, ประเภทตัวบท, และวัจนลีลาตัวบท) เพื่อจำแนกรูปแบบของภาษาอย่างมีระบบ Biber and Conrad วิเคราะห์แยกแยะทำเนียบตัวบท ประเภทตัวบท และวัจนลีลาตัวบทด้วยเกณฑ์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ขอบเขตของตัวบทที่นำมาวิเคราะห์ (2) การวิเคราะห์รูปแบบภาษาในตัวบท (3) ปริมาณการใช้รูปแบบภาษาเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบที่ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และ (4) การตีความความแตกต่างทางรูปแบบภาษา ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบตัวบทที่หลากหลายและตัดสินรูปแบบของตัวบทเหล่านั้น (Ibid, 2009, pp. 15-16) ความสำคัญที่

²⁵ การเกาะเกี่ยวความ เป็นคำที่ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2561, น. 159) แปลภาษาอังกฤษคำว่า “coherence” ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้

²⁶ คำว่า “ทำเนียบตัวบท” ผู้วิจัยบัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีของเนื้อหาในการอธิบายข้อความ/การใช้ภาษาของตัวบทสำหรับพจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2557, น. 379) บัญญัติว่า “ทำเนียบภาษา, ภาษาเฉพาะกลุ่ม, ภาษาเฉพาะระดับ”

น่าสนใจในการอธิบายทั้ง Eggins กับ Halliday and Hasan ที่นำเสนอหลักการที่ใช้วิเคราะห์รูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา คือ การเชื่อมโยงความและการเกาะเกี่ยวความ และวิธีวิเคราะห์รูปแบบของ Biber and Conrad มีความสัมพันธ์กับการใช้ภาษาเหมือนกัน เป็นกรณีเช่นเดียวกันกับประเด็นด้านระเบียบที่กล่าวไปก่อนแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจะอธิบายการใช้ภาษาในหัวข้อเรื่องกลวิธีทางภาษา ดังการสกัดเป็นองค์ความรู้ใหม่ด้านกลวิธีทางภาษาข้างล่างนี้

1.3 กลวิธีทางภาษาแห่งการวิพากษ์วาทกรรมในกวีนิพนธ์

กลวิธีทางภาษา เป็นการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารความหมายอย่างมีประสิทธิภาพผลแห่งเจตนาของผู้ใช้ภาษา พร้อมกับมีบริบทกับสถานการณ์เป็นปัจจัยภายนอกของอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรมเข้ามาทำกับการตีความและอธิบายการใช้ภาษา กรณีศึกษาของตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ มีรูปภาพที่ได้รับการสร้างสรรค์ผ่านกลวิธีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) การใช้วาทศิลป์ (rhetoric) ภาษาภาพพจน์ (figural language) ซึ่งเป็นภาษาเชิงวรรณกรรม (poetic/literary language) 2) หลักการที่เกี่ยวกับความไม่ชัดทางภาษา (indeterminacy) และ 3) การสื่อความหมายตามบริบท (contextual meaning) ซึ่งเป็นภาษาเชิงวัจนปฏิบัติ (pragmatic language) และหลักการเกี่ยวกับสัญญาณที่สื่อปรากฏการณ์ที่ไม่เท่าเทียมกันด้านอำนาจ สังคม วัฒนธรรม เรียกว่า ภาษาเชิงวาทกรรม (discursive language) องค์ประกอบ 3 ประการนี้ผู้วิจัยประมวลแล้วนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อนำไปสู่การวิพากษ์วาทกรรมในวรรณกรรมที่ต้องเข้าใจลักษณะ รูปแบบ และ การใช้ภาษาของตัวบทประเภทกวีนิพนธ์

องค์ประกอบของกลวิธีทางภาษาทั้ง 3 ประการข้างต้น เกิดจากการต่อยอดจากแนววิเคราะห์ที่ตัวบทที่กลวิธีทางภาษาของ Montgomery et al. (2007) Bradford (1997) ของ Leech (1971) ที่ผู้วิจัยได้ทบทวนและสังเคราะห์ไว้ในบทที่ 2 พร้อมกับนำไปใช้วิเคราะห์และอธิบายเป็นผลวิจัยของบทที่ 4 และบทที่ 5 แล้ว เมื่อมีผลวิจัยและผ่านกระบวนการวิเคราะห์ พบประเด็นที่น่าสนใจว่า การเรียนรู้ไม่มีที่สิ้นสุด กรณีพบปัญหา ข้อสงสัย สิ่งที่จะต่อยอดได้ สมควรได้รับการทบทวน ศึกษา และอ้างอิงอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และเสริมสมรรถนะแห่งการวิพากษ์วาทกรรม โดยในที่นี้ผู้วิจัย นำกลวิธีทางภาษาที่กล่าวอ้างข้างต้นของ Montgomery et al. ของ Bradford และของ Leech มาได้ประเด็นในการจัดกลุ่มประเภทให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้นเพื่อสกัดเป็นกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมที่เข้ากับวิธีคิดทางภาษาศาสตร์ ดังนี้

ความหลากหลายของการจัดแบ่งชนิดของกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมของนักวิชาการ มีความแตกต่างกัน เนื่องจากมีมุมมองต่อสิ่งที่วิเคราะห์ศึกษาแปรเปลี่ยนตามบริบท ดังนั้น กลวิธี

ของ Montgomery et al. ของ Bradford และของ Leech มีความหลากหลายและแตกต่างกัน แต่ผ่านการประมวลกำหนดเป็นเครื่องมือเชิงภาษาศาสตร์ที่ได้รับการอ้างอิงและการยอมรับในวงการอย่างมาก ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบและสังเคราะห์เข้ากับกลวิธีทางภาษาของ Halliday & Hasan (1976) ที่มีจำนวน 5 ประเภท ได้แก่ 1) การอ้างอิงถึง (reference) 2) การแทนที่ (substitution) 3) การละ (ellipsis) 4) คำเชื่อมความ (conjunction) และ 5) การใช้คำศัพท์ (lexical) ซึ่งประเด็นคำศัพท์ที่นำไปใช้สื่อสารความหมายนั้น Cruse (2000) ได้สังเคราะห์เป็น 3 ชนิด คือ 1) คำพ้องความหมาย (synonym) เช่น “Johnny, use your knife.” (จอห์นนี่ ใช้มีดสิ) คำว่า “knife-มีด” ถ้าเป็นบริบทที่โต๊ะอาหารจะหมายถึงอุปกรณ์ใช้รับประทาน (cutlery) เมื่ออยู่ในบริบทสนามรบจะหมายถึงอาวุธ (weapon) บริบทเปลี่ยนเป็นห้องผ่าตัดจะหมายถึงมีดผ่าตัด (surgical instrument) 2) คำร่วมวงความหมาย (hyponym) เช่น “The coffee burnt my tongue.” (กาแฟลวกปาก) คำว่า “coffee-กาแฟ” เป็นเครื่องดื่มชนิดหนึ่งร่วมวงความหมายของความร้อนหรืออุณหภูมิ (temperature) และ 3) คำแทนส่วนวงความหมาย (meronym) เช่น “The car has a puncture.” (รถมีจุกเติมยางลม) คำว่า “puncture-จุกเติมลมยาง” แทนส่วนวงความหมายของล้อรถ โดยมีเกณฑ์ทางโครงสร้างเชิงมโนทัศน์ (conceptual structure) ที่แสดงการถ่ายโยงระหว่างมโนทัศน์กับรูปภาษา (word-concept mapping) ดังนั้น ผลวิเคราะห์ของบทที่ 4 และบทที่ 5 ที่ปรากฏผลเกี่ยวกับการอุปลักษณะและการนามนัยผ่านการใช้ถ้อยคำอุปลักษณะและนามนัย เป็นไปตามการอธิบายของ Cruse ที่นำเสนอความหมายตามระดับ (sense spectra) ดังนั้น การอ่านแบบลึกซึ่งในตัวบทประเภทกวีนิพนธ์พบปัญหาการทำความเข้าใจต่อรูปภาษา โดยเฉพาะระดับคำ ในกรณีที่ไม่สามารถตีความได้ถูกต้องตามบริบท สถานการณ์ และเจตนาของกวี หลักการของ Cruse เป็นการประมวลอย่างรัดกุม (generalization) ของการใช้คำศัพท์เพื่อการวิเคราะห์ได้เหมาะสมดีตามระบบปริชาน

กลวิธีภาษาทางวัจนปฏิบัติกับกลวิธีทางวาทกรรมมีความสัมพันธ์ที่สนับสนุน ผลักดันส่งเสริมให้แก่กัน ผู้วิจัยจึงนำมาสังเคราะห์เข้าไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกันโดยการนำหลักการวิเคราะห์ของ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) มาประยุกต์ โดยมีการขยายเสริมเนื้อหาจากการอ้างอิงผลงานของนักวาทกรรมและนักวัจนปฏิบัติคนสำคัญของโลกเพื่อสร้างความชัดเจนแก่กลวิธีทางภาษาด้านวัจนปฏิบัติกับกลวิธีทางภาษาด้านวาทกรรม ซึ่งทั้งสองกลวิธีตามศาสตร์สาขาได้รับการรวบรวมเป็นกลวิธีทางภาษาเชิงวัจนปฏิบัติ-วาทกรรม และให้เกิดความกระชับขึ้น ผู้วิจัยกำหนดว่า “**กลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติ**” (pragmatic-discursive language strategies) ซึ่งเป็นนวัตกรรมจากการบูรณาการในงานวิจัยนี้ และยังคงมี **กลวิธีทางภาษาเชิง**

วรรณกรรม (poetic/literary language strategies) จากการอธิบายข้างต้นที่มีกลวิธีทางภาษา 3 ลักษณะ (เชิงวรรณกรรม เชิงวัจนปฏิบัติ เชิงวาทกรรม) มาถึงการวิพากษ์ตรงจุดนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดเหลือ 2 ลักษณะสำคัญ ได้แก่ 1) “กลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรม” และ 2) “กลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติ” โดยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ของทั้งสองกลวิธีทางภาษา ดังต่อไปนี้

1.3.1 กลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรม

Leech (1971) แสดงกลวิธีที่เหมาะสมจำนวน 10 กลวิธี ได้แก่ 1) อุปลักษณ์ 2) อุปมา 3) นามนัย 4) สัมพจนัย 5) อุปมานิทศน์ 6) สัญลักษณ์ 7) อติพจน์ 8) อุปนิเสธ 9) สมมุติภาวะ และ 10) คำถามเชิงวาทศิลป์ สำหรับกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมของ Bradford (1997) นำเสนอ 5 กลวิธี คือ 1) มาตรา ซึ่งเป็นเรื่องทางเสียง จังหวะ จำนวนและน้ำหนักของพยางค์/คำ กล่าวได้ว่ามีการจัดวางแบบของมาตราเป็นฉันทลักษณ์ 2) สัมผัสบังคับกับบทของร้อยกรอง โดยสัมพันธ์กับกลวิธีที่ 1) มาตรา 3) อุปลักษณ์ 4) วากยสัมพันธ์ การเลือกสรรคำ และคำศัพท์ และ 5) วิธีคิดเชิงวิพากษ์ ในส่วนของ Montgomery et al. (2007) กำหนดกลวิธีทางภาษา 4 กลวิธี ได้แก่ 1) อุปลักษณ์ ซึ่งรวมอุปมา นามนัย สัมพจนัย อุปมานิทศน์ และสมมุติภาวะ 2) การแฝงนัย หรือถ้อยคำนัยแฝง หรือการประชดทางถ้อยภาษา 3) ตำแหน่งของคำใกล้เคียง และ 4) สัมพันธบทและการอ้างถึง เบื้องต้นนั้น พบว่า วิธีการจำแนกกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนเป็นเรื่องของเอกสิทธิ์ที่ผ่านการเรียนรู้และการอธิบายที่มีเหตุผล ดังนั้น ถ้ามีการทบทวนมากกว่าเดิมจะพบความหลากหลายทั้งหมดนี้ ใกล้เคียง และแตกต่างกันสิ้นเชิง เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ผู้วิจัยจึงสกัดกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับแนวทางภาษาศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวเท่านั้น โดยกลั่นกรองความเหมือนต่างอย่างวิพากษ์ ผลของการสกัดเป็นกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมเพื่อเป็นองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยนี้ ปรากฏดังนี้

1.3.1.1 ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์ (poetic-metric pattern) หมายถึง การจัดวางอักษรและข้อความให้ปรากฏเป็นรูปร่าง รูปลักษณ์ รูปทรงให้ได้อ่าน มองเห็น หรือรับฟังจากการพูด ชับร้องของเสียงอักษรและข้อความ การสัมผัสทางเสียงสระ เสียงพยัญชนะ และเสียงอื่นๆ ในแต่ละระบบภาษา จำนวนพยางค์/คำ กลุ่มคำ/คณะ (foot) ในแต่ละบาท/บรรทัด (line) รวมกันเป็นบท (stanza) จำนวนบทที่มากมายเล่าเรื่องราวเนื้อหา (content/story) ที่มีแก่นความคิด (theme) ซึ่งเป็นการรวมบทกวี (poem) เรียกว่า “กวีนิพนธ์” (poetry) ประเด็นของกลวิธีทางภาษาข้อที่ 1.1 มีความสัมพันธ์กับประเด็นเรื่องรูปแบบ และประเด็นเรื่องเสียง (มีความสัมพันธ์ทางสัทศาสตร์และสัทวิทยา)

1.3.1.2 โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำ (morpho-syntactic use) หมายถึง การนำรูปภาษาในลักษณะของหน่วยคำ (morpheme) มาเรียงเข้าเป็นลำดับโดยมีค่าทางการ ปรากฏร่วมกันอย่างเหมาะสมต่อบริบท ในกรณีนี้มีความเกี่ยวเนื่องกับไวยากรณ์ของภาษา และเป็นเอกลักษณ์ในทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมที่เรียกว่า “ไวยากรณ์เชิงกวีนิพนธ์” (poetic grammar)

กลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมทั้งสองกลวิธีข้างต้น คือ 1.1 ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์ และ 1.2 สร้างทางวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำ เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เชิงภาษาศาสตร์ก่อน การวิพากษ์ร่วมกับวิธีคิดทางสังคมศาสตร์ต่อไป อีกทั้งสอดคล้องกับการอ่านแบบลึกซึ่งที่ต้องอ่าน ตัวบทอย่างละเอียดและทุกแง่มุม ความสัมพันธ์ที่สมควรได้รับการวิเคราะห์ร่วมกันอีกลักษณะ ได้แก่ กลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติที่ได้รับการอธิบายเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังต่อไปนี้

1.3.2 กลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติ

นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ระดับโลก ได้แก่ Fairclough (2003) และ van Dijk (2008) สร้างแนวทางการวิเคราะห์ตัวบทเชิงปรากฏการณ์ทางสังคมด้วยกลวิธีทางภาษาของแต่ละ คนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากก่อเกิดจากวิธีคิดพื้นฐานที่ต่างกัน โดยที่ Fairclough กำหนดไว้ จำนวน 3 กลวิธี คือ 1) โครงสร้างทางภาษา โดยรวบรวมลักษณะทางภาษาศาสตร์ไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1.1) เสียง 1.2) คำศัพท์ 1.3) ไวยากรณ์ และ 1.4) ความหมาย ซึ่งมีลักษณะคาบเกี่ยวกันกับ กลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมข้อที่ 1.3.1.1 ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์ และ 1.3.1.2 โครงสร้างทาง วากยสัมพันธ์กับหน่วยคำ ที่ประมวลสังเคราะห์แล้วข้างต้น 2) สัมพันธบท และ 3) การคาดการณ์ จากบริบท ซึ่ง Fairclough หลักการทางวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์ไว้ ได้แก่ นัยบ่งชี้ ความคิดที่มีอยู่ก่อน และการเทียบความ ถัดมา กลวิธีทางภาษาของ van Dijk ได้กำหนดไว้ 8 กลวิธีที่มีความใกล้เคียง กับวิธีคิดของทั้งนักวาทกรรมด้วยกันและนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ดังนี้ 1) โครงสร้างทาง วากยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมข้อที่ 1.3.1.2 เกี่ยวกับโครงสร้างของ ภาษา และใกล้เคียงกับกลวิธีข้อที่ 1) ของ Fairclough สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาษาที่ นำมาใช้ในตัวบทว่าเป็นด่านปราการแรกที่จำเป็นต้องเข้าถึงอย่างเข้าใจ 2) การใช้คำศัพท์ โดย จัดแบ่งหลายประเภท 3) คำพ้องความหมาย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สามารถรวมเข้ากับกลวิธีที่ 2) การใช้ คำศัพท์ของ van Dijk เองได้ 4) อุปสรรค 5) ทศนภาวะ 6) ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความ 7) วัจนกรรม และ 8) การปฏิเสธ ซึ่งกลวิธีนี้สามารถจัดรวมเข้ากับกลวิธีที่ 7) วัจนกรรม ของ van Dijk เองได้เช่นกัน สำหรับกลวิธีข้อ 6) 7) และ 8) ของ van Dijk ตรงกับกลวิธีที่ 3) การคาดการณ์ จากบริบทของ Fairclough จากการทบทวนกลวิธีทางภาษาที่ใช้วิเคราะห์วาทกรรม ซึ่งปรากฏ

ตั้งแต่บทที่ 2 ในงานวิจัยนี้แล้ว ในที่นี้ ผู้วิจัยประมวลเป็นองค์ความรู้ใหม่ของกลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติ ดังนี้

1.3.2.1 ความคิดความเปรียบ (trope) ซึ่งหมายถึงวิธีการแสดงความคิดในการเปรียบเทียบมโนทัศน์ที่มีต่อโลก สรรพสิ่ง และชีวิต อย่างมีสีสัน ทั้งนี้ต้องตีความข้ามมโนทัศน์ที่นำเปรียบเทียบ โดยเฉพาะกลวิธีที่เรียกว่าอุปลักษณ์ และนามนัย ซึ่งมีชื่อเรียกกลวิธีย่อยลงไปอีก เช่น อุปมา สัมพจนัย บุคคลวัต สมมุติภาวะ อติพจน์ อวพจน์ สัญลักษณ์ เป็นต้น (ในทางวรรณกรรมศึกษาจะพบว่ากลวิธีย่อยเหล่านี้แยกออกจากกันเป็นเอกเทศ) การใช้ความคิดความเปรียบเชิงการผลัดความหมายเพื่อสื่อสารเจตนาและผลกระทบในกลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติด้านการคาดการณ์จากบริบทที่จะกล่าวต่อไปในหัวข้อ 1.3.2.4 เบื้องต้นกล่าวได้ว่ารูปภาพภาษาที่ใช้ในตัวบทไม่ได้เพื่อความสวยงาม แต่มีการสื่อความหมายตามบริบทและเจตนา จึงเป็นต้องศึกษาวิจัยร่วมกับหลักการทางวาทกรรมวิเคราะห์ทั้งเชิงวิพากษ์และเชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่น่าเสนอในกวีนิพนธ์

1.3.2.2 คำถามเชิงวาทศิลป์ (rhetoric question) หมายถึง การตั้งคำถามในตัวบท แต่ไม่ต้องการคำตอบ เนื่องคำตอบเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไป หรือมีข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว เป็นการเตือนสติวิธีคิดเชิงปรัชญามากกว่าเพื่อทบทวนชีวิต พฤติกรรม และคุณธรรมที่ดำรงร่วมกันในสังคม

1.3.2.3 สัมพันธบท (intertextuality) หมายถึง การย้อนกลับไปทวนที่ตัวบทที่เคยมีมาก่อน ซึ่งอาจนำมาใช้ทั้งหมดหรือบางส่วน เป็นการสร้างความต่อเนื่องของตัวบทที่หลากหลาย หรือระหว่างตัวบท จึงมีผู้เชี่ยวชาญกำหนดเรียกว่า “สหบท” ในที่นี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์เชิงผลกระทบของตัวบทที่นำมาอ้างอิงถึงแก่กัน ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “สัมพันธบท” นอกจากนี้ ยังมีกลวิธีย่อยที่นักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมและนักวาทกรรมศึกษานำเสนออย่างใกล้เคียงกับสัมพันธบท ผู้วิจัยก็นำมาจัดรวมไว้ เนื่องจากอาศัยหลักการของการอ้างอิงไปยังตัวบทที่เคยเกิดขึ้นและมีลักษณะเป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ได้แก่ การอ้างอิง (allusion) อุปมานิทรรศน์ (allegory)

1.3.2.4 การคาดการณ์จากบริบท (assumption) หมายถึง การตีความตัวบท วาทกรรม และความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษากับสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง ผ่านการสังเกต วินิจฉัย และต่อยอดจากข้อมูล บริบท (context) หรือบริบท²⁷ (co-text) เพื่อรวบรวมเป็นเนื้อหาของความหมายที่

²⁷ ผู้วิจัยแปลบัญญัติคำภาษาอังกฤษ “context” ว่า “บริบท” ส่วน “co-text” แปลว่า “บริบท” หรือรอบบริบท การใช้พยัญชนะระหว่าง <บ-> กับ <ป-> ให้แตกต่างกันทางความหมายเท่านั้น แต่อักษรวิธีเชิงประวัติ พบว่าเป็นการประสมคำหรือสมสาคของภาษาบาลี-สันสกฤตระหว่าง ปริ- แปลว่า ร่ายรอย + ปท แปลว่า เนื้อหาข้อความปรากฏ รวมกันเป็น <ปริ- + ปท = บริบท> หมายถึงข้อความเนื้อหาแวดล้อม และมีการเปลี่ยนรูปคำสะกดเป็น <บริบท> กับ <บริบท> ที่คนไทยใช้กัน ส่วนสำนักงานราชบัณฑิตยสภา

ถูกซ่อนไว้ ดังนั้น จึงเป็นการตีความ คาดการณ์เจตนาของผู้ผลิตตัวบทที่ก่อให้เกิดวาทกรรมซึ่งผลกระทบต่อสังคมในประการใดประการหนึ่ง หลักการที่นำมาวิเคราะห์การคาดการณืจากบริบท ได้แก่ นัยบ่งชี้ ความคิดที่มีอยู่ก่อนกับการเทียบความ วจนกรรม และตัวบ่งชี้ รวมถึงกลวิธีย่อยบาง ลักษณะของนักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และนักภาษาศาสตร์วรรณกรรมที่กล่าวถึงอุปนิเสศ การปฏิเสธ การประชดหรือการแฝงนัย เข้าไว้ร่วมกับวจนกรรม เพราะถ้อยภาษา/ประพจน์ของรูป ภาษาที่ใช้สามารถสื่อวจนผล/ผลที่คาดหวังให้เกิดปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิเสธ การประชด การ เสียดสี ฯลฯ ก็เป็นลักษณะที่สอดคล้องกับวจนกรรม

การสร้างแบบแนวทางของกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: นวัตกรรมเชิงบูรณาการ

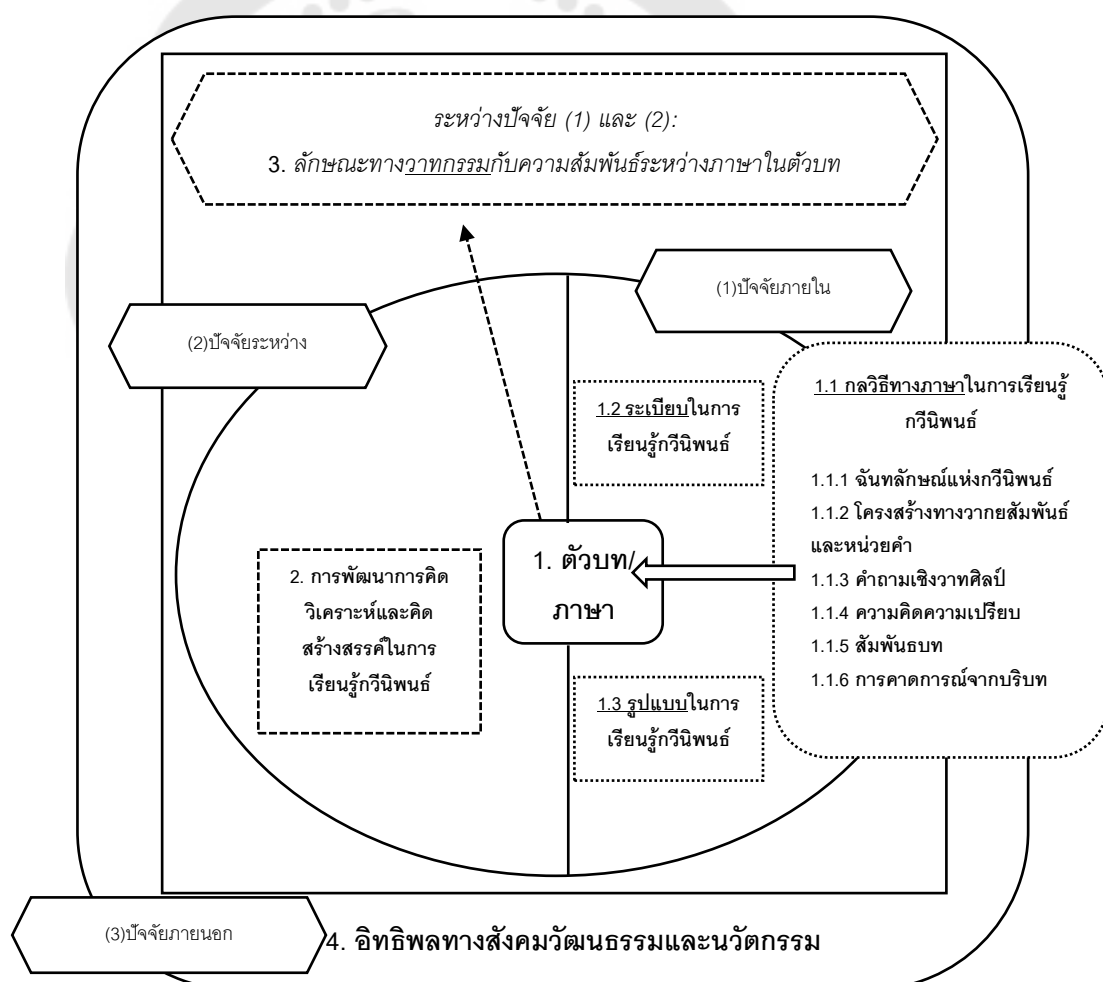
ผลลัพธ์ทั้งกลวิธีทางภาษาเชิงวรรณกรรมที่สัมพันธ์กับภาษาศาสตร์ และกลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับวจนปฏิบัติกับวาทกรรมศึกษาได้รับการสกัดออกมาข้างต้นเป็นวิธีคิดวิพากษ์ตัวบท วาทกรรม วรรณกรรม วัฒนธรรมได้อย่างดี ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางการวิเคราะห์ใหม่ให้แก่วงการวิจัยเชิงบูรณาการต่อไป ผลวิจัยที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วในบทที่ 4 และบทที่ 5 สังเคราะห์เป็นผลผลิตใหม่ทางมนุษยศาสตร์ได้ว่าเป็นการประมวลทั้งระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาเพื่อการวิพากษ์วาทกรรมในวรรณกรรมดังรายละเอียดทั้งหมดที่กล่าวมา สามารถสร้างเป็นแบบแนวทาง (model) โดยมีศูนย์กลางแห่งการวิจัยเพื่อศึกษาตีความแห่งเจตนาในการสื่อสารความหมาย คือ ตัวบท ซึ่งเป็นการใช้รูปภาษาผ่านรูปแบบที่หลากหลาย และมีระเบียบการผลิตตัวบทที่แตกต่างกัน หนึ่งในนั้นเป็นประเภทตัวบทกวีนิพนธ์ อีกทั้งกลวิธีทางภาษามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวบทที่เกิดจากระเบียบและรูปแบบในการจัดสร้างขึ้นมา กลวิธีทางภาษาที่สำคัญอย่างเหมาะสมซึ่งผ่านการประมวลด้วยเหตุผลอย่างชัดเจนแล้ว ได้รับการนำมาล้อมรอบตัวบท กระบวนการวิเคราะห์การใช้ภาษากับการสื่อสารสร้างสัญญาะสำหรับตัวบทมีวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม กล่าวคือ ลักษณะทางวาทกรรมกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในตัวบทมีการซ่อนความหมาย ซ่อน ทำให้เกิดชั้นตอนการตีความที่เกี่ยวข้องกับกรอบรอบนอกสุด คือ ปัจจัยที่สอดคล้องและเป็นไปได้ทุกประการ ในส่วนลำดับวิธีคิดนี้เป็นการประยุกต์หลักการ แนวความคิด สหวิทยาการ สาขาวิชาที่เหมาะสมเข้าไว้ จึงเป็นการวิพากษ์ร่วมกับอิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมและนวัตกรรม

การเรียงลำดับกรอบภายในสุด คือ ตัวบท เป็นแก่นกลางของการวิจัยระหว่างภาษา วรรณกรรม วาทกรรม วัฒนธรรม และนวัตกรรม ไปสู่ช่องกรอบรายรอบ คือ กลวิธีทางภาษา อัน

(2560) บัญญัติ "context" ว่า "บริบท" ใช้พยัญชนะ <ป-> สำหรับศัพท์ภาษาศาสตร์ทั่วไป และ "บริบท" ใช้พยัญชนะ <บ-> ในศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยไม่พบการบัญญัติของคำภาษาอังกฤษ "co-text" หรือ "cotext" ทั้งสิ้น

เป็นเครื่องมือการสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้ของมนุษย์ ถัดมาเป็นกรอบลักษณะแห่งวิถีทาง วาทกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับตัวบทและการตีความ ทำยที่สุด กรอบรอบนอกสุดท้ายเป็นกรอบ ทางสังคมศาสตร์ โดยกระตุ้นเตือนผู้เรียนรู้ ผู้วิจัย และผู้สนใจด้านตัวบท วาทกรรม และสังคม ได้ ค้นหาข้อเท็จจริงอันเป็นข้อมูลที่น่าเสนอรายละเอียดได้มากที่สุดมาประกอบการอธิบาย ปราบฏการณ์ทางสังคมแห่งตัวบท จึงเกิดการสร้างวิธีการวิจัยและวิธีคิดใหม่สำหรับทวินิพนธ์ที่ แสดงอัตลักษณ์ สถาบัน ประเด็นทางสังคม และส่งผลกระทบต่อสมาชิกประชาชน ดังต่อไปนี้

แบบแนวทางการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์เชิงบูรณาการ “กวี นิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” นวัตกรรมแห่งการพัฒนาทางทฤษฎีและการประยุกต์ปฏิบัติ

ภาพประกอบ 12 แบบแนวทางที่นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์”

(ผู้วิจัยผลิตวาดเอง)

แบบแนวทางข้างต้นเป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์ โดยนำความหลากหลายที่เหมาะสมหรือการบูรณาการมาจากแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา วาทกรรม อุดมการณ์ที่พบในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทยมาใช้ในการบูรณาการโดยใช้แนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในการวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์ต่อไป

แบบแนวทางสำหรับการศึกษาริเริ่มรู้กวีนิพนธ์เชิงบูรณาการข้างต้น แสดงองค์ประกอบ และมิติแห่งการเรียนรู้ ดังนี้ 1. ตัวบท/ภาษา เป็นศูนย์กลางของการศึกษาวิจัย เนื่องจากรูปภาษา เป็นสิ่งที่ถูกนำมาประกอบสร้างเป็นหน่วยภาษา เช่น เสียง คำ อนุพากย์ ประโยค ข้อความต่อเนื่อง สัมพันธสาร กลายเป็นการใช้ภาษา และแต่ละระดับของหน่วยภาษามีแบบของการเรียบเรียงหรือ โครงสร้างทางภาษา และถ่ายทอดความหมายอันเป็นเนื้อหาเรื่องราวข้อมูลข่าวสาร หรือเจตนาในการสื่อสาร ตัวบทที่มีผลกระทบเชิงสังคมซึ่งสร้างประเด็นทางสังคมขึ้นมาเรียกว่าวาทกรรม ตัวบทเกิดการประกอบสร้างจากกลวิธีทางภาษา ผู้วิจัยสังเคราะห์ 1.1 กลวิธีทางภาษาที่สำคัญจากการวิเคราะห์ผลในงานวิจัย พบว่าสามารถกำหนดกลวิธีทางภาษา 6 ประเภทใหญ่ ได้แก่ 1.1.1 ชั้นทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์ มีความสัมพันธ์กับหน่วยภาษาระดับเสียง พยางค์ จังหวะ น้ำหนักของคำ ทำนองวลีและประโยค และมีความสร้างสรรค์ประยุกต์กับศิลปะทางสายตาหรือทัศนศิลป์ (visual arts) กล่าวคือ มีการจัดวางรูปคำ ประโยค ข้อความตามแผนผังที่กำหนดซึ่งมีความหลากหลาย 1.1.2 โครงสร้างทางวากยสัมพันธ์และหน่วยคำ มีความสัมพันธ์กับหน่วยทางภาษาระดับคำ กลุ่มคำ วลี อนุพากย์ และประโยค เนื่องจากจุดเด่นของกวีนิพนธ์มีศิลปะของการจัดเรียงอักษร และจัดวางข้อความเป็นคนละ วรรค บาท บท (ดังที่อธิบายในบทที่ 2 เกี่ยวกับลักษณะกวีนิพนธ์แล้ว) แต่ละหน่วยของคนละถึงบทแสดงหน่วยความคิดที่นำเสนอเหตุการณ์ไม่เท่ากัน กล่าวคือ เหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ที่เทียบเท่าประโยค อาจมาจากหนึ่งวรรค หรือมาจากหนึ่งบท หรือมาจาก หลายบท โครงสร้างวากยสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งท้าทายที่ทดสอบการตัดขอบเขตความเป็นประโยค สาเหตุสำคัญของการเทียบประโยคจากชั้นทลักษณ์ของกวีนิพนธ์เพื่อป้องกันการถอดความที่เป็น เนื้อหาเรื่องราวในการส่งสารแก่ผู้เรียนรู้ให้รับสารได้อย่างชัดเจนถูกต้องที่สุดอย่างมีวิธีคิดเชิงปฏิบัติกำกับ 1.1.3 คำถามเชิงวาทศิลป์ มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างวากยสัมพันธ์เช่นเดียวกับ กลวิธีที่ 1.1.2 แต่ปรากฏค่าความถี่ในการใช้กวีนิพนธ์ มีความโดดเด่นมากกว่าตัวบทประเภท อื่นๆ จึงนำมาจัดตั้งเป็นกลวิธีสำคัญ อีกทั้งสัมพันธ์กับการตีความเชิงเจตนาที่ซ่อนอยู่ตรงกับกลวิธี

ที่ 1.1.6 แต่มีลักษณะตายตัว (frozen style) ด้วยการนำไปใช้สื่อสารให้บททวนความคิดที่มีผลต่อชีวิตเชิงปรัชญา 1.1.4 ความคิดความเปรียบ มีความสัมพันธ์กับการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบเพื่อเสริมสร้างเนื้อหาให้เกิดการไตร่ตรองวินิจฉัยสารอย่างพัฒนาการคิด กลวิธีด้านความคิดความเปรียบนี้มีความเกี่ยวเนื่องจากองค์ความรู้ทางวาทการ (rhetoric) ดั้งเดิม และภาพพจน์ (figures of speech) ในการศึกษาวรรณคดี ต่อมามีการพัฒนาทฤษฎีเชิงการต่อยอดตลอดมา เช่น ภาษาศาสตร์ปริชานมีการกำหนดการเปรียบเทียบผ่านประสบการณ์ของการใช้ภาษาที่มีการนำมโนทัศน์ของวงการต่างๆ มาเป็นวงความหมายเพื่อมาถ้อยเปรียบเทียบเคียงเพื่ออธิบายความคิดที่เปรียบระหว่างกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การนำวงความหมายของวงการหนึ่งมาอธิบายขยายความให้แก่วงความหมายของอีกวงการหนึ่ง กลวิธีที่ชัดเจนและนำเสนอเป็นหลักการใหญ่เพื่อวิเคราะห์ความคิดความเปรียบทั้งภาษาสื่อสารทั่วไปและภาษาในกวีนิพนธ์ คือ อุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์และนามนัยเชิงมโนทัศน์ ทั้งนี้ภาษาภาพพจน์ (figurative language) ยังมีความสำคัญเมื่อนำไปใช้บริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงวิธีคิดตามทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ เช่น อติพจน์ สัญลักษณ์ เป็นต้น 1.1.5 สัมพันธบท มีความสัมพันธ์กับหน่วยทางภาษาระดับข้อความต่อเนื่องหรือสัมพันธ์สาร กล่าวได้ว่ามีการใช้ภาษาในรูปแบบของคำ กลุ่มคำ วลี ประโยค ประโยคที่รวมเป็นย่อหน้า ย่อหน้ารวมเป็นข้อความต่อเนื่อง เหล่านี้เคยเกิดขึ้นมาก่อนและถูกนำใช้อ้างอิงถึงในลักษณะทั้งหมด เกือบทั้งหมด และบางส่วนของเชื่อมโยงความคิดที่เกิดขึ้นต่างช่วงเวลาต่างกาลสมัย อันเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นข้อมูลอย่างเข้มข้นซึ่งเป็นส่วนสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ และ 1.1.6 การคาดการณ์จากบริบท มีความสัมพันธ์กับการใช้หน่วยภาษาทุกระดับกับการตีความเจตนาพร้อมกับเงื่อนไขเกี่ยวกับสถานการณ์กับบริบท การใช้ภาษาตามเจตนาและรับรู้เข้าใจคามหมายจากการตีความเป็นองค์ความรู้ในวัจนปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ หลักการตัวบ่งชี้ นัยบ่งชี้ การเทียบความกับความคิดที่มีอยู่ก่อน และวัจนกรรม เป็นต้น ทำให้เกิดการผสมผสานประเด็นของลักษณะภาษากับสังคมวัฒนธรรมต่อไป กล่าวได้ว่ากลวิธีทางภาษาเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างตัวบท

นอกเหนือจากกลวิธีทางภาษา ยังปรากฏองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความเป็นตัวบท (texture) ระเบียบในการเรียนรู้กวีนิพนธ์กับรูปแบบในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ ดังที่กล่าวไปแล้วในช่วงต้นของบทที่ 6 นี้ ผู้วิจัยอธิบายระเบียบที่นำมาจัดสร้างเป็นวิธีการเพื่อศึกษาเรียนรู้ประเด็นเฉพาะคือ กวีนิพนธ์ ได้รับการสร้างเป็นแผนภาพของแบบแนวทางในที่นี้ คือ 1.2 ระเบียบในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ ซึ่งเป็นการออกแบบลำดับขั้นตอนการดึงข้อมูล (elicitation) ออกมาอย่างถูกต้อง ครอบคลุมตามการวางแผนไว้แล้ว ระเบียบวิธีที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นทักษะหนึ่งในการเรียนรู้สังคมและโลกชีวิต

ผ่านการอ่านและรองรับการคิดวิเคราะห์ คือ การอ่านแบบลึกซึ้ง/ละเอียด (close reading or explication de texte²⁸) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ด้วยบททุกรายละเอียดเชิงวรรณกรรม (a close textual analysis of a literary work) ใจความสำคัญของระเบียบวิธีของการอ่านดังกล่าวเป็นการสร้างสมาธิให้จดจ่อต่อเนื้องานที่วิเคราะห์เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ดีที่สุด และ 1.3 รูปแบบในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ เป็นหลักการที่มีวิธีวิเคราะห์ด้วยมุมมองของการเชื่อมโยงและเกาะเกี่ยว ความ (cohesion & coherence) หลักการใช้ทั้งกลวิธีทางภาษาและไวยากรณ์ซึ่งตรงกับข้อ 1.1 กลวิธีทางภาษาโดยเป็นเครื่องมือในการประกอบสร้างด้วยบท การเชื่อมโยงอาศัยรูปภาษาอย่างชัดเจน ได้แก่ การใช้คำสันธานเชื่อมประโยคซึ่งเป็นการเชื่อมโยงความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยการหน่วยภาษาบางประการ การกล่าวอ้างอิง เป็นต้น และการเกาะเกี่ยวความ คือ การประสานเนื้อหาของเรื่องในด้วยบทให้เกิดเอกภาพ การประกอบสร้างด้วยหลักการของการเชื่อมโยงและเกาะเกี่ยวความเป็นฐานของการผลิตด้วยบททุกประเภท ดังนั้น การจำแนกลักษณะของด้วยบทให้เกิดความแตกต่างกัน และหนึ่งในประเภทด้วยบทที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาความคิดวิเคราะห์ คือ กวีนิพนธ์ จำเป็นต้องมีเกณฑ์ในการจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ใหญ่รวมถึงชนิดย่อย เกณฑ์ที่กล่าวทบทวนไปแล้ว ได้แก่ เกณฑ์การจัดจำแนกทำเนียบ ประเภท และวัจนลีลาของด้วยบท ประกอบด้วยเกณฑ์ขอบเขตของด้วยบทที่นำมาวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับกลวิธีทางภาษาด้านชั้นทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์และโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำที่แสดงจุดเริ่มต้นไปถึงจุดสิ้นสุดของหน่วยความคิดที่แสดงเหตุการณ์ (กรณีด้วยบทประเภทกวีนิพนธ์) เกณฑ์การวิเคราะห์รูปภาษาในด้วยบท ซึ่งสอดคล้องกับกลวิธีทางภาษาทุกด้านทุกมิติในข้อ 1.1 กลวิธีทางภาษาในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ เกณฑ์ปริมาณการใช้รูปภาษาเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มและผลกระทบที่ก่อให้เกิดเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ลักษณะนี้เป็นค่าสถิติเพื่อแสดงความเป็นไปได้หรือความเป็นจริงของรูปแบบด้วยบทที่ปรากฏ แต่ในที่นี้พบว่ารูปแบบด้วยบทในงานของผู้วิจัยเป็นกวีนิพนธ์ และเกณฑ์การตีความความแตกต่างทางรูปภาษาเพื่อเปรียบเทียบกับรูปภาษาของด้วยบทอื่นๆ ในกรณีที่เป็นต่อการจัดจำแนก ดังนั้น เกณฑ์ทั้ง 4 เกณฑ์ที่กล่าวมา สามารถใช้เกณฑ์ที่ 1 และ 2 เพียงพอต่อการศึกษารูปแบบกวีนิพนธ์เพื่อการเรียนรู้แล้ว

กรณีของการนำเสนอองค์ความรู้ในแบบแนวทางที่มีกล่องด้วยบท/ภาษาซึ่งปรากฏเป็นศูนย์กลางประกอบด้วยกลวิธีทางภาษากับพื้นที่ครึ่งวงกลมด้านขวามือประกอบด้วยระเบียบและรูปแบบในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ มีความสัมพันธ์แบบภายในหรือปัจจัยภายใน (internal factors) ที่

²⁸ สืบค้นจาก CollinsDictionary.com (2021) <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/explication-de-texte>

มุ่งเน้นศึกษาวิเคราะห์รูปภาษา ลักษณะภาษา โครงสร้างภาษา พร้อมกับการใช้ภาษาอย่างรอบด้าน ถัดจากนั้น ครึ่งวงกลมด้านซ้ายมือประกอบด้วย 2. การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้กวีนิพนธ์ เป็นการสร้างความเชี่ยวชาญจากองค์ประกอบของกล่องตัวบท/ภาษา และพื้นที่ครึ่งวงกลมด้านขวามือก่อน จึงสามารถพัฒนาการคิดให้เกิดผลวิจารณ์เชิงวรรณกรรมต่อตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ผ่านการวิเคราะห์ด้วยมุมมองวิธีคิดของภาษาศาสตร์ที่ประยุกต์อยู่ในกล่องตัวบท/ภาษากับพื้นที่ครึ่งวงกลมด้านขวามือนั่นเอง ในขั้นขององค์ประกอบการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ ผู้วิจัยพิจารณาให้เป็นปัจจัยระหว่าง (intra factors) กล่าวคือ เป็นรอยต่อจากการวิเคราะห์เชิงภาษาศาสตร์ในตัวบทกับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับภาษามาสู่การวิเคราะห์ศักยภาพของความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบการกำหนดทิศทางของการวิจารณ์เชิงวรรณกรรม ระหว่างทางของการศึกษาวิจัยด้วยองค์ความรู้ใหม่นี้พบการค้นหาคำเกี่ยวข้องเนื่องระหว่างการใช้ภาษา ตัวบทที่ศึกษา และสังคมวัฒนธรรม โดยมีมนุษย์ในฐานะต่างๆ เช่น ผู้เรียนรู้ เป็นศูนย์กลางของการใช้สติปัญญาหรือญาณวิทยาและจิตวิทยาหรือการรับรู้ จดจำเป็นประสบการณ์เป็นสื่อกลางให้แก่จุดเริ่มต้นด้านปัจจัยภายในของตัวบท/ภาษาไปสู่ปัจจัยภายนอกของตัวบท/ภาษา ปัจจัยระหว่าง 3. ลักษณะทางวาทกรรมกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษาในตัวบท จึงมีพื้นที่ของการตรวจสอบการใช้ภาษาในตัวบทก่อนการวิพากษ์ร่วมกับสายสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง กระแสโลกาภิวัตน์ สังคมวัฒนธรรม การขับเคลื่อนทางการเมืองการปกครอง ฯลฯ ดูเหมือนห่างไกลจากมนุษยศาสตร์แต่มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ ได้แก่ ปรัชญาการณ์ทางสังคม (social phenomena) ที่ก่อให้เกิดเป็นประเด็นทางสังคม (social wrongs) ผู้วิจัยจึงประมวลสรุปวงนอกรอบสุดของแบบแนวทางใหม่นี้ว่าเป็น 4. อิทธิพลทางสังคมวัฒนธรรมและนวัตกรรม เนื่องจากโลกมีการผันผวนและเกิดสหวิทยาการที่นำมาประยุกต์ เช่น มนุษยศาสตร์ ดิจิทัล วรรณกรรมศึกษากับการแพทย์ ภาษาศาสตร์ด้านปัญญาประดิษฐ์ ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น ทุกสิ่งสามารถกลายเป็นเงื่อนไข ปัจจัย ข้อบังคับเฉพาะที่ถูกนำมาแวดล้อมตัวบท/ภาษา มีผลการสื่อสารเจตนาที่ซ่อนความหมาย ทำายที่สุดก่อให้เกิดเป็นวาทกรรมที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์หรือความเชื่อเชิงอัตลักษณ์ของกลุ่มสถาบันต่างๆ และมายาคติหรือความเชื่อที่มีการปรุงแต่งแล้วใช้ครอบงำสมาชิกในสังคม โครงสร้างทางสังคมจึงปรากฏดำรงอยู่ไม่เพียงแต่ประเด็นทางสังคมในแง่ลบเท่านั้น ประเด็นทางสังคมที่วิพากษ์วิเคราะห์ด้วยความคิดสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาปัจจัยระหว่างทาง หล่อหลอมการเรียนรู้ต่อกวีนิพนธ์และสะสมกลายเป็นศักยภาพด้วยความอดทนตามหลักการของการทวนสู้ที่ปรากฏในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

การผลิตสร้างแบบแนวทางและแนวคิดของกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Poetry Analysis: CPA) ซึ่งเป็นการบุกเบิกด้านการศึกษาวิชาลัยเชิงสหศาสตร์ระหว่างภาษาศาสตร์วรรณกรรมศึกษา และศาสตร์แห่งการวิพากษ์ อันมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับและพัฒนาการเรียนการสอนในสาขามนุษยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยดำเนินการให้เห็นการคิดวิพากษ์และคิดสร้างสรรค์พร้อมกัน เนื่องจากโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลมีผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ การควมรวมหรือบูรณา การศาสตร์สาขาต่างๆ เป็นหนึ่งในกระแสแห่งโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงต้องได้รับการปลูกฝังกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการวิพากษ์

การวิเคราะห์กวีนิพนธ์เชิงวิพากษ์ด้วยแบบแนวทาง ที่เกิดจากการสังเคราะห์ซึ่งได้มาจาก กระบวนการตามผลวิจัยทั้งหมด การวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ผลิตสร้างตัวบทในกวีนิพนธ์ซีไรต์ ไทย โดยการใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรมทั้งวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรม วิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ประสานกับภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ทำให้เกิดการตระหนัก รู้และเรียนรู้ภาษากับวรรณกรรมเชิงบูรณาการ อีกทั้งสร้างกระบวนการคิดขั้นสูงของผู้เรียนใน ศตวรรษที่ 21 ผ่านแบบแนวทางอันเป็นเครื่องมือที่นำไปประยุกต์ใช้ได้

2. การพัฒนาการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ผ่านกวีนิพนธ์

ทักษะการคิดวิเคราะห์เพื่อหล่อหลอมความคิดที่ตกผลึกให้เป็นกระบวนการทางรับรู้ จดจำหรือปริชาน (cognition) ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมร่วมผลักดันผลผลิตของความคิดที่นำไปใช้วิเคราะห์ เนื้อหาแห่งตัวบทวรรณกรรม การคิดวิเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งของการคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ภาษาใน กวีนิพนธ์เป็นภาษาที่ได้รับการปรุงแต่งต่อเติมจากภาษาปกติทั่วไปอย่างมีศิลปะ ชั้นเชิง และโดดเด่น แต่ภาษาในกวีนิพนธ์ยังคงมีพื้นฐานร่วมกับโครงสร้างภาษาปกติ การวิเคราะห์ตัวบทของกวี นิพนธ์เชิงวิพากษ์จึงสร้างวิถีคิดที่สร้างสรรค์เช่นกัน ผลของการฝึกปฏิบัติในการพัฒนาทั้งความคิด และความคิดสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อการรับสาร เข้าใจ เข้าถึงโลกกับปรากฏการณ์ทางสังคมอย่าง เท่าทัน

ความหมายที่ได้รับการแปรสภาพกับกระบวนการแปลค่ารหัสจากการใช้ภาษาในตัวบท เป็นวิถีแห่งการคิดวิเคราะห์ตามแนวทางของศาสตร์แห่งการวิพากษ์ McGregor (2003) เสนอวิธี คิดเกี่ยวกับศาสตร์แห่งการวิพากษ์ว่า “เป็นแนวทางนำไปใช้ค้นหาทั้งวาระและสาระที่ซ่อนเร้น ภายในรูปภาษาและสัญลักษณ์เพื่อเข้าถึงต้นตอแห่งวิกฤตการณ์ด้วยมุมมองที่รอบด้าน” ยิ่งตัวบท ได้รับการตกแต่งให้แตกต่างจากตัวบททั่วไปแล้ว ยิ่งทำให้ตัวบทสร้างสรรค์ดังกล่าวมีการซ่อน ความหมายอย่างแนบเนียน จำเป็นต้องนำวิธีการศึกษามุ่งสู่ความหมายอย่างชัดเจนที่สุดเท่าที่ทำได้

ได้ตามหลักการและแนวทาง ความสมบูรณ์แห่งการวิพากษ์ที่ครบถ้วนแก่การศึกษาวินิพนธ์ วิเคราะห์เชิงวิพากษ์จำเป็นต้องพิจารณาประเด็นที่สำคัญ 2 ประเด็นได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับวาทกรรมในการพัฒนาความคิด และ 2) วิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม และนวัตกรรมที่หล่อหลอมความคิด สามารถประมวลเป็นการอธิบายองค์ความรู้ใหม่ด้านความคิดกับการพัฒนาได้ อีกทั้งลักษณะของการเรียนรู้ตามประสบการณ์ก่อเกิดเป็นคลังความรู้และเค้าโครงจากการรับรู้จุดจำของแนวทางปริชานที่นำมาใช้กับการวิเคราะห์ภาษา กลายเป็นภาษาศาสตร์ปริชานซึ่งเน้นการวิเคราะห์รูปภาษาไวยากรณ์ในดับททุกประเภทกับการสรรค์สร้างการใช้ภาษาให้แปลกเด่น เพราะเป็นศักยภาพของมนุษย์ในสังคมที่ผลิตสร้างเพื่อสื่อสาร (Harrison, 2017) มีความสอดคล้องกับ ปัจจัย เงื่อนไข และอิทธิพลด้านวิธีปฏิบัติทางสังคม วัฒนธรรม และนวัตกรรมที่เป็นกรอบรอบนอกสุดของแบบแนวทางที่ผู้วิจัยสร้าง กล่าวคือ สามารถเสริมสร้างความคิดให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์ร่วมระหว่างประสบการณ์เรียนรู้ และลักษณะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับวาทกรรมในการพัฒนาความคิด

van Dijk (2008, pp. 191-192) กล่าวว่าทุกตัวบท/วาทกรรม (discourse) ปรากฏการใช้โครงสร้างทางวาทกรรม (rhetorical structure) ที่คุ้นเคยกันในรูปแบบของภาพพจน์ (figures of speech) ที่สำคัญของวาทศาสตร์เพื่อการชักจูง โน้มน้าวใจ หรือกระทำให้เกิดการเชื่อและปฏิบัติตาม ยกตัวอย่างเช่น ถ้าประสงค์รายงานข่าวของผู้อพยพให้รุนแรง มีการใช้วิธีการกระจายข่าวผ่านอุปลักษณ์กับอติพจน์หรือการกล่าวเกินจริง เช่น การใช้รูปภาษาแสดงปริมาณ ‘massive influx of immigrants’ (ผู้อพยพล้นทะลัก) ‘thousands of immigrants’ (ผู้อพยพนับหมื่น) เป็นต้น van Dijk กล่าวต่อว่าการใช้วาทศาสตร์ไม่ได้จำกัดแต่การใช้รูปคำ หากยังมีการใช้การสัมผัสทางเสียง (rhymes and alliterations) การซ้ำประโยค (repetitive syntax) การใช้คำรื่นหู (euphemisms) ที่ผลกระทบบระดับวัฒนธรรม การเปรียบเทียบ (comparisons) นามนัย (metonymies) และอื่นๆ กรณีวาทกรรมที่มีอุดมการณ์ของการแบ่งเขา-แบ่งเรา (ideological polarization between in-groups and out-groups) เช่น วาทกรรมเหยียดเชื้อชาติ (racist discourse) จะมีการใช้อุปลักษณ์ อติพจน์ ดังที่กล่าวไปแล้ว นอกเหนือจากนี้ยังมีการใช้อรรถพจน์ (understatement) หรือการกล่าวต่ำกว่าความเป็นจริง หรือเป็นการกล่าวให้ดูด้อยค่า เช่น ถ้ามุ่งขัดแย้งกับฝ่ายตรงข้าม จะมีการกล่าวว่ามีฝ่ายเราดี อีกฝ่ายเลว (any positive attributes of Us,

any negative attributes of Them) ความคิด การใช้ภาษา การสร้างวาทกรรมจึงเป็นการพัฒนาอย่างหนึ่งผ่านการผลิตตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ที่สามารถพบเห็นและนำมาศึกษาวิเคราะห์ได้

2.1.1 วิพากษ์กลวิธีทางภาษาในการพัฒนาความคิดที่ใช้วิเคราะห์วาทกรรม

เมื่อมีการเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาของนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม และการทบทวนทฤษฎีเกี่ยวกับกลวิธีทางภาษาที่สำคัญ โดยเป็นการวิพากษ์กลวิธีทางภาษาเพื่อนำมาปรับประยุกต์เข้ากับงานของผู้วิจัย สามารถอธิบายเชิงการโต้ประเด็นกลวิธีทางภาษาได้ดังนี้

2.1.1.1 อุปลักษณ์ (นับรวมอุปมาและอุปมานิทัศน์) หมายถึง การเปรียบเทียบมโนทัศน์หรือความคิดที่แสดงคุณสมบัติระหว่างสองแหล่งข้อมูลเพื่อให้มโนทัศน์ของสิ่งหนึ่งใช้อธิบายมโนทัศน์ของสิ่งหนึ่งให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น หรือสามารถเข้าใจง่ายขึ้น มโนทัศน์ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่าอีกมโนทัศน์หนึ่งเรียกว่า “วงความหมายต้นทาง (source domain)” และมโนทัศน์ที่มีความเป็นรูปธรรมน้อยกว่าซึ่งได้รับการอธิบายหรือขยายความหมายให้กระจ่างชัดเรียกว่า “วงความหมายปลายทาง (target domain)” (Montgomery et al. 2007, pp. 118-119; Bradford, 1997, pp. 23-24; Leech, 1971, pp. 150-153)

2.1.1.2. นามนัย (นับรวมสัมผัสพจนัย) หมายถึง การแสดงส่วนย่อยที่เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นสมาชิกของสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งหมดทำหน้าที่แทนสิ่งทั้งหมดนั้น หรือเป็นการเปรียบเทียบที่มีประเภทและคุณสมบัติเดียวกัน (Montgomery et al. 2007, pp. 119-120; Leech, 1971, p. 152)

2.1.1.3. สัมพันธบท หมายถึง การสื่อสารสัมพันธ์กับตัวบทที่ปรากฏมาก่อน โดยที่ตัวบทที่เป็นปัจจุบันนำบางลักษณะของตัวบทก่อนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวบท (Montgomery et al. 2007, p. 161)

2.1.1.4. อติพจน์-อวพจน์ หมายถึง การใช้ภาษาที่สื่อสารข้อมูลที่เกินจริง เรียกว่า “อติพจน์” ส่วน “อวพจน์” เป็นการใช้ภาษาเพื่ออธิบายข้อมูลที่ดูดีน้อยกว่าหรือต่ำกว่าความเป็นจริง (Leech, 1971, pp. 167-168)

2.1.1.5. การแฝงนัย หมายถึง การใช้ภาษาที่ตรงไปตรงมา แต่ความหมายมีลักษณะขัดแย้ง เป็นไปในทางตรงข้าม และบางครั้งมีการพิจารณาการแฝงนัยร่วมกับบริบท เช่น น้ำเสียง หรือเครื่องหมายพิเศษในภาษาเขียนที่สื่อถึงลักษณะเช่นเดียวกับน้ำเสียงได้ (Montgomery et al. 2007, p. 131)

2.1.1.6. คำถามเชิงวาทศิลป์ หมายถึง การใช้ภาษาที่มีคำแสดงคำถาม แต่เป็นการกล่าวโดยลอย ไม่ต้องการคำตอบ เนื่องจากเป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าคำตอบคืออะไร หรือมีเจตนาที่กระทบมากกว่าการตั้งคำถาม (Leech, 1971, p. 184)

2.1.1.7. บุคคลวัต-สมมุติภาวะ-การอ้างถึง สามารถให้ความหมายแยกเฉพาะ คำศัพท์และพิจารณาลักษณะร่วมได้ดังนี้ สมมุติภาวะ หมายถึง การกำหนดให้มีบุคคลปรากฏใน ตัวบท ทั้งที่ความเป็นจริงบุคคลนั้นไม่มีอยู่จริง หรือมีอยู่แต่ไม่ได้ร่วมอาศัยในพื้นที่ของบริบททาง กวีนิพนธ์ หรือเคยมีชีวิตอยู่แต่เสียชีวิตไปแล้ว กวีจึงสมมุติให้ปรากฏในตัวบทที่กวีสร้างภาวะนั้น ขึ้นมา (Leech, 1971, p. 185) ส่วนบุคคลวัต หมายถึง การกำหนดให้สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์กระทำแสดง พฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะเป็นการสมมุติอย่างหนึ่ง (Connolly, 1960, p. 144) การอ้างถึง หมายถึง การกล่าวอ้างชื่อของบุคคลหรือวัตถุหรือชื่อเรียกสรรพสิ่งที่มีความสำคัญต่อตัวบท (Montgomery et al. 2007, p. 156) การอ้างถึงจึงมีลักษณะร่วมเกี่ยวกับชื่อ/การเรียกชื่อ เหมือนกับสมมุติภาวะและบุคคลวัต

จากการสังเคราะห์กลวิธีทางภาษาตามแนวทางภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปกลวิธีทางภาษาจากนักภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมที่อ้างอิงแล้ว ตามตาราง ข้างล่าง ดังนี้

ตาราง 6 การวิพากษ์กลวิธีทางภาษาของภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมเพื่อประมวลเป็นผลลัพธ์

กลวิธีทางภาษาในงานของผู้วิจัย	หน้าที่สำคัญ
1 อุปลักษณ์ + อุปมา + อุปมานิทศน์ + สัญลักษณ์	แสดงการเปรียบเทียบทางความคิดเพื่อบ่งชี้คุณสมบัติระหว่างสิ่งที่ได้รับการเปรียบเทียบอย่างชัดเจน
2 นามนัย + สัมพจนัย	แสดงการแทนที่ ทดแทน เปลี่ยนย้ายลักษณะสำคัญของสิ่งที่ได้รับการเทียบเคียง
3 สัมพันธบท	แสดงการอ้างอิงความคิด ความเชื่อไปยังตัวบทหรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นหรือมีมาก่อน
4 อติพจน์-อวพจน์	แสดงการยกย่องสดูดีหรือการหมิ่นสบประมาทเกี่ยวกับคุณภาพของสิ่งที่นำเสนอ
5 การแฝงนัย	แสดงการประชดประชันเสียดสีหรือพลิกความหมายให้เป็นสิ่งตรงข้าม

ตาราง 6 (ต่อ)

กลวิธีทางภาษาในงานของผู้วิจัย	หน้าที่สำคัญ
6 คำถามเชิงวาทศิลป์	แสดงการตั้งประเด็นให้ขบคิดมากกว่าการตั้งคำถาม และการแสดงความชอบธรรมทางอำนาจ
7 บุคคลวัต-สมมุติภาวะ-การอ้างถึง	แสดงการอ้างถึงความสำคัญของสิ่งที่อ้างอยู่ให้ตัวบทมีน้ำหนัก ตอกย้ำ หรือกระตุ้นเตือนบางอย่าง

เนื่องจากการศึกษากวีนิพนธ์ในประเทศไทยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาในลักษณะของการเน้นความงดงามทางภาษาหรือสุนทรียศาสตร์ (aesthetics) พบว่ามีการอธิบายเนื้อหาเชิงสังคมในงานวิจัยบางเรื่อง แต่ไม่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษากับการวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคม ในส่วนกลวิธีทางภาษาในมุมมองภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรมตามที่คุณวิจัยได้ทบทวนสังเคราะห์จะเป็นส่วนหนึ่งของการประสานแนวคิดและแนวทางการวิจัยร่วมกับวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า ดังนั้น วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าเป็นแนวทางวิจัยหนึ่งในทางเลือกสำคัญในยุคปัจจุบัน เพราะว่าวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าช่วยเสริมสร้างให้เห็นปัญหาผ่านระดับมุมมองที่เหนือกว่าระดับประโยค และสร้างเสริมความเข้าใจต่อปัญหาและต่อมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเหล่านั้น ปัญหาที่ปรากฏเป็นประเด็นทางสังคมที่ได้รับการถ่ายทอดในกวีนิพนธ์ ความสำคัญของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าจึงสมควรได้รับการนำเสนอในหัวข้อลำดับถัดไป

ในส่วนเฉพาะของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ได้รับการรวบรวมหลักการด้านวจนปฏิบัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับการแนะนำความ ซึ่งเป็นหัวข้อหนึ่งที่ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556, น. 80) นำเสนอไว้ซึ่งตรงกับหัวข้อการคาดการณ์จากบริบทที่ผู้วิจัยประมวลสังเคราะห์ อย่างไรก็ตามการนำแนวความคิดด้านวจนปฏิบัติมาประยุกต์กับการวิพากษ์วาทกรรมของแต่ละผู้วิจัย/ผู้เชี่ยวชาญเหมือนคล้ายและแตกต่างกันได้ โดยที่ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (อ้างแล้ว, น. 83-121) ได้กล่าวอ้างถึงนักวจนปฏิบัติที่แสดงกลวิธีทางภาษาเพื่อแนะนำความ เช่น Bloommaert ปี 2005 Zienkowski,

Ostman และ Verschueren ปี 2011 และคนอื่นๆ ซึ่งมีหลักการวิเคราะห์ดังนี้ มูลบท/ความเชื่อที่มีอยู่ก่อน (presupposition) ความหมายเป็นนัย (implicature) อุปลักษณ์ (metaphor) และถ้อยคำนัยผกผัน (verbal irony) ทั้งนี้ยังมีหลักการย่อยภายในแต่ละกลวิธี ในส่วนของผู้วิจัย ได้ดำเนินการจัดแยกหน่วยความคิดอย่างชัดเจนตามที่สังเคราะห์และนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังผลข้อมูลทั้งหมดในหัวข้อที่ 1 ของบทนี้แล้ว สามารถวิพากษ์ร่วมกับกลวิธีของ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง ในประเด็นของความเหมือน กล่าวคือ มีกลวิธีทั้งหมดที่นำมาได้ประเด็นครบถ้วนเหมือนกัน แต่ประเด็นวิธีการจัดประเภทหมวดหมู่ของกลวิธีแตกต่างกัน เพราะผู้วิจัยจัดอุปลักษณ์เป็นประเภทใหญ่แยกเดี่ยวชัดเจน สำหรับมูลบท ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่าความคิดที่มีอยู่ก่อน ความหมายเป็นนัย ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่านัยบ่งชี้ ถ้อยคำนัยผกผัน ซึ่งผู้วิจัยเรียกว่าการแฝงนัย/การประชด เป็นหลักการส่วนหนึ่งของวัจนกรรม (speech acts) สำหรับวัจนกรรม ญัฐพร พานโพธิ์ทอง อ้างอิงหลักการหนึ่งในชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (ethnography of communication) ของ dell Hymes (1962) และ Gumperz & dell Hymes (1972) (อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, อ้างแล้ว, น. 121-125) คือ วัจนกรรม(การสื่อสาร) (speech act/communicative act) และวัจนกรรมระดับตัวบท/วัจนกรรมหลักของตัวบท (macro speech act) ของ van Dijk (2006; 2009 อ้างถึงใน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง, อ้างแล้ว, น. 63) เหล่านี้ผู้วิจัยกำหนดเป็นหลักการย่อยที่สัมพันธ์กันให้เป็นกลวิธีทางภาษาประเภทใหญ่ คือ การคาดการณ์จากบริบท ซึ่งใกล้เคียงหัวข้อการแนะนำความของ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง ดังที่อ้างแล้ว ส่วนระดับรูปภาษาที่มีเสียง อักษร ไวยากรณ์ อันเป็นพื้นฐาน ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (อ้างแล้ว, น. 65-80) นำภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic-Functional Linguistics: SFL) ของ Halliday ซึ่งตรงกับกลวิธีทางภาษาด้านโครงสร้างวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำของผู้วิจัย โดยเกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ด้านฉันทลักษณ์ที่มีประเด็นด้านเสียง ภาษาข้อความ เช่นกัน ทั้งนี้สามารถเปรียบเทียบผลสังเคราะห์ของ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง และของผู้วิจัยได้ดังนี้

ตาราง 7 การเปรียบเทียบกลวิธีทางภาษาเพื่อวิพากษ์วาทกรรมเชิงพัฒนาความคิด

แนวคิดทางภาษาศาสตร์ที่ใช้ในวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556)	การเทียบเคียง	กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ศาสตร์แห่งการวิพากษ์) สิริศิระ โชคทวีกิจ (2564)
1 ภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่		1 ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์
		2 การใช้โครงสร้างวากยสัมพันธ์และ

แนวคิดทางภาษาศาสตร์ที่ใช้ในวาทกรรม วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ญัฐพร พานโพธิ์ทอง (2556)		การ เทียบเคียง	กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม ศาสตร์แห่ง การวิพากษ์) สิริศิระ โชคทวีกิจ (2564)
			หน่วยคำวิทยา
2 การ นะ ความ	2.1 อุปลักษณะ	↔	4 ความเปรียบ 4.1 อุปลักษณะ
	2.2 มูลบท	↔	6 การคาดการณ์จากบริบท
	2.3 ความหมายเป็นนัย		
	2.4 ถ้อยคำนัยแฝง		
3 ชชาติพันธุวรรณนาแห่งการสื่อสาร			
E	3.1 สถานการณ์การสื่อสาร		
	3.2 เหตุการณ์การสื่อสาร		
	3.3 วัจนกรรม(การสื่อสาร)	↔	6 การคาดการณ์จากบริบท
องค์ประกอบการสื่อสาร 8 ประการ			
S สถานที่และโอกาส			
P ผู้ร่วมการสื่อสาร			
E จุดมุ่งหมาย			
A ลำดับวัจนกรรม		↔	6 การคาดการณ์จากบริบท
K น้ำเสียง			
I เครื่องมือสื่อสาร			
N บรรทัดฐานการปฏิสัมพันธ์และการตีความ			
G ประเภทของตัวบท			

ความคิดที่ได้รับการพัฒนาต่อยอดเพื่อจุดประสงค์เฉพาะ กล่าวคือ มีตัวบทเฉพาะ ยกตัวอย่าง กวีนิพนธ์ เมื่อประสบความสำเร็จสามารถทดสอบเชิงภาพรวมเพื่อกลายเป็น แนวความคิดที่นำไปใช้ศึกษาวาทกรรมในตัวบททุกประเภทได้อย่างมีการเปรียบเทียบเชื่อมโยง องค์ความรู้ใหม่ตามการวิจัยนี้แสดงผลลัพธ์ด้านระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาในการ วิพากษ์วาทกรรมเชิงวรรณกรรมเป็นที่สิ้นสุด ต่อไปเป็นประเด็นด้านการหลอหลอมความคิดที่ได้รับ อิทธิพลจากสังคมวัฒนธรรมและนวัตกรรมเป็นปัจจัยและเงื่อนไขในการวิพากษ์ตัวบท

2.2 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมและนวัตกรรมที่หลอหลอมความคิด

เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาแบบแนวทางของวิธีการศึกษากวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ใน ภาพประกอบ พบว่าขอบเขตรอบนอกสุดของแบบแนวทาง คือ วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมและ

นวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยระดับมหัพภาคที่แสดงความเป็นโลกาภิวัตน์ (globalization) กับระดับจุลภาคที่แสดงความเป็นการวิวัฒนาการท้องถิ่นหรือท้องถิ่นวิวัฒนาการ (localization) อีกทั้งสร้างการประสานทั้งสองระดับกลายเป็น “สห-ชนบท/โลกาภิวัตน์” (glocalization) Gobo (2016) ได้ทบทวนและสังเคราะห์คำที่แสดงมโนทัศน์ระหว่างการพัฒนาชุมชนกับโลกผ่านภาษาอังกฤษ “glocalization” ว่ามีลักษณะของการผ่านกาลประวัติอย่างยาวนาน เนื่องจากมีการดิ้นรน หลีกหนีการถูกกำหนดวิถีจากผู้อื่นของความเป็นโลกสมัยใหญ่ที่ก้าวไปอย่างไร้รอยความเป็นชุมชนท้องถิ่น จึงเกิดการผสมผสานให้รองรับวิถีที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม สำหรับทฤษฎีของ Robertson (2013; 1992) กล่าวว่าประเด็นของสห-ชนบท/โลกาภิวัตน์ไม่ได้นำมาใช้เพื่อบังคับให้เป็นชุดเสื้อผ้าที่ต้องใส่เหมือนกัน ดังนั้น จึงเผยความแตกต่างระหว่างวิถีปฏิบัติของมนุษย์ที่อยู่อาศัยในสังคมที่หลากหลาย แม้กระทั่งชุมชนอาณานิคมก็ยังมีวิถีชุมชนของตนเอง ในปัจจุบัน แนวความคิดด้านสห-ชนบท/โลกาภิวัตน์เป็นแนวทางที่นำไปศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ลุ่มเหลว โดยเฉพาะสังคมที่มีการกดขี่และถูกครอบงำโดยอำนาจมิชอบธรรม สามารถสร้างบทเรียนของความลุ่มเหลวมาปรับเป็นวิถีใหม่เพื่อความอยู่รอดอย่างมีการคิดวิเคราะห์ ในกรณีตัวอย่างเสนอบริบทรวมถึงบริบทหรือรอบบริบทที่ส่งผลต่อการคิดวิเคราะห์ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมกลายเป็นบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ชีวิตและโลกอย่างสมดุลต่อไปผ่านภาษาสร้างสรรค์ของกวีนิพนธ์ ทำให้เกิดการหล่อหลอมความคิดระหว่างวัฒนธรรมกับนวัตกรรมตามผลวิจัยและองค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัยนี้

ความก้าวหน้าทางนวัตกรรม เทคโนโลยี และการปฏิบัติงานในยุคสมัยใหม่ และยังคงดำรงความเป็นสมัยใหม่ไปตลอดอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ความเป็นสมัยใหม่ของแต่ละรุ่นช่วงชีวิตไม่เท่ากันและไม่เหมือนกัน ผลผลิตแห่งโลกาภิวัตน์ไม่หยุดนิ่ง ต้องเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ผนวกกับวิถีปฏิบัติในสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง สมควรฝึกวิพากษ์เข้าใจต่อสถานการณ์ที่ผันผวน รวมถึงทักษะการอ่านและการคิดวิเคราะห์ผ่านตัวบท โดยเฉพาะตัวบทที่สร้างสรรค์ผ่านภาษาเชิงศิลป์ สีสันแห่งการผสมผสานเสียง อักษร ข้อความ การจัดวางออกแบบ และความหมาย Fairclough (2010, pp. 30-51) นำเสนอหลักการที่ก่อประโยชน์ด้านการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมกับการวิพากษ์ผลกระทบของการปะทะทางสถาบัน องค์กร และองค์ประกอบภายในอย่างมีประสิทธิภาพ คือ “การสร้างแบบทางวาทกรรมกับอุดมการณ์” (ideological-discursive formations: IDFs) เนื่องจาก Fairclough อธิบายว่า วาทกรรมกับอุดมการณ์เป็นสิ่งสร้างรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่าสถาบันทางสังคม (social institutions) โดยแต่ละสถาบันถือว่าเป็นหนึ่งชุมชนแห่งการสื่อสาร (speech community) ซึ่งแต่ละชุมชนสถาบันมีบรรทัดฐานทางวาทกรรม (discourse norms) และทางอุดมการณ์ (ideological norms) ของตนเอง ประเด็นเนื้อหาทางสถาบัน (institutional subjects)

ถูกสร้างขึ้นตามบรรทัดฐานของการสร้างแบบทางวาทกรรมกับอุดมการณ์นั่นเอง การนำเสนอการสร้างแบบทางวาทกรรมกับอุดมการณ์ข้างต้นเป็นนวัตกรรมของ Faircough ในรูปแบบของแนวความคิดที่นำมาใช้วิเคราะห์ควบคู่กับปรากฏการณ์ทางสังคม และผู้วิจัยปรับประยุกต์เป็นนวัตกรรมในรูปแบบของวิธีปฏิบัติและปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิจัยการใช้ภาษาที่สื่อการตีความลักษณะของวาทกรรมในกวีนิพนธ์ด้วยกรอบความคิดเพื่อวิเคราะห์ภาษา ตัวบท และผลของปรากฏการณ์ทางสังคมของทั้งวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า

ผลวิจัยที่ได้รับการนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ผ่านการพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) ทั้งหมด สะท้อนถึงความสัมพันธ์ในมิติสังคมกับการใช้ภาษาของมนุษย์ โดยการสร้างสรรค์ตัวบทให้พิเศษแตกต่างจากตัวบทประเภทอื่นๆ ดังนั้น กวีนิพนธ์จึงมีลักษณะของระเบียบ รูปแบบ และกลวิธีทางภาษาในการวิพากษ์วาทกรรมเชิงวรรณกรรม และการพัฒนาการคิดวิเคราะห์และความสร้างสรรค์ผ่านกวีนิพนธ์

บทที่ 7

สรุป อภิปรายผล พร้อมข้อเสนอแนะ

จากการเริ่มต้นความสำคัญ ปัญหา ที่มา จุดประกายซึ่งรับอิทธิพลมาจากประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษา เจตนาการสร้างวาทกรรมก่อให้เกิดผลกระทบต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ได้รับการนำเสนอผ่านกวีนิพนธ์ ซึ่งเป็นการวางแนวทางการวิจัยของบทที่ 1 ต่อมา มีการทบทวนงานที่เกี่ยวข้องและอื่นๆ ที่สำคัญในบทที่ 2 ส่วนบทที่ 3 เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ดำเนินการตามจุดประสงค์การวิจัยและกรอบทฤษฎีที่สังเคราะห์แล้ว ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่มีอธิบายโดยนำทฤษฎี แนวความคิด และผลงานที่เกี่ยวข้องมาโต้ประเด็นอย่างเหมาะสมของบทที่ 4 บทที่ 5 และบทที่ 6 เกี่ยวกับผลวิจัย สุดท้ายนี้ ในบทที่ 7 ผู้วิจัยขอนำเสนอการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงการวิพากษ์ ซึ่งจัดแบ่งเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1) การสรุปกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ 2) การอภิปรายกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ และ 3) การเสนอแนะการพัฒนาบูรณาการเพื่อการวิจัยด้านกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ดังการสรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะตามรายละเอียดเนื้อหาข้างล่างนี้

1. การสรุปกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์

1.1 การสรุปผลด้านวาทกรรมตามพัฒนาการของกาลเวลาของกวีนิพนธ์ซีไรต์

การวิจัยเรื่อง “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์: ราววัฒนธรรมกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนของประเทศไทย ประจำปี พุทธศักราช 2523-2559” กำหนดแหล่งข้อมูลเพื่อการวิจัยจำนวน 13 เล่ม นับตั้งแต่เริ่มการประกาศรางวัลซีไรต์ให้แก่กวีนิพนธ์เล่มแรกจนถึงเล่มที่ 13 ซึ่งอยู่ในเวลาที่ผู้วิจัยยื่นขอดำเนินการวิจัย ดังนี้ ปี พ.ศ. 2523 “เพียงความเคลื่อนไหว” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ปี พ.ศ. 2526 “นาฏกรรมบนลานกว้าง” ของคมทวน คันธนู ปี พ.ศ. 2529 “ปณิธานกวี” ของอังคาร กัลยาณพงศ์ ปี พ.ศ. 2532 “ไปไม่ที่หายไป” ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปี พ.ศ. 2535 “มีอนันต์สีขาว” ของศักดิ์สิทธิ์ มีสมสืบ ปี พ.ศ. 2538 “ม้าก้านกล้วย” ของไพโรจน์ ไขว่งาม ปี พ.ศ. 2541 “ในเวลา” ของแรคำ ประโดยคำ ปี พ.ศ. 2544 “บ้านเก่า” ของโชคชัย บัณฑิต ปี พ.ศ. 2547 “แม่น้ำรำลึก” ของเรวัตร์ พันธุ์พัฒน์ ปี พ.ศ. 2550 “โลกในดวงตาข้าพเจ้า” ของมนตรี ศรีรงค์ ปี พ.ศ. 2553 “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ของชะการ์ียา อมตยา ปี พ.ศ. 2556 “หัวใจห้องที่ห้า” ของ อังคาร จันทาทิพย์ และ ปี พ.ศ. 2559 “ นครคนนอก” ของพลัง เพียงพิรุฬห์

ทฤษฎีที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์อธิบายมี 2 แนวความคิดขนาดใหญ่ที่สำคัญ คือ 1) ภาษาศาสตร์เชิงวรรณกรรม (Literary Linguistics: LL) โดยการประยุกต์สังเคราะห์จาก Leech

(1971) Bradford (1997) และ Montgomery et al. (2007) และ 2) วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ของ Fairclough (2003; 1989) เมื่อผ่านการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ ก่อเกิดองค์ความรู้ใหม่ในการนำทฤษฎี แนวความคิด หลักการเชิงบูรณาการมาใช้ ศึกษาตัวบท วาทกรรม สังคม วัฒนธรรม นวัตกรรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง องค์ความรู้ใหม่ด้านวิธีคิดวิเคราะห์เรียกว่า “ภาษาศาสตร์ทางวรรณกรรมเชิงวิพากษ์” (Critical Literary Linguistics: CLL) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางของ Fowler (1986) ที่นำเสนอ “การวิจารณ์วรรณกรรมเชิงภาษาศาสตร์” (Linguistic Criticism) มุมมองใหม่ในช่วงเวลาของผู้ผลิตแนวทางวิเคราะห์ดังกล่าว นั้น Buchanan (2018) กล่าวว่า “A mode of literary criticism that focuses on the linguistic structure of a text pioneered by English linguist Roger Fowler. It is particularly noted for its interest in the way power is conveyed in language.” สามารถถอดความสรุปได้ว่าแบบแนวทางการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงภาษาศาสตร์เน้นโครงสร้างทางภาษาในตัวบทโดยมีนักภาษาศาสตร์ชาวอังกฤษนามว่า Roger Fowler เป็นผู้บุกเบิก สิ่งที่น่าสนใจเฉพาะอย่าง น่าสนใจ คือ พลังและวิถีในการสื่อสารความหมายผ่านการใช้ภาษา การกล่าวแถลงเช่นนี้เป็นการเปิดโอกาสของการสร้างแนวทางการวิจัยในสาขามนุษยศาสตร์กับการประยุกต์ร่วมกับศาสตร์อื่นๆ อย่างมีการพัฒนาความคิด

ในส่วนในช่วงระยะเวลาเชิงประวัติ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2523 ที่กวีนิพนธ์เล่มได้รับรางวัลซีไรต์ จนถึงปี พ.ศ. 2559 ที่เป็นปีสิ้นสุดในงานวิจัยนี้ นับรวมเวลาได้ 36 ปี หรือเกือบสี่ทศวรรษ มิเพียงแค่สรุปจุดเริ่มต้นของตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ซีไรต์ใน ปี 2523 เท่านั้น เนื่องจากการวิพากษ์วาทกรรมในตัวบทมีการนำผลผลิตที่เคยเกิดก่อนมารวมซ้อน ประสาน และต่อสู่เรียกว่าสัมพันธ์บท ดังนั้น กวีผู้ผลิตตัวบทของตนเองย่อมมีประสบการณ์ผ่านตัวบทอื่นๆ มาแล้ว และตัวบทที่เคยอ่าน เรียนรู้และรับจำเป็นเค้าโครงในความทรงจำมีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ตนเองนำเสนอในตัวบท ดังนั้น การพิจารณาประเด็นด้านเวลาในการผลิตสร้าง ผลิตซ้ำ และนำไปใช้ของวาทกรรมได้รับอิทธิพลจากตัวบท เหตุการณ์ หัวข้อเรื่อง ฯลฯ จากแหล่งที่มาที่ปรากฏก่อนแล้ว ยกตัวอย่าง เหตุการณ์ทางการเมืองและการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. 2516-2519 ทำให้ตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ซีไรต์มีความสัมพันธ์เชิงกาลเวลานับเกือบครึ่งศตวรรษหรือร่วม 50 ปี ความคิดด้านลำดับเวลาเชิงประวัติศาสตร์นี้กลายเป็นปัจจัยด้านวาทกรรมกับกาลประวัติของ Fairclough & Wodak (1997) และ Wodak (2001b) ที่วิพากษ์ว่า ฐูปภาษาที่นำมาใช้สื่อสารในแต่ละช่วงสมัยแตกต่างกัน เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนผ่าน ความเข้าใจระหว่างภาษาต่างสมัยอาจไม่ตรงกัน อีกทั้งวาทกรรมที่ส่งผ่านภาษาแตกต่างตามเมื่อตีความในยุคสมัยแตกต่าง แต่ยังมีพลังที่ส่งผลกระทบต่อ

ผลิตซ้ำนำไปหมุนเวียนเพื่อสืบทอดวาทกรรม หรือใช้ต่อต้านวาทกรรมอีกชุด เช่นเดียวกันกับวาทกรรมในตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ซีไรต์ทั้ง 13 เล่ม มีการย้อนอ้างอิงถึงตัวบทที่เคยมีมาเพื่อเชื่อมโยงความคิด เหตุการณ์ ถ้อยภาษา และสาระสำคัญบางประการในการกระทบความรู้สึกนึกคิด จิตใจ และความทรงจำให้หววนรำลึกประสบการณ์ร่วมกัน จึงเป็นการผลักดันการใช้วาทกรรมอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่การเรียนรู้สังคม รวมทั้งการปลดปล่อย (emancipation) เพื่อบริหารจัดการโลกแห่งปัญหา (Wodak, 2001, p. 9; pp. 63-70) ผ่านการปะทะหรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงรูปแบบ วิถี และความเชื่อในสังคมให้เท่าเทียม อีกทั้งเป็นการให้เหตุผลในการต่อสู้มากกว่าการใช้พลังกำลังเหมือนอดีตที่เคยกระทำให้เป็นบทเรียน จึงมีแต่ความล้มเหลวมาโดยตลอด (Raelin, 2008) วิพากษ์วาทกรรมแนวปลดปล่อย (emancipatory discourse) ว่าตัวบทหรือสถานการณ์ใดก็ตาม เมื่อมีการไม่เห็นชอบตามบริบทและมีการไม่เข้าร่วมกลุ่ม (decontextualized and disembodied) ก่อให้เกิดการปลดปล่อยจากสิ่งเลวร้ายบางประการที่ประสบพบเจอ ดังนั้น ความชัดเจนของการนำเสนอทฤษฎีที่ส่วนของรูปแบบและลักษณะประเภทแห่งตัวบททุกประเภทกับการเผชิญหน้าแห่งความทุกข์ยาก ความไม่เท่าเทียม การเอาตัวเอาเปรียบ ฯลฯ กวีนิพนธ์จึงตอบโจทย์ในหนทางแห่งการพันทุกขีในระดับหนึ่งเช่นกัน เพราะมีการปลดปล่อยตามวิถีคิดของ Raelin อย่างสอดคล้องเชิงวิพากษ์ปรากฏการณ์ทางสังคม

ผลสรุปในงานวิจัยมีข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ เมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องมือ หลักการ และแนวทางของการศึกษาวาทกรรมในตัวบทประเภทอื่น ซึ่งผู้วิจัยเปรียบเทียบเป็นตารางในบทที่ 6 แล้ว พบว่า กลวิธีทางภาษาที่มีความสัมพันธ์กับระเบียบและรูปแบบแห่งตัวบทของกวีนิพนธ์มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและกลายเป็นอัตลักษณ์ของการใช้ภาษาสร้างสรรค์และการสื่อสารอย่างมีศิลปะ คือ “ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์” ที่มีพื้นฐานร่วมระหว่างภาษาศาสตร์ และกลวิธีทางภาษาเชิงวาทกรรมปฏิบัติที่ปรากฏในตัวบทกวีนิพนธ์มากกว่าตัวบทอื่นๆ คือ “คำถามเชิงวาทศิลป์” ในความจริงกลวิธีดังกล่าวนี้สามารถจัดเข้ารวมกับกลวิธีทางภาษาประเภทการคาดการณ์จากบริบท หลักการย่อยด้านวัจนกรรม เพราะเป็นการใช้รูปแบบภาษาระดับประพจน์ที่ต้องตีความและแสดงวัจนผล แต่ทั้งนี้คำถามเชิงวาทศิลป์มีเงื่อนไขในการปรากฏผ่านตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ด้วยค่าความถี่สูง ทำให้ได้รับการจัดแยกออกมาเป็นกลวิธีพิเศษที่วิเคราะห์ทั้งคุณภาพและปริมาณได้อย่างชัดเจน ดังนั้น ฉันทลักษณ์แห่งกวีนิพนธ์และคำถามเชิงวาทศิลป์เป็นแรงผลักดันให้มีการสถาปนาสถาบันกวีนิพนธ์ที่ถ่ายทอดวาทกรรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ในมุมมองของการสร้างแบบทางวาทกรรมกับอุดมการณ์ (ideological-discursive formation) ก่อเกิดสถาบันและโครงสร้างภายในขึ้นมาตามวิถีวิพากษ์ของ Fairclough

(ibid.) ในบทที่ 6 เช่นนั้นแล้ว สถาบันกวีนิพนธ์ไม่ใช่แค่ความลุ่มหลงในความสวยงาม แต่เป็นองค์กรที่ช่วยขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปรับปรุงประเด็นเลวร้ายในชุมชนบ้านเมือง และยกระดับจิตวิญญาณอันเป็นความคิดความเชื่อให้สมาชิกร่วมกันดำรงรักษาอย่างมีคุณธรรม

การสรุปเนื้อหาเชิงวาทกรรมในกวีนิพนธ์ซีไรต์ไทย ปี พ.ศ. 2523-2559 เชิงกาลเวลา โดยสามารถจัดแบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) เนื้อหาเชิงวาทกรรมด้านประชาธิปไตยและการเมืองทหาร 2) เนื้อหาเชิงวาทกรรมด้านศาสนา คุณธรรม และความดีงาม 3) เนื้อหาเชิงวาทกรรมด้านปรัชญาชีวิต จิตวิญญาณ และการทบทวนความเป็นมนุษย์ 4) เนื้อหาเชิงวาทกรรมด้านอิทธิพลเศรษฐกิจ และ 5) เนื้อหาเชิงวาทกรรมความเป็นสมัยใหม่และความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม นอกเหนือจากการสรุปประเด็นทางวาทกรรมแล้ว ยังสามารถสรุปประเด็นทางภาษาที่เน้นด้านโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์เพื่อเป็นแบบตัวอย่างในหัวข้อต่อไป

1.2 ผลสรุปของความเด่นชัดเจนนด้านโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในกวีนิพนธ์

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยขอสรุปอีกครั้งเกี่ยวกับองค์ประกอบด้านโครงสร้างวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำเป็นพื้นฐานของการผลิตสร้างตัวบทกวีนิพนธ์ เพราะตัวบทกวีเกิดจากสัญญาะสิ่งแทนที่สื่อความหมาย หนึ่งในนั้นคือ เสียงและอักษร ประกอบด้วยพยัญชนะ สระ และเสียงพิเศษอื่นๆ เช่น ในภาษาไทยมีเสียงและรูปวรรณยุกต์ เป็นต้น ลักษณะนี้เป็นการสืบทอดความต่อเนื่องจากองค์ประกอบด้านอันหลักขันธ์แห่งกวีนิพนธ์ กระนั้น ในองค์ประกอบด้านโครงสร้างวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำไม่ได้วิเคราะห์เรื่องเสียงแล้ว แต่มาสู่การพินิจรูปภาษาระดับการเรียบเรียงหน่วยคำ/คำกลุ่มคำ วลี เป็นอนุภาค/ประโยค ซึ่งในทางกวีศิลป์ การจัดวางอักษรและข้อความดำเนินตามอันหลักขันธ์ของแต่ละประเภท ดังนั้น แบบที่ปรากฏเพื่อการประพันธ์จึงมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบน สร้างสรรค์ หรือทำให้โครงสร้างวากยสัมพันธ์ของกวีนิพนธ์แตกต่างจากการใช้ภาษาทั่วไป ซึ่งเรียกว่า “คำ, คณะ, วรรค, บาท, บท, บทกวี/บทร้อยกรอง, และกวีนิพนธ์” เป็นการเทียบเท่าลักษณะโครงสร้างวากยสัมพันธ์ในภาษาทั่วไป ได้แก่ “หน่วยคำ/คำ, กลุ่มคำ, วลี, อนุภาค/ประโยค, ย่อหน้า/อนุเขต, และข้อความต่อเนื่อง/สัมพันธ์สาร/ปริจเฉท” ยกตัวอย่างการใช้โครงสร้างวากยสัมพันธ์กับหน่วยคำของบทกวี “เสียงขลุ่ยกลับมาหากอไผ่” เฉพาะช่วง 2 บทแรก (จากจำนวน 10 บท) ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2557, น. 86) ดังนี้

วังเวงเพลงขลุ่ยพ้อ
ดั่งเท่าดั่งมิดัง

เพื่อนพ้อง
เท่าได้

ตื่นตะวันตกจ้งจ้ง	จ้งงก
สยบท้าวแทบเท้าได้	แต่สันตีนเขา
ภูมิปัญญาเปล่าแล้ว	ฤาสหาย
สยามสยบลบลาย	เลิศแล้ง
กนกวรรณวิจิตรวาย	มือกระหวัด
อารยยุคใหม่แกล้ง	เกลือก่ล้งชอบกระโปรง

ตัวบทข้างต้น ประกอบด้วยบทของร้อยกรอง 2 บท มีลักษณะเป็นย่อหน้าที่บรรจวบรรคและบาทรวมกัน 8 บรรทัด ซึ่งมีค่าเทียบเท่าเป็นอนุพยางค์/ประโยคในตัว เนื่องจากมีหน่วยความคิดหน่วยเหตุการณ์ที่แสดงการกระทำที่รับทราบข้อมูลข่าวสารเช่นเดียวกับภาษาทั่วไป แต่เบื้องต้นยังไม่สามารถแบ่งขอบเขตของประโยคตามจำนวนบาทหรือบรรทัดได้ เพราะความเป็นประโยคในกวีนิพนธ์อาจมีขอบเขตที่กระชับเพียงวรรคเดียวก็ได้ จึงเกิดการแสดงมุมมองของ “ไวยากรณ์กวีนิพนธ์” (poetic grammar) วิธีการกำหนดขอบเขตของประโยคในภาษาเชิงศิลปะที่สร้างสรรค์จำเป็นต้องพิจารณาแต่ละเหตุการณ์เป็นหน่วยความคิดออกมา โดยสำคัญที่ภาคแสดง ซึ่งส่วนใหญ่แสดงด้วยคำกริยา สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์เชิงระบบ-หน้าที่ (Systemic-Functional Linguistics: SFL) ของ Michael Alexander Kirkwood Halliday (อ้างแล้ว) ดังนั้นโครงสร้างประโยคที่ปรากฏใน 2 บทแรกข้างต้น แสดงได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตาราง 8 การเทียบประโยคระหว่างไวยากรณ์กวีนิพนธ์กับโครงสร้างทั่วไป

ไวยากรณ์กวีนิพนธ์ระดับประโยค	การเทียบเท่าประโยค	โครงสร้างประโยคทั่วไป
วังเวงเพลงขลุ่ยพ้อ เพื่อนพ้อง ดั่งเทาดังมิได้ เท้าได้ ตื่นตะวันตกจ้งจ้ง จ้งงก	ประโยคความรวม ➔	ทุกคนฟังเสียงเป่าขลุ่ย แต่(ความนิยมดนตรีไทย)ไม่ดังเท่าความแตกตื่นหลงตาม(ดนตรี)ตะวันตก
สยบท้าวแทบเท้าได้ แต่สันตีนเขา	ประโยคความเดียว ➔	(การหลงบ้าตามกระแสตะวันตก) เป็นการหลงลืมอัตลักษณ์ความเป็นไทย/การกลายเป็นทาสของอิทธิพลตะวันตก

ตาราง 8 (ต่อ)

ไวยากรณ์กวีนิพนธ์ระดับประโยค	การเทียบเท่าประโยค	โครงสร้างประโยคทั่วไป
ภูมิปัญญาเปล่าแล้ว ฤๅสหาย สยามสยบละลาย เลิศล้ำ กนกวรรณวิจิตรวาทย์ มือกระหวัด	ประโยคความเดียว ➔	ภูมิปัญญาความเป็นไทย เช่น ศิลปะลายกระหนกที่อ่อนช้อย เลื่อนหาย/ไม่มีคนจะสืบทอดแล้ว
อารยยุคใหม่แก่แล้ง แกลไถลข้อบกระโปรง	ประโยคความซ้อน ➔	ศิลปะตะวันตก/หลังสมัยใหม่เข้า มาแทนที่ซึ่งทำให้คนไทยเหมือนอยู่ ใต้อำนาจตะวันตก

การเทียบประโยคในตารางข้างต้น พบความหลากหลายของโครงสร้างประโยค ได้แก่ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อน โดยเฉพาะประโยคความเดียวนั้น ปรากฏแหล่งต้นทางของไวยากรณ์กวีนิพนธ์ที่แสดงขอบเขตความเป็นประโยคด้วยจำนวนวรรคบาท ที่ไม่เท่ากันระหว่างรายการที่ 1 และรายการที่ 2 จึงไม่อาจกล่าวได้ว่า 1 วรรคเทียบเท่า 1 ประโยค หรือ 1 บาทเทียบเท่า 1 ประโยค แต่พิจารณาจากหน่วยความคิดหน่วยเหตุการณ์ การวิเคราะห์เฉพาะทั้ง 4 ข้อรายการนี้เป็นการพิสูจน์เชิงวากยสัมพันธ์ว่าในกวีนิพนธ์มีไวยากรณ์ระดับโครงสร้างที่เทียบเท่าเหตุการณ์ผ่านประโยค

งานวิจัยนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของการนำเสนอวิธีคิดกับแนวทางในการช่วยเหลือผลักดัน ศิลปวัฒนธรรมเชิงบูรณาการด้วยมุมมอง หลักการ ทฤษฎีที่หลากหลาย ประยุกต์เหมาะสม กลายเป็นเครื่องมือองค์ความรู้ใหม่แก่การวิพากษ์กวีนิพนธ์ นำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ด้านมนุษยศาสตร์ และผลิตสถาบันเชิงสร้างสรรค์อันมีอัตลักษณ์และภาพแทนที่ดี นำ ประโยชน์สู่สังคมต่อไป

2. การอภิปรายกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์

กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวความคิดใหม่ที่ผู้วิจัยศึกษาสังเคราะห์เพื่อ ประโยชน์ในการอ่านกวีนิพนธ์อย่างมีการคิดวิเคราะห์ ไม่ใช่เพียงรับความสนุกบันเทิงใจอย่างเดียว เนื่องจากตัวบทที่สร้างสรรค์ เช่น กวีนิพนธ์ เป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษาการใช้ภาษา วาทศาสตร์เชิง การเมือง (political rhetoric) สัมพันธ์กับความหมายเชิงวัฒนธรรม (Sherzer, 1987 as cited in Johnstone, 2008, p. 50) อีกทั้ง Johnstone (2008, pp. 53-55) กล่าวว่าตัวบทประเภทกวีนิพนธ์ มีสิ่งที่ซ่อนไว้ ได้แก่ วาทกรรมกับอุดมการณ์ (discourse and ideology) โดย Johnstone ได้นำวิธี คิดของ Fairclough และ Wodak ปี ค.ศ. 1997 ต่อยอดเป็นหัวข้อเรื่องวาทกรรมกับวิถีโลก

(discourse and world) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ใช้ควบคุมความคิดในวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม (discursive practices) โดยแสดงหน้าที่ผลิตสร้าง ผลิตซ้ำ และเวียนใช้ซ้ำของวาทกรรม และได้รับอิทธิพลของวิถีปฏิบัติทางสังคม (social practices) ซึ่งเป็นหน่วยร่วมกับอุดมการณ์ที่ถูกผลิตขึ้นมาและนำไปใช้ซ้ำเช่นกัน Johnstone ได้เทียบเคียงน้ำหนักระบบและนิยามของอุดมการณ์ว่าเป็นระบบความเชื่อ (systems of belief) ซึ่งเสริมอธิบายว่าไม่ใช่แค่มีระบบเดียว แต่ความเชื่อเดียวกันมีระบบที่หลากหลายที่นำมาผลิตเป็นอุดมการณ์ต่อไป เป้าหมายของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ คือ การตีแผ่และพร้อมพัฒนาความยุติธรรมทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (social justice and social change) ในงานของผู้วิจัยที่นำเสนอองค์ความรู้อันเป็นแนวทางใหม่ในการศึกษาประเภทตัวบทกวีนิพนธ์ซึ่งซ่อนวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมกับระบบความเชื่อที่ก่อผลิต บรรจุ และผลักดันออกมาเป็นอุดมการณ์ มีเจตนาสื่อสารผลกระทบแห่งปรากฏการณ์ทางสังคมในประเด็นใดประเด็นหนึ่งซึ่งนำมาใช้ได้ต่อระหว่างอำนาจและสถานภาพกับชนชั้นทางสังคม ก่อเกิดเป็นวาทกรรม นับเป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนรู้ได้ศึกษาวิเคราะห์เชิงประยุกต์ระหว่างภาษาศาสตร์ วรรณกรรมศึกษา และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ในที่นี้ ผู้วิจัยอภิปรายเป็นผลลัพธ์ใหม่ว่า “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” (Critical Poetry Analysis: CPA)

Mikinori (n.d.) กล่าวถึงความสำคัญที่นำวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Norman Fairclough ไปวิเคราะห์เหตุการณ์ทางสังคมในประเด็นความสัมพันธ์ทางอำนาจ เป็นการการควบคุมวิธีวิพากษ์ระหว่างภาษาศาสตร์ สังคมวิทยา และการศึกษาตัวบท ดังนั้นแล้ว ตัวบทประเภทกวีนิพนธ์เป็นแหล่งของเนื้อหาการใช้ภาษากับสังคมวัฒนธรรม ซึ่งซ่อนอำนาจไว้อย่างแยบยล การผลิตองค์ความรู้ใหม่ “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” จึงเป็นความพากเพียรในการประยุกต์สาระสำคัญของหลักการแห่งวิชาการเพื่อพัฒนาแนวทางการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในยุคดิจิทัลต่อไป

การอภิปรายประเด็นสถานภาพของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่นำมาใช้ศึกษากวีนิพนธ์ว่าเป็นทฤษฎีหรือไม่ อย่างไร โดยภาพรวม นักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ให้ทรรศนะร่วมกันว่า วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวทางแห่งความคิด/วิถีคิดที่นำเสนอที่รวบรวมหลักการสำคัญที่เกี่ยวข้องเข้าไว้เป็นหนึ่งในแต่ละระเบียบวิธีคิดวิเคราะห์ของแต่ละนักวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Wodak & Meyer, 2001; Titscher, Meyer, Wodak, & Vetter, 2000) ดังนั้นแล้ว การศึกษาอธิบายกวีนิพนธ์ไม่จำเป็นต้องยึดติดเพียงทฤษฎีเดียว สำหรับการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีฐานงานวิจัยอื่นๆ ให้ต่อยอดได้ สามารถพัฒนาบูรณาการแนวความคิดที่หลากหลายในการอ่านคิดวิเคราะห์ตัวบทอย่างเหมาะสม Fairclough (2010) ระบุคุณสมบัติของ

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์อย่างหนักแน่นว่าเป็นการตรวจสอบการใช้ภาษาในตัวตนที่ซ่อนและสะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคม จึงมีวาทกรรมหรือชุดความคิดความเชื่อกับการเปลี่ยนแปลงทางวิถีปฏิบัติในสังคมวัฒนธรรมเป็นสิ่งให้วิพากษ์ โดยพิจารณาอุดมการณ์กับอำนาจที่แสดงการครอบงำกับการสร้างอัตลักษณ์ ปราบปรามการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมาได้รับการนำเสนอไว้ในตัวบททุกประเภท รวมถึงกวีนิพนธ์ ประเด็นลำดับชั้นสังคม การต่อสู้เรียกร้องความเท่าเทียม ผลร้ายแห่งการปกครองโดยมิชอบธรรมผ่านทหารและการเมืองหรือพลเมืองที่ทุจริต ความไม่เท่าเทียมกับการเอารัดเอาเปรียบ ฯลฯ ถูกถ่ายทอดในกวีนิพนธ์ ผู้อ่าน ผู้เรียนรู้อ่านคิดวิเคราะห์และตีความออกมาเพื่อพัฒนาระบบสังคมต่อไป

3. การเสนอแนะการพัฒนาบูรณาการเพื่อการวิจัยด้านกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์

กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นทั้งแนวทางกับแนวความคิดใหม่สำหรับการศึกษา อ่านคิดวิเคราะห์ และการค้นหาความสร้างสรรค์กับความคิดบวกในการมองโลกในแง่ดีต่อปรากฏการณ์ทางสังคม รวมถึงวิจารณ์วรรณกรรมประเภทกวีนิพนธ์ที่เป็นตัวบทแห่งการเรียนรู้เชิงพัฒนาปัญญา มุมมองที่นำมาเผยโครงสร้าง องค์ประกอบ เนื้อหา สิ่งซ่อนเร้นในตัวบทมีความหลากหลาย แต่อย่างน้อยการมองโลกมีอยู่ 3 ลักษณะ ได้แก่ การมองโลกบวกหรือในแง่ดี การมองโลกลบหรือในแง่ร้าย และการมองโลกเป็นกลางหรือในแง่รวม ซึ่งถือเป็นการผสมผสานทางความคิดโดยมีหลักการอ้างอิงที่เหมาะสม ชัดเจน และถูกต้อง ในที่นี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการพัฒนาบูรณาการเกี่ยวกับทฤษฎีวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ นั่นคือ การต่อยอดการศึกษาวิจัยด้านวาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Studies: CDS) โดยการนำวิธีคิดของ Jessica M. F. Hughes (2018) ที่กล่าวว่า วาทกรรมถูกศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นด้านลบ เลวร้าย และแย่มาก เช่น การครอบงำอำนาจอย่างไม่ชอบธรรม การกดขี่ การแบ่งแยกชนชั้น การดูถูกเหยียดผิวสี เพศชาติพันธุ์ เป็นต้น และถูกกำหนดว่าเป็นแนวโน้มของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA) ซึ่งส่วนใหญ่ละเลยประเด็นการนำเสนอความสำเร็จของการใช้วาทกรรมในช่องทางที่ดี เป็นบวก สง่างาม และมีคุณธรรม ลักษณะเช่นนี้เป็นวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวก (Positive Discourse Analysis: PDA) หรือวาทกรรมวิเคราะห์เชิงก้าวหน้า (Progressive Discourse Analysis: PDA) หรือวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า (Progressive-Positive Discourse Analysis) ซึ่งยังคงใช้อักษรย่อภาษาอังกฤษว่า “PDA” หรือ “PPDA”

หลักการสำคัญของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า คือ การทนสู้ หรือการต่อต้าน (resistance) ที่ไม่ใช่ในความหมายของการต่อต้านดินรนจากความทุกข์ร้อนหรือสิ่งไม่ดีที่มีผลกระทบต่อชีวิตและสังคม แต่เป็นการต่อต้านการขัดขวางความสำเร็จ กล่าวคือ ความสำเร็จ

เกิดขึ้นแล้ว และมีบางประการเข้าแทรกแซง ทำลายความสำเร็จลงให้ได้ ดังนั้น การต่อต้านสิ่งเลวร้ายที่กำลังเข้ามาพังความสำเร็จพินาศลงเป็นการสร้างความคิดบวก และความก้าวหน้าที่เกิดจากการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพในทางที่ใฝ่หาเพื่อปฏิเสธความรุนแรงจากความร้ายกาจที่มีเจตนาทำลายความสวยงามในชีวิตและสังคม หลักการที่อธิบายออกมาสามารถนำไปปรับใช้ในตัวบทกวีนิพนธ์ได้อย่างประสานวิธิตัด เนื่องจากกวีนิพนธ์บรรลุผลลัพท์แห่งชีวิตและสังคมในรูปแบบทั้งความล้มเหลว ความทุกข์ทรมาน ประเด็นทางสังคมที่เลวร้าย ซึ่งมีผลกระทบต่อบริบทของสังคมอย่างหนักหน่วง และความสำเร็จที่สวยงาม ประสบพบสิ่งดีที่ยิ่งใหญ่ เป็นประเด็นทางสังคมที่มีคุณธรรม ส่งผลเชิงบวกต่อภาพรวมในสังคมอันเป็นแนวปฏิบัติที่เหมาะสมและเป็นแนวทางแก่การพัฒนาสังคม ประเทศชาติ บ้านเมืองต่อไป

การนำศาสตร์แนวทางของกรวิเคราะห์ทั้ง 3 ศาสตร์ในงานวิจัย ได้แก่ ภาษาศาสตร์วรรณกรรมศึกษา และศาสตร์แห่งการวิพากษ์ผ่านแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์สร้างเป็นแบบแนวทางกับองค์ความรู้ใหม่ที่เรียกว่ากวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์นั้น มีประโยชน์และหน้าที่ด้านการพัฒนาการคิดวิเคราะห์กับการเรียนรู้สังคมวัฒนธรรมผ่านตัวบทอย่างรอบด้าน อาจกล่าวได้ว่าเป็นนวัตกรรมแห่งการวิจัยที่ผสมผสานอย่างเป็นระบบ แต่ยังสามารถต่อยอดเติมเต็มตามข้อเสนอแนะได้อีก เนื่องจากแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้าเป็นหลักการคู่ขนานของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญระหว่างกันและทั้งสองแนวความคิดอยู่ในศาสตร์แห่งการวิพากษ์ระดับเดียวกัน

ในกรณีที่มีการพัฒนาแบบแนวทางใหม่นี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงการกำหนดชื่อเรียกนวัตกรรมจากงานวิจัยนี้หรือไม่ อย่างไร เป็นคำถามเชิงวิพากษ์เช่นกัน สำหรับผู้วิจัยแสดงข้อเสนอสองข้อ ได้แก่ 1) สามารถเปลี่ยนชื่อได้ โดยพิจารณาจากการนำวิธิตัด ทฤษฎี แนวทางวิเคราะห์มาปรับใช้ ยกตัวอย่างข้างต้น ถ้ามีการนำแนวความคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้ามาร่วมศึกษาวิจัย อาจกำหนดเรียกว่า “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ร่วมการคิดบวกแบบก้าวหน้า” (Critically Progressive-Positive Poetry Analysis: CPPPA) ซึ่งย้ำความเป็นบูรณาการมากยิ่งขึ้น และ 2) ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนการเรียกชื่อนวัตกรรม เนื่องจากคำว่า “วิพากษ์” ในกวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นหลักการกลาง ไม่แสดงความโน้มเอียงไปในทางลบฝ่ายเดียวสามารถครอบคลุมการตีความเชิงบวกได้ด้วย อีกทั้งประเด็นนี้สอดคล้องกับนิยามศัพท์ของผู้วิจัยในบทที่ 1 ทั้งนิยามความหมายของคำว่า “วาทกรรม” และ “กวีนิพนธ์วิเคราะห์เชิงวิพากษ์” อย่างสมบูรณ์แล้ว ในที่นี้เป็นโลกแห่งทฤษฎีของวาทกรรมศึกษาเชิงวิพากษ์ ตามรูปศัพท์ต้นทางจากภาษาอังกฤษที่ว่า “Critical Discourse Studies” ซึ่งเป็นร่มใหญ่ของวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

และวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวหน้า จุดประกายความคิดให้แก่การสร้างนวัตกรรม ทฤษฎีผสมผสาน องค์ความรู้ใหม่ที่มีการพัฒนา จะเป็นส่วนหนึ่งของวิวัฒนาการในโลกวิชาการ และวิจัย

จากการสรุป อภิปรายผล นำมาสู่การเสนอผลร่วมกับประโยชน์ของการวิจัยด้านการบูรณาการระหว่างภาษา วรรณกรรม/กวีนิพนธ์ และการวิเคราะห์วาทกรรม สามารถเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมว่า ดังการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยยังไม่พบการนำวาทกรรมวิเคราะห์เชิงคิดบวกแบบก้าวมาใช้ศึกษาในวงการประเทศไทย ผลงานของผู้วิจัยอาจเป็นผลงานวิจัยเรื่องแรกทางด้านการประยุกต์แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เกี่ยวกับกวีนิพนธ์และวาทกรรมภาษาไทย ดังนั้น การเสนอแนะเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ใหม่อื่นๆ จึงสมควรนำความมุ่งหวังเชิงพลังคิดบวกและเชิงสร้างสรรค์เพื่อกำหนดความมุ่งหมายที่เป็นจุดประสงค์ในการวิจัยต่อยอดแก่วงการมนุษยศาสตร์เชิงประยุกต์และสังคมศาสตร์เชิงสห-ชนบท/โลกาภิวัตน์ และเสริมสร้างศักยภาพการคิดวิเคราะห์และเพิ่มพูนความก้าวหน้าที่เป็นนวัตกรรมด้านใดด้านหนึ่งให้แก่สังคมไทยต่อไป

ประการสุดท้าย สามารถนำสถิติมาศึกษาวิจัยร่วมเชิงปริมาณในการอธิบายประเด็นสำคัญหรือผลลัพธ์ที่น่าสนใจที่มีค่าความถี่ และอื่นๆ เชิงสถิติเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงคุณภาพพร้อมกันกลายเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods research) หรือกำหนดแหล่งข้อมูลศึกษาตัวบทประเภทอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบและทดสอบใช้วิธีคิดวิเคราะห์ขององค์ความรู้ใหม่ในงานวิจัย หรือนำประเภทตัวบทเดียวกันแต่ต่างที่ภาษา กล่าวคือ เป็นกวีนิพนธ์ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษาเขมร ภาษามลายู ภาษาฮินดี ภาษาอาหรับ ภาษาเยอรมัน ภาษารัสเซีย หรือภาษาอื่นใด นำมาเปรียบเทียบได้เช่นกัน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจ ผู้เรียนรู้ นักวิชาการ นักวิจัย ครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษาและรวมถึงผู้วิจัยด้วยที่พร้อมพัฒนาศักยภาพของตนเองในอนาคต

บรรณานุกรม

- Acuña-Fariña, J. C. (2009). Aspects of the grammar of close apposition and the structure of the noun phrase. *English Language and Linguistics*, 13(3), 453-481.
- Alder, S. L. (n.d.). After every storm, there is a rainbow.
<https://www.goodreads.com/quotes/1292282-after-every-storm-there-is-a-rainbow-if-you-have>
- Alexander, R. (2003). Resisting imposed metaphors of value: Vandana Shiva's role in supporting Third World agriculture. *The Online Journal Metaphorik.de*, 4, 6-29.
- Althusser, L. (1971). *Ideology and ideological state apparatuses in Lenin and Philosophy*. London: New Left Book.
- Amin, M. I. M., & Jukil, A. M. (2019). Social Deixis in Harrison's The Silent Wife.
https://www.researchgate.net/publication/334989729_Social_Deixis_in_Harrison's_The_Silent_Wife
- Aristotle. (1999). *Politics, by Aristotle* (B. Jowett). Kitchener, Ontario, Canada: Batoche Books.
- Austen, J. (1813). *Pride and Prejudice*. Retrieved from
<https://www.sparknotes.com/lit/pride/>
- Bakhtin, M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*. Austin, Texas: Texas University Press.
- Barnden, J. A. (2010). Metaphor and metonymy: Making their connections more slippery. *Cognitive Linguistics*, 21(1), 1-32.
- Barthes, R. (1991). *Mythologies* (25 th ed). New York: The Noonday Press.
- Barthes, R. (1993). *Mythologies* (A. Lavers, Trans.). London: Vintage.
- Bartlett, T. (2012). *Hybrid Voices and Collaborative Change: Contextualising Positive Discourse Analysis*. London: Routledge.
- Basham, A. L. (1954). *The Wonder That Was India: A Survey of the Culture of the Indian Sub-Continent before the Coming of the Muslims*. New York: Grave.
- Baumgarten, C. (2017). The Final Theory of Physics - a Tautology? Retrieved from

https://www.researchgate.net/publication/313055504_The_Final_Theory_of_Physics_-_a_Tautology

- Belkhasher, K. Y. (2011). Walt Whitman's Democracy: Between Transcendentalism and Realism. *Alandalus For Social and Applied Sciences*, 3(6), 7-18.
- Benczes, R. (2011). Putting the notion of "domain" back into metonymy. In R. Benczes, A. Barcelona, & Francisco José Ruiz de Mendoza Ibáñez (Eds.) *Defining Metonymy in Cognitive Linguistics* (pp. 197-215). Amsterdam: John Benjamins.
- Biber, D., & Conrad, S. (2009). *Register, Genre, and Style*. Cambridge: Cambridge University Press.
- BirminghamCityUniversity. (n.d.). Literary Linguistics. Retrieved from <http://blogs.bcu.ac.uk/virtualtheorist/literary-linguistics/>
- Boayrid, N. F. (2019). Resistance through the Language of Palestinian Poets. *Linguistics and Literature Studies*, 7(2), 51-56.
- Bradford, R. (1997). *Stylistics*. London and New York: Routledge.
- Branson, B. A. (1996). *World & I*, 11(5), 166.
- Brummett, B. (2010). *Techniques of Close Reading*. London: Sage.
- Buchanan, I. (2018). *A Dictionary of Critical Theory* (2 nd ed). Oxford: Oxford University Press.
- Bunbongkarn, S. (2004). The Military and Democracy in Thailand. In R. J. May, & Selochan, V. (Eds.), *The Military and Democracy in Asia and the Pacific* (pp. 47-58). Canberra: ANU E Press.
- Cadbury. (2019). Cadbury's Bournville. Retrieved from <https://www.cadbury.co.uk/our-story>
- Chandler, D. (2007). *Semiotics: The Basics* (2 nd ed). London and New York: Routledge.
- CollinsDictionary.com. (2021). Explication de texte. Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/explication-de-texte>
- Connolly, F. X. (1960). *Poetry: Its Power and Wisdom*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Cruse, D. A. (2000). *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics* (6 th ed). Oxford: Blackwell.
- Culpeper, J. (2011). Historical sociopragmatics W. Bublitz, A. H. Jucker, & Klaus P. Schneider (Eds.) *Historical Pragmatics, a volume of Handbooks of Pragmatics*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Culpeper, J., & Haugh, M. (2014). *Pragmatics and the English Language*. Basingstoke, Hampshire, England: Palgrave Macmillan.
- De Castilla, C. R. (2017). Close Reading. In Mike Allen (Ed.) *The SAGE Encyclopedia of Communication Research Methods* (pp. 136-139). London: Sage.
- DeCraene, B., et al. (2005). The Transcription Factor Snail Induces Tumor Cell Invasion through Modulation of the Epithelial Cell Differentiation Program. *Cancer Research*, 65(14), 6237-6244.
- Derrida, J. (1970). Structure, Sign and Play in the Discourse of the Human Science. In R. Macksey & E. Donato *The Structuralist Controversy: The Language of Criticism and the Sciences of Man*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins Press.
- Dijk, T. A. V. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Duell, M. (2013, 13:27 BST, 17 February 2013, Updated: 20:05 BST, 18 February 2013). British couple died on 23rd country of round-the-world cycling trip when they were killed by pick-up truck in Thailand. *Dailymail Online*.
<https://www.dailymail.co.uk/news/article-2280002/Guernsey-couple-Peter-Root-Mary-Thompson-killed-round-world-cycling-tour-Thailand.html>
- Dynel, M. (2014). Linguistic approaches to (non)humorous irony. *Humor*, 27(4), 537-550.
- Egins, S. (2004). *An Introduction to Systemic Functional Linguistics* (2 nd ed). New York and London: Continuum.
- Ekins, P. (1992). *A New World Order: Grassroots Movements for Global Change*. London & New York: Routledge.
- Encyclopedia.com. (n.d.). Old World Orioles And Figbirds (Oriolidae).
<https://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/old-world-orioles-and-figbirds-oriolidae>

- Esan, O. I. (2009). Panhandlers as Rhetors: Discourse practices of peripatetic beggars in southwestern Nigeria. *California Linguistics Note*, 34(2), 1-18.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.
- Fairclough, N. (1994). Power and language. In R. E. Asher, & Simpson, J. M. Y. (Eds.), *The encyclopedia of language and linguistics* (Vol. 6, pp. 3246-3250). Oxford: Pergamon Press.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: the critical study of language*. London and New York: Longman.
- Fairclough, N. (1999). Global Capitalism and Critical Awareness of Language. *Language Awareness*, 8(2), 71-83.
- Fairclough, N. (2001a). Critical Discourse Analysis. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/281506450_Critical_Discourse_Analysis
- Fairclough, N. (2001b). Discourse of New Labour: Critical Discourse Analysis. In M. Wetherell, S. Taylor, & S. J. Yates *Discourse as Data: A Guide for Analysis*. London: The Open University.
- Fairclough, N. (2002). Language in New Capitalism. *Discourse and Society*, 13(2), 163-166.
- Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual analysis for social research*. London & New York: Routledge.
- Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2 nd ed). London and New York: Routledge.
- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. In T. A. E. van Dijk *Discourse as Social Interaction: Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction* (Vol. 2, pp. 258-284). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Fernando, R. C. (2019). Analysis : 'Eagle' by Alfred Lord Tennyson. Retrieved from <http://www.sundayobserver.lk/2016/12/04/creative-ink/analysis-%E2%80%98eagle%E2%80%99-alfred-lord-tennyson>
- Fishelov, D. (2013). Poetry and Poeticity in Joyce's "The Dead," Baudelaire's Le Spleen de Paris, and Yehuda Amichai. *Connotations*, 23(2), 261-282.

- Flood, G. (1996). *An Introduction to Hinduism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Flowerdew, J. (2008). Critical discourse analysis and strategies of resistance V. K. Bhatia, J. Flowerdew, & R. H. Jones *Advances in Discourse Studies*. London and New York: Routledge.
- Forceville, C. (2009). Metonymy in visual and audiovisual discourse. In Eija Ventola and Arsenio Jesús Moya Guijarro (Eds.) *The World Told and the World Shown: Issues in Multisemiotics* (pp. 56-74). Basingstoke and New York: Palgrave MacMillan.
- Forgacs, D. (1988). *A Gramsci Reader*. London: Lawrence and Wishart.
- Fowler, R. (1986). *Linguistic Criticism*. Oxford: Oxford University Press.
- Freeman, M. H. (2007). Cognitive Linguistic Approaches to Literary Studies: State of the Art in Cognitive Poetics. In Dirk Geeraerts and Hubert Cuyckens (Eds.) *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 1175-1202). Oxford and New York: Oxford University Press.
- Goatly, A. (2000). *Critical Reading and Writing: An Introductory Coursebook*. London: Routledge.
- Gobo, G. (2016). Glocalization: a critical introduction. *European Journal of Cultural and Political Sociology*, 3(2-3), 381-385.
- Goldberg, A. (1995). *A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: Chicago University Press.
- Gough, N. (2008). Deconstruction. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/274375246_Deconstruction
- Gray, T. (1751). *Elegy Written in a Country Churchyard*.
- Habermas, J. (1984). *Theory of Communicative Action, Volume 1*. London: Heinemann.
- Hall, S., Evans, J., & Nixon, S. (2013). *Representation* (2 nd ed). London: Sage.
- Halliday, M. A. K. (1994). *An Introduction to Functional Linguistics* (2 nd ed). London: Edward Arnold.
- Halliday, M. A. K., & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. London: Longman.
- Halliday, M. K. A. (1994). *An Introduction to Functional Grammar* (2 nd ed). London: Edward Arnold.

- Harrison, C. (2017). *Cognitive Grammar in Contemporary Fiction*. Amsterdam: John Benjamins.
- Hejnal, A. (2017). Ladders, Trees, Complexity, and other Metaphors in Evolutionary Thinking, Chapter 5. In A. L. Tsing, H. A. Swanson, E. Gan, & N. Bubandt *Arts of Living on a Damaged Planet - Ghosts and Monsters of the Anthropocene*. Minnesota: The University of Minnesota Press.
- Henderson, H. G. (1958). *Introduction to Haiku: An Anthology of Poems and Poets from Basho to Shiki*. New York: Anchor Books.
- Hobday, J. (2006). *THE MYTHS THAT BIND US: A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS OF CANADA: A PEOPLE'S HISTORY*. (MA Thesis). University of Saskatchewan, Saskatoon, Saskatchewan, Canada. (Department of Educational Foundations University of Saskatchewan, Saskatoon).
- Hodge, R., & Kress, G. (1988). *Social Semiotics*. New York: Cornell University Press.
- Hughes, J. M. F. (2018). Progressing Positive Discourse Analysis and/ in Critical Discourse Studies: reconstructing resistance through progressive discourse analysis. *Review of Communication*, 18(3), 193-211.
- Hughes, J. M. F. (2018). Progressing Positive Discourse Analysis and/in Critical Discourse Studies: reconstructing resistance through progressive discourse analysis. *Review of Communication*, 18(3), 193-211.
- Itical, A. L. (2000). One Is the Loneliest Number: The Structures of Solitude in E. E. Cummings' "l(a)". https://www.k-state.edu/english/nelp/engl.s00/sample_essay.cummings.html
- Jaggar, A. M., & McBride, W. L. (1985). 'Reproduction' as Male Ideology. *Women Studies International Forum*, 8(3), 185-196.
- Jakobson, R. (1964/1960). Closing Statement: Linguistics and Poetics. In T. Sebeok *Style in Language*. Cambridge, Massashusette: The M.I.T. Press.
- Jakobson, R. (1985). *Verbal Arts, Verbal Sign, Verbal Time*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Jakobson, R. (1987). Linguistics and Poetics, Chapter 7. Retrieved from

https://monoskop.org/images/d/de/Jakobson_Roman_1960_1987_Linguistics_and_Poetics.pdf

James, H. (1897). What Maisie Knew. Retrieved from

<https://www.sparknotes.com/lit/What-Maisie-Knew/>

Janusz, S. (1994). Feminism and Metaphor: Friend, Foe, Force? *Metaphor and Symbolic Activity*, 9(4), 289-300.

Jefferson, A., & Robey, D. (1986). *Modern Literary Theory: A Comparative Introduction* (2nd). London: B. T. Badsford.

Johnstone, B. (2008). *Discourse Analysis* (2nd ed). Oxford: Blackwell.

Kakoliris, G. (2017). Jacques Derrida's Deconstruction of Western Metaphysics: The Early Years. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/326802286>

Karstens, B. (2019). The impact of Russian formalism. In J. McElvenny *Form and Formalism in Linguistics*. Berlin: Language Science Press.

Keats, J. (1819). Ode on a Grecian Urn. Retrieved from <https://www.bl.uk/romantics-and-victorians/articles/an-introduction-to-ode-on-a-grecian-urn-time-mortality-and-beauty>

Kelion, L. (2019, November 24, 2019). How Google plans to make AI less mysterious. *BBC News Online*. Retrieved from <https://www.bbc.com/news/technology-50506431>

Khan, A. B., Khalid, A., Batool, A., & Rukhsana. (2015). Discourse Analysis of Poem Rose. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 2(9), 319-329.

Khettab, S. A. (2019). Positive Discourse Analysis (PDA). Retrieved from

<https://discourse.clevious.com/2019/11/positive-discourse-analysis.html>

Khosravizadeh, P., & Mahabadi, S. (2011). CDA: a Comparison of Contemporary Iranian and American Poetry. *2011 International Conference on Languages, Literature and Linguistics IPEDR*, 26.

Klaisingto, P. (2021). A Transitivity Analysis of the Experience of Depression as Expressed on Thai Twitter. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University*, 13(1), 188-215.

- Kövecses, Z., & Radden, G. (1998). Metonymy: Developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics*, 9(1), 37-78.
- Kress, G. (2000). Design and Transformation: New Theories of Meaning. In B. Cope & Mary Kalantzis (Eds.) *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures* (pp. 140-157). London: Routledge.
- LaBelle, S. (2011). Language and Identity, Chapter 9. In A. Mooney, Jean Stilwell Peccei, Suzanne LaBelle, Berit Engoy Henriksen, Eva Eppler, Anthea Irwin, Pia Pichler, Sian Preece, and Satori Soden (Eds.), *Language, Society and Power* (3rd ed). London and New York: Routledge.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By* (2nd ed). London: The University of Chicago.
- Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More Than Cool Reason: A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lane, R. J. (2013). *Global literary theory : an anthology*. London: Routledge.
- Leech, G. N. (1971). *A Linguistics Guide to English Poetry* (3rd ed). London: Longman.
- Levinson, S. C. (1983). *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Li, F. K. (1977). *A Handbook of Comparative Tai*. Honolulu, Hawaii: University of Hawaii Press.
- Literaryterms.net. (n.d.). Appositive. <https://literaryterms.net/appositive/>
- Macgilchrist, F. (2007). Positive discourse analysis: Contesting dominant discourses by reframing the issues. *Critical Approaches to Discourse Analysis Across Disciplines*, 1(1), 74-94.
- Malmborg, L., Grönvall, E., Messeter, J., Raben, T., & Werner, K. (n.d.). Mobilizing Senior Citizens in Co-Design of Mobile Technology. www.core.ac.uk › download › pdf
- Mart, C. T. (2019). Reader-Response Theory and Literature Discussions : a Springboard for Exploring Literary Texts. *The New Educational Review*, 56(2), 78-87.
- Martin, J. R. (1999). Grace: the logogenesis of freedom. *Discourse Studies*, 1(1), 29-56.
- Martin, J. R. (2004). Positive Discourse Analysis: Solidarity and Change. *Revista Canaria de Estudios Ingleses*, 49, 179-200.

- Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's Introduction to Functional Grammar* (4 th ed). London and New York: Routledge.
- McGregor, S. L. T. (2003). Critical Science--A Primer. *Kappa Omicron Nu FORUM*, 15(1), 1-5.
- McLeish, T. (2014). *Faith and Wisdom in Science*. Oxford: Oxford University Press.
- McMahon, A. (2002). *An Introduction to English Phonology*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- McVey, R. (2000). Of Greed and Violence, and Other Signs of Progress. In Ruth McVey (Ed.) *Money and Power in Provincial Thailand* (pp. 1-30). Copenhagen, Denmark: NIAS Publishing Nordic Institute of Asian Studies.
- Mikinori, N. (n.d.). N. Fairclough's Concept of Discourse in Terms of Articulation Theory. http://www.gifu-cwc.ac.jp/tosyo/kiyo/58/zenbun58/fairclough_nakanishi.pdf
- Milton, J. (1667). *Paradise Lost*. Retrieved from <http://www.sparknotes.com/poetry/paradiselost/>
- Montgomery, M., Durant, A., Fabb, N., Furniss, T., & Mills, S. (2007). *Ways of Reading: Advanced reading skills for students of English literature* (3 rd ed). London & New York: Routledge.
- Nada, W. A., & Habeeb, A. (2016). The Semiotics of Symbols in Tennyson's the Eagle and Al Aqad's Al Okab: a Comparative Study. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL)*, 4(7), 1-6.
- Nguyen, H. H. (2016). *Political Dynamics of Grassroots Democracy in Vietnam*. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan.
- Oczkus, L. (2014). *Just the Facts: Close Reading and Comprehension of Informational Text*. Huntington Beach, California: Shell Educational Publishing.
- Ogden, R. (2009). *An Introduction to English Phonetics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Olateju, A. (2005). The Yorùbá Animal Metaphors: Analysis and Interpretation. *Nordic Journal of African Studies*, 14(3), 368-383.
- OnlineEtymologyDictionary. (n.d.). Grass roots.

<https://www.etymonline.com/word/grass%20roots>

- Pecheux, M. (1982). *Language, Semantics and Ideology*. London: Macmillan.
- Perrine, L. (1963). *Sound and Sense: An Introduction to Poetry* (2 nd ed). New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Pope, A. (1712). The Rape of the Lock. Retrieved from <https://www.sparknotes.com/poetry/rapeofthelock/>
- Radden, G., & Kövecses, Z. (1999). Towards a Theory of Metonymy. In Kau-Uwe Panter and Günter Radden (Eds.) *Metonymy in Language and Thought* (pp. 17-59). Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins.
- Raelin, J. A. (2008). Emancipatory Discourse and Liberation. *Management Learning*, 39(5), 519-540.
- Robertson, R. (1992). *Globalization: Social theory and global culture*. London: Sage.
- Robertson, R. (2013). Situating glocalization: A relatively autobiographical intervention. In G. S. Drori, M. A. Höllerer, & P. Walgenbach (Eds.), *Global themes and local variations in organization and management: Perspectives on glocalization* (pp. 25-36). London and New York: Routledge.
- Robertson, R., & White, K. E. (2003). Globalization: An Overview. In Roland Robertson and Kathleen E. White (Eds.) *Globalization: Critical Concepts in Sociology* (Vol. I, pp. 4-17). London and New York: Routledge.
- Sakai, T. (2012). Contextualizing tautologies: From radical pragmatics to meaning Eliminativism. *English Linguistics*, 29(1), 38-68.
- Sapir, E. (1949). *Selected Writings in Language, Culture and Personality*. Berkeley: University of California Press.
- Sato, A. (2017). *Toward a Unified Account of Metonymy*. (PhD in Linguistics). Bangor University, Bangor, UK. (School of Linguistics and English Language).
- Saussure, F. d. (1966). *Course in General Linguistics* (W. Baskin). New York: McGraw-Hill.
- Schleifer, R. (1990). *Rhetoric and Death: The Language of Modernism and Postmodern Discourse Theory*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Search, A., Gupta, S., Durão, F. A., & McDonough, T. (2017). *Entrepreneurial Literary*

- Theory: A Debate on Research and the Future of Academia*. London: Shot in the Dark.
- seawrite.com. (2019). The S.E.A. Write Award. Retrieved from <http://www.seawrite.com/objective/#Background>
- Semonin, P. (1997). Empire and Extinction: The Dinosaur as a Metaphor for Dominance in Prehistoric Nature. *Leonardo*, 30(3), 171-182.
- Shakespeare, W. (1601). Twelfth Night. Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Twelfth_Night
- Shot, M., & Archer, D. (2005). Ling 131 Language & Style, Topic 5 Sound Session A 'Sound Symbolism'. <https://www.lancaster.ac.uk/fass/projects/stylistics/contents.htm>
- Slančoková, D. (2011). Styleme – inspirations by Jozef Mistrík (and others). *Journal of Slovenská reč (Slovak Language)*, 76(5-6), 300-310.
- Smart, J. J. C. (n.d.). Materialism. <https://www.britannica.com/topic/materialism-philosophy>
- Speyer, A. (2005). Topicalization in English and the Trochaic Requirement. *U. Penn Working Papers in Linguistics*, 10(2), 243-256.
- Steen, G. (2005). Metonymy Goes Cognitive-Linguistic. *Style*, 39(1), 1-11.
- Steiner, P. (1995). Russian Formalism R. Selden. *The Cambridge History of Literary Criticism: From Formalism to Poststructuralism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stibbe, A. (2018). Positive Discourse Analysis: Rethinking Human Ecological Relationships. In A. F. Fill & Hermine Penz (Eds.) *The Routledge Handbook of Ecolinguistics* (pp. 165-178). New York and London: Routledge.
- Strecker, D. S. (1984). *Proto-Tai Personal Pronouns*. (PhD Dissertation). University of Michigan.
- Szczygłowska, T. (2020). Litotes in English research articles: disciplinary variation across life and social sciences. *Linguistica Pragensia*, 30(2), 51-70.
- Tennyson, A. (1851). The Eagle. Retrieved from <https://poets.org/poems/alfred-lord->

[tennyson](#)

TheEditorsofEncyclopaediaBritannica. (n.d.). Partial democracy and the search for a new political order, The 1973 revolution and its aftermath, Thailand.

<https://www.britannica.com/place/Thailand/The-1973-revolution-and-its-aftermath>

Titscher, S., Meyer, M., Wodak, R., & Vetter, E. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: Sage.

Tumtavitikul, A. (2001). Thai Poetry: A Metrical Analysis. *Essays in Tai Linguistics*, 29-40.

Turner, M. (1996). *The Literary Mind*. Oxford: Oxford University Press.

van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London: Sage.

van Dijk, T. A. (2001). Multidisciplinary CDA: a plea for diversity. In R. Wodak & Michael Meyer (Eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 95-120). London: Sage.

van Dijk, T. A. (2008). *Discourse and Context: A sociocognitive approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

van Leeuwen, T. (1996). The representation of social actors. In Carmen Rosa Caldas-Coulthard and Malcolm Coulthard (Eds.) *Texts and Practices: Reading in Critical Discourse Analysis* (pp. 32-70). London and New York: Routledge.

Verschueren, J. (1999). *Understanding Pragmatics*. London: Edward Arnold.

Wechsler, M. (2018). THE 'TOM YUM KUNG' FINANCIAL CRISIS THAT SHOCKED THE WORLD AND ENDED THAILAND'S STATUS AS AN ASIAN TIGER ECONOMY.

<https://www.thebigchilli.com/feature-stories/the-tom-yum-kung-financial-crisis-that-shocked-the-world-and-ended-thailands-status-as-an-asian-tiger-economy>

Wodak, R. (1996). *Disorders of Discourse*. London & New York: Longman.

Wodak, R. (2001a). What CDA is about - a summary of its history, important concepts and its developments R. Wodak & M. Meyer *Methods of Critical Discours Analysis*. London: Sage.

Wodak, R. (2001b). What CDA is about - a summary of its history, important concepts and its developments Ruth Wodak and Michael Meyer (Eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage.

Wodak, R. (2001c). What CDA is About – A Summary of its History, Important Concepts

and its Developments. In R. Wodak & Michael Meyer (Eds.) *Methods of Critical Discourse Analysis* (pp. 1-13). London: Sage.

Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

คมทวน คັນธนู. (2557). นาฏกรรมบนลานกว้าง. กรุงเทพฯ: PAJONPHAI PUBLISHING.

จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2561). การวิเคราะห์ข้อความ (พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิระนันท์ พิตรปรีชา. (2560). ไปไม่ที่หายไป (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.

ชานบีวิชัย ทัดแก้ว. (2561). เว็จ-เวจ จริงแล้วไม่ได้แปลว่า ส้วม.

<https://www.facebook.com/southasianlanguageschula/posts/1715697785158474/>

ฐิติกร สังข์แก้ว, สราวุธ ทับทอง, & อรรถสิทธิ์ พานแก้ว. (2559). จุด (ไม่) จบ : ช่วงขากการเมืองไทย '48 - '59. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2559). รัฐธรรมนูญ ก่อนและหลัง 2540: มุมมองเศรษฐศาสตร์สาธารณะ.

<http://econ.nida.ac.th/wp-content/uploads/2019/02/รัฐธรรมนูญ-ก่อนและหลัง-2540.pdf>

ณัฐธิดา ศิริชัยบุญ. (2559). “เมือง” ในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. (คณะศิลปศาสตร์).

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). วาณิชชานการ.

https://www.set.or.th/set/professional/html.do?name=professional_ib&innerMenuId=34

เทพ สุนทรสารทูล. (2536). สุภาสิตสอนหญิงของนายภู่ จุลละภมร. กรุงเทพฯ: พระนารายณ์.

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์. (2546). วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์). (ปริญญาานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย). มหาวิทยาลัยศิลปากร., กรุงเทพฯ. (บัณฑิตวิทยาลัย).

ธวัช ปุณโณทก. (2522). วรรณกรรมอีสาน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ธัญญรัตน์ ปาณะกุล. (2545). หัวข้อที่น่าสนใจทางภาษาศาสตร์: หน้าที่ของภาษา (ศึกษา

เปรียบเทียบหน้าที่ประโยคกรรมในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นรนิติ เศรษฐบุตร. (2540). 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540. http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=11_ตุลาคม_พ.ศ._2540

นworรณ พันธเมธา. (2559). ไวยากรณ์ไทย (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิตา จำปาทิพย์. (2557). พัฒนาการของคำบอกปฏิเสธ “บ” “มิ” “ไป” “ไม่” ในภาษาไทย. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. (คณะอักษรศาสตร์).

บัณฑิต ทิพย์เดช. (2561). อุดมการณ์ทางการเมืองในงานกวีนิพนธ์รางวัลซีไรต์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(1), 2500-2514.

บุญวดี มนต์วีกุล ณ อยุธยา. (2559). บทบาทสตรี: ในมุมมองความยุติธรรมในสังคมไทย. การบริหารปกครอง, 5(2), 23-37.

พวงค์ มุกดา. (2507). เพลงนกขมิ้น. สืบค้นจาก <http://www.thanis.net/music11.htm>

พระมหาไพฑูริย์ ปญญาโม. (2546). วิเคราะห์พุทธจริยธรรมที่ปรากฏในกวีนิพนธ์: ศึกษาเฉพาะกรณีกวีนิพนธ์รางวัลซีไรต์ (ประเทศไทย). (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา. (บัณฑิตวิทยาลัย).

พระมหามงคลกานต์ วิจิตรมูโม. (2560). มนุษยนิยมในบทกวีซีไรต์. นนทบุรี: ภาพพิมพ์.

พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2539). หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

เพลงยวนยาเหล. <http://lyric.in.th/lyric.php?n=16115>

ไพโรจน์ งามงาม. (2560). ม้าก้านกล้วย (พิมพ์ครั้งที่ 33). กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.

มานิช ดินลานสกุล. (2552). วรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน(ซีไรต์): วาทกรรมความหมายและอัตลักษณ์. วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 6(3), 17-43.

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (ม.ป.ป.). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 39 เรื่องที่ 2 เพลงกล่อมเด็ก สำหรับเด็กระดับกลาง, ปรากฏเนื้อเพลงว่า “... ”

โยกเยกเคย น้ำท่วมเมฆ กระจ่ายลอยคอ อ้ายหมาหางงอ กอดคอโยกเยก...". สืบค้นจาก
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=39&chap=2&page=t39-2-detail.html>

รังสรรค์ ธีระพรพันธุ์. (2545). เศรษฐศาสตร์รัฐธรรมนูญ บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. รายงานวิจัยเสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย พ.ศ. 2545.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ราชกิจจานุเบกษา. (2560). ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย การป้องกันและปราบปรามการทุจริต, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 124 ก 14 ธันวาคม 2560.

<http://ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/124/4.PDF>

ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. (2559). เล่าเรื่องขุนช้างขุนแผน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แสงดาว.

วรวิทย์ อิศรานุกพงศ์. (ม.ป.ป.). เติ้ดจการหรือประชาธิปไตย ประเทศไทยแบบไหนดี ?

วิสุทธิ บุญยกุล. (2520). วิสุทธินิพนธ์. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศิริพร ณ ถลาง. (2543). มองคติชนเห็นชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ณ ถลาง. (2539). ในห้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น กรุงเทพฯ. มติชน.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2557). พฤติกรรมการทุจริต ในโครงการรับจํานำข้าวปี 2554-2557, ในพาดหัวข่าว "TDRเข้าแหล่งทุจริตจํานำข้าว 1.1 แสนล้าน" ของสำนักข่าวโพสต์ทูเดย์ออนไลน์ เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2557.

<https://www.posttoday.com/politic/report/328588>

สมบุญรณ์ พจน์ประสาท. (2560). ทกปัญหาการเรียนการสอนวรรณคดีอังกฤษในระดับอุดมศึกษาไทย.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 6(2), 301-320.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2558). ภาษี คำพังเพย สำนวนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 16 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ทั่วไป) ฉบับราช

บัณฑิตยสภา. กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2561). ศัพท์บัญญัติสำนักงานราชบัณฑิตยสภา. สืบค้นจาก

http://www.royin.go.th/coined_word/

- สิริรัตน์ เรืองวงษ์วาร. (2539). ประวัติศาสตร์การเมืองไทย ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึงปัจจุบัน, *HI 320* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สิริศิระ ไชคทวีกิจ. (2560). การวิเคราะห์เสียงที่สื่อความหมายในวรรณคดี: กรณีศึกษา “นิราศลอนดอน”. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 35(2), 45-76.
- สิริศิระ ไชคทวีกิจ. (2562). ความคิดที่เชื่อว่ามีอยู่ก่อนในเรื่องสั้น “สงบงในดงงู”: แนวทางวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 38(2), 154-172.
- สิริศิระ ไชคทวีกิจ. (2564). *วรรณกรรมนิราศ THA 3203*.
- สุพรรณ ทองคล้าย. (2524). ลักษณะร้อยกรองพื้นถิ่นอีสาน. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2541). ทหารกับประชาธิปไตยไทย: จาก 14 ตุลาคม สู่ปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา มหาวิทยาลัยเกริก.
- สุรินทร์ จรัสจรวงเกียรติ. (2560). การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “ยัง”. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์*, 35(2), 97-120.
- เสาวณี จันทะพงษ์, & นิธิสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์. (2560). 20 ปีวิกฤตเศรษฐกิจ 2540: บทเรียนสู่เส้นทางเศรษฐกิจที่สมดุลและยั่งยืน. *Focused and Quick (FAQ)*, 115, 1-14.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี สิงห์น้อย วงศ์วัฒนา. (2555). ชุดกริยาในภาษา: กริยาเรียงหรืออื่นใด? *ภาษาและวัฒนธรรม*, 31(2), 25-66.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	สิริศิริระ ไชคทวิกิจ
สถานที่เกิด	ฉะเชิงเทรา ประเทศไทย
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) สาขาวิชาเอกภาษาไทย สาขาวิชาโทภาษาอังกฤษ จาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2558 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จาก สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2564 ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จาก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

